

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

Σχολή Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ανάλυση και Εφαρμογή
Κοινωνικής Πολιτικής»

Συγκριτική Μελέτη των Πολιτικών Αντιμετώπισης της Βίας κατά των Γυναικών στις χώρες
της Ευρωπαϊκής Ένωσης : Η Ενδοοικογενειακή Βία

Όνοματεπώνυμο : Αρετή Μαυρομάτη – Λαγάνη

A.M. : 01595118M011

Αθήνα 2020

Τριμελής επιτροπή :

Μαρία Στρατηγάκη Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Γεωργία Πετράκη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Αγγελική Αθανασοπούλου ΕΔΙΠ

Copyright © Αρετή Μαυρομάτη - Λαγάνη, 2020

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τη συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δε δηλώνει αποδοχή των γνώμων της συγγραφέα.

Στη μητέρα μου,
στη νονά μου,
σε όσες γυναίκες αγωνίζονται για τα δικαιώματά τους,
σε όσες κατάφεραν να ξεφύγουν από τον κύκλο της έμφυλης βίας,
σε όσες παλεύουν καθημερινά με αυτή και
σε όσες γυναίκες χάθηκαν εξαιτίας της.

Ευχαριστίες

Θερμές ευχαριστίες σε όλες και όλους τους εκπροσώπους των φορέων και των ΜΚΟ που συμμετείχαν στην έρευνα, χωρίς τη συνδρομή των οποίων η συγγραφή της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας δε θα ήταν εφικτή. Συγκεκριμένα ευχαριστώ θερμά για το χρόνο που αφιέρωσαν στις συνεντεύξεις την εκπρόσωπο της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, την εκπρόσωπο του ΕΚΚΑ, τους δύο εκπροσώπους του ΚΕΜΕΑ, Έλλη Χριστούλα και Δημήτρη Αλειφέρη, την εκπρόσωπο του Ευρωπαϊκού Δικτύου κατά τη Βία, Κική Πετρουλάκη, την εκπρόσωπο του σωματίου ΤΟ ΜΩΒ, Σίσσυ Βωβού, την εκπρόσωπο της ΔΙΟΤΙΜΑ, Μαρία Λιάπη. Επίσης ευχαριστώ θερμά τις εκπροσώπους των ΜΚΟ της ActionAid Ελλάς, Μαρία Μουρτζάκη, και την Ειρήνη Γαϊτάνου της Διεθνούς Αμνηστίας Ελλάδος, καθώς και την εκπρόσωπο της ελληνικής αντιπροσωπείας του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών (EWL) Μίκα Ιωαννίδου.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κυρία Στρατηγάκη, χωρίς τις διαρκείς παρεμβάσεις, την υποστήριξη και τις συμβουλές της οποίας, η εργασία που κρατάτε στα χέρια σας δε θα ήταν δυνατό να ολοκληρωθεί.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....	8
Εισαγωγή.....	10
Υπόθεση Εργασίας.....	10
Ερευνητικά Ερωτήματα	11
Περιγραφή της έρευνας – συλλογή και επεξεργασία του υλικού.....	11
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΈΝΝΟΙΕΣ.....	13
1.1. Πατριαρχία, κράτος και βία κατά των γυναικών	13
1.2. Μορφές της βίας κατά των γυναικών.....	15
1.3. Ορισμός της ενδοοικογενειακής βίας και έμφυλα στερεότυπα	19
1.4. Κράτος Πρόνοιας, Φύλο και Φεμινιστική Κριτική.....	23
1.5. Οι περίοδοι ανάπτυξης των πολιτικών αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών στα κράτη της Ε.Ε.	28
1.6. Η Δράση του Φεμινιστικού Κινήματος για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών	31
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	36
2. Αποτίμηση των Πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών	36
2.1. Το εύρος του φαινομένου	36
2.2. Το κόστος της βίας κατά των γυναικών	38
2.3. Η μέτρηση του φαινομένου	40
2.4. Πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών σε επίπεδο Ε.Ε.	42
2.4. α. Διεθνείς Δεσμεύσεις.....	42
2.4. β. Ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο	47
2.4. γ. Στρατηγικές.....	49
3. Συγκριτική Ανάλυση 5 Ευρωπαϊκών Κρατών.....	53
3.1. Η Περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου.....	53
3.1.α. Ιστορική διαδρομή	53
3.1.β. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές δεσμεύσεις.....	54
3.1.γ. Σημερινό νομοθετικό πλαίσιο	55
3.1.δ. Στρατηγικές και υπάρχουσες δομές	58
3.2. Η Περίπτωση της Σουηδίας.....	61
3.2.α. Ιστορική διαδρομή	61
3.2.β. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές δεσμεύσεις.....	62
3.2.γ. Σημερινό νομοθετικό πλαίσιο	63
3.2.δ. Στρατηγικές και υπάρχουσες δομές	63
3.3. Η Περίπτωση της Γαλλίας.....	65

3.3.α. Ιστορική Διαδρομή.....	65
3.3.β. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Δεσμεύσεις	66
3.3.γ. Σημερινό νομοθετικό πλαίσιο	66
3.3.δ. Στρατηγικές και υπάρχουσες δομές	69
3.4. Η Περίπτωση της Ισπανίας.....	70
3.4.α. Ιστορική Διαδρομή.....	70
3.4.β. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές δεσμεύσεις.....	72
3.4.γ. Σημερινό νομοθετικό πλαίσιο	72
3.4.δ. Στρατηγικές και υπάρχουσες δομές	74
3.5. Η Περίπτωση της Πολωνίας.....	75
3.5.α. Ιστορική Διαδρομή.....	75
3.5.β. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές δεσμεύσεις.....	76
3.5.γ. Σημερινό Νομοθετικό Πλαίσιο	76
3.5.δ. Στρατηγικές και υπάρχουσες δομές	78
4. Πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην Ελλάδα.....	86
4.1. Ιστορική Διαδρομή.....	86
4.2. Διεθνές και Ευρωπαϊκές δεσμεύσεις.....	88
4.3. Ισχύον Νομοθετικό Πλαίσιο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας	89
4.4. Πολιτικές στην Ελλάδα	95
3 ^ο ΜΕΡΟΣ - ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	98
5. Δράσεις και Κριτική Αποτίμηση των Πολιτικών στην Ελλάδα από τους Φορείς του Πεδίου 98	
5.1 Σκοπός και Μεθοδολογία της έρευνας.....	98
5.2. Η επιλογή των φορέων	98
5.3. Οι άξονες της συνέντευξης.....	100
5.4. Ανάλυση των αποτελεσμάτων	101
5.4.α. Πρώτος άξονας – Πλαίσιο δράσης των φορέων και εγγενείς δυσκολίες του πεδίου ..	101
5.4.β. Δεύτερος Άξονας – Αξιολόγηση των Πολιτικών της Ε.Ε.....	106
5.4.γ. Τρίτος Άξονας – Διαμόρφωση των πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην Ελλάδα.....	114
5.4.δ. Τέταρτος Άξονας – Η συμβολή των γυναικείων και φεμινιστικών οργανώσεων στη διαμόρφωση των πολιτικών για τη βία κατά των γυναικών	129
Συμπεράσματα	135
Πηγές – Βιβλιογραφία.....	141
Παράρτημα	158

Πίνακες

Πίνακας 1 : Πολιτικές της Ε.Ε. σε σχέση με τη βία κατά των γυναικών.....	79
Πίνακας 2 : Σύγκριση μεταξύ των 6 ευρωπαϊκών κρατών.....	80

Περίληψη

Στην εργασία που ακολουθεί διερευνάται κατά πόσο υπάρχει τάση σύγκλισης των πολιτικών που υιοθετούνται για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, και συγκεκριμένα της ενδοοικογενειακής βίας, σε 6 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, και πώς το φεμινιστικό κίνημα συνέβαλλε στην ανάπτυξη των συγκεκριμένων πολιτικών στις 6 χώρες. Επίσης, γίνεται προσπάθεια κατάταξης της χώρας μας σε μία από τις ιστορικές φάσεις ανάπτυξης των παραπάνω πολιτικών, ενώ παράλληλα αναλύεται κατά πόσο οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών συνδέονται με την τυπολογία των κρατών – πρόνοιας. Η παραπάνω ανάλυση γίνεται εφικτή μέσα από την βιβλιογραφική επισκόπηση στο πρώτο μέρος της εργασίας, την συγκριτική ανάλυση των πολιτικών των κρατών – μελών στο δεύτερο μέρος της εργασίας και την επιτόπια έρευνα που διενεργείται με εκπροσώπους γυναικείων και φεμινιστικών οργανώσεων και ΜΚΟ για περαιτέρω εμβάθυνση και κατανόηση της περίπτωσης της χώρας μας. Εν τέλει παρατηρείται σύγκλιση των πολιτικών που υιοθετούνται από τα 6 κράτη – μέλη, ενώ στα 5 από αυτά η έναρξη ανάπτυξης των πολιτικών αυτών συνδέεται με διεκδικήσεις του φεμινιστικού κινήματος.

Λέξεις – κλειδιά: Βία κατά των γυναικών, ενδοοικογενειακή βία – βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων, φεμινιστικά κινήματα, συγκριτική μελέτη, πολιτικές της Ε.Ε.

Abstract

The following study investigates whether there is a convergence of policies adopted to tackle violence against women, in particular domestic violence, in six EU member states, including Greece, and how the feminist movement has initiated the development of these policies in the six countries. One of the key aims is to classify Greece in one of the historical phases of the development of the policies to counteract violence against women and analyze whether these phases are linked to the typology of the welfare state. The aforementioned analysis is made possible through a bibliographic survey in the first part of the study, a comparative analysis of the member state's policies in the second part of the study, and a field study that is carried out with representatives of women's organizations, feminist organizations, and NGOs to further deepen and understand the case of Greece in the final part. Finally, the study concludes that there is a convergence of the aforementioned policies adopted by the six countries, while in five of them the onset of the development of these policies is linked to the assertions of the feminist movement.

Key – words: Violence against women, domestic violence – intimate partner violence, feminist movements, comparative study, EU policies

Εισαγωγή

Ένα ιδιαίτερα σοβαρό ζήτημα στις σύγχρονες κοινωνίες αποτελεί το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών που περιλαμβάνει τα φαινόμενα της ενδοοικογενειακής βίας, της παρενόχλησης και του εκφοβισμού, του trafficking, του βιασμού, του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων (ΑΓΓΟ), των υποχρεωτικών γάμων καθώς και της πιο ακραίας μορφής βίας, της γυναικοκτονίας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον δημιουργούν οι νόμοι, οι πολιτικές και οι στρατηγικές ευαισθητοποίησης που υιοθετούν ξεχωριστά κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και το πότε ξεκίνησε κάθε χώρα να λαμβάνει μέτρα κατά του φαινομένου, ιδιαίτερα σε σχέση με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας και τις προβλέψεις κοινωνικού χαρακτήρα που υπάρχουν γι' αυτές τις περιπτώσεις (ξενώνες, συμβουλευτικά κέντρα, τηλεφωνικές γραμμές κλπ.).

Στα επόμενα κεφάλαια γίνεται προσπάθεια καταγραφής των διαφόρων πολιτικών που υιοθετούνται για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, που αποτελεί την πιο διαδεδομένη μορφή βίας κατά των γυναικών, σε διαφορετικά κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και της ιστορικής διαδρομής που ακολούθησε το κάθε ένα από αυτά τα κράτη για την επίτευξη της δημιουργίας ενός πλαισίου προστασίας για τις γυναίκες. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στις χώρα μας, στη διαμόρφωση των πολιτικών τα τελευταία χρόνια, στα κενά και στους στόχους που υφίστανται μέσα από το πρίσμα της βιβλιογραφίας και την οπτική των φορέων πολιτικής του πεδίου.

Υπόθεση Εργασίας

Βασική υπόθεση εργασίας είναι ότι παρά τις όποιες διαφορές μεταξύ των 6 κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που μελετάμε παρακάτω, υπάρχει μία τάση σύγκλισης σε σχέση με τις πολιτικές που υιοθετούνται για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών και ειδικότερα της ενδοοικογενειακής βίας. Η χρονική περίοδος ανάπτυξης των πολιτικών αυτών (δηλαδή το πότε ξεκίνησαν τα κράτη να εφαρμόζουν τις πολιτικές αυτές) είναι ανεξάρτητη από τον τύπο του κράτους πρόνοιας τον οποίο μελετάμε, καθώς η έναρξη συσσώρευσης πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια και μεταξύ των συντρόφων, σχετίζεται με την δράση του γυναικείου και φεμινιστικού κινήματος στις διάφορες χώρες, αλλά και με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές δεσμεύσεις της εκάστοτε χώρας σε σχέση με το θέμα.

Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι:

- Ποιες χρονικές στιγμές ξεκίνησε η ανάπτυξη των πολιτικών στα 6 κράτη που μελετάμε και αν οι φεμινιστικές διεκδικήσεις, έπαιξαν ενεργό ρόλο κατά το έναυσμα των πολιτικών αυτών;
- Ποιες οι ομοιότητες που παρουσιάζουν οι πολιτικές των κρατών ; Υπάρχει τάση σύγκλισης ;
- Σε ποια από τις τρεις περιόδους ανάπτυξης των πολιτικών για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών κατατάσσεται η Ελλάδα σύμφωνα με τα παραδείγματα των χωρών που αναλύονται στην εργασία;
- Ποιες είναι οι δυσκολίες σε σχέση με την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών σύμφωνα με τους φορείς του πεδίου στην Ελλάδα;
- Η ένταξη της χώρας μας στην Ε.Ε. έχει επηρεάσει την κατεύθυνση των πολιτικών ;
- Ποια τα κενά και οι μελλοντικοί στόχοι των συγκεκριμένων πολιτικών σε Ε.Ε. και Ελλάδα ;
- Πως συμβάλλουν οι γυναικείες και φεμινιστικές οργανώσεις στην ανάπτυξη των πολιτικών, καθώς και αν έχουν ενδυναμωθεί το τελευταίο διάστημα (στην Ελλάδα) ;

Περιγραφή της έρευνας – συλλογή και επεξεργασία του υλικού

Για την απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα η εργασία χωρίζεται σε 3 μέρη και 5 επιμέρους κεφάλαια. Στο μεν πρώτο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους γίνεται βιβλιογραφική ανασκόπηση, του τρόπου με τον οποίο συνδέεται η βία με την πατριαρχία και το κράτος, στα επόμενα 2 υποκεφάλαια αναλύονται οι έννοιες και οι μορφές της βίας κατά των γυναικών, καθώς και η σχέση της ενδοοικογενειακής με τα στερεότυπα. Στη συνέχεια στο κεφάλαιο 1.4 αναλύεται η ταξινόμηση των κρατών πρόνοιας στην Ευρώπη και η φεμινιστική κριτική των μοντέλων κρατών πρόνοιας, δεδομένου ότι οι πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών ανήκουν στο ευρύτερο πλαίσιο των κοινωνικών πολιτικών που υιοθετεί το κράτος. Στο κεφάλαιο 1.5. αναφερόμαστε στις ιστορικές φάσεις ανάπτυξης των πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, ενώ στο τελευταίο μέρος του θεωρητικού κεφαλαίου γίνεται αναφορά στα 4 κύματα του φεμινιστικού κινήματος και στον τρόπο με τον οποίο επηρέασαν την ανάπτυξη των συγκεκριμένων πολιτικών. Το 2^ο μέρος αποτελείται από τις πολιτικές της Ε.Ε. και τη συγκριτική ανάλυση 5 διαφορετικών κρατών – μελών της Ε.Ε.

Προκειμένου να επιτευχθεί η σύγκριση μεταξύ διαφορετικών τύπων κρατών – πρόνοιας και χωρών με διαφορετική ιστορία στην καταπολέμηση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών, επιλέχθηκε 1 κράτος από το φιλελεύθερο μοντέλο – κράτους πρόνοιας (Η.Β.)¹, 1 κράτος από το ηπειρωτικό παράδειγμα (Γαλλία), 1 από το σκανδιναβικό μοντέλο (Σουηδία), ένα από το μεσογειακό (Ισπανία) και ένα που ανήκει στα αναδυόμενα κράτη πρόνοιας της Ανατολικής Ευρώπης (Πολωνία), ενώ στο προτελευταίο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά στις πολιτικές και τη νομοθεσία της χώρας με στόχο την κριτική αποτίμηση του ελληνικού θεσμικού πλαισίου.

Η παραπάνω ανάλυση έγινε εφικτή μετά από τη συλλογή περισσότερων βιβλιογραφικών πηγών, επιστημονικών άρθρων, βιβλίων, νόμων και πληροφοριών που αντλήθηκαν μέσω του διαδικτύου, ώστε να έχουμε μια πιο ολοκληρωμένη άποψη σε σχέση με τις πολιτικές που επικρατούν στα 5 κράτη μέλη της Ε.Ε., στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Το τελευταίο μέρος της εργασίας (επιτόπια έρευνα), επικεντρώνεται στην περίπτωση της Ελλάδας μέσω της διενέργειας συνεντεύξεων με εκπροσώπους κρατικών φορέων, φεμινιστικών οργανώσεων και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στο πεδίο (Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, ΕΚΚΑ, ΚΕΜΕΑ, European Women's Lobby, Διοτίμα, ΜΩΒ, Ε.Δ.κ.Β., ActionAid Ελλάς, Διεθνής Αμνηστία Ελλάδος). Σκοπός των συνεντεύξεων είναι η καλύτερη κατανόηση της προόδου που έχει σημειωθεί σε σχέση με ζητήματα πρόληψης και αντιμετώπισης της έμφυλης βίας, αλλά και η διερεύνηση των κενών και των μελλοντικών στόχων που υφίστανται στο συγκεκριμένο πεδίο πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα, το τελευταίο υποκεφάλαιο της εργασίας, εμβαθύνει στην περίπτωση της Ελλάδας, όπου δίνεται έμφαση στην άποψη των πολιτικών δρώντων και ΜΚΟ για το πως διαμορφώνονται οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, αν θεωρούν ότι υπάρχει τάση σύγκλισης ή όχι μεταξύ των πολιτικών της Ε.Ε. και της χώρας μας και ποια πιστεύουν ότι είναι η συμβολή των φεμινιστικών οργανώσεων.

¹ Η μελέτη διεξήχθη και ολοκληρώθηκε όσο ακόμη το Η.Β. ήταν κράτος – μέλος της Ε.Ε., δηλαδή πριν τη 01/2/2020. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν τις πολιτικές για τη βία κατά των γυναικών που ακολουθούσε το Η.Β. ως μέλος της Ε.Ε.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΈΝΝΟΙΕΣ

1.1. Πατριαρχία, κράτος και βία κατά των γυναικών

Σύμφωνα με την Walby (1990), η πατριαρχία είναι ένα σύστημα εξουσίας των ανδρών εις βάρος των γυναικών, το οποίο λειτουργεί προς όφελος των ανδρών, μέσα από την υποταγή των γυναικών. Πολλές είναι οι φεμινίστριες που έχουν προσπαθήσει να εξηγήσουν πώς διαρθρώνεται το σύστημα άσκησης της εξουσίας των ανδρών πάνω στις γυναίκες. Η Kate Millet (1971) αναφέρει ότι ζούμε σε μία πατριαρχική κοινωνία, διότι ένα σύνολο θεσμών και κέντρων εξουσίας ελέγχεται από τους άνδρες. Τα κέντρα αυτά αποτελούνται από το στρατό, την βιομηχανία, την τεχνολογία, τα πανεπιστήμια, τα επιστημονικά κέντρα, το τραπεζικό σύστημα, ακόμα και την αστυνομία.

Στην ανάλυση της Hartmann (1979), αναφέρεται ότι καπιταλισμός και πατριαρχία αποτελούν δυο αυτόνομα αλλά συνεργαζόμενα συστήματα που επιβάλλουν την ταξική και έμφυλη ιεραρχία μέσα στις κοινωνίες. Το πρώτο ορίζει την ταξική ιεραρχία, ενώ το δεύτερο καθορίζει τον καταμερισμό της εργασίας με βάση το φύλο. Σύμφωνα με την ίδια, η πατριαρχία ορίζεται ως :

« ένα σύνολο κοινωνικών σχέσεων με υλική βάση στις οποίες υπάρχουν ιεραρχικές σχέσεις μεταξύ των ανδρών και σχέσεις αλληλεγγύης μεταξύ τους, οι οποίες τους επιτρέπουν στη συνέχεια να ασκούν κυριαρχία στις γυναίκες. Η υλική βάση της πατριαρχίας συνίσταται στον έλεγχο των ανδρών πάνω στην εργατική δύναμη των γυναικών» (Hartmann, 1979, σ.14)².

Στη συνέχεια, η ίδια προσθέτει ότι ο πατριαρχικός έλεγχος διατηρείται μέσω της παρεμπόδισης της πρόσβασης των γυναικών σε οικονομικούς πόρους και μέσω του περιορισμού της σεξουαλικότητας τους. Οι άνδρες ασκούν έλεγχο στις γυναίκες μέσω της οικιακής εργασίας που τους επιβάλλουν και της διαρκούς πρόσβασης που έχουν στο σώμα τους με στόχο την σεξουαλική ικανοποίηση των ίδιων. Κατ' αυτό τον τρόπο, οι άνδρες διαμορφώνουν ένα σύστημα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά όπως :

² Μετάφραση της συγγραφέα από το αγγλικό κείμενο.

«...ο ετεροφυλόφιλος γάμος, η οικιακή εργασία και η ανατροφή των παιδιών που αναλαμβάνουν οι γυναίκες, η οικονομική εξάρτηση των γυναικών από τους άνδρες, το κράτος και μία σειρά από θεσμούς που βασίζονται στις κοινωνικές σχέσεις ανάμεσα σε άνδρες, σε λέσχες, αθλήματα, συνδικάτα, επαγγέλματα, πανεπιστήμια, εκκλησίες, επιχειρήσεις και τον στρατό» (Hartmann, 1979, σ.14).

Η Pateman (1988) στην ανάλυση της ανέδειξε το πώς η πατριαρχική οργάνωση επηρεάζει την οργάνωση του κράτους πρόνοιας. Πιο συγκεκριμένα, η Pateman αναφέρει ότι το δικαίωμα στην ιδιότητα του πολίτη διαμορφωνόταν μέσα από 3 στοιχεία που συνέβαλλαν στην ανεξαρτησία του ατόμου. Τη δυνατότητα του ατόμου να συμμετέχει στις ένοπλες δυνάμεις, τη δυνατότητα να διατηρεί δικιά του ιδιοκτησία και τη δυνατότητα να αυτοκυριαρχείται (self-government). Με βάση αυτή την ανάλυση, οι γυναίκες αποκλείονταν από τη δυνατότητα να τους αναγνωριστεί η ιδιότητα του πολίτη και τα συνακόλουθα δικαιώματα που τη συνόδευαν, καθώς βασικό χαρακτηριστικό της ιδιότητας του πολίτη είναι η ανεξαρτησία. Οι γυναίκες όμως εξαρτώνται και κυριαρχούνται από τους άνδρες τους, οι οποίοι παίζουν το ρόλο του προστάτη, χωρίς ωστόσο να προβλέπεται κάποιου είδους πρόσθετη προστασία γι'αυτές από την αυθαιρεσία των συζύγων τους. Η ίδια προσθέτει ότι στο δημοκρατικό κράτος πρόνοιας η εργασία αποτελεί το υποκατάστατο της στρατιωτικής θητείας. Έτσι δημιουργούνται δύο επιμέρους σφαίρες, αυτή της δημόσιας ζωής με τον άνδρα μισθωτό (breadwinner) και αυτή της ιδιωτικής ζωής με τη γυναίκα νοικοκυρά (housewife). Ταυτόχρονα, στην Αγγλία την οποία μελετά η Pateman, μετά την έκθεση Beveridge διαμορφώνονται 2 συστήματα με πατριαρχική οργάνωση, ένα κύριο ασφαλιστικό σύστημα για τους άνδρες εργαζόμενους και ένα σύστημα δευτέρου επιπέδου με περιορισμένες παροχές για τις γυναίκες νοικοκυρές. Το παραπάνω σύστημα 2 ταχυτήτων είναι προβληματικό γιατί παρότι οι γυναίκες δεν εξαρτώνται ολοκληρωτικά από τους συζύγους τους στηρίζεται στην υπόθεση ότι οι άνδρες μοιράζονται με τις γυναίκες το εισόδημά τους και άρα ένα κοινό επίπεδο ζωής, θεωρώντας ως δεδομένο ότι όλοι οι άνδρες έχουν καλές προθέσεις απέναντι στις συζύγους τους.

Παρακάτω, πολλοί μελετητές συμφωνούν ότι η πατριαρχία διαιωνίζεται μέσα από το κράτος, και συγκεκριμένα μέσα από το κράτος πρόνοιας, στον τρόπο που αυτό οργανώνει και διανέμει τις διάφορες υπηρεσίες του. Πιο συγκεκριμένα, αρκετοί αναλυτές κατηγόρησαν το κράτος πρόνοιας για την υιοθέτηση παραδοσιακών ιδεών σε σχέση με τους ρόλους των δύο φύλων στην οικογένεια και την συνέχιση της καταπίεσης των γυναικών από αυτό (Wilson, 1977 στο Lewis, 1997, σ.164). Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το κράτος πρόνοιας αποτελεί φορέα

της πατριαρχίας και των αρχών που προωθούν την ανδρική υπεροχή μέσα στην κοινωνία. Η εμποδωμένη πατριαρχία του κράτους εκφράζεται μέσα από τις προβλέψεις που υπάρχουν για τα αναπαραγωγικά δικαιώματα των γυναικών, για τους θεσμούς στήριξης της οικογένειας, ενώ ακόμα και η ελλιπής νομοθεσία για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών αποτελεί στοιχείο του πατριαρχικού κράτους (Στρατηγάκη, 2007 και Στρατηγάκη, 2018).

Τέλος, σημαντικό είναι το έργο της Sylvia Walby (1990), σε σχέση με τη θεωρία της πατριαρχίας. Το έργο της περιστρέφεται γύρω από ανάλυση της πατριαρχίας σε σχέση με έξι ξεχωριστούς τομείς. Τη μισθωτή εργασία, τη φροντίδα του νοικοκυριού, την κουλτούρα, τη σεξουαλικότητα, τη βία και το κράτος. Ειδικότερα, όσον αφορά τη βία, η Walby αναφέρει ότι σύμφωνα με την ριζοσπαστική φεμινιστική θεώρηση η βία είναι μέρος του συστήματος ελέγχου των γυναικών σε αντίθεση με την παραδοσιακή αντίληψη που υποστηρίζει ότι οι γυναίκες κακοποιούνται ή βιάζονται από ψυχασθενείς άνδρες που αποτελούν την αρνητική εξαίρεση στον κανόνα. Επιπλέον, αναφερόμενη σε άλλους συγγραφείς (Hanmer, 1978 και Hanmer & Saunders, 1984 στο Walby, 1990) αναφέρει ότι το κράτος λειτουργεί ως όργανο της πατριαρχίας, καθώς δεν παρεμβαίνει αλλά αναπαράγει τη βία. Η διατήρηση της πατριαρχίας από το κράτος, εννοείται μέσω της βίας, η οποία λειτουργεί ως εργαλείο τρομοκρατίας και ελέγχου κατά των γυναικών. Τέλος, η Walby, αναφέρει ότι το κράτος σύμφωνα με τους Hanmer και Saunders (1984, στο Walby, 1990) εμπλέκεται στην αναπαραγωγή της βίας μέσω του κοινωνικού συστήματος που δεν προσφέρει τα απαραίτητα εφόδια στις γυναίκες για να ξεφύγουν από τη βία και τον κακοποιητικό σύντροφό τους, ενώ ταυτόχρονα το δικαστικό σύστημα και η αστυνομία δεν παρεμβαίνουν αποτελεσματικά, με αποτέλεσμα οι δράστες να διαφεύγουν και ο κύκλος της βίας να αναπαράγεται. Για τους παραπάνω λόγους, στο έργο των Htun και Weldon (2012), υποστηρίζεται ότι οι πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών συνιστούν μέρος της κοινωνικής πολιτικής ως βάση για τη θεμελίωση της ιδιότητας του πολίτη για τις γυναίκες, μέσα σε ένα πλαίσιο απαλλαγμένο από την έμφυλη βία.

1.2. Μορφές της βίας κατά των γυναικών

Ο ορισμός του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών είναι ιδιαίτερα πολύπλοκος και περιλαμβάνει διαφορετικές εκφάνσεις του ίδιου φαινομένου. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι, σύμφωνα με την Davies (1994, στο Corrin, 1996), η αντίληψη για το τί αποτελεί βία κατά των γυναικών μπορεί να αλλάζει πλαίσιο και σημασία ανάλογα με το περιβάλλον μέσα στο οποίο

ζούμε, την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκουμε, τις προσωπικές μας εμπειρίες, την εκπαίδευση που έχουμε λάβει, την κουλτούρα της οποίας είμαστε μέρος και την επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης³.

Εικόνες που συνοδεύουν τη βία κατά των γυναικών συμπεριλαμβάνουν κακοποιημένες γυναίκες από τον ερωτικό τους σύντροφο ή τον σύζυγό τους (ή πρώην σύντροφο/σύζυγό), επιζήσασες βιασμού εντός ή εκτός μίας σχέσης ή ενός γάμου, θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης, γυναίκες θύματα εμπορίας ανθρώπων, θύματα γυναικοκτονίας, γυναίκες που έχουν υποστεί κλειτοριδεκτομή ή άλλες εκδοχές της πρακτικής ΑΓΓΟ⁴, γυναίκες και κορίτσια που έχουν εξαναγκαστεί στη σύναψη γάμου καθώς και γυναίκες που δεν έχουν λόγο σε σχέση με τα αναπαραγωγικά τους δικαιώματα μέσω της απαγόρευσης των εκτρώσεων και της μη πρόσβασής τους σε αντισυλληπτικές μεθόδους ή της υποχρεωτικής στειρώσής τους. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο οι γυναίκες κινδυνεύουν τόσο στον ιδιωτικό τους βίο, εξαιτίας περιστατικών συντροφικής βίας, όσο και σε επίπεδο δημόσιας ζωής, εξαιτίας φαινομένων κακοποίησης όπως η σεξουαλική κακοποίηση ή το stalking αλλά και εξαιτίας πρακτικών που είναι ανεκτές από το κράτος όπως ο ΑΓΓΟ και οι υποχρεωτικοί γάμοι σε ορισμένες χώρες του κόσμου.

Πιο συγκεκριμένα η βία κατά των γυναικών είναι ένα διαπολιτισμικό και διαταξικό φαινόμενο το οποίο σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE,2019a) είναι βαθιά ριζωμένο στις κοινωνίες, αντλεί την δύναμη του από την έμφυλη ανισότητα και αποτελεί κατάφορη παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Το Ινστιτούτο υπογραμμίζει ότι η βία κατά των γυναικών (Violence Against Women) χρησιμοποιείται ως όρος για να τονίσει ότι τα εγκλήματα που σχετίζονται με τη βία, στις περισσότερες περιπτώσεις ασκούνται από άνδρες εις βάρος γυναικών ή κοριτσιών, κάνοντας εμφανές ότι αποτελεί ένα πρόβλημα που βασίζεται στις άνισες σχέσεις εξουσίας, μεταξύ ανδρών και γυναικών. Επιπλέον, ένας άλλος ορισμός που δίνεται στη Γενική Σύσταση της Επιτροπής του ΟΗΕ για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων Κατά των Γυναικών είναι ότι η έμφυλη βία είναι *«μία μορφή διάκρισης η οποία θέτει σοβαρά εμπόδια στην δυνατότητα των γυναικών να απολαύσουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες ελευθερίες σε μία κοινή βάση ισότητας με τους άνδρες»* (Άρθρο 1) καθώς επίσης στο άρθρο 6 αναφέρεται ότι πρόκειται για *«βία που ασκείται σε βάρος μίας*

³ Στους παραπάνω παράγοντες τη σημερινή εποχή θα μπορούσε να προστεθεί και αυτός της επιρροής των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

⁴ Ακρωτηριασμός Γυναικείων Γενετικών Οργάνων

γυναίκας εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι γυναίκα» (United Nations Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, 1992).

Στην Διακήρυξη της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου (1996) ο ορισμός που δίνεται στο άρθρο 113, αναγνωρίζει ότι η βία κατά των γυναικών μπορεί να λάβει χώρα σε 3 διαφορετικά πλαίσια: α) μέσα στην οικογένεια, β) μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της κοινότητας και γ) μπορεί να αναπαράγεται από το ίδιο το κράτος. Όσον αφορά την πρώτη περίπτωση ορίζεται ότι :

«η σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία που ασκείται μέσα στην οικογένεια περιλαμβάνει χτυπήματα, σεξουαλική κακοποίηση των κοριτσιών του νοικοκυριού, βία που σχετίζεται με ζητήματα προίκας, βιασμό εντός του γάμου, ακρωτηριασμό των γυναικείων γενετικών οργάνων και εξάσκηση άλλων βλαπτικών παραδοσιακών πρακτικών για τις γυναίκες, καθώς και μη συζυγική βία και βία που σχετίζεται με την εκμετάλλευση».

Η δεύτερη περίπτωση της βίας που προκύπτει μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της κοινότητας περιλαμβάνει περιπτώσεις σωματικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής βίας όπως : *«το βιασμό, τη σεξουαλική κακοποίηση, τη σεξουαλική παρενόχληση και τον εκφοβισμό σε χώρους εργασίας, σε χώρους εκπαίδευσης και αλλού, το trafficking και τον εξαναγκασμό σε πορνεία.»*. Τέλος, η τρίτη περίπτωση αφορά *«σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία που όποτε συμβαίνει, διαιωνίζεται ή συγχωρείται από το κράτος »*.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE, 2017a), αναφέρει ότι η βία μεταξύ συντρόφων είναι ένας παράγοντας που μπορεί να επηρεάζει πέρα από τις προσωπικές σχέσεις των γυναικών, τις επιδόσεις τους στην εργασία, ενώ η σεξουαλική παρενόχληση είναι άλλο ένα στοιχείο με το οποίο έρχονται συχνά αντιμέτωπες οι γυναίκες στην εργασία τους και μπορεί να τις επηρεάσει σωματικά, ψυχολογικά και οικονομικά. Τέλος, τυχόν σεξουαλικές επιθέσεις στο χώρο της εκπαίδευσης, μπορούν να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στις ακαδημαϊκές επιδόσεις γυναικών και κοριτσιών (EIGE, 2017a, σ. 13).

Σημαντικό είναι ότι το Ινστιτούτο (EIGE, 2017a) συμπεριλαμβάνει μία σειρά από ορισμούς για διαφορετικές μορφές βίας κατά των γυναικών, λαμβάνοντας υπόψη τις μορφές βίας που αναφέρονται στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης σε σχέση με την βία κατά των γυναικών. Στους ορισμούς αυτούς συμπεριλαμβάνονται τα φαινόμενα της ενδοοικογενειακής ή βίας

μεταξύ ερωτικών συντρόφων⁵ (Intimate Partner Violence), της σεξουαλικής παρενόχλησης, της παρακολούθησης (Stalking), της κλειτοριδεκτομής (ΑΓΓΟ – FGM), της υποχρεωτικής έκτρωσης και στείρωσης, του υποχρεωτικού γάμου, ενώ στους ορισμούς έχουν προστεθεί τα φαινόμενα της εμπορίας ανθρώπων (trafficking) και της γυναικοκτονίας (femicide), τα οποία δεν αναφέρονται στην Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης.

Όσον αφορά την συντροφική ή ενδοοικογενειακή βία, στην οποία δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα, τόσο στη σύμβαση της Κωνσταντινούπολης αλλά και στο EIGE, ως η πιο διαδεδομένη μορφή βίας κατά των γυναικών, αυτή χωρίζεται σε 4 τομείς (EIGE, 2017a, σ. 14):

- Τη σωματική βία (physical violence), η οποία μπορεί να περιλαμβάνει παράνομη σωματική βία εναντίον της συντρόφου, μικρότερου ή μεγαλύτερου βαθμού κακοποίηση, στέρηση της ελευθερίας της γυναίκας και κακοποίηση που μπορεί να φτάσει μέχρι και τη δολοφονία⁶.
- Τη σεξουαλική βία (sexual violence), η οποία ορίζεται ως κάθε σεξουαλική πράξη που έχει υποστεί το θύμα χωρίς προηγούμενη συναίνεση. Σε αυτή τη μορφή βίας συμπεριλαμβάνεται η σεξουαλική κακοποίηση και ο βιασμός.
- Τη ψυχολογική βία (psychological violence), η οποία ορίζεται ως οποιαδήποτε πράξη ή συμπεριφορά μπορεί να βλάψει αρνητικά τη ψυχολογία της συντρόφου. Στην συγκεκριμένη μορφή βίας περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων πράξεις εξαναγκασμού, δυσφήμισης του θύματος, λεκτικής βίας και παρενόχλησης.
- Τέλος, στην ενδοοικογενειακή βία εντάσσεται και η οικονομική βία (economic violence), η οποία ορίζεται ως οποιαδήποτε πράξη η συμπεριφορά μπορεί να προκαλέσει οικονομικές ζημιές ή απώλειες στο θύμα, όπως η καταστροφή περιουσιακών στοιχείων, η παρεμπόδιση από την συμμετοχή στην εκπαίδευση, την εργασία ή την πρόσβαση σε άλλες οικονομικές προσόδους και τη μη παροχή οικονομικών βοηθημάτων, όπως η διατροφή.

Σημαντικό είναι ότι όπως σημειώνει το Ινστιτούτο, οι παραπάνω μορφές βίας μπορεί να χαρακτηρίζονται από επαναλαμβανόμενα περιστατικά, όπως η εξύβριση, ο ξυλοδαρμός ή ο

⁵ Η απόδοση του όρου Intimate Partner Violence που προτείνεται από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας είναι αυτός της Βίας μεταξύ Ερωτικών Συντρόφων (ΒΕΣ), (ΕΔκΒ, 2015).

⁶ Στο κείμενο του EIGE αναφέρεται ο όρος “manslaughter” που μπορεί να μεταφραστεί και ως σφαγή.

βιασμός, ενώ άλλες μορφές όπως η πρακτική ΑΓΓΟ και η στείρωση των γυναικών αποτελούν μοναδικά περιστατικά βίας που συνήθως συμβαίνουν μία φορά στη ζωή των θυμάτων.

1.3. Ορισμός της ενδοοικογενειακής βίας και έμφυλα στερεότυπα

Η πλέον συνήθης μορφή βίας εντός του οικογενειακού πλαισίου είναι η σωματική βία η οποία με τα χρόνια χειροτερεύει όσον αφορά την ένταση και την συχνότητα με την οποία συμβαίνει (Mullender, 1996, Walker, 1993 και Σκλάβου, 2008). Σύμφωνα με τη Walker (1993) το γενεσιουργό αίτιο της βίας είναι ο έμφυλος διαχωρισμός μεταξύ ανδρών και γυναικών. Πιο συγκεκριμένα, οι κοινωνικοί κώδικες και κανόνες μέσα στους οποίους ενηλικιώνονται τα παιδιά δημιουργούν συγκεκριμένες απαιτήσεις και προσδοκίες από κορίτσια και αγόρια (ΓΓΙΦ, 2018). Συγκεκριμένες συμπεριφορές ορίζονται ως φυσιολογικές και παρότι αποτελούν κοινωνικές κατασκευές αποδίδονται στη βιολογία ως δεδομένο που δεν μπορεί να αλλάξει. Έτσι, ορισμένες στερεοτυπικές συμπεριφορές του φύλου αναπαράγονται μέσα από τους θεσμούς της οικογένειας, του κράτους, της εργασίας, της εκπαίδευσης, ενισχύοντας αντιλήψεις που θέλουν «τον κυρίαρχο» άνδρα να κατέχει το προνόμιο του ελέγχου «των αδύναμων» γυναικών. Οι μεν άντρες προσπαθούν να αποδείξουν τον ανδρισμό τους, υιοθετώντας πολλές φορές μία βίαιη συμπεριφορά, ενώ οι γυναίκες μαθαίνουν ότι πρέπει να υιοθετούν μία παθητική στάση για να μην προσβάλλουν τον ανδρισμό των ανδρών. Κατ' αυτόν τον τρόπο τα παιδιά αποδέχονται από πολύ μικρά τη σημασία των έμφυλων ρόλων, υιοθετώντας συγκεκριμένες συμπεριφορές οι οποίες ανταποκρίνονται στα στενά πλαίσια που οριοθετεί το κοινωνικό τους φύλο. Όπως σημειώνει η Walker (1993, σ.37) οι γυναίκες, από παιδιά κιόλας, εκπαιδεύονται με τέτοιο τρόπο ώστε να υιοθετούν τη συμπεριφορά του θύματος, θεωρώντας ότι δεν είναι αρκετά δυνατές, ώστε να υπερασπισθούν τον εαυτό τους απέναντι στους άνδρες.

Παρακάτω, η Walker (1993) σημειώνει ότι καθώς οι γυναίκες μαθαίνουν να τις αντιμετωπίζουν σαν πολίτες δεύτερης κατηγορίας, ο γάμος καταλήγει να μην έχει την ίδια σημασία και «δύναμη» για άντρες και γυναίκες. Επιπλέον, η ίδια σημειώνει ότι η ύπαρξη νόμων δεν εξασφαλίζει την ισότητα και την εξάλειψη της βίας μέσα στο γάμο, καθώς ορισμένοι νόμοι μπορεί να «*διαιώνίζουν την αντρική υπεροχή*»⁷. Έτσι, οι γυναίκες εγκλωβίζονται μέσα στα πολιτισμικά, νομικά και οικονομικά πλαίσια που θέτουν οι κοινωνίες και αδυνατούν να

⁷ Ένα τέτοιο παράδειγμα στη χώρα μας είναι η ισχύς του νόμου της σαρία (Sharia law) στη Θράκη για τις μουσουλμανικές οικογένειες, ο οποίος έχει βρεθεί αρκετές φορές στο στόχαστρο των περιοδικών εκθέσεων αξιολόγησης του ΟΗΕ για την εφαρμογή της συνθήκης για την Εξάλειψη όλων των Διακρίσεων κατά των Γυναικών, και τα μέτρα αντιμετώπισης της βίας στη χώρα μας (7^η Περιοδική Έκθεση της Επιτροπής CEDAW, 2013).

αντιδράσουν αποτελεσματικά απέναντι στη βία, θεωρώντας ότι κάτι τέτοιο δε θα έχει κανένα αντίκτυπο στην καταπολέμηση του μαρτυρίου που υφίστανται.

Σύμφωνα με τους Dobash και Dobash (1992, σ.4) υπάρχουν 4 λόγοι που μπορεί να οδηγήσουν στην ενδοοικογενειακή βία. Πρώτον, οι άντρες θεωρούν ότι οι γυναίκες είναι ιδιοκτησία τους και συνήθως η βία προκύπτει σαν ένα ξέσπασμα της παράλογης ζήλειας που τρέφουν απέναντι σε αυτές. Δεύτερον, η βία μπορεί να προκύψει γιατί στα μάτια του άνδρα η γυναίκα δεν κατάφερε να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του νοικοκυριού. Τρίτον, οι άνδρες θεωρούν ότι μπορούν να τιμωρήσουν τη γυναίκα τους για οποιοδήποτε λάθος προκάλεσε η ίδια και τέταρτον, έχει ιδιαίτερη σημασία για τους άνδρες, μέσω της βίας που ασκούν, να διατηρήσουν τη «θέση εξουσίας» που κατέχουν μέσα στην οικογένεια. Έτσι παρατηρούμε ότι οι παραπάνω λόγοι που οδηγούν τους άνδρες στην άσκηση βίας, συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με τις κατευθύνσεις που λαμβάνουν τα άτομα μέσα στο πλαίσιο της πατριαρχικής κοινωνίας και του έμφυλου διαχωρισμού σε σχέση με τους ρόλους που πρέπει να υπηρετούν.

Οι σωματικές επιθέσεις συνήθως ξεκινούν από ένα «ασήμαντο» χαστούκι και κλιμακώνονται σε όλο και πιο σοβαρούς τραυματισμούς όπως σπασίματα, εγκαύματα, εσωτερικά τραύματα, αποβολές εξαιτίας κάποιας βίαιης επίθεσης κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και μπορούν να καταλήξουν ακόμα και σε απόπειρα δολοφονίας με στραγγαλισμό ή πνίξιμο. Τα όργανα της επίθεσης μπορεί να περιλαμβάνουν μπουκάλια, γυαλιά, μαχαίρια, ψαλίδια, ρόπαλα και άλλα αιχμηρά ή βαριά αντικείμενα (Mullender, 1996). Σύμφωνα με έρευνες (Paul, 1985a και Binney et al., 1988 στο Mullender, 1996) η πλειοψηφία των γυναικών ανέχονται τη βία για αρκετά χρόνια μέχρις ότου καταφέρουν να ξεφύγουν ή να κρυφτούν. Μεγάλος βέβαια είναι ο κίνδυνος της γυναικοκτονίας ή της άγριας επίθεσης, σε περίπτωση που η γυναίκα προσπαθήσει να διαφύγει κρυφά από τον άντρα της.

Η σεξουαλική κακοποίηση συνήθως έχει να κάνει με κυριαρχικές συμπεριφορές και περιλαμβάνει το βιασμό εντός του γάμου (Russel, 1990 στο Mullender, 1996), ο οποίος στην Ελλάδα ποινικοποιήθηκε μόλις το 2006 όπως θα δούμε παρακάτω. Επιπλέον, η σεξουαλική κακοποίηση μπορεί να περιλαμβάνει ερωτικές συμπεριφορές στις οποίες το θύμα θα συναινούσε παλαιότερα, ωστόσο πλέον αυτό δεν συμβαίνει εξαιτίας των τραυμάτων και της ψυχολογικής και σωματικής βίας που ασκείται πάνω στη γυναίκα. Ακόμα, η σεξουαλική κακοποίηση έχει να κάνει και με έμμεση βία που ασκείται στο θύμα, με λεκτικούς χαρακτηρισμούς σε σχέση με το πόσο αντιερωτικό ή αντιαισθητικό είναι και με ανοιχτές

δηλώσεις του θύτη απέναντι στη γυναίκα, σε περίπτωση που ο ίδιος συνάπτει σχέσεις με άλλες συντρόφους (Mullender, 1996). Το πρόβλημα με την σεξουαλική κακοποίηση εντός γάμου είναι ότι τα άτομα διστάζουν περισσότερο να καταγγείλουν το γεγονός σε σχέση με την σωματική κακοποίηση, ενώ σημαντικό είναι ότι πολλές γυναίκες δεν αντιλαμβάνονται ότι έχουν την επιλογή να αρνηθούν την ερωτική συνεύρεση με τον σύντροφο τους και γι' αυτόν το λόγο δε θα περιέγραφαν το γεγονός ως βιασμό (Russel, 1990 στο Mullender, 1996).

Η συναισθηματική βία ενισχύει κατά κάποιο τρόπο την γενικότερη άσκηση βίας από τον σύντροφο, καθώς και την άσκηση ελέγχου εκ μέρους του και μπορεί να ασκείται παράλληλα με τις παραπάνω μορφές βίας. Καθώς η γυναίκα φοβάται για τυχόν βίαια ξεσπάσματα του συζύγου της, αρχίζει να παρατηρεί κάθε κίνηση, χειρονομία ή μορφασμό που μπορεί να υπονοεί ένα βίαιο ξέσπασμα του συντρόφου της. Συμπεριφορές που παραπέμπουν σε συναισθηματική βία είναι οι φωνές, τα χτυπήματα σε τοίχους, η επικίνδυνη οδήγηση, η καταστροφή αντικειμένων, η άσκηση βίας σε κατοικίδια ζώα ή σε παιδιά, με τη γυναίκα να είναι μάρτυρας όλων αυτών και την άρρητη αλλά ξεκάθαρη απειλή ότι ακολουθεί η σειρά της σε περίπτωση που δεν συμμορφωθεί με τις επιταγές και τις επιθυμίες του συντρόφου της (Mullender, 1996, σ.24). Επιπλέον, και σε αυτήν την περίπτωση ο θύτης τείνει να υποβαθμίζει συστηματικά τη γυναίκα με προσβολές και αναφορές στην κατωτερότητα της, ενώ δεν λείπουν οι περιπτώσεις όπου το θύμα ζει σε μία κατάσταση εικονικής αιχμαλωσίας, όπου ο σύντροφος παρακολουθεί κάθε της κίνηση και καθώς πολλές φορές είναι δέσμια οικονομικά, αδυνατεί να ξεφύγει από αυτήν τη κατάσταση.

Τέλος, αποτελέσματα όλων αυτών είναι η αϋπνία, η απώλεια βάρους και ο έντονος εκνευρισμός, ενώ ταυτόχρονα πολλές γυναίκες αναπτύσσουν συμπτώματα κατάθλιψης και τάσεις αυτοκτονίας (Stanko, 1985 στο Mullender, 1996). Και σε αυτήν την περίπτωση, η καταγγελία της ψυχολογικής βίας είναι πολλές φορές αδύνατη, καθώς οι γυναίκες δεν μπορούν να αναγνωρίσουν τα σημάδια ενός συναισθηματικού μαρτυρίου. Επιπλέον, ο χαρακτηρισμός της κακοποιημένης γυναίκας, παραπέμπει περισσότερο στα σωματικά χτυπήματα (battered wife), χωρίς να δίνει έμφαση στη συναισθηματική κακοποίηση στην οποία υποβάλλονται πολλές φορές οι γυναίκες (Mullender, 1996).

Όσον αφορά το πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνουν χώρα τα παραπάνω περιστατικά, αξίζει να αναφερθεί ότι αφορούν, τόσο παντρεμένες όσο και απλώς δεσμευμένες γυναίκες στο πλαίσιο μίας σχέσης. Πάντως, τόσο η Walker (1993) όσο και η Mullender (1996) σημειώνουν

ότι τα περιστατικά αυτά λαμβάνουν χώρα συχνότερα μεταξύ παντρεμένων ζευγαριών, καθώς ο γάμος κατά κάποιο τρόπο νομιμοποιεί τη βία από την πλευρά των αντρών, θεωρώντας ότι αποκτούν ενός είδους «άδεια» να κακοποιούν τις γυναίκες τους μέσω του γάμου.

Επιπλέον, ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι η βία συνήθως συντηρείται μέσω των στερεοτύπων που αναπαράγονται για τις κακοποιημένες γυναίκες, τα οποία συμβάλλουν στην κατασκευή ενός κοινωνικού πλαισίου μέσω του οποίου αναπαράγεται η ενδοοικογενειακή βία. Σύμφωνα με τους Dobash και Dobash (σ.11, 1992), αυτά τα στερεότυπα μπορεί να περιλαμβάνουν παραδοχές όπως :

- Μόνο οι φτωχοί και αμόρφωτοι άντρες δέρνουν τις γυναίκες τους.
- Κανείς δεν πρέπει να επεμβαίνει στις οικογενειακές υποθέσεις ενός ζευγαριού (ακόμα και όταν η γυναίκα είναι θύμα ενδοοικογενειακής βίας).
- Πρόκειται απλώς για διαφωνίες στο πλαίσιο της οικογένειας, καθώς τέτοιου είδους περιστατικά είναι συνηθισμένα, καλό είναι να μην προσπαθούμε να εισέλθουμε στις «ιδιωτικές υποθέσεις» του ζευγαριού.
- Ακόμα και οι δυστυχημένες οικογένειες είναι καλύτερο παράδειγμα σε σχέση με αυτούς που δεν έχουν καθόλου οικογένεια.
- Πολλές φορές το αλκοόλ ευθύνεται για την ενδοοικογενειακή βία.
- Προφανώς η γυναίκα απολαμβάνει τη βία που της ασκείται από τον άντρα της.
- Οι άντρες έχουν κάθε δικαίωμα να συμπεριφέρονται όπως αυτοί νομίζουν στη σύζυγό τους.
- Οι γυναίκες που κακοποιούνται προκαλούν οι ίδιες αυτή την κατάσταση και άρα το αξίζουν.

Τέλος, σύμφωνα με την Walker (1993, σ.41- 52) υπάρχουν ορισμένοι μύθοι που συμπληρώνουν και ενισχύουν τα παραπάνω στερεότυπα. Οι μύθοι αυτοί αναπαράγονται μέσα στις κοινωνίες και σκοπό έχουν να διαιωνίσουν την εντύπωση ότι οι γυναίκες ευθύνονται για τη βία στην οποία υπόκεινται. Συνήθως οι κακοποιημένες γυναίκες περιγράφονται ως αμόρφωτες, πολλές φορές μητέρες παιδιών, που ανήκουν σε κατώτερες κοινωνικές τάξεις και κακοποιούνται από τους ψυχοπαθείς και αλκοολικούς συζύγους τους. Ωστόσο, η παραπάνω περιγραφή μικρή σχέση με τα πραγματικά στοιχεία που έχουν καταγραφεί από έρευνες. Η Walker (1993), σημειώνει ότι πολλές γυναίκες μπορεί να ανήκουν στη μεσαία ή ανώτερη κοινωνική τάξη, ωστόσο να μην μπορούν να ξεφύγουν από τον κύκλο της βίας καθώς οι άντρες

τους τις ελέγχουν οικονομικά. Επιπλέον, κάποιες από αυτές μπορεί να είναι εργαζόμενες ή ακόμα και να παρουσιάζουν ανοδική πορεία στην καριέρα τους, ωστόσο παραμένουν δίπλα στο σύντροφό τους καθώς δεν θέλουν να χαλάσουν την ειδυλλιακή εικόνα που έχουν οι άλλοι για τις ζωές τους.

1.4. Κράτος Πρόνοιας, Φύλο και Φεμινιστική Κριτική

Οι πολιτικές που υιοθετούνται για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών αποτελούν μία ειδική κατηγορία *προοδευτικής* κοινωνικής πολιτικής που στόχο έχει να μεταλλάξει την κοινωνία προς το καλύτερο υπονομεύοντας την πατριαρχική οργάνωση της κοινωνίας σε σχέση με την σεξουαλικότητα, την οικογένεια και το κοινωνικό σύνολο γενικότερα (Htun & Weldon, 2012, σ.552). Καθώς, όπως προαναφέρθηκε, οι πολιτικές αυτές θεμελιώνουν τα δικαιώματα που πηγάζουν από την ιδιότητα του πολίτη, για τις γυναίκες, εξασφαλίζοντας ένα πλαίσιο ασφάλειας, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μία γενική αναφορά στην τυπολογία των κρατών πρόνοιας και στην ταξινόμηση των κρατών της Ευρώπης σε αυτά τα μοντέλα.

Με βάση την τυπολογία του Titmuss (1974), που λειτούργησε ως βάση για το έργο του Esping - Andersen υπάρχουν τρία διαφορετικά μοντέλα. Πρώτον το Θεσμικό – Αναδιανεμητικό μοντέλο (institutional – redistributive model), δεύτερον το μοντέλο της Βιομηχανικής Επίδοσης (industrial achievement model) και τέλος, το Υπολειμματικό μοντέλο κράτους πρόνοιας (residual welfare model). Το πρώτο μοντέλο αφορά καθολικές παροχές προς τον πολίτη στη βάση της ανάγκης, ενισχύοντας την αναδιανομή εντός της κοινωνίας. Το δεύτερο συνδέει τις κοινωνικές παροχές με την εργασία των ατόμων. Οι κοινωνικές παροχές σε αυτή την περίπτωση δεν δικαιολογούνται στη βάση της ανάγκης, αλλά στη βάση του εισοδήματος του εργαζόμενου. Τέλος, στο υπολειμματικό μοντέλο το κράτος παρεμβαίνει με κοινωνικές παροχές όταν η οικογένεια και η αγορά δεν μπορούν να υποστηρίξουν το άτομο. Σε αυτές τις περιπτώσεις ενεργοποιούνται στοχευμένες παροχές και υπηρεσίες προς το άτομο για την ανακούφιση της φτώχειας (Λαλιώτη, 2018).

Στο διάσημο έργο του Esping - Andersen (1990) που ακολούθησε το έργο του Titmuss, υπάρχουν 3 μοντέλα κρατών πρόνοιας. Το πρώτο αφορά το Σοσιαλδημοκρατικό ή Σκανδιναβικό κράτος πρόνοιας. Το δεύτερο είναι το Φιλελεύθερο ή Αγγλοσαξονικό κράτος πρόνοιας και το τελευταίο μοντέλο κράτους πρόνοιας που περιγράφεται είναι αυτό του Συντηρητικού ή Ηπειρωτικού μοντέλου. Το Σοσιαλδημοκρατικό μοντέλο, περιλαμβάνει κυρίως χώρες όπως η Σουηδία, η Δανία και η Νορβηγία όπου κυριαρχούν καθολικού τύπου

παροχές οι οποίες στηρίζονται στην ανεπτυγμένη αλληλεγγύη και στους διαταξικούς συνασπισμούς μεταξύ συνδικάτων εργατών και αγροτών σε αυτές τις χώρες. Στο δεύτερο μοντέλο του Φιλελεύθερου κράτους πρόνοιας, εντάσσονται χώρες όπως του Ηνωμένου Βασιλείου και των ΗΠΑ. Σε αυτόν το τύπο κράτους – πρόνοιας υπερσχύουν οι νόμοι της ελεύθερης αγοράς, εν αντιθέσει με το προηγούμενο μοντέλο όπου η ιδιότητα του πολίτη και των κοινωνικών δικαιωμάτων παίζουν σημαντικό ρόλο στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών παράλληλα με την διαταξική αλληλεγγύη. Το συγκεκριμένο μοντέλο, χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα αυστηρούς κανόνες στην διανομή αγαθών και παροχών από το κράτος, ενώ πολλές ανάγκες και υπηρεσίες καλύπτονται από την ιδιωτική αγορά. Τέλος, το Συντηρητικό μοντέλο κράτους πρόνοιας, αναφέρεται σε κράτη όπως η Γαλλία, η Γερμανία (και η Ιταλία σύμφωνα με τον Andersen), όπου έμφαση δίνεται στη διατήρηση της υπάρχουσας ιεραρχίας μέσα στην κοινωνία, ενώ οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι παροχές υφίστανται στη βάση της εργασίας των ατόμων. Σε αυτό το μοντέλο παρατηρείται περιορισμένη αναδιανομή εισοδήματος και επιμέρους προγράμματα και παροχές κοινωνικής προστασίας στοχεύουν σε διαφορετικές ομάδες εργαζόμενων.

Στο έργο του Andersen για την τυπολογία των κρατών πρόνοιας ασκήθηκε έντονη κριτική από διαφορετικές πλευρές (Λαλιώτη, 2018). Ιδιαίτερα σημαντική είναι η κριτική που ασκήθηκε από άλλους μελετητές όπως ο Ferrera (1996) για την ύπαρξη ενός ξεχωριστού κράτους πρόνοιας στην νότια Ευρώπη, το λεγόμενο νοτιοευρωπαϊκό ή μεσογειακό μοντέλο, το οποίο χαρακτηρίζεται από ισχυρή πελατειοκρατία, υψηλή παραοικονομία και μία οικογένεια που καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τα κενά που αφήνει το κράτος σε σχέση με τις κοινωνικές παροχές.

Παράλληλα, με την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων μετά το 1991, αναδύεται ένας άλλος τύπος κράτους πρόνοιας στην Ευρώπη, που φαίνεται να διαθέτει άλλα χαρακτηριστικά, σε σχέση με τα 3 προηγούμενα μοντέλα που συμπεριέλαβε στην ανάλυσή του ο Andersen. Όπως υποστηρίζεται τα κράτη της ανατολικής Ευρώπης και της Σοβιετικής Ένωσης διέθεταν χαρακτηριστικά τόσο του κορπορατιστικού όσο και του αναδιανεμητικού μοντέλου κράτους – πρόνοιας με τις γυναίκες να συμμετέχουν μαζικά στην αγορά εργασίας και παράλληλα να επιτελούν χρέη απλήρωτης εργασίας στο σπίτι (Pascall & Lewis, 2004). Με την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων χώρες όπως η Πολωνία, η Τσεχία και η Ουγγαρία, διαφοροποιήθηκαν από χώρες όπως η Ρωσία, καθώς οι πρώτες ανέπτυξαν σύνθετα συστήματα με χαρακτηριστικά που προσιδίαζαν στα κορπορατιστικά κράτη πρόνοιας, διατηρώντας κάποια

στοιχεία αλληλεγγύης και αναδιανομής από την κομμουνιστική περίοδο, ενώ παράλληλα ανοίχτηκαν προς την αγορά (Λαλιώτη, 2018).

Τέλος, ιδιαίτερη κριτική έχει ασκηθεί στο έργο του Esping - Andersen από μελετητές της φεμινιστικής ανάλυσης, σε σχέση με τ' ότι η διάσταση του φύλου δεν έχει ενσωματωθεί στην μελέτη των τριών κόσμων του καπιταλισμού της ευημερίας. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι κριτικές που ασκήθηκαν από τις O'Connor, Orloff, Lewis, Fraser και Sainsbury σε σχέση με την ανάγκη ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στην ταξινόμηση των μοντέλων πρόνοιας και στην συμπερίληψη της γυναικείας εργασίας και της μη αμειβόμενης εργασίας των γυναικών σε αυτά.

Η Orloff σε άρθρο της (1993) άσκησε κριτική στον τρόπο με τον οποίο ορίζονται τα κοινωνικά δικαιώματα στα έργα των Κορπύ (1983) και Andersen (1990). Πιο συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι δεν λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι περιορισμοί και οι ανισότητες που βιώνουν οι γυναίκες σε σχέση με τον έλεγχο του σώματός τους και την ελευθερία από τη βία στην οικογένεια, την εργασία και τους δημόσιους χώρους, πράγμα που επηρεάζει τη συμμετοχή τους στη δημόσια σφαίρα και την ιδιότητά τους ως πολίτες (Orloff, 1993, σ. 309). Επιπλέον, αναφέρθηκε στις διαστάσεις που χρησιμοποίησε ο Andersen για τον ορισμό των 3 μοντέλων κράτους πρόνοιας. Ειδικότερα, υποστήριξε ότι το κριτήριο του φύλου πρέπει να συμπεριληφθεί στις τρεις διαστάσεις, των σχέσεων κράτους – αγοράς - οικογένειας, της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και των κοινωνικών δικαιωμάτων. Επίσης, πρότεινε την προσθήκη δύο επιμέρους διαστάσεων για την ταξινόμηση των χωρών σε μοντέλα κρατών – πρόνοιας, την πρόσβαση των γυναικών στην εργασία και τη δυνατότητα τους να διατηρούν ένα αυτόνομο νοικοκυριό πράγμα που τις απελευθερώνει από την σύναψη ενός ανεπιθύμητου γάμου ή την αναγκαστική παραμονή τους σε αυτόν για οικονομικούς λόγους (Orloff, 1993).

Η O'Connor, (1993) πρόσθεσε ότι η προσωπική αυτονομία των γυναικών αποτελεί βασικό παράγοντα για την προστασία των γυναικών από την εξάρτησή τους από προσωπικές σχέσεις ή το δημόσιο τομέα. Ταυτόχρονα, όπως και η Orloff αναγνωρίζει το πόσο σημαντικό είναι οι γυναίκες να είναι αυτόνομα άτομα και να μπορούν να ορίσουν τον εαυτό τους (personhood), να έχουν λόγο για τα αναπαραγωγικά τους δικαιώματα (σε αυτό συμφωνεί και η Lewis, 1997), ενώ και οι δύο συγγραφείς δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών και στη δυνατότητά τους να έχουν σταθερό εισόδημα.

Σύμφωνα με την Jane Lewis (1999, σ.4) στο έργο του Esping Andersen, ο εργάτης για τον οποίο έγραφε σε σχέση με την αποεμπορευματοποίηση ήταν κυρίως άνδρας και στηριζόταν στη γυναικεία απλήρωτη εργασία. Έτσι μικρή είναι η σημασία που δίνεται στο φύλο και στην οικογένεια, ιδιαίτερα δε στη δεύτερη, ως πάροχο δωρεάν φροντίδας. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι οι γυναίκες να μην εντάσσονται σε κατηγοριοποιήσεις του κράτους πρόνοιας που αφορούν την αμειβόμενη εργασία και δεν συμπεριλαμβάνουν την απλήρωτη εργασία στο σπίτι. Εξαιτίας αυτού γυναίκες και άνδρες δεν ξεκινούν από την ίδια αφετηρία, πράγμα που επηρεάζει τα κοινωνικά δικαιώματα των γυναικών και την ιδιότητα τους ως πολίτες. Ειδικότερα, αντιλαμβάνεται κανείς την ανισότητα που υπάρχει, αν συνυπολογίσουμε τη δωρεάν φροντίδα που παρέχουν στην οικογένεια, ως σύζυγοι, κόρες και αδελφές, και τη συνακόλουθη σε μεγάλο βαθμό, οικονομική εξάρτηση των γυναικών από τους άνδρες της οικογένειας.

Σημαντική είναι η συνεισφορά της Lewis (1992), σε σχέση με τη ταξινόμηση των κρατών πρόνοιας με βάση το φύλο. Στην ανάλυση της υποστηρίζει ότι τα κράτη πρόνοιας μπορούν να διαχωριστούν με βάση το πόσο ισχυρό παραμένει κατά τη διάρκεια του χρόνου το μοντέλο του άνδρα κουβαλητή (Breadwinner Model) που στηρίζεται στην αποκλειστική εργασία του άνδρα και την παροχή εργασίας φροντίδας από την γυναίκα στο σπίτι. Σύμφωνα με αυτή την ανάλυση διαμορφώνεται μία ταξινόμηση όπου κράτη όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία και η Γερμανία χαρακτηρίζονται ως ισχυρά παραδείγματα του άνδρα κουβαλητή, η Γαλλία υιοθέτησε ένα τροποποιημένο μοντέλο του άνδρα κουβαλητή (Lewis, 1992 και 1997) όπου οι διεκδικήσεις των γυναικών ως εργαζόμενες και ως μητέρες αναγνωρίζονται ταυτόχρονα. Τέλος, στο άλλο άκρο της ταξινόμησης βρίσκονται οι Σκανδιναβικές χώρες (Σουηδία και Δανία) οι οποίες έχουν απομακρυνθεί από το μοντέλο του άνδρα κουβαλητή και έχουν υιοθετήσει το μοντέλο διπλής σταδιοδρομίας (Dual Breadwinner Model), με πλήρη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και αυξημένες παροχές παιδικής φροντίδας από το κράτος. Επιπλέον, Lewis συμπληρώνει, ότι μία ολοκληρωμένη ταξινόμηση των κρατών ευημερίας με βάση το φύλο, πρέπει οπωσδήποτε να συμπεριλαμβάνει, πέρα από την εργασία των γυναικών (αμειβόμενη και μη), την ελευθερία και την προστασία των γυναικών από τη βία, τη δυνατότητα να ορίζουν οι ίδιες ελεύθερα τα αναπαραγωγικά τους δικαιώματα και το δικαίωμα πρόσβασης στην ελεύθερη μετακίνηση (Lewis, 1997).

Επιπλέον η Fraser (1994), στη δική της ταξινόμηση, υποστήριξε ότι θα πρέπει να αποφευχθεί η υιοθέτηση ενός καθολικού μοντέλου κουβαλητή (Universal Breadwinner Model), καθώς

αυτό θα οδηγήσει τις γυναίκες στο να ενταχθούν στην αγορά εργασίας κάτω από δύσκολες συνθήκες για τις ίδιες και τις οικογένειες τους ακολουθώντας τους όρους εργασίας των ανδρών παραβλέποντας την οικιακή εργασία που παρέχουν οι ίδιες. Επιπλέον, σύμφωνα με την ίδια θα πρέπει να απορριφθεί και το μοντέλο ίσης φροντίδας (Parity Caregiver Model), καθώς, παρότι αυτό αναγνωρίζει το βάρος της εργασίας των γυναικών ως φροντιστών στο νοικοκυριό, μέσω δημόσιων πολιτικών οικονομικής και κοινωνικής βοήθειας, νομιμοποιεί παράλληλα την εργασία των γυναικών στο σπίτι μη καταφέροντας να τις απαλλάξει από το διπλό τους ρόλο. Τέλος, το πιο δίκαιο μοντέλο για την ίδια είναι αυτό της καθολικής φροντίδας (Universal Caregiver Model), το οποίο στοχεύει στην εμπλοκή των ανδρών στην μη αμειβόμενη εργασία στο σπίτι και την ταυτόχρονη εισαγωγή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο προωθείται η ισότητα, ενώ αποφεύγεται η πιθανότητα της ολοκληρωτικής ευθύνης της οικιακής φροντίδας για τις γυναίκες με παράλληλη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας όπως συμβαίνει στο μοντέλο του καθολικού κουβαλητή ή του αντίστοιχου μοντέλου διπλής σταδιοδρομίας της Lewis.

Σε μία παρόμοια προσπάθεια ταξινόμησης των κρατών πρόνοιας με βάση το φύλο, η Sainsbury (1996) διαμόρφωσε δύο μοντέλα κράτους πρόνοιας, αυτό του άνδρα κουβαλητή, όπου υπάρχει ένας μισθός, και ένα εξατομικευμένο πρότυπο όπου τα κοινωνικά δικαιώματα είναι προσβάσιμα στη βάση της ιδιότητας του πολίτη τόσο για άνδρες όσο και για γυναίκες. Τα κριτήρια της Sainsbury είχαν να κάνουν με το εάν η εργασία που πρόσφεραν οι γυναίκες ήταν αμειβόμενη ή μη, με τα όρια δημόσιου – ιδιωτικού και με το βαθμό καταμερισμού της εργασίας μέσα στο σπίτι.

Τα τελευταία χρόνια, συζήτηση γίνεται για την μετάλλαξη των μοντέλων ταξινόμησης των κρατών πρόνοιας με βάση το φύλο. Πιο συγκεκριμένα οι Pascall και Lewis (2004), υποστηρίζουν ότι μία σειρά από κοινωνικό-πολιτικές εξελίξεις όπως η αύξηση του αριθμού των διαζυγίων, η ταυτόχρονη αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και πολιτικές εξελίξεις όπως η πτώση του κομμουνιστικών καθεστώτων και οι συνακόλουθες αλλαγές στα κράτη της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης, επηρέασαν σημαντικά τις προηγούμενες υποθέσεις σε σχέση με το μοντέλο του άνδρα κουβαλητή και το μοντέλο διπλής σταδιοδρομίας. Σύμφωνα με τις ίδιες μοντέλα όπως αυτό της διπλής σταδιοδρομίας και της καθολικής φροντίδας, προσφέρουν μία βάση για τον ισότιμο διαμοιρασμό αμειβόμενης και μη εργασίας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Ωστόσο πιστεύουν ότι η προώθηση ενός μοντέλου που θα στηρίζεται στην ιδιότητα του πολίτη και στα κοινωνικά δικαιώματα, μπορεί ακόμα

καλύτερα να ορίσει ένα πλαίσιο ισότητας για την εργασία εντός και εκτός σπιτιού για άνδρες και γυναίκες.

Όπως είδαμε παραπάνω, στην κριτική του έργου και στην ταξινόμηση των κρατών με βάση το φύλο, ιδιαίτερη σημασία δίνεται, στα κοινωνικά δικαιώματα των γυναικών και στην ιδιότητα του πολίτη. Συγγραφείς όπως η Orloff, θεωρούν ότι καταρχάς πρέπει να αντιμετωπιστούν θέματα εξάλειψης της βίας προκειμένου να προστατευτεί η ιδιότητα του πολίτη και τα κοινωνικά δικαιώματα των γυναικών. Επιπλέον, η έμφαση που δίνεται στην απόκτηση εργασίας από τις γυναίκες και η συνακόλουθη οικονομική ανεξαρτησία τους, τις προστατεύει από καταπιεστικές και πιθανώς επικίνδυνες έγγαμες, και μη, σχέσεις. Τέλος, η Lewis αναφέρει ότι μία ολοκληρωμένη ταξινόμηση των κρατών πρόνοιας με βάση το φύλο, πρέπει να συμπεριλαμβάνει την προστασία που παρέχεται στις γυναίκες απέναντι στη βία. Το επόμενο κεφάλαιο αναφέρεται αναλυτικά, στην ταξινόμηση των ευρωπαϊκών κρατών ανάλογα με το χρονικό πλαίσιο ανάπτυξης των πολιτικών πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών μετά τη δεκαετία του '70.

1.5. Οι περίοδοι ανάπτυξης των πολιτικών αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών στα κράτη της Ε.Ε.

Οι πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την αξιολόγηση του ρόλου του κράτους, σε σχέση με τις προβλέψεις που υπάρχουν για την προστασία των γυναικών. Η προσπάθεια συγκριτικής έρευνας των πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, είναι σχετικά πρόσφατη, ενώ πολλές είναι οι μελέτες που προσπαθούν να αναλύσουν το βαθμό προστασίας και τις παροχές για την προστασία των γυναικών, όπως η συγκριτική έρευνα σε σχέση με τα προγράμματα για τους θύτες ενδοοικογενειακής βίας στην Ευρώπη (Akoensi, Koehler, Lösel & Humphreys, 2012). Σε πιο πρόσφατη έρευνα, που έγινε το 2016 από τις ερευνήτριες Corradi και Stöckl (2016), καταγράφεται προσπάθεια κατάταξης των πολιτικών αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών σε μοντέλα πολιτικής (policy regimes) σε 10 χώρες της Ε.Ε. Βασικό ερώτημα των ερευνητριών ήταν κατά πόσο μπορούν να εντοπιστούν διαφορετικά μοντέλα πολιτικής για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία, τα οποία να ανταποκρίνονται στις ταξινομήσεις των κρατών πρόνοιας που αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Τα συμπεράσματα των συγγραφέων ήταν ότι δεν υπάρχουν μοντέλα πολιτικής που να ανταποκρίνονται στα μοντέλα ταξινόμησης των κρατών – πρόνοιας που αναφέρθηκαν

παραπάνω. Πιο συγκεκριμένα, οι ερευνήτριες υιοθέτησαν μία ιστορική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία μελέτησαν το χρονικό διάστημα κατά το οποίο υιοθετήθηκαν συγκεκριμένες πολιτικές και προβλέψεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου και την προστασία των γυναικών από τη βία. Από την έρευνα σε δέκα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προέκυψε ότι η ανάπτυξη των πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, μπορεί να εντοπιστεί σε 3 διαδοχικές φάσεις. Στις χώρες της πρώτης φάσης (*Early birds*), κατατάσσονται το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ολλανδία και η Σουηδία. Σε αυτά τα κράτη οι πολιτικές για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, ξεκίνησαν ήδη από τη δεκαετία του 1960 -1970. Στη δεύτερη περίοδο πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών (*Intermediate countries*), βρίσκονται η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία και η Φινλανδία, οι οποίες υιοθέτησαν κρατικές πολιτικές το διάστημα 1980 - 1990. Στη τελευταία φάση (*Newcomer countries*), εντάσσονται χώρες, όπως η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Σλοβενία, όπου προβλέψεις για το ζήτημα υπήρξαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 κι έπειτα.

Όπως προαναφέρθηκε, τα συμπεράσματα από την παραπάνω έρευνα ήταν ότι δεν υπάρχει αντιστοιχία, μεταξύ των τυπολογιών του κράτους πρόνοιας και των 3 περιόδων για τις πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών στην Ευρώπη. Ο βασικός λόγος που δεν παρατηρείται αντιστοιχία μεταξύ των μοντέλων κρατών πρόνοιας και των 3 κύματων, είναι ότι οι πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών δεν προέκυψαν ως μέρος του κράτους πρόνοιας, όπως οι προνοιακές πολιτικές για τη μητρότητα, την εργασία των γυναικών και την παιδική φροντίδα. Αντίθετα, σε χώρες του πρώτου κύματος, η κρατική δράση προέκυψε ως απάντηση στις διεκδικήσεις φεμινιστικών κινημάτων και ομάδων που πολλές φορές στρέφονταν ενάντια στο κράτος και την ουδέτερη οπτική σε σχέση με το φύλο, που αυτό υιοθετούσε απέναντι σε θέματα, όπως η βία, που αφορούσαν αποκλειστικά τις γυναίκες (Corradi & Stöckl, 2016, σ.682).

Έτσι κράτη που ανήκουν στο σκανδιναβικό μοντέλο, με ιδιαίτερα προωθημένες πολιτικές για τις γυναίκες σε θέματα συμμετοχής στην αγορά εργασίας και παιδικής φροντίδας, δεν εντοπίζονται στην πρώτη στοιβάδα κρατών που υιοθέτησαν πριν από άλλα κράτη πολιτικές για την προστασία των γυναικών από τη βία. Η Φινλανδία αποτελεί ένα τέτοιο παράδειγμα, όπου ενώ στο σύνολό της υιοθετεί ιδιαίτερα προωθητικές πολιτικές για τις γυναίκες, εντοπίζεται στο δεύτερο κύμα ανάπτυξης πολιτικών για τη βία κατά των γυναικών. Αντίθετα, χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο που στην τυπολογία του Esping Andersen χαρακτηρίζεται ως φιλελεύθερο κράτος πρόνοιας, και θα μπορούσε να έχει παρουσιάσει με καθυστέρηση πολιτικές και

προβλέψεις σε σχέση με τη βία κατά των γυναικών, ανήκει στους πρωτοπόρους του πρώτου κύματος. Φυσικά, υπάρχουν και χώρες όπως η Σουηδία, που ανήκουν στο σκανδιναβικό μοντέλο και δεν παρουσιάζουν κάποια απόκλιση από το χρονικό σημείο κατά το οποίο θα ανέμενε κανείς να αναλάβει δράση το κράτος για τις συγκεκριμένες πολιτικές.

Όλα τα παραπάνω δείχνουν, ότι οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, δεν είναι απλώς κομμάτι της ανάπτυξης του κράτους πρόνοιας, αλλά οι συγκεκριμένες πολιτικές συνδέονται κυρίως με τις διεκδικήσεις και τους αγώνες των πολιτών από τα κάτω, προκειμένου να ωθήσουν το κράτος στη λήψη των κατάλληλων μέτρων. Αυτό που καταδεικνύεται δηλαδή μέσα από την έρευνα, είναι ότι ενώ οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών αποτελούν μέρος της κοινωνικής πολιτικής, η ανάπτυξή τους είναι ανεξάρτητη από τα 3 μοντέλα κράτους πρόνοιας που περιγράφεται στο έργο του Esping – Andersen ή σε έργα φεμινιστικής κριτικής στο έργο του. Ένα αντίθετο παράδειγμα, είναι αυτό των ανατολικών χωρών στην Ευρώπη, όπου ενώ παρατηρείται μεγάλη πρόοδος σε θέματα συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας στο σοβιετικό μοντέλο, σημειώνεται έντονη ανισότητα και αποδοχή των παραδοσιακών ρόλων και της ενδοοικογενειακής βίας στις προσωπικές σχέσεις των δύο φύλων, εξαιτίας της μη ανάπτυξης κοινωνικών και γυναικείων κινημάτων για τη διεκδίκηση της ισότητας στο εσωτερικό της οικογένειας (Pascal & Manning, 2000). Το παραπάνω παράδειγμα ενισχύεται και από έρευνα της Strolonitch (2006) για τις ομάδες συμφερόντων στις ΗΠΑ, όπου φαίνεται ότι τα θέματα για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας δεν μπορούν να προωθηθούν σε ικανοποιητικό βαθμό, παρά μόνο από οργανώσεις που εστιάζουν στις γυναίκες και τα δικαιώματά τους.

Επιπλέον, στην ερευνά τους οι Corradi και Stöckl (2016, σ.680), υπογραμμίζουν ότι δεν υπάρχει πάντα γραμμική αλλά σωρευτική ανάπτυξη των πολιτικών κατά της βίας με πολλαπλασιαστικό αντίκτυπο. Αυτό σημαίνει ότι κράτη που ανήκουν στο δεύτερο ή και στο τελευταίο κύμα κρατών που υιοθέτησαν πολιτικές και μηχανισμούς για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, δεν ξεκίνησαν από το μηδέν αλλά είχαν σαν προηγούμενη γνώση το κεκτημένο των χωρών που ανήκαν σε προγενέστερα κύματα. Ακόμη, σε συγκριτική έρευνα της Roggeband (2012), όπου μελετώνται οι περιπτώσεις της Ολλανδίας και της Ισπανίας, φαίνεται ότι χώρες όπως η Ολλανδία, που κατατάσσεται στο πρώτο κύμα ανάπτυξης πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, δεν διατήρησαν το ίδιο επίπεδο παρεμβάσεων κατά τη διάρκεια των ετών 1980 - 2009. Αντίθετα, ενώ η Ολλανδία ήταν πρωτοπόρος στην υιοθέτηση πολιτικών για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών,

σταδιακά μειώθηκε το ενδιαφέρον του κράτους γι' αυτές τις πολιτικές. Στον αντίποδα βρίσκεται η Ισπανία, που το 1980 βρισκόταν στις τελευταίες χώρες της Ευρώπης που είχαν προχωρήσει σε κάποιου είδους κρατική ρύθμιση για το ζήτημα. Όπως φαίνεται λίγο πριν το ξεκίνημα της νέας χιλιετίας προχώρησε σε σωρεία ρυθμίσεων και νομοθετικών πρωτοβουλιών σε σχέση με το αίτημα της προστασίας από τη βία κατά των γυναικών.

Από την παραπάνω έρευνα προκύπτει για άλλη μία φορά, πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των γυναικείων και φεμινιστικών οργανώσεων για την ανάπτυξη ανάλογων πολιτικών και ρυθμίσεων από την πλευρά του κράτους, ενώ σημειώνεται ότι μπορεί να υπάρξει στασιμότητα ή ακόμη και οπισθοχώρηση στα κοινωνικά κεκτημένα, εάν τα κινήματα δεν επιμένουν στην διεκδίκηση περαιτέρω ρυθμίσεων από τη πλευρά του κράτους. Επιπλέον, αναδεικνύονται δύο επιμέρους τάσεις σε σχέση με τη υιοθέτηση παρόμοιων ρυθμίσεων. Από τη μια, στην περίπτωση της Ολλανδίας, ακολουθείται η λογική ότι η κοινωνική πρόοδος και η αλλαγή επηρεάζει τον νόμο μακροπρόθεσμα. Από την άλλη, στην Ισπανία η ρύθμιση του νόμου, προέκυψε ως προσπάθεια του κράτους να επιβάλει την κοινωνική αλλαγή σε σχέση με το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών. Οι δύο αυτές ξεχωριστές προσεγγίσεις, συνδέονται με το υπόβαθρο των ακτιβιστών στις δύο χώρες, αφού στην Ολλανδία οι φεμινίστριες με υπόβαθρο κοινωνικής εργασίας προτιμούσαν την υιοθέτηση προγραμμάτων, όπως υποστηρικτικών υπηρεσιών και προγραμμάτων παρέμβασης, ενώ οι Ισπανίδες φεμινίστριες, μεταξύ των οποίων και γυναίκες από το δικαστικό σώμα, πίστευαν στη ρύθμιση του νομοθετικού πλαισίου και στην υιοθέτηση νέων νόμων με αποτέλεσμα τον οργανικό νόμο του 2004 (Roggeband, 2012). Στη συνέχεια, αναφερόμαστε αναλυτικά στη δράση του φεμινιστικού κινήματος και στις διεκδικήσεις του σε σχέση με τη βία κατά των γυναικών.

1.6. Η Δράση του Φεμινιστικού Κινήματος για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών

Το φεμινιστικό κίνημα στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου είχε ως βασικό σημείο εστίασης τη διεκδίκηση της τυπικής ισότητας με τους άνδρες, με κύριο αίτημα την πρόσβαση των γυναικών στο δικαίωμα της ψήφου. Ένα άλλο αίτημα του πρώτου φεμινιστικού κινήματος ήταν η πρόσβαση των γυναικών στην εκπαίδευση, ως προϋπόθεση για να αποκτήσουν οι γυναίκες τα ίδια τυπικά δικαιώματα με τους άνδρες (Στρατηγάκη, 2007). Ταυτόχρονα όμως, το πρώτο φεμινιστικό κίνημα, είχε μεγάλο αντίκτυπο στις πολιτικές και τη νομοθεσία για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Χαρακτηριστικά είναι όσα αναφέρει η Walby (1990) για την Αγγλία, όπου το 1^ο φεμινιστικό κίνημα είχε δύο ξεχωριστά

αποτελέσματα. Αφενός από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι και το 1937 διεκδικήθηκε το δικαίωμα των γυναικών να λαμβάνουν διαζύγιο εξαιτίας της βίαιης συμπεριφοράς των συζύγων τους. Ταυτόχρονα, καταργήθηκαν νόμοι που επέτρεπαν το ξυλοδαρμό της γυναίκας από τον σύζυγό της ενώ, υπήρξε έντονη κινητοποίηση γύρω από τους παράγοντες που επέτειναν τη βία, όπως ο εθισμός στο αλκοόλ. Το κίνημα της αποχής των ανδρών από το αλκοόλ (temperance campaign) για τον περιορισμό της ενδοοικογενειακής βίας, ήταν ένα τέτοιο παράδειγμα, το οποίο υποστήριζαν συντηρητικοί κύκλοι σε Αγγλία και ΗΠΑ.

Το 2^ο φεμινιστικό κύμα συνδέεται με ένα γενικότερο κίνημα ακτιβισμού και αμφισβήτησης του μεταπολεμικού κράτους από τα κάτω. Όπως αναφέρει η Fiona Williams (2000) οι μορφές πολιτικής δράσης που αναπτύσσονται μετά το 1970 δεν έχουν ομοιογενή αιτήματα, ωστόσο έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην κριτική του κράτους πρόνοιας. Τα κινήματα αυτά συνδέονται με αιτήματα σε σχέση με το φύλο, το ρατσισμό, την σεξουαλικότητα και την αναπηρία, ενώ σύμφωνα με την Williams (2000), μέσα από αυτές τις διεκδικήσεις αναδεικνύεται μία μη συμπεριληπτική αλλά επιλεκτική ιδιότητα του πολίτη ως κριτική στο μεταπολεμικό κράτος πρόνοιας η οποία συνδέεται με μία ψευδή οικουμενικότητα και μία περιορισμένη οπτική της ισότητας από τη μεριά του κράτους απέναντι στους πολίτες του. Ταυτόχρονα, αλλάζει η αντιμετώπιση του υποκειμένου ως παθητικού παραλήπτη των υπηρεσιών του κράτους, σε μία αντίληψη που θέτει το υποκείμενο της κοινωνικής πρόνοιας σε ενεργό στοιχείο της κοινωνικής ζωής που μπορεί να επιφέρει αλλαγές μέσω των διεκδικήσεών του. Υποστηρίζεται ότι τα κινήματα αυτά δημιουργούν νέες διεκδικήσεις σε σχέση με κινδύνους, όπως η ενδοοικογενειακή βία, η ρατσιστική βία, η παιδική παρενόχληση, η έλλειψη αυτονομίας, οι διακρίσεις εξαιτίας του σεξουαλικού προσανατολισμού, οι κίνδυνοι για την υγεία και το περιβάλλον. Ένα από τα κεντρικά ζητήματα που τονίζει η Williams στην ανάλυση της είναι ο σεβασμός της αξιοπρέπειας και της σωματικής ακεραιότητας του ατόμου ως απαραίτητου στοιχείου για την ύπαρξη της αυτονομίας του πολίτη στο κράτος πρόνοιας.

Η σωματική ακεραιότητα και αυτονομία που αναφέρει η Williams συνδέονται με τα αιτήματα του φεμινιστικού κινήματος που έχουν να κάνουν με την απελευθέρωση των γυναικών από την πατριαρχική οικογένεια και τους άνδρες, με πολιτικές και νόμους που θα διευκόλυναν τον έλεγχο του σώματος και της αναπαραγωγικής ικανότητας των γυναικών από τις ίδιες, μέσω της πρόσβασης τους σε νόμιμες αμβλώσεις και αντισύλληψη (Στρατηγάκη, 2007, σ.32). Ιδιαίτερη σημασία έχει το κίνημα για την απελευθέρωση των γυναικών (Women's Liberation Movement), που ξεκινά στις ΗΠΑ και επεκτείνεται σε άλλες χώρες, το οποίο θέτει στο

επίκεντρο του τα παραπάνω αιτήματα και αντιμετωπίζει τις γυναίκες ως μία ξεχωριστή κοινωνική τάξη που καταπιέζεται από την πατριαρχία σύμφωνα με τη θεωρία του ριζοσπαστικού φεμινισμού. Σύμφωνα με την Walby (1990), οι διεκδικήσεις του 2^{ου} φεμινιστικού κύματος έφεραν αλλαγές και σε σχέση με την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Στην Αγγλία οργανώνονται για πρώτη φορά από φεμινιστικές ομάδες καταφύγια για κακοποιημένες γυναίκες και τηλεφωνικές γραμμές υποστήριξης για θύματα βιασμού. Ταυτόχρονα, ασκείται έντονη κριτική στο κράτος για την αντιμετώπιση που επιφυλάσσει στα θύματα βίας και στους θύτες, κατηγορώντας την αστυνομία για τις διαδικασίες που ακολουθεί και τα δικαστήρια για τις χαλαρές ποινές που προβλέπουν για τους βιαστές.

Το 3^ο φεμινιστικό κίνημα ξεκινά από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και φτάνει μέχρι και τα πρώτα χρόνια μετά το 2000. Αυτό το 3^ο κύμα, εμπεριέχει πολλά από τα στοιχεία του 2^{ου} κύματος προσπαθώντας ταυτόχρονα να συμπεριλάβει όσο το δυνατό περισσότερες οπτικές του φεμινιστικών ομάδων. Στόχος του 3^{ου} κύματος είναι να συμπεριλάβει διαφορετικές ομάδες γυναικών, που ενώ κατά το 2^ο κύμα αντιμετωπίζονταν απλά ως μία ενιαία ομάδα «γυναίκες», πλέον κατηγοριοποιούνται σε επιμέρους ομάδες ανάλογα με τις διαφορές τους αναφορικά με την τάξη, την φυλή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου. Σύμφωνα με την Lotz (2003), το 3^ο κύμα παρουσιάζει χαρακτηριστικά νέου κοινωνικού κινήματος⁸, ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να ξεκινήσει μία συζήτηση σε σχέση με τη διαφορετικότητα και τις πολλαπλές ταυτότητες που πρέπει να υιοθετήσει στην ανάλυση της η φεμινιστική θεωρία και πρακτική. Στόχος αυτού του κύματος ήταν η αλλαγή του «συμβολαίου του φύλου» για την ανατροπή των μέχρι τότε συμφωνημένων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ ανδρών και γυναικών (Στρατηγάκη, 2007). Ταυτόχρονα ένα άλλο αίτημα που αναδεικνύεται μέσα από τη θεωρία της Butler (1990) είναι η κατάργηση του φύλου ως μοναδικού τρόπου υπέρβασης των διαχωρισμών μεταξύ ανδρών και γυναικών. Μεταξύ άλλων βασικά αιτήματα του 3^{ου} κύματος ήταν η προστασία των γυναικών από την σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία, η διεκδίκηση της πρόσβασης περισσότερων γυναικών σε θέσεις εξουσίας και η συμπερίληψη των μαύρων γυναικών και των τρανς ατόμων στον αγώνα του φεμινιστικού κινήματος (Grady, 2018).

⁸ Τα νέα κοινωνικά κινήματα (new social movements) ορίζονται από την Lotz (2003), ως κινήματα με 3 βασικά χαρακτηριστικά, έναντι των παραδοσιακών κοινωνικών κινήματων. Πρώτον, τα συγκεκριμένα κινήματα δεν οργανώνονται στη βάση των ταξικών συμμαχιών αλλά δίνουν έμφαση σε διαφορετικές και πολυδιάστατες μορφές ταυτότητας πέρα από τη ταξική. Δεύτερον, τα νέα κοινωνικά κινήματα πολλές φορές είναι κατακερματισμένα και χαρακτηρίζονται από χαλαρή δομή σε αντίθεση με τα συμμαχία και με κεντρική οργάνωση παραδοσιακά κοινωνικά κινήματα. Τέλος, τα νέα κοινωνικά κινήματα επικεντρώνουν σε πολιτισμικούς προβληματισμούς (cultural concerns) όπως η δύναμη της γλώσσας που χρησιμοποιείται και η ισχύς των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη διατήρηση ενός συστήματος καταπίεσης.

Τέλος, από το 2008 μέχρι και σήμερα υποστηρίζεται ότι διαμορφώνεται ένα 4^ο κύμα φεμινιστικών διεκδικήσεων (Baumgardner,2011). Σύμφωνα με όσους καταγράφουν την ύπαρξη ενός 4^{ου} κύματος, σε αυτό δραματικό ρόλο έχουν παίξει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η δυνατότητα άμεσης αντίδρασης σε οποιαδήποτε αντιφεμινιστική ή μισογόνικη άποψη στο διαδίκτυο. Σε αυτό το πλαίσιο διαμορφώνονται νέοι όροι, όπως incel, SWERF, TERF, cis – gender⁹ οι οποίοι κυριαρχούν στη διαδικτυακή συζήτηση του φεμινιστικού κινήματος. Μέσα από τις δυνατότητες που δίνουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και το διαδίκτυο, νέες φεμινίστριες μπορούν να μοιραστούν απόψεις και εμπειρίες σε σχέση με θέματα όπως, η βία κατά των γυναικών, το δικαίωμα στην έκτρωση, η εικόνα του σώματος, η σεξουαλική εργασία έναντι της πορνείας και τα αιτήματα της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να αναφερθεί, ότι από το 2017 που ξέσπασε το κίνημα METOO και η εκστρατεία του 2018 TIME’s UP στις ΗΠΑ τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην μετάδοση του κινήματος σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι δύο κινήσεις στόχευσαν στην ενδυνάμωση των γυναικών μέσα από καταγγελίες για περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης στους χώρους εργασίας. Μετά το παράδειγμα διάσημων ηθοποιών του Hollywood πολλές γυναίκες και ομάδες εργαζόμενων γυναικών, βρήκαν το κουράγιο να αναφερθούν σε περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης ή κακοποίησης που συνέβησαν στο κοντινό ή μακρινό παρελθόν τους (Πετράκη, 2019). Όπως ήταν φυσικό υπήρξαν αντιδράσεις σε σχέση με το κίνημα και το κατά πόσο οι γυναίκες νομιμοποιούνται να κατηγορήσουν τον θύτη αφού περάσει ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Ωστόσο το κίνημα METOO κινητοποίησε τις γυναίκες και απέδειξε ότι ανεξάρτητα από τις διαφορετικές τάσεις και οπτικές του φεμινιστικού κινήματος σε μία σειρά από θέματα, οι γυναίκες μπορούν να ενωθούν για έναν κοινό σκοπό, όταν αυτός τις αφορά στο σύνολό τους (Πετράκη, 2019).

⁹ Πρόκειται για μία σειρά από ακρωνύμια και νέους όρους που έχουν εισαχθεί στην διαδικτυακή συζήτηση μεταξύ νέων φεμινιστριών σε σχέση με την σεξεργασία, τα δικαιώματα των trans γυναικών και το δικαίωμα τους να αναγνωρίζονται ως γυναίκες, και τα άτομα των οποίων το βιολογικό φύλο συμπίπτει με την ταυτότητα φύλου τους. Αναλυτικά επεξηγήσεις των ακρωνυμίων και των ορισμών μπορούν να βρεθούν στις ακόλουθες διευθύνσεις:

<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=incel>

<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=SWERF>

<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=TERF>

<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=cis>

Την παραπάνω άποψη ενισχύουν οι νέες αντιδράσεις και παγκόσμιες διαδηλώσεις όπως το πρόσφατο κίνημα των Las Tesis με τις γυναίκες από την Λατινική Αμερική μέχρι τον Καναδά και τη Γαλλία και πιο πρόσφατα την Τουρκία και την Ελλάδα, να ενώνονται και να χορεύουν διαδηλώνοντας κατά της πατριαρχίας και της βίας κατά των γυναικών που αναπαράγεται από το κράτος και την πατριαρχία. Αυτές οι εκστρατείες και οι διαδηλώσεις δείχνουν ότι τα ζητήματα της βίας κατά των γυναικών, του βιασμού και της γυναικοκτονίας αφορούν τις γυναίκες στο σύνολο τους, ανεξάρτητα από την χώρα προέλευσης, τη φυλή, την κοινωνική τάξη, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου, δίνοντας νέα ώθηση στο φεμινιστικό κίνημα και πιθανότατα ωθώντας σε νέες θεσμικές και πολιτικές κατακτήσεις.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

2.Αποτίμηση των Πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, αναλύεται το εύρος του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών στην Ευρώπη, το κόστος και η σχεδίαση δεικτών για την μέτρηση της βίας, καθώς και οι νομοθετικές και πολιτικές παρεμβάσεις που έχει υιοθετήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση αναφορικά με το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών. Στόχος του κεφαλαίου είναι να καταστήσει ξεκάθαρο ποιες είναι οι πολιτικές και νομοθετικές προβλέψεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου και αν οι πολιτικές πρακτικές των 6 κρατών – μελών που ακολουθούν (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας) συγκλίνουν ή αποκλίνουν από τα πρότυπα πολιτικής που θέτει η Ένωση σε σχέση με την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, και ειδικότερα σε σχέση με την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων.

Σύμφωνα με τις εκθέσεις της Υπηρεσίας Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τα κράτη μέλη, μπορεί να παρουσιάζουν ομοιότητες στις εθνικές τους πολιτικές για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, ωστόσο διαφορετικές πρακτικές και προσεγγίσεις υιοθετούνται σε διαφορετικά κράτη μέλη (Shreeves & Prpic, 2019, Dimitrova – Stull, Shreeves & Prpic, 2015 και Dimitrova – Stull, 2014).

2.1. Το εύρος του φαινομένου

Ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα σε σχέση με την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, είναι ότι δεν υπάρχουν επαρκή δεδομένα σε σχέση με το εύρος του φαινομένου. Αφενός υπάρχουν αρκετές μορφές βίας κατά των γυναικών (όπως η ψυχολογική βία ή οι αναγκαστικοί γάμοι) που δεν καταγράφονται επίσημα στοιχεία και δεδομένα από τις αρμόδιες αρχές ή η συλλογή τους κρίνεται ιδιαίτερα δύσκολη (EIGE, 2019a). Επιπλέον ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υπάρχουν επαρκή και συγκρίσιμα στοιχεία για περισσότερα κράτη - μέλη.

Η μεγαλύτερη έρευνα που έγινε σε ευρωπαϊκό έδαφος σε σχέση με το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA, 2014), πήρε δείγμα από 42.000 γυναίκες στα 28 κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην έρευνα καταγράφηκαν κυρίως περιστατικά σεξουαλικής και σωματικής βίας από ερωτικό σύντροφο ή άλλο πρόσωπο, ενώ η συγκεκριμένη έρευνα δεν ασχολήθηκε με μορφές βίας όπως

η εμπορία ανθρώπων και η πρακτική ΑΓΓΟ καθώς παρότι και οι δύο πρακτικές στρέφονται κυρίως κατά των γυναικών, θεωρήθηκε ότι αφορούν ορισμένες ομάδες γυναικών, μέσα στο γενικό γυναικείο πληθυσμό, οι οποίες θα ήταν δύσκολο να εντοπιστούν σε μία έρευνα για το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών στο γενικό πληθυσμό.

Τα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι :

- 13 εκατομμύρια γυναίκες στην Ευρωπαϊκή Ένωση είχαν επιβιώσει από κάποιο περιστατικό σωματικής βίας τους τελευταίους 12 μήνες, πριν την έναρξη της έρευνας.
- 3.7 εκατομμύρια γυναίκες στην Ευρωπαϊκή Ένωση είχαν υποστεί σεξουαλική βία τους τελευταίους 12 μήνες, πριν τη συνέντευξη.
- 1 στις 3 γυναίκες της έρευνας είχαν βιώσει σωματική ή σεξουαλική βία μετά την ηλικία των 15 ετών.
- 8% των γυναικών έχουν επιβιώσει από περιστατικά σωματικής και σεξουαλικής βίας.
- 22% από τις γυναίκες, που δήλωσαν ότι είχαν κάποιο σύντροφο στο παρελθόν ή κατά τη διάρκεια της έρευνας, ανέφεραν ότι είχαν ζήσει ένα περιστατικό βίας από το σύντροφό τους μετά την ηλικία των 15 ετών.
- 31% των γυναικών που πήραν μέρος στην έρευνα έχουν βιώσει 1 ή και παραπάνω περιστατικά σωματικής βίας.
- 11% των γυναικών έχουν βιώσει κάποιας μορφής σωματική βία από ερωτικό σύντροφο ή άλλο πρόσωπο.
- 5% είχε επιβιώσει από βιασμό μετά την ηλικία των 15 ετών.
- 1 στις 10 γυναίκες, που αναφέρουν ότι έχουν πέσει θύματα σεξουαλικής βίας από άτομο με το οποίο δεν είχε συνάψει σχέση, παραδέχεται ότι στο πιο σοβαρό περιστατικό που θυμάται είχαν εμπλακεί πάνω από 2 θύτες.
- Το 34 % των γυναικών που ανέφερε περιστατικό σωματικής βίας από πρώην σύντροφο έχει βιώσει τουλάχιστον 4 μορφές σωματικής βίας.
- Στις περισσότερες περιπτώσεις η βία από πρώην σύντροφο συνέβη κατά τη διάρκεια της σχέσης, ενώ 1 στις 6 γυναίκες επέζησε από κάποιο περιστατικό βίας μετά το τέλος της σχέσης.
- Γυναίκες που εγκυμονούσαν, έχουν βιώσει βία από πρώην σύντροφο σε ποσοστό 42%, ενώ ένα ποσοστό 20% αναφέρουν ότι έπεσαν θύματα βίας ενώ ήταν έγκυες από τον νυν σύντροφό τους.

- 1 στις 5 γυναίκες έχει ζήσει κάποιο περιστατικό βίας από άτομο με το οποίο δεν είχε συνάψει σχέση.

Από την πλευρά του EIGE, υπάρχουν ενημερωμένα και συγκρίσιμα στοιχεία για έναν μεγάλο αριθμό κρατών – μελών της Ένωσης για την γυναικοκτονία, την πρακτική ΑΓΓΟ (FGM) και την εμπορία ανθρώπων (trafficking). Όσον αφορά την γυναικοκτονία, σημειώνεται ότι μέσω των στοιχείων που διατίθενται από την αστυνομία, τα δικαστήρια και τις υπηρεσίες υγείας, προκύπτει ότι το 2016 σε 16 κράτη – μέλη της ένωσης αναφέρθηκαν 788 υποθέσεις γυναικών που δολοφονήθηκαν από ερωτικό σύντροφο ή άλλο μέλος της οικογένειάς τους. Ωστόσο, πρόβλημα αποτελεί ότι σε 12 κράτη – μέλη δεν διατίθενται στοιχεία από συναφείς υπηρεσίες σε σχέση με το φαινόμενο (EIGE, 2019a).

2.2. Το κόστος της βίας κατά των γυναικών

Το 2014 το EIGE¹⁰ διεξήγε έρευνα σε σχέση με το κόστος της βίας κατά των γυναικών στα κράτη της Ε.Ε. Η έρευνα μελέτησε 10 χώρες εντός και εκτός Ε.Ε. οι οποίες στο παρελθόν είχαν δημοσιεύσει εργαλεία και μεθόδους υπολογισμού της έμφυλης βίας και συγκεκριμένα της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων. Μεταξύ αυτών των χωρών συμπεριλήφθηκαν παραδείγματα ερευνών από την Αγγλία - Ουαλία, την Γαλλία, την Ισπανία, τη Σουηδία, την Φινλανδία, τη Δανία, την Ελβετία, τις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Αυστραλία.

Η έρευνα αξιολόγησε 10 διαφορετικές μεθόδους και προσεγγίσεις, σε σχέση με τον υπολογισμό του κόστους της έμφυλης βίας και κατέληξε ότι υπάρχουν 3 διαφορετικά κόσθη τα οποία προκαλούνται από τη βία κατά των γυναικών.

- Η απώλεια της οικονομικής παραγωγής.
- Το κόστος των υπηρεσιών υγείας, νομικής υποστήριξης και των κοινωνικών δομών.
- Το προσωπικό κόστος και αντίκτυπο που έχει για τη γυναίκα (σωματικό και ψυχολογικό κόστος, καθώς και επιμέρους κόσθη που αναλύονται παρακάτω).

Η μειωμένη οικονομική παραγωγή εξαιτίας της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων υπολογίσθηκε με βάση δεδομένα ερευνών, στοιχεία διοικητικών υπηρεσιών και μοντέλα που δημιουργήθηκαν γι' αυτό το σκοπό. Τα μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν υπολόγισαν τις ημέρες

¹⁰ <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/estimating-costs-in-european-union>

απουσίας των γυναικών από την εργασία τους, τους χαμένους μισθούς των εργαζόμενων και το κόστος για τον εργοδότη, εξαιτίας της βίας. Άλλη έρευνα υπολόγισε τις χαμένες μέρες εργασίας μέσα στο νοικοκυριό εξαιτίας της βίας.

Η δεύτερη διάσταση που ορίστηκε επικεντρώνει στο κόστος των υπηρεσιών υγείας, των νομικών υπηρεσιών και των κοινωνικών υποδομών που χρειάζονται οι γυναίκες για να ξεφύγουν από μία βίαιη σχέση. Εδώ συνυπολογίζονται τα έξοδα της αστικής και ποινικής δικαιοσύνης (συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών που υπάγονται στην αστυνομία), η νομική βοήθεια, η προσφυγή στα δικαστήρια, το κόστος που προκύπτει από την κράτηση των θυτών στις φυλακές, τα προγράμματα που σχεδιάζονται για την επανένταξη των βίαιων συντρόφων, το κόστος των οδηγιών προστασίας και τα κόστη διαζυγίου ή χωρισμού. Στις επιμέρους κοινωνικές υπηρεσίες, συνυπολογίζεται το κόστος εξειδικευμένων υπηρεσιών, όπως συμβουλευτική και έκτακτη γραμμή τηλεφωνικής βοήθειας, η στέγαση των γυναικών σε καταφύγια, η οικονομική υποστήριξη των γυναικών και το κόστος της παιδικής και οικογενειακής προστασίας.

Τέλος, στο προσωπικό κόστος, πέρα από τα προφανή σωματικά ψυχολογικά τραύματα που επιφέρει για κάθε επιζήσασα η βία, υπάρχουν επιμέρους κόστη τα οποία πολλές φορές δεν λαμβάνονται υπόψη, όπως η καταστροφή περιουσιακών στοιχείων ή αντικειμένων, η τηλεφωνική ασφάλεια στην οποία επενδύει το θύμα για να ξεφύγει σε περίπτωση ανάγκης, τα έξοδα μετακόμισης του θύματος, τα πιθανά έξοδα για προσπάθεια ανάκτησης της περιουσίας του και τα προσωπικά νομικά έξοδα που επιβαρύνουν ατομικά τη γυναίκα για ένα διαζύγιο ή χωρισμό.

Στην έρευνα, πραγματοποιήθηκε περιπτωσιολογική μελέτη για το παράδειγμα του Ηνωμένου Βασιλείου και το κόστος της έμφυλης βίας. Το συγκεκριμένο μοντέλο του κόστους της έμφυλης βίας, χρησιμοποιήθηκε στη συνέχεια για τον υπολογισμό του κόστους σε πανευρωπαϊκό επίπεδο για κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε. Από τις παραπάνω ενέργειες προέκυψε ότι το κόστος της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων ανάγεται σε 122.171.800.785 ευρώ, εκ των οποίων τα 109.125.574.091 ευρώ αφορούν τη βία που βιώνουν οι γυναίκες στις οικογένειες τους. Από τα παραπάνω νούμερα αντιλαμβάνεται κανείς ότι παρόμοιες έρευνες και μοντέλα υπολογισμού είναι απαραίτητα για την καταπολέμηση του φαινομένου, καθώς μας δείχνουν το μέγεθος του προβλήματος και τα έξοδα τα οποία μπορούν να εξοικονομηθούν εάν υπάρξει σωστή πρόληψη και εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.3. Η μέτρηση του φαινομένου

Από την πρώτη στιγμή λειτουργίας του το Ινστιτούτο EIGE, είχε σαν στόχο την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών. Μέχρι στιγμής το κομμάτι της βίας κατά των γυναικών συμπεριλαμβάνεται στους επιμέρους τομείς του Δείκτη Ισότητας των Φύλων του EIGE, χωρίς ωστόσο να συνυπολογίζεται ο τομέας της βίας μαζί με τους τομείς της εργασίας, του χρόνου, των γνώσεων, την εξουσίας, της υγείας και των χρημάτων στην έκδοση του δείκτη της ισότητας (EIGE, 2017b)¹¹. Η έλλειψη συγκρίσιμων στοιχείων σε σχέση με το σύνολο των μορφών βίας κατά των γυναικών, οδήγησε το ινστιτούτο στην δημιουργία ενός σύνθετου μέτρου για τον υπολογισμό του εύρους του φαινομένου στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο (2017a)¹², στοιχεία για το ζήτημα της βίας μπορούν να αντληθούν από 3 διαφορετικές πηγές. Από τις επίσημες στατιστικές, οι οποίες διαθέτουν περιορισμένες πληροφορίες και για συγκεκριμένες μορφές βίας κατά των γυναικών, από τα διοικητικά στοιχεία επιμέρους δημόσιων και κοινωνικών υπηρεσιών των κρατών – μελών (administrative data) και από τα δεδομένα για τη βία που γίνονται γνωστά σε έρευνες (survey based data). Εκτός από τα 3 παραπάνω επίπεδα υπάρχει και η γκριζα ζώνη (grey zone), που περιλαμβάνει τον πραγματικό αριθμό περιστατικών βίας κατά των γυναικών, τα οποία όμως δεν καταγγέλλονται στο σύνολό τους.

Το Ινστιτούτο υπογραμμίζει ότι κάθε μέθοδος συλλογής υλικού έχει τα μειονεκτήματά της, για παράδειγμα τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω ερευνών αφορούν τις εμπειρίες ορισμένων γυναικών σε σχέση με τη βία και τη διάθεσή τους να μοιραστούν τα βιώματά τους με τους μελετητές. Αυτές οι έρευνες βρίσκονται πιο κοντά στην παρουσίαση του πραγματικού μεγέθους του προβλήματος, ωστόσο η ανοχή απέναντι σε ορισμένες μορφές βίας, όπως και οι πεποιθήσεις που υποστηρίζουν ότι η έμφυλη βία αποτελεί ιδιωτικό πρόβλημα που μένει μέσα στην οικογένεια, επηρεάζουν την καταγραφή του φαινομένου.

Επιπλέον, τα στοιχεία που προέρχονται από στοιχεία της διοίκησης, όπως τα δικαστήρια, η αστυνομία ή τα νοσοκομεία και οι κοινωνικές υπηρεσίες καταγράφουν συνήθως μόνο ότι

¹¹<https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measuring-gender-equality-european-union-2005-2015-report>

¹² <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measurement-framework-of-violence-against-women>

καταγράφεται από ένα φορέα/οργανισμό της διοίκησης που έχει επαφή με τον θύτη ή την επιζήσασα. Επίσης, εξαιτίας μη καταγγεληθέντων περιστατικών βίας είναι πολύ πιθανό τα διοικητικά στοιχεία να μην αντικατοπτρίζουν τα πραγματικά ποσοστά της έμφυλης βίας. Τέλος, σημειώνεται ότι τα υπάρχοντα δεδομένα, μπορεί να μην δίνουν αρκετή σημασία σε συγκεκριμένες κατηγορίες και χαρακτηριστικά γυναικών, όπως σε γυναίκες με αναπηρίες, ή σε προσφύγισσες, ενώ είναι πιθανό τα δεδομένα αυτά να μην καταγράφονται με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα κράτη – μέλη.

Με βάση τα παραπάνω προβλήματα, το Ινστιτούτο προτείνει ένα εργαλείο μέτρησης της βίας κατά των γυναικών, για την καταγραφή συγκρίσιμων στοιχείων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το εργαλείο αποτελείται από μία μέθοδο 3 επιπέδων για τη μέτρηση της βίας κατά των γυναικών. Το πρώτο επίπεδο αφορά μία ομάδα δεικτών σε σχέση με το εύρος της βίας κατά των γυναικών, το λεγόμενο σύνθετο μέτρο (composite measure). Σε αυτό συμπεριλαμβάνεται η μέτρηση των πιο διαδεδομένων μορφών βίας που διώκονται ποινικά στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. Σε αυτόν τον δείκτη προσμετράται η συχνότητα (prevalence) της σωματικής και σεξουαλικής βίας, καθώς και της γυναικοκτονίας. Κατόπιν καταγράφεται η ένταση (severity) των περιστατικών βίας και οι συνέπειες της βίας στην υγεία των θυμάτων, και τέλος υπολογίζεται πόσες γυναίκες αποκαλύπτουν την κακοποίηση τους (disclosure) σε θεσμούς ή σε άλλα άτομα.

Το δεύτερο επίπεδο του εργαλείου μέτρησης, περιλαμβάνει μία σειρά από πρόσθετους δείκτες (additional indicators) για μορφές βίας που δεν έχουν κοινούς ορισμούς σε όλα τα κράτη – μέλη της Ένωσης και δεν διώκονται ποινικά σε όλες τις χώρες. Οι πρόσθετοι δείκτες περιλαμβάνουν τις μορφές της ψυχολογικής βίας, της σεξουαλικής παρενόχλησης, της παρακολούθησης, του ΑΓΓΟ, του υποχρεωτικού γάμου, του trafficking και της υποχρεωτικής έκτρωσης ή/και στέρωσης.

Τέλος, το τελευταίο επίπεδο του εργαλείου μέτρησης αποτελείται από ένα ευρύτερο πλαίσιο παραγόντων (contextual factors) που επηρεάζουν την εκδήλωση της βίας κατά των γυναικών. Οι συγκεκριμένοι παράγοντες έχουν να κάνουν με τις σχετικές πολιτικές που υιοθετούνται, την πρόληψη του φαινομένου, την προστασία και την υποστήριξη των γυναικών, την εμπλοκή των θεσμών επιβολής του νόμου και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο του κάθε κράτους - μέλους.

2.4. Πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών σε επίπεδο Ε.Ε.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στο επίπεδο της πρόληψης και της προστασίας των γυναικών από τη βία έχει υιοθετήσει ένα κράμα ήπιων και σκληρών νομοθετικών μέτρων, παράλληλα με συμβάσεις και συμφωνίες προερχόμενες από Διεθνείς Οργανισμούς (όπως ΟΗΕ και Συμβούλιο της Ευρώπης), καθώς και στρατηγικές (όπως οι στρατηγικές για την Ισότητα των Φύλων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και το πρόγραμμα Daphne) που δημιουργούν ένα ευρύτερο πλαίσιο προστασίας για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Ενδιαφέρον έχει η πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τότε που ξεκίνησαν οι πρώτες δράσεις για την ισότητα των φύλων. Όπως αναφέρεται στους Corradi και Stöckl (2016) από το 1975 η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να εξασφαλίσει ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες, με αποτέλεσμα για πάνω από 20 χρόνια, οι πολιτικές για την ισότητα των δύο φύλων να εστιάζουν κυρίως στην πρόσβαση των γυναικών στις θέσεις εργασίας, στην ίση αμοιβή για ίση εργασία, στην ίση μεταχείριση των εργαζόμενων ανδρών και γυναικών και στα ασφαλιστικά δικαιώματα. Ωστόσο, όπως αναφέρει σε άρθρο της η Lombardo (2003) η έμφαση που δόθηκε από την Ευρώπη στις πολιτικές απασχόλησης και στην πρόσβαση των γυναικών στην αγορά εργασίας, δεν ανατρέπει τις έμφυλες δομικές ανισότητες, και σύμφωνα με την ίδια απαιτείται μία ολιστική προσέγγιση σε σχέση με ζητήματα που αφορούν την πρόσβαση στην εργασία, την φροντίδα των παιδιών, την σεξουαλικότητα καθώς και τα ζητήματα αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών.

Στο επίπεδο των πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών η Ευρωπαϊκή Ένωση πριν το 2011 είχε περιορίσει τη δράση της σε μη δεσμευτικές πρακτικές, όπως στρατηγικές, εκθέσεις των οργάνων και προγράμματα σε σχέση με την καταπολέμηση της βίας. Τα τελευταία χρόνια παράλληλα με την αναζωπύρωση του γυναικείου κινήματος καταγράφεται πληθώρα μεταρρυθμίσεων είτε σε επίπεδο διεθνών συμβάσεων, είτε σε επίπεδο οδηγιών που σταδιακά δημιουργούν ένα δίκτυο προστασίας απέναντι στη βία κατά των γυναικών. Παρακάτω αναλύονται σε τρία σκέλη το διεθνές θεσμικό πλαίσιο που επηρεάζει τις πολιτικές της Ε.Ε., οι δεσμευτικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις της Ένωσης και οι ευρύτερες πολιτικές που συνιστούν τις πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών και συγκεκριμένα της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων.

2.4. α. Διεθνείς Δεσμεύσεις

Ιδιαίτερη σημασία έχει το διεθνές πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι πολιτικές για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων, οι οποίες

επηρεάζουν τις πολιτικές σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και σε Εθνικό επίπεδο (Corradi & Stöckl, 2016 και Lombardo & Forrest, 2012). Πιο συγκεκριμένα, οι δράσεις σε υπερεθνικό επίπεδο ξεκίνησαν το 1979 όταν ο ΟΗΕ αναλαμβάνει την κατάρτιση της Σύμβασης για την Εξάλειψη όλων των Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW). Η Σύμβαση αυτή έχει σαν στόχο την προώθηση ίσων δικαιωμάτων μεταξύ ανδρών και γυναικών και την εξάλειψη των διακρίσεων με βάση το φύλο. Συγκεκριμένα, στις εισαγωγικές προτάσεις της σύμβασης σημειώνεται ότι οι διακρίσεις με βάση το φύλο εμποδίζουν «την ευημερία της κοινωνίας και της οικογένειας» ενώ συμπληρώνεται ότι ο παραδοσιακός ρόλος των ανδρών μέσα στην κοινωνία πρέπει να εξελιχθεί όπως και ο ρόλος των γυναικών, ώστε να πετύχουμε έναν κόσμο με περισσότερη ισότητα. Στο άρθρο 5 (α και β) προβλέπεται ότι τα κράτη θα πρέπει «να τροποποιήσουν τυχόν πρότυπα κοινωνικοπολιτικής συμπεριφοράς του άνδρα και της γυναίκας, ώστε να φτάσουν στην εξάλειψη των προκαταλήψεων και των εθιμικών ή κάθε άλλου είδους συνηθειών που βασίζονται στην ιδέα της ανωτερότητας ή της κατωτερότητας του ενός ή του άλλου φύλου». Επιπλέον, ορίζεται ότι θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για μία οικογενειακή αγωγή που θα αναδεικνύει το ρόλο της μητρότητας, θα υπογραμμίζει ότι η ανατροφή των παιδιών είναι κοινή ευθύνη του άνδρα και της γυναίκας και πως η φροντίδα πρέπει να έχει σαν στόχο το κοινό συμφέρον τους. Με βάση το άρθρο 17 της Σύμβασης, προβλέπεται λειτουργία Επιτροπής στο πλαίσιο της Σύμβασης για την Εξάλειψη όλων των Διακρίσεων κατά των Γυναικών, η οποία είναι υπεύθυνη για την αξιολόγηση των εκθέσεων των κρατών που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση. Επιπλέον, από το 2000 τέθηκε σε ισχύ το προαιρετικό πρωτόκολλο της Σύμβασης, το οποίο δίνει τη δυνατότητα σε άτομα ή σε ομάδες να υποβάλλουν τα παράπονά τους στην Επιτροπή για παραβίαση της Σύμβασης από τα συμβαλλόμενα κράτη, ενώ σύμφωνα με το πρωτόκολλο και η ίδια η Επιτροπή μπορεί να παρέμβει για να ελέγξει τυχόν παραβιάσεις της Σύμβασης (United Nations Committee on the Elimination of Discrimination Against Women, 2019). Σημαντικό είναι ότι τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. έχουν υπογράψει τη συγκεκριμένη σύμβαση, ενώ το 2011 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, δημοσίευσε έκθεση για το πώς θα μπορούσε να εντάξει τη συγκεκριμένη Σύμβαση στην νομοθεσία της Ε.Ε. διαπιστώνοντας ισχυρά σημεία στα οποία υπερέχει η Σύμβαση έναντι του ενωσιακού δικαίου και το αντίστροφο (European Parliament. Directorate General for Internal Policies, 2011a).

Επίσης, ιδιαίτερη σημασία έχει το Συνέδριο για τις γυναίκες στον τρίτο κόσμο που διοργανώθηκε στο Ναϊρόμπι από τον ΟΗΕ το 1985, όπου η έκθεση του Συνεδρίου ονοματίζει για πρώτη φορά τη βία κατά των γυναικών, ως ένα κοινωνικό φαινόμενο που αφορά συγκεκριμένα τις γυναίκες και μαστίζει τις κοινωνίες. Μέσα από το Συνέδριο, τα κράτη

κλήθηκαν να λάβουν μέτρα μέσω της θέσπισης εθνικών μηχανισμών για την προστασία των γυναικών. Ταυτόχρονα, η έκθεση ζητούσε από τα κράτη να υιοθετήσουν προληπτικές πολιτικές, οικονομική και νομική βοήθεια για γυναίκες και παιδιά θύματα βίας.

Στη συνέχεια ακολούθησαν 2 διακηρύξεις από τον ΟΗΕ, η πρώτη τον Ιούνιο του 1993 στο Συνέδριο της Βιέννης για τα ανθρώπινα δικαιώματα όπου αναγνωρίζεται η ισότητα των γυναικών και η ανάγκη εξάλειψης των διακρίσεων με την Διακήρυξη της Βιέννης και το Πρόγραμμα Δράσης¹³. Η δεύτερη διακήρυξη ακολούθησε τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους με τίτλο «Διακήρυξη για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών»¹⁴, η οποία εξειδικεύει για πρώτη φορά σε επίπεδο διακήρυξης το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών. Όλες οι παραπάνω ενέργειες, οδήγησαν το 1995 στην υιοθέτηση της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου, στο 4^ο Παγκόσμιο Συνέδριο για τις Γυναίκες. Σημαντικό είναι ότι στα μηνύματα κλειδιά της έκθεσης για τα 20 χρόνια από την σύνταξη της Διακήρυξης του Πεκίνου υπογραμμίζεται ότι σε όλες τις περιοχές του πλανήτη συνεχίζουν να καταγράφονται απαράδεκτα υψηλά ποσοστά βίας κατά των γυναικών (UN Women, 2015).

Στο κείμενο αναφέρεται ότι η πιο συχνή μορφή βίας κατά των γυναικών είναι η βία που προέρχεται από τους συντρόφους, η οποία συχνά καταλήγει σε τραυματισμούς ή ακόμα και στο θάνατο και σημειώνεται ότι πρόβλημα αποτελεί ότι οι γυναίκες συχνά δεν αναζητούν βοήθεια ή υποστήριξη. Επιπλέον, ένα μεγάλο εμπόδιο για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών είναι οι συμπεριφορές διάκρισης και οι κοινωνικές νόρμες που κανονικοποιούν και τελικά επιτρέπουν τη βία ενώ παρατηρείται ότι οι νοοτροπίες που επιρρίπτουν την ευθύνη στο θύμα είναι παγκοσμίως διαδεδομένες.

Ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβούν τα κράτη σύμφωνα με τη Διακήρυξη του Πεκίνου + 20 είναι οι εξής :

- Ενδυνάμωση του νομικού και πολιτικού πλαισίου, ώστε να αντιμετωπισθούν όλες οι μορφές βίας κατά των γυναικών, μέσω της υιοθέτησης και αλλαγής της νομοθεσίας. Χρειάζεται να γίνει προσπάθεια για την εφαρμογή των νόμων, ώστε οι γυναίκες να έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Επιπλέον, ζωτικής σημασίας είναι η εφαρμογή και η βελτίωση των εθνικών σχεδίων δράσης.

¹³ <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/vienna.aspx>

¹⁴ <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/ViolenceAgainstWomen.aspx>

- Βασικό ρόλο στην όλη προσπάθεια μπορεί να παίζει η ευαισθητοποίηση του κοινού μέσω εκστρατειών ενημέρωσης, οι παρεμβάσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα και η δραστηριοποίηση των κοινοτήτων μέσω δράσεων.
- Σημαντική είναι η πρόληψη και η ενσωμάτωση διατομεακών υπηρεσιών στήριξης, η ενδυνάμωση των μηχανισμών παραπομπής και η έμφαση στην εκπαίδευση και στη δυνατότητα παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας στις οποίες οι γυναίκες θα έχουν πρόσβαση.
- Ζωτικής σημασίας θεωρείται η βελτίωση των διαθέσιμων στοιχείων μέσω ερευνών και μελετών για τις αιτίες που προκαλούν τη βία εναντίον των γυναικών και η συλλογή των στοιχείων σύμφωνα με τους 9 δείκτες για τη βία εναντίον των γυναικών που ορίζει η Στατιστική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών.

Τέλος, ιδιαίτερα σοβαρό ρόλο στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών έχει παίξει το Συμβούλιο της Ευρώπης. Ήδη από το 2002 η Επιτροπή των Υπουργών (Committee of Ministers) του Συμβουλίου, είχε καταρτίσει Σύσταση για την Προστασία των Γυναικών από τη Βία, όπου τα μέλη του Συμβουλίου κλήθηκαν να λάβουν μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου (Shreeves & Prpic, 2019). Σχεδόν 10 χρόνια αργότερα το 2011 υπεγράφη η Σύμβαση για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). Το 2014 η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ και μέχρι στιγμής την έχουν υπογράψει όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την έχουν κυρώσει 21 από τα 28 χώρες της Ένωσης¹⁵. Το συγκεκριμένο κείμενο είναι ιδιαίτερα σημαντικό γιατί είναι η μοναδική σύμβαση που δεσμεύει νομικά τα κράτη αφού τεθεί σε ισχύ.

Η Σύμβαση δίνει ιδιαίτερη σημασία στ' ότι η βία στρέφεται κατά των γυναικών εξαιτίας του φύλου τους, ενώ διαρθρώνεται σε 4 μέρη, σε σχέση με την πρόληψη, την προστασία των γυναικών, την ποινική δίωξη των δραστών και τις πολιτικές (Μηλιώνη, 2017 στο Νάτση & Παππά, 2019). Στο άρθρο 1 αναφέρεται (παρ.1 γ) ότι τα κράτη υποχρεούνται να δημιουργήσουν ένα πλαίσιο πολιτικών και μέτρων για τη σωστή παρακολούθηση και προστασία των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας. Επιπλέον, σημειώνεται (Άρ.5 παρ.1) ότι τα κράτη θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι αρμόδιες αρχές και οι αξιωματούχοι θα κάνουν τα πάντα για την εξασφάλιση των όρων της σύμβασης. Ακόμα, στο κεφάλαιο II της σύμβασης,

¹⁵ Τα 7 κράτη της Ε.Ε. που δεν έχουν κυρώσει την Σύμβαση μέχρι στιγμής είναι η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Λιθουανία, η Λετονία, η Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Delaleu, 2019).

τα κράτη καλούνται να υποστηρίξουν την έρευνα στο κομμάτι της έμφυλης βίας, ώστε να αυξηθούν τα δεδομένα που κατέχουμε για την αντιμετώπιση του φαινομένου (αρ.11 παρ. 1- 4). Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην περαιτέρω ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση των ατόμων σε σχέση με την έμφυλη βία (αρ.13) καθώς και στην εκπαίδευση που πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο (αρ.14), προκειμένου να εξαλειφθούν συμπεριφορές που βασίζονται στην στερεοτυπική αντιμετώπιση του φύλου. Παράλληλα, ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην εκπαίδευση των επαγγελματιών του τομέα (αρ.15). Επίσης σημαντικό είναι το άρθρο 16 της Σύμβασης το οποίο ζητά από τα κράτη να καταρτίσουν προγράμματα για τους θύτες, ώστε να περιοριστούν οι βίαιες συμπεριφορές στο μέλλον. Ακόμα, ιδιαίτερα σημαντικό είναι, όπως αναφέρεται στο άρθρο 20, τα άτομα να έχουν πρόσβαση σε υποστηρικτικές υπηρεσίες καθώς και σε καταφύγια (αρ.23), αλλά και σε ειδικές τηλεφωνικές γραμμές για την παροχή βοήθειας που να λειτουργούν δωρεάν 24 ώρες το 24ωρο. Επιπλέον, στο άρθρο 26 προβλέπεται η ύπαρξη υποστηρικτικών υπηρεσιών για παιδιά μάρτυρες της βίας.

Παρακάτω, στο 5^ο κεφάλαιο της σύμβασης προβλέπεται να λαμβάνονται όλα τα ένδικα μέσα για την παροχή προστασίας στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Επιπλέον, στο άρθρο 30 (παρ.2) προβλέπεται ότι θα πρέπει να παρέχεται κρατική αποζημίωση στις περιπτώσεις όπου ο δράστης, οι κρατικές ασφάλισεις και οι κοινωνικές προβλέψεις δεν καλύπτουν το θύμα. Σημαντικό σημείο της σύμβασης είναι ότι καλεί τα κράτη να προχωρήσουν στην ποινικοποίηση της ψυχολογικής βίας (αρ.33), της μη εμφανούς παρακολούθησης ή *stalking*, της σωματικής και σεξουαλικής βίας.

Επιπλέον, σημαντικό είναι ότι στο άρθρο 46 (περιπτώσεις α - θ) καταδεικνύονται οι περιστάσεις που θεωρούνται επιβαρυντικές για ένα έγκλημα στα πλαίσια άσκησης ενδοοικογενειακής βίας ως εξής :

- Αν το έγκλημα διαπράχθηκε από πρώην ή νυν σύζυγο ή ακόμα και σύντροφο, από μέλος της οικογένειας ή από άτομο που άσκησε βία μετά από κατάχρηση εξουσίας.
- Επιπλέον, επιβαρυντικό είναι αν ο θύτης προχώρησε σε κατά συρροή βίαιες πράξεις, όπως στις περιπτώσεις όπου στο θύμα ασκείται σωματική, ψυχολογική ή σεξουαλική βία κατ' εξακολούθηση.
- Σε περίπτωση που το αδίκημα διαπράχθηκε ενώ το θύμα ήταν ιδιαίτερα ευάλωτο.
- Εάν οποιαδήποτε μορφή βίας ασκείται κατά ή ενώπιον παιδιού.
- Εάν η βία προέκυψε μετά από συνέργεια 2 ή περισσότερων ατόμων.

- Εάν το αδίκημα είχε σαν αποτέλεσμα « ακραία επίπεδα βίας ».
- Εάν το γεγονός συντελέστηκε υπό την απειλή όπλου.
- Όταν η βία είχε σαν αποτέλεσμα σοβαρά σωματικά και ψυχολογικά τραύματα για το θύμα.
- Όταν ο θύτης είχε επαναλάβει παρόμοιες πράξεις στο παρελθόν και είχε καταδικαστεί γι' αυτές.

Τέλος, στο άρθρο 51 η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, εισάγει εύστοχα την διαδικασία υπολογισμού κινδύνου (risk assessment) ως μέθόδου καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών από τις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες των κρατών.

2.4. β. Ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν έχει καταρτιστεί κάποια ειδικότερη οδηγία, συγκεκριμένα για το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών ή την ενδοοικογενειακή βία και τη βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων. Στο Άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (TEU) αναγνωρίζεται η αρχή της ισότητας των φύλων και της μη διάκρισης, ενώ η Διακήρυξη 19 του άρθρου 8 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημειώνει την πολιτική υποχρέωση των κρατών μελών να καταπολεμήσουν όλες τις μορφές ενδοοικογενειακής βίας, παρότι η συγκεκριμένη πρόβλεψη δεν έχει δεσμευτική νομική ισχύ (Shreeves & Prpic, 2019).

Οι οδηγίες που υπάρχουν μέχρι στιγμής για το θέμα, με εξαίρεση την οδηγία 2012/29/ΕΕ (οδηγία προστασίας των θυμάτων), εστιάζουν στην αποφυγή των διακρίσεων στο χώρο εργασίας¹⁶, στην απαγόρευση της σεξουαλικής παρενόχλησης και στην ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην εργασία. Επίσης σημαντική, είναι η οδηγία 2011/36/ΕΕ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και η συμπληρωματική οδηγία 2004/81/ΕΚ για την έκδοση άδειας διαμονής σε τρίτες χώρες για θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Ουσιαστικά στον τομέα της αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών και ειδικότερα της ενδοοικογενειακής βίας και της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων, το κυριότερο νομοθετικό εργαλείο που έχει προκύψει από τις εργασίες των οργάνων της Ε.Ε. είναι η οδηγία 2012/29/ΕΕ, γνωστή ως η οδηγία για τη «Θέσπιση Ελάχιστων Προτύπων σχετικά με τα Δικαιώματα, την Υποστήριξη και την Προστασία των Θυμάτων Εγκληματικών Πράξεων». Η οδηγία αντικατέστησε την απόφαση πλαίσιο του Συμβουλίου 2001/220/JHA, ενώ συμπεριλαμβάνει

¹⁶ Αναφερόμαστε στις ακόλουθες οδηγίες : 2006/53/ΕΚ, 2002/73/ΕΚ, 2010/41/ΕΥ, 2004/81/ΕΚ.

προβλέψεις για την έμφυλη βία και τη βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αναφέρεται μόνο στα συγκεκριμένα θύματα. Βασικοί στόχοι της οδηγίας είναι η εξυπηρέτηση των αναγκών κάθε θύματος, αξιολογώντας κάθε περίπτωση ξεχωριστά, ακολουθώντας ορισμένες διαδικασίες για την παροχή πληροφοριών, υποστήριξης και προστασίας προς στο θύμα.

Αξίζει να αναφερθεί ότι το 2016, πραγματοποιήθηκε έρευνα ανάλυσης της οδηγίας από το EIGE¹⁷ (EIGE, 2016a), η οποία αναφέρει ως συμπέρασμα ότι πολλές από τις προβλέψεις της οδηγίας, αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στα θύματα έμφυλης βίας, ωστόσο δεν ρυθμίζουν επαρκώς τα ζητήματα αυτά, μη συνεισφέροντας ουσιαστικά στην αντιμετώπισή της. Επιπλέον ασκείται κριτική, στο ότι ορισμένες προβλέψεις είναι πολύ γενικές με αποτέλεσμα να μην γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένα όργανα και πρωτοκόλλα, με αποτέλεσμα η εφαρμογή της οδηγίας να καθίσταται προβληματική. Τέλος, σημειώνεται ότι η μη ρητή αναφορά στα θύματα έμφυλης βίας, μπορεί να αποτελέσει πρόβλημα, καθώς ο τρόπος ερμηνείας της οδηγίας από τα επιμέρους κράτη – μέλη μπορεί να μην επιφέρει θετικά αποτελέσματα για τα θύματα του φαινομένου.

Το προστατευτικό πλαίσιο της παραπάνω οδηγίας, συμπληρώνεται από την οδηγία 2011/99/ΕΕ σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Εντολή Προστασίας (ΕΠΟ) και τον κανονισμό Νο. 606/2013 για την αμοιβαία αναγνώριση προστατευτικών μέτρων σε αστικές υποθέσεις μεταξύ των κρατών μελών. Οι παραπάνω ρυθμίσεις υποχρεώνουν τα κράτη της Ε.Ε. να αναγνωρίσουν διαταγές προστασίας των θυμάτων που έχουν εκδοθεί σε άλλα κράτη – μέλη, κάνοντας δυνατή την προστασία θυμάτων βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων και ενδοοικογενειακής βίας, όταν αυτά ταξιδεύουν ή εγκαθίστανται σε άλλες χώρες της Ένωσης.

Σημαντικό είναι ότι Ευρωκοινοβούλιο διεξήγαγε έρευνα κατά τη διάρκεια της 8^{ης} κοινοβουλευτικής περιόδου (2014 - 2019) για να διαπιστωθεί κατά πόσο εφαρμόζονται σωστά η οδηγία για τα θύματα και η εντολή προστασίας των θυμάτων. Τελικά, διαπιστώθηκε ότι η οδηγία δεν εφαρμόζεται με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα κράτη μέλη, ενώ δυσκολίες ανέκυπταν εξαιτίας των διαφορετικών δικαστικών συστημάτων και των διαφορετικών ορισμών που δίνουν για ορισμένα εγκλήματα κάποια κράτη μέλη (Shreeves & Pripic, 2019).

¹⁷ An analysis of the victim's rights directive (EIGE, 2016a)

Αξίζει να αναφερθεί ότι το Ευρωκοινοβούλιο πιέζει από το 2009 για την προώθηση μίας ολοκληρωμένης πρότασης οδηγίας για την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών, ώστε να επιτευχθεί ένα κοινό επίπεδο προστασίας σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. Επιπλέον, το Ευρωκοινοβούλιο ήταν αυτό που πίεζε από την πρώτη στιγμή για την υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, θεωρώντας ότι η ένταξη της Ε.Ε. στην Σύμβαση θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως συμπλήρωμα σε μία μελλοντική ευρωπαϊκή οδηγία για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών (Shreeves & Prpic, 2019).

2.4. γ. Στρατηγικές

Σε αυτό το υποκεφάλαιο αναλύονται, οι πολιτικές σε σχέση με τις δράσεις των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα προγράμματα που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και ειδικότερα της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ήδη από τον Ιούνιο του 1986 είχε προχωρήσει στην έκδοση ψηφίσματος για το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών. Σύμφωνα με κάποιους μελετητές ο αντίκτυπος του συγκεκριμένου ψηφίσματος ήταν αμελητέος καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο αγνόησαν τις συγκεκριμένες προτάσεις (Kantola, 2010 στο Corradi & Stöckl, 2016). Ωστόσο, από το 1990 κι έπειτα υπήρξαν συγκεκριμένες δράσεις των οργάνων της Ε.Ε. που ενίσχυσαν την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Πιο συγκεκριμένα το 1997 δημοσιεύτηκε έκθεση για την ανάγκη προώθησης καμπάνιας για τη μηδενική ανοχή απέναντι στη βία κατά των γυναικών, η οποία τελικά ξεκίνησε το 1999 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Επιπροσθέτως, το έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έχει παίξει πολύ σοβαρό ρόλο στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από το 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμπεριλαμβάνει στον Χάρτη Πορείας για την Ισότητα μεταξύ Ανδρών και Γυναικών¹⁸ μεταξύ άλλων στόχων την εξάλειψη της έμφυλης βίας (ενότητα 4.1), ενώ στην ενότητα αυτή συμπεριλαμβάνονται στόχοι σε σχέση με την καταπολέμηση της πρακτικής ΑΓΓΟ και των αναγκαστικών γάμων. Επιπλέον, στην ενότητα 4.2 του χάρτη τίθεται ο στόχος της εξάλειψης της εμπορίας ανθρώπων που επισημαίνεται ότι πλήττει κυρίως τις γυναίκες και τα παιδιά. Οι ενέργειες που προτάθηκαν από τον χάρτη πορείας, ήταν η υιοθέτηση ενός

¹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006DC0092&from=EN>

συστήματος συγκρίσιμων στατιστικών για την αξιολόγηση της προόδου στα κράτη – μέλη, σε σχέση με το έγκλημα, τα θύματα και την ποινική δικαιοσύνη. Η δεύτερη ενέργεια που πρότεινε η Επιτροπή, ήταν η ανάμιξη των κρατών μελών και των ΜΚΟ στην καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, μέσα από εκστρατείες ευαισθητοποίησης και καταπολέμησης των τοξικών παραδοσιακών πρακτικών που αναπαράγουν τις έμφυλες διακρίσεις, την κατάρτιση εθνικών σχεδίων δράσης για το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών και την ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των κρατών – μελών. Τέλος, η τρίτη ενέργεια που προέβλεπε ο χάρτης ήταν η δράση της Ένωσης για την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων και η προστασία των θυμάτων, καθώς και η συμπερίληψη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στον αγώνα για την προστασία τους.

Στη συνέχεια, την περίοδο 2010 - 2015 ακολούθησε η Στρατηγική για την Ισότητα ανδρών και γυναικών (European Commission, 2010), όπου για άλλη μία φορά η Επιτροπή δεσμεύτηκε να ακολουθήσει μέτρα για καταπολέμηση της έμφυλης βίας και την υιοθέτηση κατάλληλων (νομοθετικών και μη μέτρων) γι' αυτόν τον σκοπό. Τέλος, η πιο πρόσφατη στρατηγική είναι αυτή της περιόδου 2016 - 2019, η οποία θέτει τα θεμέλια για την περίοδο που θα ακολουθήσει μετά το 2020. Σε αυτήν τίθενται 5 στόχοι για την επίτευξη της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, μεταξύ των οποίων η καταπολέμηση της έμφυλης βίας και η προστασία και υποστήριξη των θυμάτων. Οι δράσεις που προτείνονται, είναι καταρχάς η προσχώρηση της Ε.Ε. στην Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και η εφαρμογή των νομικών προβλέψεων της Σύμβασης από τη μεριά της Ένωσης, καθώς και η ενθάρρυνση των κρατών μελών να κυρώσουν την Σύμβαση. Μία άλλη σημαντική δράση αφορά την εφαρμογή της οδηγίας για τα θύματα και της Ευρωπαϊκής Εντολής Προστασίας, παρέχοντας πρόσβαση σε δομές προστασίας και υποστήριξης. Επιπλέον, ως κρίσιμη δράση αναδεικνύεται η βελτίωση των διαδικασιών συλλογής δεδομένων για την έμφυλη βία, σε συνεργασία με τη Eurostat, το Ινστιτούτο EIGE και τον οργανισμό FRA. Στις 2 επόμενες δράσεις αναδεικνύεται η σημασία των εκστρατειών ευαισθητοποίησης για την καταπολέμηση βλαπτικών συμπεριφορών και πεποιθήσεων και την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών, όπως οι δράσεις που σχετίζονται με την «Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών». Τέλος, άλλες δράσεις σχετίζονται με την καταπολέμηση της πρακτικής ΑΓΓΟ στα πλαίσια της Ε.Ε. και η την τήρηση των προβλέψεων της οδηγίας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων από τα κράτη – μέλη (European Commission, 2015).

Επίσης, πολύ σημαντικό είναι το έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε σχέση με το πρόγραμμα DAPHNE. Το πρόγραμμα DAPHNE, αποτελεί πρόγραμμα με στόχο την προστασία παιδιών, νέων και γυναικών από όλες τις μορφές βίας, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την προστασία της υγείας και της ευημερίας τους. Βασικοί στόχοι του προγράμματος αποτελούν η πρόληψη και η αντιμετώπιση της βίας, μέσω της παροχής βοήθειας στα θύματα, η βελτίωση των βάσεων δεδομένων σε σχέση με τη συλλογή στοιχείων για τη βία στην Ευρώπη και η προώθηση πολιτικών για την γενικότερη ενίσχυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας (“DAPHNE III – Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της βίας εις βάρος παιδιών, νέων και γυναικών”, 2012). Η συγκεκριμένη δράση, ξεκίνησε ως μονοετές πρόγραμμα το 1997 με σκοπό τη χρηματοδότηση ΜΚΟ που παρείχαν υποστήριξη σε γυναίκες θύματα βίας. Το πρόγραμμα ανανεώθηκε τα επόμενα δύο χρόνια (1998 και 1999) και τη περίοδο 2000 - 2003 ξεκίνησε επίσημα το πρόγραμμα DAPHNE, το οποίο συνέχισε τη δράση του τις περιόδους 2004 - 2006 (DAPHNE II) και 2007- 2013 (DAPHNE III). Το πρόγραμμα την περίοδο 2014 - 2020 αποτελεί μέρος του Προγράμματος «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια»¹⁹. Στην εργαλειοθήκη του προγράμματος περιλαμβάνονται περιγραφές δράσεων, υποστήριξη καλών πρακτικών, εκθέσεις, έρευνες και υλικό σχετικά με την ευαισθητοποίηση, γύρω από το θέμα. Συνολικά υπολογίζεται ότι το διάστημα 1997 - 2020 η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επενδύσει πάνω από 556 εκατομμύρια ευρώ στην ευαισθητοποίηση και στην πρόληψη της βίας κατά των γυναικών μέσω του προγράμματος DAPHNE (Dimitrova – Stull, 2014). Τέλος, σημαντική είναι η εκστρατεία που ξεκίνησε το 2016 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Non.No.Nein.Communication Campaign – #SayNOSTopVAW που ξεκίνησε το 2016, και στόχο είχε μέσω της χρηματοδότησης 10 εκατομμυρίων ευρώ προς τα κράτη μέλη, να υποστηρίξει δράσεις της αποκεντρωμένης διοίκησης, των επαγγελματιών του πεδίου και σχετικών ΜΚΟ για την καλύτερη ενημέρωση σε σχέση με το θέμα (EU Commission. Justice and Consumers, 2016).

Τέλος, τις στρατηγικές ολοκληρώνουν οι υπηρεσίες που πλαισιώνουν τις πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το σύνολο των συμβουλευτικών κέντρων, των ξενώνων και ο αριθμός των γραμμών βοήθειας στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Σύμφωνα με έρευνα του WAVE (2018), στην Ε.Ε. των 28 κρατών - μελών υπάρχουν συνολικά 20 εθνικές γραμμές βοήθειας για γυναίκες. Από αυτές οι 18 είναι δωρεάν, οι 15 δουλεύουν 24 ώρες το εικοσιτετράωρο και μόλις 14 είναι

¹⁹ EU Rights, Equality and Citizenship Programme

δωρεάν και λειτουργούν διαρκώς (σύμφωνα με τα πρότυπα που θέτει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης). Όσον αφορά τα συμβουλευτικά κέντρα στις 28 χώρες, υπάρχουν 3.267 κέντρα, με βάση την έρευνα της πανευρωπαϊκής ΜΚΟ WAVE. Τέλος, όσον αφορά τα καταφύγια και τους ξενώνες γυναικών που υπάρχουν, καταγράφονται 1.587 καταφύγια στα 28 κράτη μέλη με 19.457 διαθέσιμα κρεβάτια. Σημαντικό είναι ότι σύμφωνα με την καταγραφή του WAVE, μόλις 5 χώρες ανταποκρίνονται στα κριτήρια που θέτει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης σε σχέση με τους ξενώνες.

3. Συγκριτική Ανάλυση 5 Ευρωπαϊκών Κρατών

3.1. Η Περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου

3.1.α. Ιστορική διαδρομή

Σύμφωνα με την ιστορική ταξινόμηση των ευρωπαϊκών χωρών σε σχέση με τις πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών, το Ηνωμένο Βασίλειο χαρακτηρίζεται ως πρωτοπόρος σε σχέση με την προστασία των γυναικών, καθώς ήδη από τη δεκαετία του 1970 παρουσιάζει πολιτικές και νομοθεσία για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Αντίθετα από ότι θα ανέμενε κανείς από ένα αγγλοσαξονικού τύπου κράτος – πρόνοιας που χαρακτηρίζεται από περιορισμένες παροχές, το Ηνωμένο Βασίλειο παρουσιάζει ιδιαίτερα προοδευμένες πολιτικές, με πρωτότυπη νομοθεσία και προβλέψεις για την πρόληψη της βίας και την περίθαλψη των γυναικών που επέζησαν.

Όπως αναφέρουν οι Corradi και Stöckl (2016), το Ηνωμένο Βασίλειο κατατάσσεται στην πρώτη ιστορική φάση ανάπτυξης παροχών και προβλέψεων για τις γυναίκες θύματα βίας, ήδη από το πρώτο μισό της δεκαετίας του '70. Ωστόσο, σύμφωνα με το έργο της Walby (1990), η νομοθεσία προστασίας των γυναικών από την ενδοοικογενειακή βία χρονολογείται ήδη από το 1^ο φεμινιστικό κύμα προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Αφενός, από το 1878 ο νόμος Matrimonial Causes Act κατέστησε εφικτό τον χωρισμό της γυναίκας από τον βίαιο σύζυγό της, με την έκδοση εντολών χωρισμού (όχι διαζυγίου) και διατροφής προς τη γυναίκα από τα τοπικά δικαστήρια. Αφετέρου, το 1891 μία ιστορική δικαστική απόφαση, κατέργησε τον νόμο που επέτρεπε στους συζύγους να δέρνουν τις γυναίκες τους, εφόσον ο ξυλοδαρμός πραγματοποιούνταν με βέργα που δεν ξεπερνούσε σε πάχος τον αντίχειρα του θύτη (ο λεγόμενος νόμος του αντίχειρα). Τελικά, οι πρώτες διεκδικήσεις κατά της συζυγικής βίας στην Αγγλία είχαν σαν αποτέλεσμα το 1937 να είναι εφικτή η έκδοση διαζυγίου εξαιτίας της αγριότητας του συζύγου προς τη γυναίκα του. Τέλος, μπορεί αυτές οι πρώτες προβλέψεις να μην κατάφεραν να εξαλείψουν την ενδοοικογενειακή βία, όμως έθεσαν τις νομικές βάσεις για την προστασία των γυναικών και τη δυνατότητα διαφυγής τους από μία επικίνδυνη συζυγική σχέση (Walby, 1990, σ.146- 147).

Η επόμενη φάση διεκδικήσεων κατά το δεύτερο φεμινιστικό κύμα στην Αγγλία έχει ως αποτέλεσμα το πρώτο καταφύγιο για τις γυναίκες – θύματα ενδοοικογενειακής βίας που δημιουργείται το 1972 από ακτιβίστριες του γυναικείου κινήματος. Το 1974 η ομοσπονδία “Women’s Aid” ξεκινά την δράση της με στόχο την παροχή υπηρεσιών μέριμνας και φροντίδας σε γυναίκες - θύματα βίας που χρειάζονται καταφύγιο. Στη συνέχεια, η ίδια η κυβέρνηση του

Ηνωμένου Βασιλείου ιδρύει ειδική επιτροπή για την αντιμετώπιση της βίας μέσα στο γάμο, με τίτλο “Select Committee on Violence in Marriage” (Corradi & Stöckl, 2016). Επιπλέον, σημαντική είναι η απόφαση της κυβέρνησης το 1994 για την κατάρτιση ενός σχεδίου για την προστασία των θυμάτων μέσω διατομεακών ομάδων εργασίας που αποτελούνται από διαφορετικά σώματα της διοίκησης. Χαρακτηριστικό αυτής της πρακτικής είναι η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών υπηρεσιών μεταξύ αστυνομίας, κοινωνικών υπηρεσιών και υπηρεσιών πρώτων βοηθειών (Corradi & Stöckl, 2016).

3.1.β. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές δεσμεύσεις

Το Ηνωμένο Βασίλειο ακολουθεί τις διεθνείς συμβάσεις και συμβαδίζει σε μεγάλο βαθμό με το διεθνές πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Πιο συγκεκριμένα, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει κυρώσει από το 1986 (United Nations, 2014) τη Σύμβαση του ΟΗΕ για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW), και παρακολουθεί τις σχετικές εκθέσεις της Επιτροπής CEDAW για την αξιολόγηση της κατάστασης στην χώρα. Ταυτόχρονα, το Ηνωμένο Βασίλειο δεσμεύεται να συνεχίσει, την πραγματοποίηση των στόχων που τέθηκαν το 1995 στο Πεκίνο για τις γυναίκες 20 χρόνια μετά την υπογραφή της Πλατφόρμας Δράσης (“Statement by the UK Government 59th Session on the UN Commission on the Status of Women”, 2015).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το Ηνωμένο Βασίλειο ακολουθεί την οδηγία της Ε.Ε. για την προστασία των θυμάτων, ενώ το 2013 αναθεώρησε τον Κώδικα για τα Θύματα²⁰, προκειμένου να συμβαδίζει με τις προσαγές της Ευρωπαϊκής οδηγίας. Οι τελικές προσθήκες στον Κώδικα για τα Θύματα, πραγματοποιήθηκαν το 2015, προκειμένου να εναρμονιστεί το εθνικό δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου με αυτό της Ένωσης (European Lawyers Foundation, 2018). Ταυτόχρονα, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει υπογράψει από το 2012 την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, ενώ από το 2017 έχει ψηφίσει νόμο²¹ που θα προετοιμάσει τη χώρα, ώστε να γίνουν οι κατάλληλες νομικές προσθήκες και να προχωρήσει στην κύρωση της Σύμβασης (European Lawyers Foundation, 2018).

²⁰ Victim’s Code

²¹ Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence (Ratification of Convention) Act 2017

3.1.γ. Σημερινό νομοθετικό πλαίσιο

Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν διαθέτει ενιαία νομοθεσία, καθώς διαφορετικοί νόμοι υιοθετούνται από τις κυβερνήσεις της Αγγλίας, της Ουαλίας, της Σκωτίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, ενώ τα άρθρα του ίδιου νόμου μπορεί να ισχύουν για κάποιες περιοχές στο Ηνωμένο Βασίλειο και όχι για κάποιες άλλες. Για την ενδοοικογενειακή βία ωστόσο, έχει υιοθετηθεί ένας «διακυβερνητικός ορισμός», ο οποίος είναι ουδέτερος ως προς το φύλο, μπορεί δηλαδή να έχει εφαρμογή τόσο σε γυναίκες όσο και σε άνδρες, θύματα και θύτες, και μεταξύ άλλων θεωρεί ως κακοποίηση εξουσιαστικές και εξαναγκαστικές συμπεριφορές εκ μέρους του θύτη. Ο ορισμός προβλέπει ότι στην ενδοοικογενειακή βία συγκαταλέγεται :

«Οποιοδήποτε περιστατικό ή σειρά περιστατικών εξουσιαστικής, καταναγκαστικής και απειλητικής συμπεριφοράς, βίας ή κακοποίησης μεταξύ όσων είναι άνω των 16 ετών, ερωτικών συντρόφων ή πρώην συντρόφων ή μέλη της οικογένειας ανεξαρτήτως φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού. Η κακοποίηση μπορεί να συμπεριλαμβάνει, χωρίς όμως περιορισμούς, ψυχολογική, σωματική, σεξουαλική, οικονομική και συναισθηματική βία. Η εξουσιαστική συμπεριφορά ορίζεται ως μία σειρά πράξεων με σκοπό να καταστήσουν ένα άτομο υποδεέστερο και /η εξαρτώμενο, απομονώνοντάς το από πόρους υποστήριξης, εκμεταλλεζόμενοι τους πόρους και τις δυνατότητες του για προσωπικό κέρδος, αποστερώντας το από τα απαραίτητα μέσα ανεξαρτησίας, αντίστασης και διαφυγής και ορίζοντας την καθημερινή του συμπεριφορά. Η εξαναγκαστική συμπεριφορά είναι μία πράξη ή μία σειρά πράξεων που συμπεριλαμβάνουν, επιθέσεις, απειλές, ταπείνωση και εκφοβισμό ή άλλου είδους κακοποίηση η οποία σκοπό έχει να βλάψει, να τιμωρήσει ή να τρομάξει το θύμα» (European Lawyer's Foundation, 2018, σ.18).

Όσον αφορά την ενδοοικογενειακή βία, δεν υπάρχει ένας ενιαίος νόμος που να ποινικοποιεί όλες τις εκφάνσεις του φαινομένου στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ οι περισσότεροι νόμοι που υφίστανται επικεντρώνονται γύρω από τις εντολές προστασίας και την απομάκρυνση του θύτη. Στην Αγγλία και την Ουαλία από το 2004 ισχύει ο «Νόμος για την Ενδοοικογενειακή Βία, το Έγκλημα και τα Θύματα»²², στον οποίο ορίζεται η διαδικασία που ακολουθείται όταν παραβιάζεται μία εντολή προστασίας (εντολή μη κακοποίησης). Στο νόμο ορίζεται ως αδίκημα

²² Domestic Violence Crimes and Victim Act 2004

Η συγκεκριμένη διάταξη (όπως και άλλες που ακολουθούν παρακάτω) αφορά την ποινική διαδικασία μετά από παραβίαση εντολής προστασίας και δε θα πρέπει να συγχέεται με τους συμπεριληπτικούς νόμους περί ενδοοικογενειακής βίας σε Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία και άλλες χώρες που εμπεριέχουν προβλέψεις για την καταπολέμηση του φαινομένου και την περίθαλψη και φροντίδα των θυμάτων. Επίσης σημαντικό είναι ότι οι παρακάτω νόμοι είναι αποσπασματικοί και δεν λειτουργούν με ενιαίο τρόπο για όλο το Η.Β., ενώ πολλές φορές προβλέψεις για την τιμωρία των θυτών προβλέπονται σε κοινούς νόμους που αφορούν το έγκλημα γενικά.

η άσκηση σωματικής βίας ή ανθρωποκτονίας στο πλαίσιο του νοικοκυριού (τμήμα 5) και επεκτείνεται η ισχύς της διάταξης, στα ζευγάρια που συγκατοικούν, σε όσους δεν διαμένουν μαζί, στους πρώην συντρόφους και στα ομοφυλόφιλα ζευγάρια (τμήματα 2- 4 του νόμου). Επιπλέον, οι σημαντικότερες διατάξεις των τελευταίων ετών σε Αγγλία και Ουαλία αφορούν την δίωξη εξουσιαστικών ή καταναγκαστικών συμπεριφορών²³ όταν αυτές πραγματοποιούνται μέσα στην οικογένεια ή μεταξύ ερωτικών συντρόφων στο «Νόμο περί σοβαρών εγκλημάτων» (Τμήμα 76, Serious Crime Act, 2015). Άλλες σημαντικές διατάξεις για την ενδοοικογενειακή βία, περιλαμβάνουν τις «Ειδοποιήσεις για την προστασία από την Ενδοοικογενειακή Βία» (DVPNs)²⁴ και τις «Εντολές Προστασίας από την Ενδοοικογενειακή Βία» (DVPOs)²⁵ (τμήματα 24 - 33 του νόμου για το Έγκλημα και την Ασφάλεια 2010²⁶). Οι συγκεκριμένες διατάξεις λειτουργούν στα πλαίσια των εντολών προστασίας και ενεργοποιούνται μετά από ένα περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας με σκοπό την απομάκρυνση του θύτη από την οικογενειακή εστία και την προστασία του θύματος, ανεξάρτητα από το αν αυτό συμφωνεί ή όχι με τη δίωξη του θύτη. Η διαδικασία προβλέπει ότι πρώτα ενεργοποιείται η ειδοποίηση (DVPN) από μέλος των αστυνομικών αρχών, και στη συνέχεια ενεργοποιείται η διαδικασία της εντολής προστασίας που εκδίδεται από το δικαστικό σώμα. Τέλος, σημαντικός είναι ο λεγόμενος νόμος της Clare²⁷ ή η «Πολιτική Δημοσιοποίησης της Ενδοοικογενειακής Βίας» (DVDS)²⁸ που θεσπίστηκε το 2014 και σκοπό έχει την πρόσβαση των συντρόφων σε

²³ Μετάφραση της συγγραφέα από το κείμενο: “*The new cross- government definition of domestic violence and abuse and now includes ‘any incident or pattern of incidents of controlling, coercive, threatening behaviour, violence or abuse between those aged 16 or over who are, or have been, intimate partners or family members regardless of gender or sexuality. The abuse can encompass, but is not limited to psychological, physical, sexual, financial and emotional. Controlling behaviour is a range of acts designed to make a person subordinate and/or dependent by isolating them from sources of support, exploiting their resources and capacities for personal gain, depriving them of the means needed for independence, resistance and escape and regulating their everyday behaviour. Coercive behaviour is an act or a pattern of acts of assault, threats, humiliation and intimidation or other abuse that is used to harm, punish, or frighten their victim’*” (European Lawyer’s Foundation, 2018, σ.18).

²⁴ Domestic Violence Protection Notice

²⁵ Domestic Violence Protection Orders

²⁶ Crime and Security Act 2010

²⁷ Clare’s Law : Η Clare Wood δολοφονήθηκε τον Φεβρουάριο του 2009 από τον πρώην σύντροφο της, ο οποίος αφού πρώτα την στραγγάλισε, έκαψε το νεκρό σώμα της μέσα στο σπίτι της. Ο πατέρας της Clare, Michael Brown, υποστήριξε ότι η κόρη του θα ζούσε εάν είχε προηγούμενη πρόσβαση στο ποινικό μητρώο του θύτη, ο οποίος είχε ιστορικό βίαιης συμπεριφοράς απέναντι σε γυναίκες. Το διάστημα που ακολούθησε την γυναικοκτονία, ο πατέρας της Clare, ξεκίνησε εκστρατεία για τη δυνατότητα πρόσβασης γυναικών και ανδρών στο ποινικό μητρώο της/του συντρόφου τους. Ο νόμος της Clare τέθηκε τελικά σε ισχύ τον Μάρτιο του 2014 (“Clare’s Law: 1,300 domestic abuse disclosures made”, 2015).

²⁸ Domestic Violence Disclosure Scheme

πληροφορίες σε σχέση με το ποινικό παρελθόν του/της συντρόφου τους και τυχόν περιστατικά βίαης συμπεριφοράς. Επί της ουσίας ο συγκεκριμένος νόμος, παρότι η αιτία θέσπισής του ήταν μία γυναικοκτονία, είναι ουδέτερος ως προς το φύλο (gender neutral) και δίνει τη δυνατότητα σε γυναίκες και άνδρες να ελέγξουν μέσω της αστυνομίας το παρελθόν του συντρόφου τους. Ο/η ενδιαφερόμενος/η (ή τρίτο άτομο που γνωρίζει τον/την ενδιαφερόμενο/η) μπορεί να ζητήσει να του/της κοινοποιηθούν συγκεκριμένες πληροφορίες για το άτομο με το οποίο βρίσκεται σε σχέση. Η αστυνομία και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες σταθμίζουν το συμφέρον των δύο συντρόφων για να προχωρήσουν στην αποκάλυψη των συγκεκριμένων πληροφοριών με την προϋπόθεση ότι τα στοιχεία κοινοποιούνται στον/στην ενδιαφερόμενο/η και ότι δε θα κοινοποιηθούν σε τρίτους²⁹ (Francesca Williams, 2018).

Στη Σκωτία, από το 2011 ψηφίστηκε νόμος που προέβλεπε προσθήκες στο νόμο του 1997 για «Προστασία από την Παρενόχληση». Ο νόμος «Ενδοοικογενειακή Κακοποίηση»³⁰ του 2011 προβλέπει ότι παρενόχληση μέσω του λόγου ή της παρουσίας κάποιου σε ένα χώρο συνιστά ενδοοικογενειακή κακοποίηση, και προβλέπει την ύπαρξη περιορισμών και τιμωριών για το θύτη. Το 2016 πέρασε ο νόμος σε σχέση με την «Κακοποιητική Συμπεριφορά και την Σεξουαλική Βλάβη»³¹, ο οποίος καθιστά την ενδοοικογενειακή κακοποίηση ως επιβαρυντικό παράγοντα για την άσκηση αυστηρότερων ποινών στους θύτες. Επιπλέον, σημαντικό είναι ότι στη Σκωτία ψηφίστηκε νόμος το 2018 συγκεκριμένα για την «Ενδοοικογενειακή κακοποίηση»³², ο οποίος ποινικοποιεί την κακοποίηση μεταξύ συντρόφων ή πρώην συντρόφων. Τέλος, στη Σκωτία ισχύει ο νόμος της Clare, με τον τίτλο «Πολιτική Δημοσιοποίησης τη Ενδοοικογενειακής Βίας Σκωτίας»³³ (Police Scotland, 2019), ο οποίος ακολουθεί την ίδια διαδικασία για την κοινοποίηση στοιχείων μεταξύ συντρόφων που ακολουθείται σε Αγγλία και Ουαλία.

Τέλος, στην Βόρεια Ιρλανδία η εντολή για τα «Οικογενειακά σπίτια και την ενδοοικογενειακή βία (Βόρεια Ιρλανδία)»³⁴ του 1998, δίνει τη δυνατότητα στα άτομα που έχουν υποστεί βία στην οικογένεια, να αιτηθούν μέτρων προστασίας στις αρχές. Ακόμα στη Βόρεια Ιρλανδία, ισχύουν

²⁹ Σύμφωνα με τις προβλέψεις του νόμου, τρίτο άτομο (συγγενής ή φίλος των ενδιαφερόμενων) μπορεί να καταθέσει αίτηση για τα συγκεκριμένα στοιχεία, ωστόσο οι πληροφορίες κοινοποιούνται πάντα στο άτομο που βρίσκεται σε σχέση με το άτομο για το οποίο υποβάλλεται η αίτηση.

³⁰ Domestic Abuse (Scotland) Act 2011

³¹ Abusive Behaviour and Sexual Harm (Scotland) Act 2016

³² Domestic Abuse (Scotland) Act 2018

³³ Disclosure Scheme for Domestic Abuse Scotland

³⁴ Family Homes and Domestic Violence (Northern Ireland) Order (1998)

οι διατάξεις του «Νόμου για την Ενδοοικογενειακή Βία, το Έγκλημα και τα Θύματα» (τμήματα 5,6α, 7,7α, 9) του 2004 που επίσης ισχύει εν μέρει σε Αγγλία και Ουαλία και ορίζει ότι είναι αδίκημα η δολοφονία παιδιού ή ευάλωτου ενήλικα (ή η σοβαρή σωματική βλάβη) από άτομο στα πλαίσια του νοικοκυριού ή από άτομο που έχει συχνή επαφή με το θύμα (τμήμα 5 του νόμου). Σημαντικό είναι ότι από 2015 δημοσιεύθηκε στην Ιρλανδία ο νόμος «Βία κατά των γυναικών, Ενδοοικογενειακή Κακοποίηση και Σεξουαλική Βία»³⁵, ο οποίος προέβλεπε τον σχεδιασμό μίας στρατηγικής που να ανταποκρίνεται στις υπάρχουσες ανάγκες, την εκπαίδευση παιδιών στα σχολεία σε σχέση με το θέμα και την καλύτερη παροχή υπηρεσιών προς τα θύματα. Τέλος, και στη Βόρεια Ιρλανδία ισχύει ο αντίστοιχος νόμος της Clare, με την ονομασία «Ενδοοικογενειακή Βία και Πολιτική Δημοσιοποίησης της Κακοποίησης»³⁶ (Police Service of Northern Ireland, n.d.).

3.1.δ. Στρατηγικές και υπάρχουσες δομές

Όσον αφορά το σημερινό σχέδιο δράσης του Ηνωμένου Βασιλείου, από το 2010 αυτό περιλαμβάνει 4 πυλώνες για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών σε Αγγλία και Ουαλία, ενώ επιμέρους στρατηγικές δημοσιεύονται από τις κυβερνήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου σε Ουαλία, Σκωτία και Βόρεια Ιρλανδία. Πιο συγκεκριμένα, η στρατηγική του Ηνωμένου Βασιλείου “Κάλεσμα για το τέλος της βίας κατά γυναικών και κοριτσιών”³⁷ (HM Government, 2010), αφορούσε κυρίως την Αγγλία και την Ουαλία, με ευρύτερες αναφορές στο Η.Β. Η στρατηγική στόχευε στην πρόληψη της βίας κατά των γυναικών, την παροχή υπηρεσιών, τη συνεργασία των φορέων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της χώρας για τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα για τα θύματα και τέλος την δίωξη των δραστών. Η στρατηγική της Αγγλίας, όπου επίσης γίνεται αναφορά στην Ουαλία, έχει τίτλο “Τέλος στη Βία κατά των Γυναικών και των Κοριτσιών”³⁸ (WAVE, 2018 και HM Government, 2016) για το διάστημα 2016 – 2020 με στόχο την ευαισθητοποίηση των νέων και την εκπαίδευση των επαγγελματιών του πεδίου, ώστε να είναι πιο εύκολος ο εντοπισμός των κρουσμάτων έμφυλης βίας. Στην Ουαλία για το διάστημα 2018 - 2021 ισχύει μία επιμέρους στρατηγική με τίτλο «Εθνική Στρατηγική για τη Βία κατά των Γυναικών, την Ενδοοικογενειακή Βία και τη Σεξουαλική Βία»³⁹ (Welsh Government, 2018), η οποία σε γενικές γραμμές ακολουθεί τις οδηγίες που έχουν τεθεί από τις στρατηγικές που

³⁵ Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015

³⁶ Domestic Violence and Abuse Disclosure Scheme (DVDAS)

³⁷ Call to end Violence Against Women and Girls

³⁸ Ending Violence Against Women and Girls

³⁹ National Strategy on Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence

προαναφέρθηκαν και έχει σαν στόχο την ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση της κοινωνίας, την δίωξη των δραστών, την καλύτερη εκπαίδευση των επαγγελματιών και την ίση δυνατότητα πρόσβασης των θυμάτων στις υπηρεσίες. Στην Σκωτία από το 2014 ισχύει η στρατηγική «Ίση Ασφάλεια»⁴⁰, (Scottish Government, 2018) με στόχο τη συνεργασία φορέων από το δημόσιο, τον ιδιωτικό και τρίτο τομέα για την αντιμετώπιση του προβλήματος (Wave, 2018). Τέλος, στη Βόρεια Ιρλανδία ισχύει μία διατομεακή στρατηγική μεταξύ των τμημάτων της υγείας, των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών ασφάλειας και δικαιοσύνης, η οποία είναι σε λειτουργία το διάστημα 2016 - 2020 με τίτλο «Τέλος στην Ενδοοικογενειακή και Σεξουαλική βία και Κακοποίηση στην Βόρεια Ιρλανδία»⁴¹ (Department of Health, Social Services and Public Safety & Department of Justice, 2016). Σημαντικό είναι ότι από το 2017 γίνεται προσπάθεια να ψηφιστεί Νόμος στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο οποίος θα εμπεριέχει έναν ενιαίο ορισμό της ενδοοικογενειακής βίας, και μεταξύ άλλων θα καθιερώσει το Θεσμό του Επιτρόπου Ενδοοικογενειακής βίας⁴², ο οποίος θα παρακολουθεί τις δράσεις τοπικών και δικαστικών αρχών, θα συμπαραστέκεται στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας και θα προωθεί την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε σχέση με το ζήτημα. Ο νόμος, βρίσκεται σε μορφή νομοσχεδίου και αναμένεται να ψηφιστεί το επόμενο διάστημα (Home Office, 2019).

Αναφορικά με τις καλές πρακτικές που έχει να επιδείξει το Ηνωμένο Βασίλειο, μία σημαντική εθελοντική πρωτοβουλία είναι της «Συντονιστικής Δράσης ενάντια στην Ενδοοικογενειακή Κακοποίηση (CAADA)⁴³» που λειτουργεί σε Αγγλία, Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία (Hagemann – White, 2014). Η συγκεκριμένη δράση στοχεύει στην σωστή αξιολόγηση του κινδύνου για τα θύματα και στην έγκαιρη παρέμβαση πριν την κλιμάκωση της βίας. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει την εκπαίδευση των «Ανεξάρτητων Συμβούλων Ενδοοικογενειακής Βίας»⁴⁴ που παρεμβαίνουν σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας και εξετάζουν ξεχωριστά το θύμα και τον θύτη. Μετά από τη συνέντευξη που διενεργείται με το θύμα συμπληρώνεται μία φόρμα μέσω της οποίας αξιολογείται ο κίνδυνος της υπόθεσης. Εφόσον κριθεί ότι συντρέχει σοβαρός κίνδυνος η περίπτωση του θύματος παραπέμπεται στα τοπικά «Πολυτομεακά Συμβούλια Αξιολόγησης Κίνδυνου»⁴⁵ όπου μεταξύ εκπροσώπων από κοινωνικές υπηρεσίες, την αστυνομία, τις υπηρεσίες παιδικής προστασίας, τις υπηρεσίες υγείας και στέγασης

⁴⁰ Equally Safe Strategy

⁴¹ Stopping Domestic and Sexual Violence and Abuse in Northern Ireland Strategy

⁴² Domestic Abuse Commissioner

⁴³ Coordinated Action Against Domestic Abuse (CAADA)

⁴⁴ Independent Domestic Violence Advisor (IDVA)

⁴⁵ Multi Agency Risk Assessment Conferences (MARAC)

δημιουργείται ένα σχέδιο ασφαλείας για το θύμα. Στη Σκωτία ο φιλανθρωπικός οργανισμός SafeLives, έχει αναλάβει το παραπάνω έργο, με τους «Ανεξάρτητους Συνηγόρους Ενδοοικογενειακής Βίας»⁴⁶ στη θέση των ανεξάρτητων συμβούλων, ενώ ακολουθείται η ίδια διαδικασία σε σχέση με τα διατομεακά συμβούλια (SafeLives, 2017). Σημαντικό είναι ότι σε έκθεση που υποβλήθηκε το 2012, το 69% των θυμάτων ανέφερε ότι ένιωσε μεγαλύτερη ασφάλεια μετά την παρέμβαση ενός από τους καταρτισμένους συμβούλους (EIGE, 2016f).

Τέλος, αναφορικά με τις υπηρεσίες που παρέχονται σε γυναίκες που έχουν κακοποιηθεί, υπάρχουν πάνω από 380 καταφύγια εξοπλισμένα με 4947 κρεβάτια σε όλο το Ηνωμένο Βασίλειο (Wave, 2018). Επιπλέον, 144 ειδικοί εργάζονται πάνω σε θέματα σεξουαλικής παρενόχλησης σε κέντρα διαχείρισης περιστατικών βιασμού, ενώ υπάρχουν 4 διαφορετικές γραμμές που λειτουργούν σε Αγγλία, Ουαλία, Σκωτία και Βόρεια Ιρλανδία για την αναφορά περιστατικών βίας κατά των γυναικών (EIGE, 2016f). Τα καταφύγια, τα κέντρα υποστήριξης γυναικών και οι τηλεφωνικές γραμμές λειτουργούν με τη βοήθεια ΜΚΟ και γυναικείων οργανώσεων, όπως ο οργανισμός Women's Aid, που αποτελεί οργανισμό ομπρέλα για άλλες εθελοντικές οργανώσεις που δημιουργούν ένα δίκτυο ξενώνων και κέντρων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Συνήθως αυτοί οι οργανισμοί υποστηρίζονται από το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση ή λαμβάνουν μερική υποστήριξη από αυτό και ταυτόχρονα παίρνουν χρηματοδότηση από άλλες πηγές. Όσον αφορά τις τηλεφωνικές γραμμές καταγγελιών και υποστήριξης, και οι 4 γραμμές που λειτουργούν στο Ηνωμένο Βασίλειο, ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις που θέτει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, καθώς λειτουργούν σε 24ωρη βάση, είναι δωρεάν και είναι διαθέσιμες σε περισσότερες γλώσσες. Όσον αφορά τα καταφύγια, αυτά λειτουργούν στα πλαίσια που θέτει η Σύμβαση, μόνο στην Βόρεια Ιρλανδία (14 καταφύγια) ενώ στις υπόλοιπες περιοχές καταγράφονται σημαντικές ελλείψεις στον αριθμό των διαθέσιμων κλινών. Επίσης, στη Βόρεια Ιρλανδία υπάρχουν τα λεγόμενα ασφαλή σπίτια ή τα ανεξάρτητα κέντρα διαβίωσης⁴⁷ που λειτουργούν με την υποστήριξη ΜΚΟ. Επιπλέον, σημαντικό είναι ότι στις περισσότερες περιοχές τα καταλύματα είναι δωρεάν (εκτός της Σκωτίας, όπου οι γυναίκες πληρώνουν μέσω του επιδόματος στέγασης), ενώ και στην Αγγλία οι γυναίκες χρειάζεται να πληρώσουν, εφόσον δεν δικαιούνται επίδομα στέγασης ή κοινωνικό επίδομα. Πολλά είναι τα καταφύγια τα οποία δέχονται περιστατικά σε 24ωρη βάση ενώ τα περισσότερα εξ αυτών (εκτός της Σκωτίας) μπορούν να ανοίξουν τις πόρτες τους για έκτακτη εξυπηρέτηση. Τέλος, υπάρχουν τα κέντρα γυναικών ή οι ομάδες γυναικών, που συνήθως

⁴⁶ Independent Domestic Abuse Advocate (IDAA)

⁴⁷ Independent Living Units (Wave, 2018)

υποστηρίζονται από ΜΚΟ, όπως η Women's Aid, που λαμβάνουν μερική χρηματοδότηση από το κράτος, την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες πηγές και διοργανώνουν εκστρατείες ευαισθητοποίησης και προσφέρουν υπηρεσίες ενημέρωσης και συμβουλευτικής – υποστήριξης στις γυναίκες (WAVE, 2018).

3.2. Η Περίπτωση της Σουηδίας

3.2.α. Ιστορική διαδρομή

Η Σουηδία, όπως και το Ηνωμένο Βασίλειο κατατάσσεται στη 1^η ιστορική φάση ανάπτυξης δομών και νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της κακοποίησης των γυναικών. Πιο συγκεκριμένα, η Σουηδία, όντας ένα ανεπτυγμένο σκανδιναβικό κράτος πρόνοιας, έχει αναπτύξει δομές και νομοθεσία για την προστασία των γυναικών από τη βία τα τελευταία 40 χρόνια, ενώ το 1^ο καταφύγιο για κακοποιημένες γυναίκες δημιουργήθηκε στην Σουηδία το 1978 στην πόλη Gothenburg. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι ενώ «*το κίνημα των καταφυγίων*» ξεκίνησε ως μέρος του φεμινιστικού κινήματος στη Σουηδία, στη συνέχεια όμως το κίνημα διασπάστηκε μεταξύ φεμινιστριών και σοσιαλδημοκρατών (Miller, 2013). Διαφωνίες δημιουργήθηκαν σε σχέση με την λειτουργία ενός κέντρου γυναικών στη Στοκχόλμη, που θα ήταν ανοιχτό προς όλες τις γυναίκες (πράγμα που υποστήριζε το φεμινιστικό κίνημα) ενώ γυναίκες που πρόσκεινταν στο σοσιαλιστικό κόμμα της Σουηδίας στόχευαν στη δημιουργία καταφυγίων αποκλειστικά για κακοποιημένες γυναίκες, πράγμα που διέσπασε το «*κίνημα των καταφυγίων*» (Elman, 1996). Τελικά, ο Δήμος της Στοκχόλμης προτίμησε το καταφύγιο να διευθύνεται από άτομα με τα οποία θα μπορούσε να συνεργαστεί (τους σοσιαλδημοκράτες), παρά με τις στρατευμένες φεμινίστριες, που δεν γνώριζαν αν μπορούν να ανταπεξέλθουν μέσα σε ένα αυστηρό γραφειοκρατικό πλαίσιο (Eduards, 1997b: 135 στο Miller, 2013). Εν τέλει, το φεμινιστικό κίνημα συνέχισε την προσπάθεια ίδρυσης νέων καταφυγίων σε άλλες πόλεις, παρότι υπήρχαν δυσκολίες χρηματοδότησης και υποστήριξης των συγκεκριμένων δομών. Σημαντικό είναι ότι τα καταφύγια στο σύνολό τους συνεργάζονταν με τους Δήμους, ωστόσο η χρηματοδότηση και ο τρόπος λειτουργίας τους ήταν ανομοιομορφοί, δηλαδή καταφύγια που πρόσκεινταν στο φεμινιστικό κίνημα βασίζονταν κυρίως στις δωρεές και την εθελοντική υποστήριξη παρά στην κρατική συμβολή, ωστόσο με την πάροδο του χρόνου και τις διαρκείς πιέσεις που αναπτύχθηκαν τα καταφύγια κατάφεραν να λάβουν κρατική υποστήριξη στο σύνολο τους.

Το 1984 ιδρύθηκε ο Εθνικός Οργανισμός Καταφυγίων για Γυναίκες⁴⁸ (Roks, n.d.), με σκοπό τον συντονισμό των καταφυγίων, ο οποίος μέχρι το 1992 απέφευγε να χαρακτηριστεί ως φεμινιστικός οργανισμός και αποτελεί μέχρι σήμερα τον μεγαλύτερο οργανισμό του δικτύου καταφυγίων στην Σουηδία. Το 1996 ο οργανισμός Roks διασπάστηκε και δημιουργήθηκε ο Σουηδικός Σύνδεσμος των Γυναικείων Καταφυγίων, SKR⁴⁹, ο οποίος υποστηρίζει το έργο της περίθαλψης γυναικών και παιδιών. Η διαφορά των δύο είναι ότι ενώ ο πρώτος υιοθετεί μία περισσότερο φεμινιστική προσέγγιση για τη βί, ενώ ο δεύτερος εστιάζει περισσότερο σε θέματα ισότητας, θεωρώντας ότι συγκεκριμένες ομάδες γυναικών πέφτουν θύματα βίας και όχι οι γυναίκες στο σύνολο τους (Holberg & Bender, 1998 στο Miller, 2013).

Όσον αφορά τις νομοθετικές ρυθμίσεις, το 1982 ποινικοποιείται η επίθεση σε ιδιωτικό χώρο, και η αστυνομία οφείλει να διερευνήσει το αδίκημα ανεξάρτητα από τη σύμφωνη γνώμη του θύματος, ενώ το 1988 τέθηκε σε ισχύ νόμος σχετικά με την απαγόρευση επίσκεψης (Visiting Ban Act), που απαγορεύει στον θύτη οποιαδήποτε είδους επικοινωνία με το θύμα (Corradi & Stöckl, 2016). Τέλος, όσον αφορά τις κρατικές πρωτοβουλίες, το 1992, δημοσιεύθηκε ο Νόμος για τις Ίσες Ευκαιρίες (Equal Opportunities Act), ο οποίος αναγνώριζε ευθέως το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών, στόχευε στην καλύτερη εκπαίδευση κοινωνικών λειτουργών, αστυνομικών, γιατρών και νοσηλευτικού προσωπικού και αφιέρωνε σημαντικά κονδύλια στην αγορά εξοπλισμού από την αστυνομία για την προστασία γυναικών σε κίνδυνο από σωματοφύλακες (Meyersfeld, 2010, σ.307).

3.2.β. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές δεσμεύσεις

Όσον αφορά το διεθνές και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο, η Σουηδία είναι από τις πρώτες χώρες που υπέγραψαν και κύρωσαν τη Συνθήκη για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW), το 1980 (Meyersfeld, 2010). Ταυτόχρονα η Σουηδία δεσμεύεται να ακολουθεί τους στόχους που τίθενται από την πλατφόρμα του Πεκίνου, θέτοντας υψηλούς στόχους για τα θέματα που αφορούν την ισότητα. Η έκθεση που δημοσιεύθηκε το περασμένο έτος σε σχέση με την εφαρμογή της Συνθήκης της Κωνσταντινούπολης από την Επιτροπή GREVIO (Council of Europe, 2019b), τονίζει τις σημαντικές προόδους της Σουηδίας σε σχέση με την αντιμετώπιση της βίας, ωστόσο

⁴⁸Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.

⁴⁹ Sveriges Kvinnojourers Riksförbund, ο οργανισμός υφίσταται ακόμα με το όνομα UNIZON (UNIZON, n.d.).

διαπιστώνει εκκρεμότητες σε σχέση με τη νομοθεσία για την ενδοοικογενειακή βία και την ανάγκη θέσπισης έκτακτων εντολών προστασίας για τα θύματα βίας.

3.2.γ. Σημερινό νομοθετικό πλαίσιο

Στη Σουηδία, σε αντίθεση με άλλες χώρες οι νόμοι για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών είναι περιορισμένοι και οι νομοθετικές προβλέψεις για την ενδοοικογενειακή βία δεν συνιστούν ξεχωριστό νόμο, αλλά εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο του Ποινικού Κώδικα⁵⁰. Έτσι η ενδοοικογενειακή βία δεν διαχωρίζεται από τις υπόλοιπες μορφές βίας που μπορεί να προκύψουν και συνήθως η νομοθεσία είναι ουδέτερη ως προς το φύλο του δράστη και του θύματος με εξαίρεση την προσθήκη του 1998 στον Ποινικό Κώδικα. Το 1998, το 4^ο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα στη Σουηδία εμπλουτίζεται με τη διάταξη 4a περί «Σοβαρής παραβίασης της ακεραιότητας μίας γυναίκας»⁵¹, η οποία είναι στοχευμένη ως προς το φύλο, και τιμωρεί τις επαναλαμβανόμενες βίαιες πράξεις ανδρών κατά γυναικών (Balkmar et al., 2009 στο Corradi & Stöckl, 2016) οι οποίες συνήθως αφορούν την ενδοοικογενειακή βία, καθώς αναφέρεται σε άτομα που είχαν ή έχουν κάποια σχέση. Οι πράξεις για τις οποίες καταδιώκεται ο άνδρας συμπεριλαμβάνουν επιθέσεις, απειλές, καταναγκασμό, σεξουαλική ή άλλου είδους κακοποίηση, σεξουαλική εκμετάλλευση κ.α. (U.N. Women, 2009). Το 2011 έγινε προσπάθεια να ενισχυθεί το υπάρχον νομικό πλαίσιο με αποτέλεσμα να γίνουν νέες προσθήκες στο νόμο του 1988 περί μη επικοινωνίας του θύτη με το θύμα. Σημαντικό είναι ότι ο νόμος εισάγει την ηλεκτρονική παρακολούθηση του θύτη για την τήρηση των περιοριστικών εντολών (πρόβλεψη που δεν έχει εφαρμοστεί σε ικανοποιητικό βαθμό), προβλέπει την προηγούμενη διερεύνηση του παρελθόντος του θύτη για τυχόν άλλες βίαιες πράξεις που εμπλέκουν τρίτους, για την αξιολόγηση του κινδύνου στον οποίο βρίσκεται το άτομο που αιτείται προστασία και τέλος επεκτείνει το διάστημα κατά το οποίο ισχύουν οι περιοριστικές εντολές για άτομα που μοιράζονται το ίδιο σπίτι (Strand, Fröberg & Storey, 2018). Επιπλέον, το ίδιο έτος εισήχθη μία νέα ποινική πρόβλεψη για την παράνομη παρενόχληση, η οποία καταδιώκει λιγότερο σοβαρές πράξεις βίας που παραβιάζουν την ακεραιότητα του θύματος.

3.2.δ. Στρατηγικές και υπάρχουσες δομές

Η Σουηδία, διαθέτει από τις πιο εκτεταμένες χρονικά στρατηγικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών με συνολική διάρκεια 10 χρόνων (2017 - 2027). Βασικό στοιχείο της Στρατηγικής είναι ότι θέτει ως γνώμονα την πρόληψη και όχι την θεραπεία, στοχεύοντας στην

⁵⁰ Νόμος 1998 : 393 κεφάλαιο 4^ο, μέρος 4a του Σουηδικού Π.Κ.

⁵¹Swedish Criminal Code

συμπερίληψη των ανδρών στον αγώνα για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο λειτουργεί και το σχέδιο δράσης 2017 - 2020, το οποίο αυξάνει τους πόρους που δίνονται για την καταπολέμηση του φαινομένου, και δίνει χρήματα στην τοπική αυτοδιοίκηση γι' αυτό το σκοπό. Ταυτόχρονα, εστιάζει στην ευαισθητοποίηση μέσω της σεξουαλικής εκπαίδευσης στα σχολεία, στην ενημέρωση των νέων ατόμων και στην θεραπεία, μέσω εξειδικευμένης φροντίδας, των ανδρών που ήταν βίαιοι στο παρελθόν, ώστε να μην επαναληφθούν στο μέλλον βίαια περιστατικά. Τέλος, το συγκεκριμένο σχέδιο ενισχύει την εκπαίδευση επαγγελματιών στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών υγείας, ώστε να εντοπίζεται ευκολότερα η βία κατά των γυναικών (European Parliament. Directorate General for Internal Policies, 2018).

Όσον αφορά τις υποδομές σύμφωνα με το EIGE (2016e) η Σουηδία διαθέτει, 161 καταφύγια για γυναίκες και παιδιά θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Οι υπηρεσίες αυτές διατίθενται από τους οργανισμούς Roks και UNIZON, οι οποίοι λειτουργούν ως ομπρέλα για άλλες ΜΚΟ και διευθύνουν διάφορα καταφύγια και συμβουλευτικές υπηρεσίες προς τις γυναίκες, τα οποία λειτουργούν κυρίως με τη βοήθεια εθελοντών και λαμβάνουν χρηματοδοτήσεις από κρατικό και τοπικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, οι δύο οργανισμοί προσπαθούν να επηρεάσουν την πολιτική ατζέντα προς όφελος των γυναικών (European Parliament. Directorate General for Internal Policies, 2018). Η πρόσβαση σε κάποια καταφύγια είναι δυνατή 24 ώρες το 24ωρο και οι γυναίκες μπορούν να μείνουν σε αυτά μέχρι και 3 μήνες (ο μέσος χρόνος παραμονής είναι 61 μέρες). Επιπλέον, από τους 2 οργανισμούς διευθύνονται 200 περίπου κέντρα γυναικών, που παρέχουν υπηρεσίες συμβουλευτικής και υποστήριξης σε γυναίκες. Τέλος, η Σουηδία είναι από τις λίγες χώρες που ακολουθούν τις προβλέψεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης για τη λειτουργία των τηλεφωνικών γραμμών. Υπάρχουν 2 δωρεάν γραμμές εθνικής εμβέλειας, η μία εκ των οποίων δουλεύει 24 ώρες το 24ωρο με δυνατότητα βοήθειας σε περισσότερες γλώσσες και δυνατότητα αποστολής ηλεκτρονικών μηνυμάτων μέσω κινητού ή υπολογιστή, ενώ η δεύτερη λειτουργεί συγκεκριμένες ώρες και απευθύνεται σε προσφύγισσες με δυνατότητα ανταπόκρισης σε 48 γλώσσες. Πέρα από τις γραμμές εθνικής εμβέλειας, υφίστανται περισσότερες από 100 γραμμές στη Σουηδία, συνδεδεμένες με κέντρα βοήθειας και τα καταφύγια γυναικών (WAVE, 2018).

3.3. Η Περίπτωση της Γαλλίας

3.3.α. Ιστορική Διαδρομή

Η Γαλλία αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση, καθώς παρότι ιστορικά πρωτοστάτησε τον 18^ο και τον 19^ο αιώνα στην διεκδίκηση των δικαιωμάτων του πολίτη, τα δικαιώματα των γυναικών δεν κατάφεραν να συμπεριληφθούν στις πρώτες αυτές διεκδικήσεις που ακολούθησαν τη Γαλλική Επανάσταση. Σύμφωνα με την Françoise Picq⁵² (2002), το φεμινιστικό κίνημα και οι διεκδικήσεις του για τα ίσα δικαιώματα των γυναικών αναπτύχθηκαν σε διαφορετικές στιγμές μέσα στο χρόνο, από την επανάσταση του 1879, τις επαναστάσεις του 1830 και του 1848 μέχρι και την Κομμούνα του Παρισιού το 1878. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι διεκδικήσεις εντάθηκαν για την εκχώρηση του δικαιώματος της ψήφου το 1945, ωστόσο με το ξέσπασμα των φοιτητικών κινητοποιήσεων τον Μάη του '68, πυροδοτήθηκε ένα νέο ξεκίνημα του φεμινιστικού κινήματος με την διάδοση του κινήματος για την απελευθέρωση των γυναικών (Women's Liberation Movement). Το δεύτερο φεμινιστικό κύμα στη Γαλλία είχε ως αποτέλεσμα σημαντικές επιτυχίες σε σχέση με θέματα όπως η αντισύλληψη, το δικαίωμα στην έκτρωση και την αλλαγή των νόμων που αφορούσαν το διαζύγιο και την οικογένεια (Picq, 2002). Ταυτόχρονα την ίδια εποχή, μετά το 1970 το φεμινιστικό κίνημα στην Γαλλία διαδηλώνει κατά του βιασμού και της βίας κατά των γυναικών (Heidi & Stöckl, 2016). Τελικά, η πρώτη κυβερνητική εκστρατεία κατά της συζυγικής βίας χρηματοδοτείται το 1989 από τη Γραμματεία για τα Δικαιώματα των Γυναικών, απαντώντας στις διεκδικήσεις παλαιότερων ετών. Ακολουθούν οι προβλέψεις του νόμου 92- 684 του 1992⁵³ σχετικά με την αναθεώρηση των διατάξεων του Ποινικού Κώδικα για την καταστολή εγκλημάτων και αδικημάτων που διαπράχθηκαν κατά προσώπων. Ο συγκεκριμένος νόμος αναγνωρίζει τη συζυγική βία και τη βία που προκαλεί ανικανότητα προς εργασία στο θύμα, ως έγκλημα που παραπέμπεται σε ποινικό δικαστήριο, ενώ η συζυγική βία αναγνωρίζεται ως επιβαρυντικός παράγοντας στο δικαστήριο. Την ίδια χρονιά τέθηκε σε λειτουργία η γραμμή βοήθειας για τις γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας (WAVE, 2018). Επιπλέον, η Maryse Jaspard (2007) γράφει ότι σε αυτή τη χρονική περίοδο θεσμοθετείται η παροχή βοήθειας στα θύματα, ενώ οργανώνονται επιτροπές ανά γεωγραφικό διαμέρισμα για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Οι συγκεκριμένες επιτροπές έπρεπε να συντονίζουν τη συνεργασία διαφορετικών κοινωνικών

⁵² <http://francoisepicq.fr/the-history-of-feminist-movements-in-france/>

⁵³ LOI no 92- 684 du 22 juillet 1992 portant réforme des dispositions du code pénal relatives à la répression des crimes et délits contre les personnes

υπηρεσιών και της αστυνομίας για την αντιμετώπιση του θέματος σε τοπικό επίπεδο, ωστόσο αποδείχθηκε ότι η αποκέντρωση αυτής της διαδικασίας επέφερε άμεσα αποτελέσματα για το σύνολο της χώρας. Τέλος, το ίδιο διάστημα το κράτος ξεκινά να υποστηρίζει οικονομικά τις φεμινιστικές οργανώσεις κατά της βίας, ενώ η επιρροή της Χάρτας του Πεκίνου μετά το 1995, έχει σαν αποτέλεσμα την πρώτη εθνική έρευνα στη Γαλλία για τις γυναίκες θύματα βίας το 1997 (Jaspard, 2007).

3.3.β. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Δεσμεύσεις

Η Γαλλία είναι από τις χώρες που έχουν υπογράψει και κυρώσει το σύνολο των διεθνών συμβάσεων που υφίστανται. Πιο συγκεκριμένα, έχει υπογράψει τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW), από το 1980, ενώ κύρωσε την Συνθήκη το 1983 (United Nations, 2014). Επιπλέον, η Γαλλία είναι σύμφωνη με τις προβλέψεις της Πλατφόρμας για Δράση του Πεκίνου, ενώ το 2020 η Γαλλία θα φιλοξενήσει τις εργασίες του Συνεδρίου για τα 25 χρόνια από την υπογραφή της πλατφόρμας (Permanent Mission of France to the United Nations in New York, 2019). Επιπλέον, η οδηγία για τα θύματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είχε ως αποτέλεσμα την ενδυνάμωση του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου για την προστασία των θυμάτων στη Γαλλία, όπου αναπτύχθηκαν καλύτεροι μηχανισμοί παραπομπής των θυμάτων και αξιολόγησης της εκάστοτε περίπτωσης (European Parliamentary Research Service, 2017). Τέλος, η Γαλλία έχει υπογράψει την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης από το 2011, ενώ η συγκεκριμένη Σύμβαση κυρώθηκε και τέθηκε σε ισχύ στη Γαλλία το 2014 (Council of Europe, 2020). Πρόσφατα, δημοσιεύθηκε από την Επιτροπή αξιολόγησης (Council of Europe, 2019a), η πρώτη έκθεση μετά την κύρωση της Σύμβασης, η οποία μεταξύ άλλων τονίζει ότι θα πρέπει να υπάρξουν βελτιώσεις σε ένα σύνολο μέτρων όπως η ενδυνάμωση των μηχανισμών συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών θεσμών, η αύξηση του εξειδικευμένου προσωπικού και των καταλυμάτων για τις γυναίκες καθώς και η βελτίωση των διαδικασιών εκπαίδευσης των επαγγελματιών για την περίθαλψη και τη βοήθεια των θυμάτων.

3.3.γ. Σημερινό νομοθετικό πλαίσιο

Η Γαλλία διαθέτει πληθώρα νόμων και πρακτικών για την προστασία των γυναικών από την ενδοοικογενειακή βία, οι περισσότεροι από τους οποίους ψηφίστηκαν μετά το 2004 και έκτοτε πραγματοποιούνται προσθήκες και καινούριες προβλέψεις στο νόμο με πιο πρόσφατο το νόμο της 28^{ης} Δεκεμβρίου 2019 με μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια. Στη Γαλλία οι νόμοι περί ενδοοικογενειακής βίας και βίας μέσα στο ζευγάρι ποινικοποιούν τη σωματική,

ψυχολογική και σεξουαλική βία (EIGE, 2016b). Ένας σημαντικός νόμος είναι ο νόμος 2004 - 439⁵⁴, ο οποίος προβλέπει τη δυνατότητα έξωσης του βίαιου συζύγου από το σπίτι. Η συγκεκριμένη νομοθεσία επεκτάθηκε με το νόμο 2006 – 399⁵⁵ επεκτείνοντας την ισχύ του και σε όσα ζευγάρια συζούν, όσα ζευγάρια έχουν καταρτίσει το αντίστοιχο σύμφωνο συμβίωσης στη Γαλλία και σε πρώην συζύγους. Επιτυχία του νόμου αποτελεί η αναγνώριση του βιασμού εντός του γάμου στα άρθρα 222 - 22 παρ.2 του γαλλικού Ποινικού Κώδικα, ενώ προβλέπεται η τιμωρία του/της συζύγου που έκλεψε βασικά έγγραφα που απαιτούνται στην καθημερινότητα του/της συζύγου (αρ. 311- 12 Π.Κ.) και διευκολύνεται περαιτέρω η απομάκρυνση του θύτη από την οικογενειακή εστία. Στη συνέχεια, σημαντικός είναι ο νόμος 2007 – 297⁵⁶ που προβλέπει την επέκταση της παρακολούθησης του θύτη ενδοοικογενειακής βίας και την προσπάθεια αντιμετώπισης και θεραπείας της επιθετικότητας του. Επιπλέον, σημαντικό είναι ότι ο νόμος καθιστά εφικτή την άρση του ιατρικού απορρήτου για περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας που αφορούν ανήλικο ή ευάλωτο πρόσωπο με σκοπό την προστασία του. Ακόμα, ο νόμος, 2009 – 323⁵⁷ θέτει ως προτεραιότητα τη στέγαση των γυναικών που έπεσαν θύματα ενδοοικογενειακής βίας, στις διαθέσιμες κοινωνικές κατοικίες. Επίσης, σημαντικός είναι ο νόμος 2010 – 769⁵⁸ για την ενδοοικογενειακή βία, ο οποίος αναγνωρίζει στον τίτλο του το πρόβλημα της βίας μέσα στην οικογένεια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και προβλέπει την παραχώρηση ηλεκτρονικού βραχιολιού στις γυναίκες που βρίσκονται σε κίνδυνο. Επιπλέον, ο συγκεκριμένος νόμος αναγνωρίζει την ψυχολογική βία μέσα στο ζευγάρι και θεσπίζει την εντολή παροχής προστασίας των θυμάτων που εκδίδεται από δικαστή οικογενειακών υποθέσεων⁵⁹, ενώ από το νόμο προβλέπεται και η έξωση του συζύγου από το σπίτι εξαιτίας της βίας που ασκεί. Ακόμα, σημαντικός είναι ο νόμος 2014 - 873⁶⁰ για την ουσιαστική ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, ο οποίος ενισχύει το πλαίσιο έκδοσης των εντολών προστασίας, με δυνατότητα έκδοσης τους το συντομότερο δυνατόν, διάρκεια της προστασίας για 6 μήνες και δυνατότητα απόκρυψης της διεύθυνσης του θύματος. Επιπλέον, ο

⁵⁴ LOI no 2004 - 439 du 26 mai 2004 relative au divorce

⁵⁵ LOI no 2006- 399 du 4 avril 2006 renforçant la prévention et la répression des violences au sein du couple ou commises contre les mineurs

⁵⁶ LOI no 2007- 297 du 5 mars 2007 relative à la prévention de la délinquance

⁵⁷ LOI no 2009- 323 du 25 mars 2009 de mobilisation pour le logement et la lutte contre l'exclusion

⁵⁸ LOI no 2010- 769 du 9 juillet 2010 relative aux violences faites spécifiquement aux femmes, aux violences au sein des couples et aux incidences de ces dernières sur les enfants

⁵⁹ Juge aux affaires familiales : Δικαστής για οικογενειακές υποθέσεις, που εκδίδει εντολές προστασίας για περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας (Ministère de la Justice, 2011).

⁶⁰ LOI no 2014- 873 du 4 août 2014 pour l'égalité réelle entre les femmes et les hommes

νόμος προβλέπει την χρήση του τηλεφώνου σοβαρού κινδύνου (TGD)⁶¹, η χρήση του οποίου μπορεί να ανανεωθεί για διάστημα 6 μηνών. Αυτή η δυνατότητα παρέχεται στο θύμα όταν αυτό δεν ζει με το δράστη και υφίσταται δικαστική απαγόρευση επικοινωνίας του δράστη με το θύμα. Επιπλέον, ο νόμος προβλέπει ότι μπορούν να παρασχεθούν θεραπευτικές συνεδρίες για την καταπολέμηση της βίαιης συμπεριφοράς του θύτη. Τέλος ο νόμος 2016 – 1547⁶² προβλέπει ότι ο δικαστής δεν μπορεί πλέον να διατάσσει συναντήσεις διαμεσολάβησης για το ζευγάρι εφόσον έχει προηγηθεί ενδοοικογενειακή βία (ωστόσο μία τέτοια δυνατότητα μπορεί να προταθεί) και ο νόμος 2017 – 242⁶³ παρατείνει τις προθεσμίες παραγραφής των εγκλημάτων σε 6 έτη για ορισμένες περιπτώσεις βίας μέσα στο ζευγάρι και 20 έτη για περιπτώσεις όπως ο βιασμός, η πρόκληση μόνιμης αναπηρίας και ακρωτηριασμού, ο οικιακός εγκλεισμός, η δολοφονία και η απαγωγή του θύματος.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι παρά τις λεπτομερείς μεταρρυθμίσεις και προβλέψεις στις οποίες έχει επιδοθεί η γαλλική κυβέρνηση τα τελευταία χρόνια, οι νομικές οδηγίες και οι ποινικές τιμωρίες δεν κατάφεραν να αποτρέψουν σωρεία γυναικοκτονιών τον τελευταίο χρόνο. Σύμφωνα με άρθρο του FRANCE24 (2019), 121 γυναικοκτονίες είχαν σημειωθεί μέχρι τον περασμένο Σεπτέμβριο, οδηγώντας τον πρωθυπουργό της Γαλλίας στην απόφαση να διοργανώσει μία συνάντηση με μέλη του δικαστικού σώματος, της αστυνομίας, των κοινωνικών υπηρεσιών, με συγγενείς των θυμάτων και φεμινιστικές ομάδες (Grenelle). Μετά τη συνάντηση η γαλλική κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι η νομοθεσία θα αναβαθμιστεί, ώστε περισσότερα θύματα να έχουν πρόσβαση στο ηλεκτρονικό βραχιόλι, οι θύτες που δεν έχουν καταδικαστεί ακόμη να παρακολουθούνται με ηλεκτρονική ετικέτα, οι δικαστές να μπορούν να ακυρώσουν τη δυνατότητα επίσκεψης του πατέρα όταν έχουν προηγηθεί απειλές προς τη μητέρα και τα θύματα να μπορούν να υποβάλλουν καταγγελίες από το νοσοκομείο εφόσον νοσηλεύονται. Τελικά τον Δεκέμβριο του 2019 ψηφίστηκε ενημερωμένη νομοθεσία⁶⁴ σε σχέση με τη προστασία των γυναικών από την ενδοοικογενειακή βία. Οι προβλέψεις της οποίας εμπεριέχουν την έκδοση εντάλματος προστασίας το αργότερο 6 μέρες μετά το περιστατικό από τον αρμόδιο δικαστή, τη δυνατότητα παραμονής του θύματος στην κοινή εστία μετά το περιστατικό βίας και επιμέρους προβλέψεις για την οικονομική ενίσχυση των θυμάτων και την

⁶¹ Το τηλέφωνο σοβαρού κινδύνου (Téléphone Grave – Grand Danger - TGD) αποτελεί συσκευή που παραχωρείται από τον εισαγγελέα και επιτρέπει τον άμεσο εντοπισμό του θύματος και την παρέμβαση της αστυνομίας.

⁶² LOI no 2014- 873 du 4 août 2014 pour l'égalité réelle entre les femmes et les hommes

⁶³ LOI no 2017- 242 du 27 février 2017 portant réforme de la prescription en matière pénale

⁶⁴ LOI no 2019 – 1480 du 28 décembre 2019 visant à agir contre les violences au sein de la famille

πληρωμή των πρώτων ενουκίων για τις γυναίκες που πρέπει να εγκαταλείψουν τη στέγη τους. Επιπλέον διευκολύνεται η ευρεία χρήση της ηλεκτρονικής ετικέτας για τους θύτες και επαναφέρεται η χρήση του τηλεφώνου σοβαρού κινδύνου (TGD), ενώ απαγορεύεται η κατοχή και χρήση όπλων από τους θύτες.

3.3.δ. Στρατηγικές και υπάρχουσες δομές

Στη Γαλλία ανά τρία χρόνια υιοθετείται ένα νέο σχέδιο δράσης για την καλύτερη εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου. Το 4^ο Εθνικό Σχέδιο Δράσης (NAP 2014 - 2016), αφορούσε διαφορετικές μορφές βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της βίας μεταξύ ερωτικών συντρόφων, ενώ το 5^ο σχέδιο δράσης (NAP 2017 - 2019) εστίαζε στην καταπολέμηση του trafficking, ενώ μέσα σε αυτό συμπεριλήφθηκαν και πειραματικά προγράμματα για τους θύτες ενδοοικογενειακής βίας (UN Women, 2016). Σύμφωνα με το EIGE (2016b), το 2013 ξεκίνησε η δι- υπουργική αποστολή για την προστασία των γυναικών απέναντι στη βία και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων – MIPROF⁶⁵ (Secrétariat d'État chargé de l'Égalité entre les femmes et les hommes et de la lutte contre la discrimination, 2017). Οι στόχοι της δι- υπουργικής δράσης αναλύονται σε 3 πυλώνες σε σχέση με την εκπαίδευση όλων των επαγγελματιών του πεδίου μέσω ενός εθνικού σχεδίου κατάρτισης, την ανάπτυξη ενός εθνικού παρατηρητηρίου για τη συλλογή στοιχείων για τη βία κατά των γυναικών και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Επίσης, σημαντική είναι η εκστρατεία που ξεκίνησε η Γαλλική κυβέρνηση το 2018 με τίτλο “Réagir peut tout changer”⁶⁶ η οποία ενθαρρύνει τους πολίτες που είναι θύματα ή μάρτυρες έμφυλης βίας να προχωρήσουν σε καταγγελίες στις αρμόδιες αρχές (République Française, 2018).

Τέλος, όσον αφορά τις υπάρχουσες δομές προστασίας, η Γαλλία διαθέτει μία δωρεάν υπηρεσία τηλεφωνικής βοήθειας, υποστηριζόμενη σε περισσότερες από μία γλώσσες για όλες τις μορφές βίας κατά των γυναικών ενώ υπάρχει και μία εξειδικευμένη γραμμή για τις επιζήσασες βιασμού. Η συγκεκριμένη γραμμή διευθύνεται από την Εθνική Ομοσπονδία Αλληλεγγύης Γυναικών⁶⁷ η οποία αποτελεί ένωση περισσότερων φεμινιστικών οργανώσεων, που είναι διασκορπισμένες ανά την γαλλική επικράτεια και λαμβάνει κρατικές και ιδιωτικές επιχορηγήσεις. Σύμφωνα με τα δεδομένα που είναι διαθέσιμα από το WAVE (2018), η

⁶⁵ MIPROF : Mission Interministérielle pour la Protection des Femmes contre les violences et la lutte contre la traite des êtres humains

⁶⁶ Σε ελεύθερη μετάφραση : Η αντίδραση μπορεί να αλλάξει τα πάντα

⁶⁷ Fédération Nationale Solidarité Femmes (FNSF)

τηλεφωνική γραμμή δεν πληροί τις προϋποθέσεις της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, καθώς δεν λειτουργεί όλο το 24ωρο. Η συγκεκριμένη ομοσπονδία λειτουργεί, πέρα από την τηλεφωνική γραμμή, και ένα δίκτυο ξενώνων και συμβουλευτικών/υποστηρικτικών υπηρεσιών σε όλη τη Γαλλία, ενώ συνολικά στη Γαλλία σύμφωνα με την ιστοσελίδα της «Γραμματείας του Γαλλικού Κράτους για την Ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών και τη μάχη κατά των διακρίσεων»⁶⁸ υφίστανται 50 ξενώνες φιλοξενίας για θύματα ενδοοικογενειακής βίας και 244 κέντρα που μπορεί να παρέχουν πληροφορίες για θέματα βίας, ψυχολογική, κοινωνική και νομική υποστήριξη. Τα παραπάνω κέντρα και οι ξενώνες, είναι καταγεγραμμένα σε μία βάση δεδομένων όπου μπορεί κανείς να βρει τα σχετικά στοιχεία επικοινωνίας, ώστε να του παρασχεθεί βοήθεια, ενώ υπάρχουν εξειδικευμένα κέντρα και ξενώνες για επιμέρους μορφές βίας κατά των γυναικών (Secrétariat d'État chargé de l'Égalité entre les femmes et les hommes et de la lutte contre la discrimination, n.d.).

3.4. Η Περίπτωση της Ισπανίας

3.4.α. Ιστορική Διαδρομή

Ιδιαίτερη είναι η περίπτωση της Ισπανίας, η οποία σύμφωνα με τους Corradi & Stöckl κατατάσσεται στην 2^η φάση ανάπτυξης των πολιτικών αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 μέχρι τις αρχές του 1990. Σύμφωνα με την Roggeband (2012), η Ισπανία αποτελεί παράδειγμα χώρας που ενώ δεν ήταν πρωτοπόρος στις συγκεκριμένες πολιτικές, από τα μέσα του 1980 μέχρι τις αρχές του 2000, κατάφερε να συσσωρεύσει μία σειρά από νόμους και πολιτικές για την αντιμετώπιση του ζητήματος, ανεπισσώμενη στο επίπεδο χωρών που είχαν αναγνωρίσει νωρίτερα το πρόβλημα. Πιο συγκεκριμένα, η Ισπανία καθυστέρησε συγκριτικά με τις χώρες της πρώτης φάσης, στη λήψη μέτρων, λόγω του αυταρχικού καθεστώσ του Franco που μάζιζε τη χώρα μέχρι το 1975 και δεν άφηνε περιθώρια στην ύπαρξη γυναικείων, φεμινιστικών και ακτιβιστικών κινημάτων, όπως στις χώρες που προηγήθηκαν. Οι φεμινιστικές οργανώσεις στην Ισπανία έθεσαν το θέμα της κακοποίησης των γυναικών, όταν περισσότερες ομάδες επαγγελματιών στα τέλη της δεκαετίας του '70, όπως δικηγόροι, ψυχολόγοι και γιατροί που εμπλέκονταν στο γυναικείο κίνημα ανακάλυψαν ότι πελάτισσές τους υπέφεραν από συζυγική κακοποίηση. Σημαντικό είναι ότι μέχρι το 1981 οι γυναίκες δεν μπορούσαν να λάβουν διαζύγιο, και πολλές από αυτές εγκλωβίζονταν δια βίου σε μία κακοποιητική σχέση (Valiente, 1996). Το επόμενο βήμα μετά την ταυτοποίηση του προβλήματος στην Ισπανία, ήταν να οργανωθούν διαμαρτυρίες, ώστε να

⁶⁸ Secrétariat d'État chargé de l'Égalité entre les femmes et les hommes et de la lutte contre la discrimination

κινητοποιηθεί ο κρατικός μηχανισμός. Το 1982 δημιουργείται η Επιτροπή για τη Διερεύνηση της Κακοποίησης των Γυναικών⁶⁹, από φεμινίστριες με σκοπό την άσκηση πιέσεων στο κεντρικό κράτος.

Σύμφωνα με την Valiente (1996), σταθμός για την πρόοδο των διεκδικήσεων σε σχέση με το θέμα, αποτελεί η δημιουργία του κρατικού φεμινιστικού οργανισμού «Ινστιτούτο της γυναίκας»⁷⁰ το 1983, το οποίο εστίαζε στην ενημέρωση για τα δικαιώματα των γυναικών, ενώ διοργάνωσε ενημερωτικές εκστρατείες για τη βία κατά των γυναικών και απαίτησε από τους κρατικούς θεσμούς, όπως η αστυνομία, οι δικαστές και οι κοινωνικοί φορείς να συγκεντρώνουν στοιχεία στις πόλεις και την επαρχία σε σχέση με τις κακοποιημένες γυναίκες. Μέσω του Ινστιτούτου, φεμινίστριες του κρατικού μηχανισμού και των κινημάτων συνεργάστηκαν για την οικονομική υποστήριξη ανεξάρτητων γυναικείων οργανισμών που φρόντιζαν κακοποιημένες γυναίκες. Όσον αφορά τις δομές προστασίας, τα πρώτα καταφύγια για κακοποιημένες γυναίκες δημιουργούνται στην Ισπανία το 1984 και λειτουργούν μέσα από επιχορηγήσεις του κράτους προς ΜΚΟ και γυναικείες οργανώσεις. Από τα μέσα του 1980 κι έπειτα οι φεμινίστριες που εργάζονται για το κράτος και όσες είναι ενεργές στο φεμινιστικό κίνημα προσπαθούν να κινητοποιήσουν το κράτος ώστε να προχωρήσει σε ενέργειες σε σχέση με το θέμα. Σύντομα γίνεται αντιληπτό ότι η ευκολότερη οδός για την αλλαγή των πολιτικών δεν πραγματοποιείται μέσα από τις συζητήσεις με το κράτος, αλλά μέσα από την ενημέρωση των άμεσα εμπλεκόμενων επαγγελματιών σε σχέση με τη γυναικεία κακοποίηση, δηλαδή, των κοινωνικών λειτουργών, των επαγγελματιών υγείας, των δικαστών και της αστυνομίας (Valiente, 1996).

Ο πρώτος νόμος που αφορά την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, είναι η μεταρρύθμιση του άρθρου 425 του Ποινικού Κώδικα το 1989, ο οποίος αναγνωρίζει την επαναλαμβανόμενη βία⁷¹ του συζύγου ή του συγκατοίκου ως ποινικό αδίκημα που τιμωρείται από έναν έως έξι μήνες φυλάκισης (Valiente, 1996). Τέλος, το 1998 το κράτος προχώρησε στην υιοθέτηση του πρώτου εθνικού σχεδίου με την υιοθέτηση μέτρων σε σχέση με περιοριστικές εντολές για τους θύτες, την εκπαίδευση της αστυνομίας και τη συλλογή στοιχείων για τη βία κατά των γυναικών (Corradi & Stöckl, 2016).

⁶⁹Comisión para la Investigación de los Malos Tratos a las Mujeres

⁷⁰ Instituto de la Mujer

⁷¹ Στον συγκεκριμένο νόμο ως επαναλαμβανόμενη βία ορίζονται περιστατικά που συνέβησαν το λιγότερο 3 φορές.

3.4.β. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές δεσμεύσεις

Όσον αφορά τις Διεθνείς συμφωνίες και συνθήκες που έχει υπογράψει η Ισπανία, το 1980 υπέγραψε και το 1984 κύρωσε τη Συνθήκη για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW). Επιπλέον σε επίπεδο Ε.Ε. η Ισπανία εφαρμόζει στην εθνική νομοθεσία της τις προβλέψεις για την εφαρμογή της ευρωπαϊκής οδηγίας προστασίας (2011/99) και τον κανονισμό 606/2013 για την αμοιβαία αναγνώριση των προστατευτικών μέτρων για τα θύματα μεταξύ των κρατών μελών. Τέλος, η Ισπανία είναι από τις πρώτες χώρες που υπέγραψαν την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, το 2011, με την κύρωση να ακολουθεί το 2014, ενώ μέσα στο 2020 αναμένεται να εκδοθεί η αξιολόγηση των πολιτικών και της νομοθεσίας της από την επιτροπή του Συμβουλίου GREVIO.

3.4.γ. Σημερινό νομοθετικό πλαίσιο

Η Ισπανία, θεωρείται ότι διαθέτει μία ιδιαίτερα ικανοποιητική νομοθεσία αναφορικά με το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας. Πιο συγκεκριμένα, από τις αρχές του 2000, η Ισπανία αναθεώρησε την νομοθεσία που διέθετε σε σχέση με τις εντολές προστασίας εισάγοντας το νόμο 27/2003 για «Εντολές Προστασίας για θύματα ενδοοικογενειακής βίας». Ο συγκεκριμένος νόμος υιοθετεί μέτρα αστικής και ποινικής προστασίας, ενώ προστατεύει τα θύματα παρέχοντάς τους πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες. Η εντολή προστασίας ενεργοποιείται έπειτα από δικαστική κρίση μέσα σε 72 ώρες, εφόσον υπάρχουν στοιχεία άσκησης ενδοοικογενειακής βίας σε βαθμό πλημμελήματος ή εγκλήματος. Τα ποινικά μέτρα μπορούν να περιλαμβάνουν φυλάκιση, περιοριστική εντολή, απαγόρευση επικοινωνίας με το θύμα, αφαίρεση όπλων ή άλλων επικίνδυνων αντικειμένων από το θύτη και μπορεί να συνοδεύονται από αστικά μέτρα. Τα αστικά μέτρα αφορούν το θύμα και συνήθως περιλαμβάνουν την απονομή της κοινής κατοικίας σε αυτό, την παροχή φαγητού και την προστασία των παιδιών. Τα αστικά μέτρα έχουν διάρκεια 30 μέρες, κατά τη διάρκεια των οποίων ο οικογενειακός δικαστής ή ο δικαστής ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να τα αποσύρει, να τα επιβεβαιώσει ή να τα τροποποιήσει. Επιπλέον προβλέπεται κοινωνική βοήθεια σε επίπεδο στέγασης σε καταφύγια για γυναίκες και ξενώνες ηλικιωμένων γυναικών καθώς και οικονομική βοήθεια (European Lawyers Foundation, 2018).

Παρακάτω, ο Ισπανικός Νόμος (Οργανική Πράξη 1/2004) για τα «Πλήρη Μέτρα Προστασίας κατά της Έμφυλης Βίας» θεσπίστηκε το 2004 από την κυβέρνηση Θαπατέρο και αποτελεί

πρότυπο νόμου για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας ειδικότερα. Στο πρώτο άρθρο του νόμου, αναφέρεται ότι η στόχευση της συγκεκριμένης νομοθεσίας είναι συγκεκριμένη ως προς το φύλο και αφορά την προστασία των γυναικών από τη σωματική, την σεξουαλική και την ψυχολογική βία. Στον εισαγωγικό τίτλο του νόμου αναφέρεται ότι περιέχει μέτρα ευαισθητοποίησης και παρέμβασης στην εκπαίδευση, ενώ στόχος του είναι να δημιουργήσει μία θετική εικόνα για τις γυναίκες, χρησιμοποιώντας εργαλεία στην εκπαίδευση και στα μέσα ενημέρωσης. Ο νόμος δεν επικεντρώνει μόνο σε όσους είναι παντρεμένοι αλλά και σε όσους έχουν κάποιου είδους προσωπική σχέση, ανεξάρτητα από το αν συζούν ή όχι. Επιπλέον, στο πεδίο της υγείας εισάγονται νέα μέτρα για τον έγκαιρο εντοπισμό κρουσμάτων βίας και την παροχή βοήθειας στα θύματα.

Επιπροσθέτως, στον τρίτο τίτλο του νόμου, προβλέπεται η θεσμική προστασία των γυναικών μέσω της ίδρυσης δύο οργάνων: α) της Ειδικής Κυβερνητικής Αντιπροσωπείας για τη Βία κατά των Γυναικών και β) του Κρατικού Παρατηρητηρίου για τη Βία κατά των Γυναικών. Τα δύο αυτά όργανα αποτελούν κομμάτια του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και ο ρόλος τους είναι να παρέχουν αναλύσεις όσον αφορά την εξέλιξη της βίας κατά των γυναικών και να συντάσσουν προτάσεις και δράσεις για την εξάλειψη του φαινομένου.

Στον τέταρτο τίτλο του νόμου εισάγονται ειδικές ποινικές διατάξεις για την αντιμετώπιση σοβαρών περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας, οι οποίες προβλέπουν αυστηρές τιμωρίες για τον θύτη, ενώ υπάρχουν προβλέψεις για τη λεκτική βία, τις απειλές ή τον καταναγκασμό, τα οποία επίσης τιμωρούνται από το νόμο. Επίσης, στον πέμπτο τίτλο ορίζεται η δικαστική προστασία των θυμάτων με την ίδρυση Ειδικών Δικαστηρίων για τη Βία κατά των Γυναικών τα οποία στελεχώνονται από ειδικά εκπαιδευμένους δικαστές που διερευνούν παρόμοιες υποθέσεις για την επιτάχυνση των δικαστικών διαδικασιών που κρίνεται απαραίτητη σε παρόμοιες περιπτώσεις. Σε άλλες διατάξεις προβλέπεται ο θεσμός του Δημόσιου Κατήγορου για υποθέσεις Βίας κατά των γυναικών, ο οποίος υπάγεται στο Γραφείο του Δημόσιου Κατήγορου. Η συγκεκριμένη θέση είναι επιφορτισμένη με την εποπτεία και τον συντονισμό του παραπάνω γραφείου καθώς και με τον έλεγχο κάθε αντίστοιχης υπηρεσίας σε τοπικά και επαρχιακά δικαστήρια, τα οποία θα διαθέτουν από έναν Δημόσιο Κατήγορο, ο οποίος παρεμβαίνει σε υποθέσεις βίας κατά των γυναικών.

Σημαντικό είναι ότι στο νόμο υπάρχουν προβλέψεις για την οικονομική και εργασιακή υποστήριξη των γυναικών, μέσα από την διευκόλυνση και επαναπρογραμματισμό των ωρών

εργασίας των θυμάτων, την πιθανότητα αναστολής της εργασίας τους ή την εύρεση εργασίας για όσες γυναίκες είναι οικονομικά εξαρτώμενες, ενώ θετικές προβλέψεις υπάρχουν και για τις αλλοδαπές γυναίκες θύματα βίας (European Lawyers Foundation, 2018).

3.4.δ. Στρατηγικές και υπάρχουσες δομές

Η τριετής εθνική στρατηγική της Ισπανίας για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών (2013 - 2017), εστίαζε στην ενδοοικογενειακή βία, ενώ παράλληλα αναφερόταν και σε άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών. Η στρατηγική συνεχίζει με τον ίδιο τίτλο, την περίοδο 2017 - 2020, με στόχο την μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση, ιδιαίτερα των νέων σε σχέση με τη βία κατά των γυναικών. Ταυτόχρονα, σημαντικό ρόλο στις πολιτικές της Ισπανίας, παίζει το «Εθνικό Παρατηρητήριο κατά της Ενδοοικογενειακής και Έμφυλης Βίας», που δημιουργήθηκε το 2002 και σκοπό έχει την έρευνα σε σχέση με τη διαχείριση των ζητημάτων της βίας κατά των γυναικών από τους κρατικούς θεσμούς. Στο Παρατηρητήριο συμμετέχουν 40 εκπρόσωποι από διαφορετικούς δημόσιους θεσμούς (δικαστικό σώμα, κοινωνικές υπηρεσίες, υπουργείο υγείας κλπ.) και γυναικείες ΜΚΟ (European Lawyers Foundation, 2018).

Επίσης, σημαντική είναι η πολιτική της Ισπανίας, σε σχέση με την επαγγελματική αποκατάσταση των άνεργων γυναικών, που ήταν θύματα έμφυλης βίας. Σύμφωνα με το EIGE (2016d), το πρόγραμμα περιλαμβάνει υποστήριξη, εκπαίδευση και κατάρτιση των γυναικών, καθώς και παροχή κινήτρων σε ιδιωτικές επιχειρήσεις για την πρόσληψή τους. Τέλος, το 2017 τα πολιτικά κόμματα της Ισπανίας ψήφισαν μία Κρατική Συμφωνία κατά της έμφυλης βίας, για την ενίσχυση των ήδη υπάρχοντων μέτρων. Μεταξύ των 213 μέτρων προβλέπεται η παροχή εξαμηνιαίου επιδόματος ανεργίας στα θύματα και μηχανισμοί για την αναγνώριση των θυμάτων στα νοσοκομεία από τους επαγγελματίες υγείας (European Lawyers Foundation, 2018).

Όσον αφορά τις υπάρχουσες δομές, στην Ισπανία υπάρχουν 81 καταφύγια που διευθύνονται από ΜΚΟ, με κρατική υποστήριξη, τα 45 εκ των οποίων είναι καταφύγια έκτακτης ανάγκης και λειτουργούν 24 ώρες το 24ωρο, όπου οι γυναίκες μπορούν να μείνουν έως 3 μήνες. Επίσης, σημαντικό είναι ότι στην Ισπανία υπάρχουν πέρα από τα καταφύγια, τα λεγόμενα Casas de Acogida και τα επιτηρούμενα διαμερίσματα στα οποία οι γυναίκες μπορούν να μείνουν για μεγαλύτερα διαστήματα (1 – 1.5 χρόνο). Επιπλέον, υπάρχει μία δωρεάν τηλεφωνική γραμμή, που λειτουργεί επίσης 24 ώρες το 24ωρο υπό την αιγίδα του Υπουργείου Υγείας, Κοινωνικών

Υπηρεσιών και Ισότητας μέσα στα πλαίσια των όρων της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης. Πέρα από τη γραμμή έκτακτης ανάγκης λειτουργεί επίσης 24ωρη υπηρεσία τηλεφωνικής συμβουλευτικής (Atenpro) προς τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας από το 2016, ενώ είναι δυνατός ο εντοπισμός βοήθειας μέσω ειδικής ιστοσελίδας με τις διευθύνσεις και τις παροχές των υπαρχόντων υπηρεσιών. Τέλος, σημαντικό είναι ότι η Ισπανία συγκεντρώνει όλα τα διοικητικά στοιχεία από τις αρμόδιες υπηρεσίες (κοινωνικές, δικαστικές, υγείας κλπ.) για τη μέτρηση του φαινομένου (EIGE, 2016d).

3.5. Η Περίπτωση της Πολωνίας

3.5.a. Ιστορική Διαδρομή

Η περίπτωση της Πολωνίας, δεν αναλύεται στην έρευνα των Heidi και Stöckl (2016), ωστόσο, από την υπάρχουσα βιβλιογραφία γίνεται αντιληπτό ότι η χρονική φάση ανάπτυξης των πολιτικών για τη βία κατά των γυναικών στη χώρα, την κατατάσσει στην τελευταία περίοδο, μετά τα μέσα του 1990, μαζί με χώρες όπως η Πορτογαλία, η Σλοβενία και η Ιταλία. Σύμφωνα με τους Pascall & Manning (2000), η περίπτωση της Πολωνίας, μαζί με άλλες χώρες του πρώην ανατολικού συνασπισμού αποτελούν παραδείγματα χώρας όπου το φεμινιστικό κίνημα δεν κατάφερε να αναπτυχθεί μέσα στο ασφυκτικό πολιτικό πλαίσιο της Σοβιετικής Ένωσης. Παρότι, είχε επιτευχθεί μεγάλη πρόοδος σε θέματα για τα οποία οι φεμινίστριες στη Δύση πάλευαν, και πολλές φορές παλεύουν ακόμη, (όπως η ισότιμη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, η άδεια μητρότητας, οι διαθέσιμες κοινωνικές παροχές για τις γυναίκες και τα παιδιά), στην ιδιωτική ζωή ζητήματα που αφορούσαν τον διαμοιρασμό της οικιακής εργασίας και η ενδοοικογενειακή κακοποίηση συνέχιζαν να απασχολούν τις γυναίκες. Συγκεκριμένα, η βία στην οικογένεια αποτελούσε συχνό φαινόμενο, ενώ το διαζύγιο παρότι ήταν εφικτό νομικά, δεν αποτελούσε υπαρκτή επιλογή, λόγω της στεγαστικής πολιτικής προς τους παντρεμένους, της έλλειψης καταλυμάτων και της πολιτικής κατανομής των πόρων προς τα ζευγάρια. Επιπλέον, μετά την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων, η κατάσταση δεν άλλαξε ουσιαστικά αφού όπως υπογραμμίζουν οι Pascall και Manning (2000), η υποτιθέμενη ισότητα του οικογενειακού δικαίου, της φορολογίας και των επιδομάτων αντισταθμιζόταν από τη διαιώνιση των πατριαρχικών προτύπων και της βίας στην οικογένεια. Ιδιαίτερα στην Πολωνία, τα πράγματα ήταν ακόμη δυσκολότερα, καθώς η ανάπτυξη ενός φεμινιστικού κινήματος έβρισκε εμπόδια και στην καθολική εκκλησία, οι συντηρητικές αξίες της οποίας, συνέχισαν να καλλιεργούνται μέσα στην πολωνική οικογένεια, ακόμα και κατά τη διάρκεια της σοβιετικής περιόδου (Stashniak, 1995), πιθανώς ως αντίδραση στο κομμουνιστικό καθεστώς. Τελικά, μια δεκαετία μετά τις αρχές του '90η Bystydzienski (2019) υποστηρίζει ότι το 2001 ξεκινούν να

ενδυναμώνονται τα φεμινιστικά κινήματα στην Πολωνία, με τον πολλαπλασιασμό και την διαμόρφωση αιτημάτων από τις Πολωνές φεμινίστριες. Ωστόσο, σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της οικογενειακής πολιτικής παίζει ο καθολικισμός και η αναζωπύρωση του στο εσωτερικό της χώρας από το '90 και μετά. Πιο συγκεκριμένα, η απαγόρευση των εκτρώσεων, η ενίσχυση της επιδοματικής πολιτικής για τα παιδιά και η δύσκολη πρόσβαση των γυναικών σε έκτακτες αντισυλληπτικές μεθόδους, έχουν καταλήξει να θέσουν εκτός αγοράς εργασίας περίπου 80.000 γυναίκες με αποτέλεσμα αυτές να εξαρτώνται αποκλειστικά από τους άνδρες τους. Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση πράττει ελάχιστα σε σχέση με την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, προκειμένου κάθε φορά να εξασφαλίσει τα κονδύλια της Ε.Ε. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, το οποίο αρνήθηκε να χρηματοδοτήσει τη γυναικεία ΜΚΟ (Κέντρο Γυναικείων Δικαιωμάτων) επειδή αυτή αφορούσε αποκλειστικά γυναίκες (European Lawyers Foundation, 2018).

3.5.β. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές δεσμεύσεις

Η Πολωνία, έχει κυρώσει από το 1980 τη Σύμβαση για εξάλειψη όλων των Διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW), ενώ έχει υπογράψει και τη Διακήρυξη του Πεκίνου. Επιπλέον, σε ευρωπαϊκό επίπεδο η Πολωνία ενσωματώνει την οδηγία της Ε.Ε. για τα θύματα (2012/29/EU) στο εσωτερικό της δίκαιο το 2014, ενώ το 2015 μέρος των προϋποθέσεων της οδηγίας πέρασαν στον κώδικα ποινικής διαδικασίας, παρότι θύματα και μάρτυρες δεν απολαμβάνουν ειδικής προστασίας στην Πολωνία, όπως απαιτεί η οδηγία (European Lawyer's Foundation, 2018). Τέλος, το 2012 η Πολωνία υπέγραψε την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, ενώ το 2015 προχώρησε στην κύρωσή της (Council of Europe, 2020).

3.5.γ. Σημερινό Νομοθετικό Πλαίσιο

Η Πολωνία, δίνοντας έμφαση στην οικογένεια, δεν διαθέτει συγκεκριμένο νόμο για τη βία κατά των γυναικών γενικότερα, ωστόσο διαθέτει νομοθεσία που ψηφίστηκε το 2005, σε σχέση με την ενδοοικογενειακή βία, ενώ άλλες μορφές βίας κατά των γυναικών τιμωρούνται με βάση τον Ποινικό Κώδικα. Σύμφωνα με το «Νόμο για την Καταπολέμηση της Ενδοοικογενειακής Βίας»⁷², ως ενδοοικογενειακή βία ορίζεται *«μία ή επαναλαμβανόμενες σκόπιμες πράξεις ή παραλείψεις που παραβιάζουν τα δικαιώματα ή το προσωπικό συμφέρον (των κοντινών συγγενών αυτών που συγκατοικούν ή όσων μοιράζονται μία κατοικία), θέτουν τη ζωή ή την υγεία*

⁷² Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie [Act of 29th July 2005 on Counteracting Family Violence], Journal of Laws 2005, no 180, poz. 1493.

των ατόμων σε κίνδυνο, ταπεινώνουν ή αποτελούν απειλή, περιορίζουν την ελευθερία, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής ελευθερίας, προκαλούν βλάβη στη σωματική ή ψυχική υγεία και προκαλούν πόνο και ηθική κακοποίηση σε αυτόν που υφίσταται κακοποίηση» (Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, 2010). Μέσα στο νόμο, εκτός από τις παραπάνω πράξεις, ως ενδοοικογενειακή βία ορίζεται και η οικονομική βία, ως η μη ανταπόκριση κάποιου στις υλικές ανάγκες του άλλου προσώπου (European Parliament. Directorate General for Internal Policies, 2011b). Σημαντικό είναι ότι στο άρθρο 14 του νόμου προβλέπεται η δυνατότητα της έξωσης του θύτη από τη κοινή κατοικία. Ο νόμος του 2005 ενημερώθηκε το 2010 με προσθήκες που αφορούσαν την καλύτερη εφαρμογή των εντολών προστασίας και την έξωση του θύτη από την κατοικία που μοιράζεται με το θύμα. Επιπλέον, οι νέες προσθήκες αναφέρονται στην υποχρέωση των Δήμων να βοηθήσουν τα θύματα που δεν έχουν νομικά δικαιώματα στην κατοικία όπου συζούν με τον θύτη, ενώ οφείλουν να ιδρύσουν διατομεακές μονάδες με ψυχολόγους, αστυνομικούς και κοινωνικούς λειτουργούς για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας.

Επιπλέον, σημαντικές είναι οι προβλέψεις που υπάρχουν στον Ποινικό Κώδικα του 1997 όπου καταγράφονται οι ποινές για τους θύτες. Σύμφωνα με το άρθρο 207 υπάρχουν κλιμακούμενες ποινές εφόσον ο θύτης άσκησε βία, απέναντι σε συγγενή, ανήλικο, η εξαρτώμενο από αυτόν πρόσωπο, από 3 μήνες έως 12 χρόνια, ανάλογα με την αγριότητα της περίπτωσης και το αντίκτυπο που είχε στο θύμα (αναφέρεται σε περίπτωση απόπειρας αυτοκτονίας του θύματος). Επιπλέον στο άρθρο 191 του Π.Κ. αναφέρεται ότι ο εξαναγκασμός κάποιου σε ορισμένη πράξη ή σε παράλειψη της διώκεται, ενώ μη σύμφωνη γνώμη του θύματος στην άσκηση διώξεων δεν σταματά τη διαδικασία της δίωξης. Επιπλέον στο άρθρο 197 ορίζεται ότι διώκεται ο βιασμός, μετά από καταγγελία του θύματος από 1 έως 10 χρόνια φυλάκιση, ενώ στο άρθρο 199 του Π.Κ. ορίζεται ότι όποιος υποχρεώνει σε συνουσία ή ανάλογη πράξη εξαρτώμενο από αυτόν άτομο, τιμωρείται με έως 3 χρόνια φυλάκιση (Directorate General of Human Rights Strasbourg, 2007). Το άρθρο που αφορά τον βιασμό, έχει εφαρμογή και στο βιασμό εντός γάμου, καθώς η φρασεολογία που χρησιμοποιείται στο νόμο δεν αποκλείει τους συζύγους ως πιθανούς θύτες καθώς ο νόμος δεν αναφέρεται στον εξωσυζυγικό βιασμό αλλά στον βιασμό γενικά (Michalska- Warias, 2016). Τέλος, στο άρθρο 572 του Αστικού Κώδικα ορίζεται ότι όποιος γνωρίζει σε σχέση με κάποια περίπτωση που χρήζει άμεσης δίωξης οφείλει να ενημερώνει το δικαστήριο του οικογενειακού δικαίου, ενώ η ίδια υποχρέωση βαρύνει και τους δικαστές, τους αστυνομικούς, τους κοινωνικούς λειτουργούς, τους δήμους και όσους εργάζονται με παιδιά και ψυχικά ασθενείς (EWL, 2012).

3.5.δ. Στρατηγικές και υπάρχουσες δομές

Η Πολωνία, από το διάστημα 2006 - 2016 είχε θέσει σε εφαρμογή ένα «Εθνικό Σχέδιο για την καταπολέμηση της Ενδοοικογενειακής Βίας», το οποίο διέθετε 4 άξονες, σε σχέση με προληπτικά μέτρα κατά της βίας (μέτρηση και καταγραφή της βίας), δράσεις παρέμβασης, υποστηρικτικές δράσεις και διορθωτικά – εκπαιδευτικά μέτρα. Στόχος του προγράμματος είναι μέσω της ενημέρωσης να περιοριστεί η βία στην επαρχία και στις πόλεις, παράλληλα με την καλύτερη εκπαίδευση των επαγγελματιών του πεδίου. Σημαντικό είναι ότι το πρόγραμμα δημιουργήθηκε έπειτα από διατομεακή συνεργασία των επαγγελματιών του πεδίου, ενώ σε ορισμένες επαρχίες υπάρχουν συντονιστές του προγράμματος για την καλύτερη εφαρμογή του (EWL, 2012). Από το 2014, δημοσιεύθηκε το Εθνικό Πρόγραμμα για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας, για την περίοδο 2014 - 2020 (EIGE, 2016c), το οποίο στοχεύει στην ασφάλεια και στην παροχή βοήθειας στα θύματα καθώς και στην ενημέρωση κατά της βίας.

Όσον αφορά τις καλές πρακτικές που έχει να επιδείξει η Πολωνία, ένα από τα προγράμματα αφορούν, τη «Διαδικασία των Μπλε Καρτών», το οποίο ξεκίνησε το 2010 από εκπροσώπους της αστυνομίας. Η συγκεκριμένη διαδικασία σκοπό έχει την πρόληψη της κακοποίησης παιδιών και γυναικών, εξαιτίας του εθισμού στο αλκοόλ, μέσα από τη συντονισμένη συνεργασία της αστυνομίας, της κοινωνικής εργασίας, των εργαζόμενων στον κλάδο της υγείας, των δασκάλων και των τοπικών αρχών (EIGE, 2016c). Η διαδικασία, εξελίσσεται κατά στάδια, και συμπεριλαμβάνει ομάδες περιπόλου στις γειτονιές για την αποτροπή της επανάληψης της βίας. Βασικός στόχος της διαδικασίας, είναι αφού καταγραφεί μία καταγγελία για πιθανή άσκηση βίας, η γυναίκα να μην κινδυνεύσει από αντίποινα όταν ο άνδρας θα επιστρέψει σπίτι και να μπορεί να ενημερωθεί για τις επιλογές της. Στο τελευταίο στάδιο της διαδικασίας, μέσα σε 7 μέρες από την παρέμβαση της αστυνομίας, γίνεται επίσκεψη από το τοπικό γραφείο στο σπίτι του θύματος, ώστε να διαπιστωθεί αν η ίδια και η οικογένεια της είναι ασφαλής, ενώ επισκέψεις μπορούν να διενεργούνται σε μηνιαία βάση, μέχρις ότου εξαλειφθεί ο κίνδυνος επανάληψης της βίας. Ταυτόχρονα ο θύτης παρακολουθείται για τυχόν επανάληψη κακοποίησης του θύματος (EWL, 2012).

Αναφορικά με τις δομές που υφίστανται, υπάρχει μόνο μία δομή για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας με 26 κρεβάτια, η οποία λειτουργεί υπό τη ΜΚΟ «Τα δικαιώματα της γυναίκας»⁷³. Επιπλέον υπάρχουν 35 εξειδικευμένα κέντρα για τα θύματα ενδοοικογενειακής

⁷³Centrum Praw Kobiet

βίας και 1 δομή (ξενώνας) από το 1999 που προσφέρει νομική και ψυχολογική βοήθεια (Wave, 2018). Επίσης υπάρχουν πάνω 777 κέντρα που παρέχουν βοήθεια σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας σε επαρχίες και δήμους, μέσω υποστηρικτικών υπηρεσιών και συμβουλευτικής. Τέλος, η Πολωνία διαθέτει 2 γραμμές βοήθειας για τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τη «Μπλε γραμμή» και την «Εθνική Υπηρεσία Έκτακτης Ανάγκης» (EIGE, 2016c).

3.6. Συγκριτική Ανάλυση των 5 ευρωπαϊκών κρατών

Στους επόμενους πίνακες παρουσιάζονται συνοπτικά οι πολιτικές της Ε.Ε. (πίνακας 1.) και η σύγκριση των πολιτικών των κρατών μελών (πίνακας 2.) που αναλύθηκαν στα 2 προηγούμενα κεφάλαια με σκοπό την παρουσίαση των πολιτικών της Ε.Ε. σε σχέση με το θέμα και τις πολιτικές για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε κάθε χώρα, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας.

Πίνακας 1. Πολιτικές της Ε.Ε. σχέση με τη βία κατά των γυναικών

Χρονολογία	Πολιτικές - Νομοθεσία
1986	Έκδοση Ψηφίσματος από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη βία κατά των γυναικών
1997	Έναρξη Προγράμματος DAPHNE
1999	Προώθηση της καμπάνιας για τη μηδενική ανοχή απέναντι στη βία
2004	2004/81/EC Οδηγία για την έκδοση άδειας παραμονής σε τρίτες χώρες θυμάτων εμπορίας ανθρώπων
2011	2011/36/EE Οδηγία για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων
2011	2011/99/EE Οδηγία περί της Ευρωπαϊκής Εντολής Προστασίας (EPO)
2012	2012/29/EE Οδηγία για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σε σχέση με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων εγκληματικών πράξεων
2013	Κανονισμός 606/2013 για την αμοιβαία αναγνώριση προστατευτικών μέτρων σε αστικές υποθέσεις μεταξύ των κρατών μελών

2014 - 2020

Πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (συμπεριλαμβάνει τις δράσεις του προγράμματος DAPHNE γι' αυτή την περίοδο).

2017

Υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης από την Ε.Ε.

Πηγή : Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 2. Σύγκριση μεταξύ των 6 Ευρωπαϊκών Κρατών

Κράτη	Ηνωμένο Βασίλειο	Σουηδία	Γαλλία	Ισπανία	Πολωνία	Ελλάδα
Τύπος Κράτους - Πρόνοιας	Φιλελεύθερο - Αγγλοσαξονικό	Σοσιαλδημοκρατικό - Σκανδιναβικό	Κορπορατιστικό - Ηπειρωτικό	Μεσογειακό	Αναδυόμενο - Χωρών Ανατολικής Ευρώπης	Μεσογειακό
Περίοδος Ανάπτυξης των Πολιτικών για τη βία κατά των γυναικών	1 ^η περίοδος ανάπτυξης των πολιτικών		2 ^η περίοδος ανάπτυξης των πολιτικών		3 ^η περίοδος ανάπτυξης των πολιτικών	
Χρόνος Ένταξης στην Ε.Ε.	1973	1995	1957	1986	2004	1981
Κύρωση CEDAW	1986	1980	1983	1984	1980	1983
Κύρωση της Σύμβασης Κωνσταντινούπολης	Δεν την έχει κυρώσει (απλή υπογραφή - 2012)	Την έχει κυρώσει (2014)	Την έχει κυρώσει (2014)	Την έχει κυρώσει (2014)	Την έχει κυρώσει (2015)	Την έχει κυρώσει (2018)
Έτος πρώτης δράσης για τη βία κατά των γυναικών (νόμος ή άλλη πολιτική δράση)	1891 (κατάργηση του νόμου του αντίχειρα) 1937 (έκδοση διαζυγίου λόγω ενδ/κης βίας)	1978 (1 ^ο καταφύγιο για κακοποιημένες γυναίκες)	1989 (1 ^η Κυβερνητική εκστρατεία κατά της βίας)	1983 (Ινστιτούτο της Γυναίκας) 1984 (πρώτα καταφύγιο για κακοποιημένες γυναίκες)	1999 (Καταφύγιο για τις κακοποιημένες γυναίκες)	1993 1^ο καταφύγιο για τις κακοποιημένες γυναίκες στο Δήμο Αθηναίων
Γενικές νομοθετικές και ποινικές κυρώσεις για	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι

την ενδοοικογενειακή βία						
Νόμος για την ενδοοικογενειακή βία	Όχι (δεν υπάρχει ενιαίος νόμος σε όλο το Η.Β. – ύπαρξη επιμέρους νομ. ρυθμίσεων)	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
Ορισμός Ενδοοικογενειακής Βίας	Ναι (Διακυβερνητικός Ορισμός)	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
Εθνικό Σχέδιο - Στρατηγική	Call to end violence against women and girls (επιμέρους στρατηγικές σε Αγγλία, Ουαλία, Σκωτία Β.Ιρλανδία)	Δεκαετής Στρατηγική για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών 2017 - 2027	Εθνικό Σχέδιο Δράσης 2017 - 2019	Εθνική Στρατηγική ή για την Εξάλειψη της Βίας κατά των γυναικών 2017 - 2020	Εθνικό Πρόγραμμα για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας 2014 - 2020	Εθνικό πρόγραμμα για την ουσιαστική ισότητα των φύλων 2016- 2020
Καταφύγια	380	161	50	81	1	20
Συμβουλευτικά Κέντρα	896	200	244	717	35 (και 777 σε επαρχίες και Δήμους)	41
Τηλεφωνική Γραμμή Έκτακτης Ανάγκης	Ναι 24ωρη δωρεάν λειτουργία πληροί τις προϋποθέσεις της Σύμβασης της Κων/πολης	Ναι 24ωρη δωρεάν λειτουργία πληροί τις προϋποθέσεις της Σύμβασης της Κων/πολης	Ναι	Ναι 24ωρη δωρεάν λειτουργία πληροί τις προϋποθέσεις της Σύμβασης της Κων/πολης	Ναι	Ναι
Ποσοστό σωματικής – σεξουαλικής	22% ⁷⁴	28%	26%	13%	13%	19%

⁷⁴ Τα ποσοστά προέρχονται από την πανευρωπαϊκή έρευνα του Ινστιτούτου FRA (2014) για τη βία κατά των γυναικών (σ.23 και 73.)

βίας από πρώην/νυν σύντροφο						
Ποσοστό ψυχολογικής βίας από πρώην/νυν σύντροφο	46%	51%	47%	33%	37%	33%

Πηγή : Ίδια Επεξεργασία

Μελετώντας τους παραπάνω πίνακες, αλλά και τα στοιχεία που προηγήθηκαν στα παραπάνω κεφάλαια αντιλαμβανόμαστε ότι όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση οι πολιτικές της σε σχέση με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών ξεκινούν από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και σταδιακά πολλαπλασιάζονται με στρατηγικές, προγράμματα και χρηματοδοτήσεις για τη προστασία των γυναικών από τη βία. Μετά το 2004, καταγράφονται περισσότερες ενέργειες ενώ αποκορύφωμα του συνόλου αυτών των πολιτικών αποτελούν οι οδηγίες που αφορούν την προστασία των θυμάτων (και συμπεριλαμβάνουν τις περιπτώσεις κακοποιημένων γυναικών). Μπορεί η Ευρωπαϊκή Ένωση να μην έχει μία συγκεκριμένη οδηγία για την ενδοοικογενειακή βία, όμως η υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και η βούληση των οργάνων της Ένωσης να κυρώσουν την Σύμβαση και να προωθήσουν μία ευρωπαϊκή οδηγία στο μέλλον, που θα βασίζεται σε όσα προβλέπονται σε αυτή, δείχνει ότι η Ε.Ε. δημιουργεί ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι εθνικές πολιτικές των κρατών – μελών σε αυτό το θέμα.

Στη συνέχεια, οι χώρες που μελετάμε παρουσιάζουν ομοιότητες, αλλά και διαφορές, ανεξάρτητα από το μοντέλο κράτους πρόνοιας στο οποίο ανήκουν και ανεξάρτητα από την ιστορική περίοδο κατά την οποία ξεκίνησαν να αναπτύσσουν πολιτικές για την προστασία των γυναικών από τη βία. Πιο συγκεκριμένα, οι ομοιότητες αφορούν το γεγονός ότι όλες οι χώρες που μελετήθηκαν, πλην της Πολωνίας που δεν ανέπτυξε έντονη φεμινιστική δράση, ανέπτυξαν σε κάποια φάση πολιτικές που συνδέονταν με το φεμινιστικό κίνημα, όπως τα πρώτα καταφύγια στην Αγγλία και τη Σουηδία, τις πρώτες διεκδικήσεις των φεμινιστριών μετά την πτώση του Φράνκο και τη δημιουργία του Ινστιτούτου της Γυναίκας στην Ισπανία, καθώς και την πρώτη κυβερνητική εκστρατεία κατά της βίας στη Γαλλία, που ήρθε ως αποτέλεσμα των φεμινιστικών πιέσεων του 2^{ου} φεμινιστικού κύματος που είχε προηγηθεί. Όσον αφορά άλλες ομοιότητες, με βάση όσα προηγήθηκαν, παρατηρείται ότι και οι 5 χώρες έχουν αναπτύξει, ένα σύστημα προστασίας, λιγότερο ή περισσότερο πλήρες για την προστασία των θυμάτων, ενώ

και οι 5 χώρες έχουν υπογράψει και κυρώσει διεθνή κείμενα, όπως τη Σύμβαση για την καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών του ΟΗΕ και τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Εξαιρέση, στα παραπάνω αποτελεί η περίπτωση του Η.Β., το οποίο παρότι δεν έχει κυρώσει ακόμα τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, παρουσιάζει ένα ιδιαίτερα ενισχυμένο πλαίσιο πολιτικών που χαρακτηρίζεται από πρωτότυπους νόμους και καλές πρακτικές στο πεδίο.

Σε σχέση με τις ομοιότητες που παρουσιάζουν οι χώρες που ξεκίνησαν ήδη από τη δεκαετία του '70 (και πιο πριν στην περίπτωση του Η.Β.) να συγκεντρώνουν πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, είναι αξιοσημείωτο, ότι παρότι μπορεί να διαθέτουν ένα σύμπλεγμα πολιτικών και νόμων για την προστασία των γυναικών, η έμφαση δεν δίνεται στη νομοθεσία, αφού τόσο η Σουηδία, όσο και στο Ηνωμένο Βασίλειο (ιδιαίτερα για την περίπτωση της Αγγλίας) δεν υπάρχει ενιαίος νόμος για την ενδοοικογενειακή βία, στο βαθμό που οι σχετικές προβλέψεις είτε σε μία σειρά από νόμους, είτε στον ποινικό κώδικα, προστατεύουν από τη συγκεκριμένη κακοποίηση. Αντίθετα, έμφαση δίνεται σε πολιτικές πρόληψης, όπως ο νόμος της Clare, ή το σχέδιο της Σουηδίας που επικεντρώνει στην εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας για την καταπολέμηση της βίας.

Παρακάτω, οι χώρες οι οποίες ανέπτυξαν πολιτικές κατά τη δεύτερη ιστορική φάση, δηλαδή η Γαλλία και η Ισπανία, διαθέτουν συγκεκριμένους νόμους για την ενδοοικογενειακή βία, ενώ χαρακτηρίζονται, ειδικά η Γαλλία, από πληθώρα νομοθετικών ρυθμίσεων τα τελευταία χρόνια, ειδικά μετά τις αρχές του 2000. Η Ισπανία θα λέγαμε ότι έχει αναπτύξει ένα πλήρες νομοθετικό πλαίσιο που συνοδεύεται από ένα δίκτυο δομών και προβλέψεις αποκατάστασης των γυναικών, συσσωρεύοντας εξίσου σοβαρές μεθόδους αντιμετώπισης του φαινομένου με τις χώρες του πρώτου κύματος με ιδιαίτερη έμφαση στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών μέσω εξειδικευμένων δικαστηρίων.

Η Πολωνία αποτελεί εξαίρεση στον κανόνα, καθώς γι' αυτήν το φεμινιστικό κίνημα, δεν έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη της νομοθεσίας, αντίθετα το πνεύμα προστασίας της οικογένειας και πιο παραδοσιακές αρχές, ήταν αυτές που προώθησαν τη νομοθεσία περί ενδοοικογενειακής βίας σε μία κοινωνία, η οποία σε μεγάλο βαθμό μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος επηρεάζεται από τις συντηρητικές αρχές του καθολικισμού. Επίσης, σημαντικό ρόλο στην υιοθέτηση της σχετικής νομοθεσίας έχει παίξει η ένταξη της χώρας στην Ε.Ε. και η προσπάθεια τυπικής συμμόρφωσης της με τις απαιτήσεις της ένωσης.

Είναι χαρακτηριστικό ότι με βάση την έρευνα του WAVE (2018), η Πολωνία διαθέτει μόλις 1 καταφύγιο για κακοποιημένες γυναίκες, ωστόσο έχει διαμορφώσει τυπικά ένα πλέγμα πολιτικών που προσιδιάζει σε αυτό των κρατών που μελετήθηκαν παραπάνω, ακόμα και αν η κυβέρνηση της Πολωνίας δεν υποστηρίζει πάντα πολιτικές υπέρ των γυναικών. Δηλαδή, διαθέτει σχετικό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας, αλλά και πρακτικές πρόληψης πολλαπλών περιστατικών βίας, όπως αυτή των «Μπλε καρτών» καθώς και σχετική νομοθεσία.

Τέλος, η Ελλάδα που αναλύεται στο επόμενο κεφάλαιο, φαίνεται να είναι από τις τελευταίες χώρες που αναπτύσσουν πολιτικές για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στον παραπάνω πίνακα, παρότι κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 υπήρχαν έντονες κινητοποιήσεις και νίκες για την αλλαγή σημαντικών νόμων σε σχέση με το οικογενειακό δίκαιο και το βιασμό. Ωστόσο, η Ελλάδα το διάστημα 2006 - 2019, κατάφερε να συγκεντρώσει ένα σύνολο σχετικών νόμων και δομές φροντίδας των θυμάτων, καλύπτοντας νομοθετικά και κοινωνικά κενά, παρότι ακόμη και σήμερα μπορεί να σημειώνονται ελλείψεις. Σημαντική διαφορά της Ελλάδας σε σχέση με τις άλλες χώρες όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω είναι ότι οι τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας και οι ξενώνες δεν υποστηρίζονται από ΜΚΟ, ούτε καταγράφεται συνεργασία του κράτους με ΜΚΟ για την υποστήριξη και λειτουργία των συγκεκριμένων δομών, όπως στην Αγγλία με την οργάνωση Women's Aid, στη Σουηδία με τους οργανισμούς Roks και Unizon, στη Γαλλία με την «Εθνική Ομοσπονδία Αλληλεγγύης Γυναικών», στην Ισπανία με πληθώρα ΜΚΟ που υποστηρίζουν τα καταφύγια και τους ξενώνες και στην Πολωνία με την ΜΚΟ «Τα δικαιώματα της γυναίκας». Τέλος μία άλλη διαφορά είναι ότι σε χώρες όπως η Ισπανία, η Γαλλία και η Πολωνία, υπάρχουν ειδικά δικαστήρια και δικαστές επιφορτισμένοι με την εκδίκαση υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας και προστασίας των γυναικών, πράγμα που δεν συναντάται στη χώρα μας.

Εν τέλει, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι για τα 5 από τα 6 κράτη που προηγήθηκαν, καταλυτικό ρόλο έπαιξε το φεμινιστικό κίνημα για την έναρξη των σχετικών πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Ταυτόχρονα, για τα περισσότερα κράτη η σχετική νομοθεσία αναπτύχθηκε παράλληλα με την ανάπτυξη των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού για τη Γαλλία, την Ισπανία, την Πολωνία αλλά και για την Ελλάδα μεγάλο μέρος των νόμων για την ενδοοικογενειακή βία αναπτύχθηκε μετά το 2000, αλλά σε κάποιες περιπτώσεις και μετά το 2010 (Η.Β., Γαλλία και Ελλάδα), ενώ προσθήκες στο νομικό τους πλαίσιο είχαν η Πολωνία και η Σουηδία το διάστημα 2010 - 2011. Από τα τέλη της δεκαετίας του '90 έως και

σήμερα η Ε.Ε. συγκεντρώνει ένα σύνολο πολιτικών που λειτουργούν υποστηρικτικά στις εθνικές πολιτικές για το θέμα, ενώ μεγάλο βάρος δίνεται στις χρηματοδοτήσεις της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Γενικότερα, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η Ε.Ε. διαμορφώνει ένα πλαίσιο το οποίο ενισχύει τις πολιτικές των κρατών σε σχέση με την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, δίνοντας μία ορισμένη κατεύθυνση μέσω των κειμένων της, των οργάνων της και των στρατηγικών της, ενώ δράσεις όπως η θέσπιση της οδηγίας για την προστασία των θυμάτων και η υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης από την ίδια, διαγράφουν μία ξεκάθαρη κατεύθυνση. Εν τέλει, οι πολιτικές των παραπάνω κρατών – μελών συγκλίνουν ως προς τις γενικές κατευθύνσεις, δηλαδή την ύπαρξη δομών, τηλεφωνικών γραμμών έκτακτης ανάγκης, σχεδίων και προγραμμάτων στρατηγικής καθώς και σχετικής προστατευτικής νομοθεσίας. Ωστόσο, επιμέρους διαφορές μπορεί να καταγράφονται σε θέματα σε σχέση με ειδικές πολιτικές, όπως στο Η.Β. ο νόμος της Clare, την οικονομική και εργασιακή υποστήριξη των γυναικών όπως στην Ισπανία ή την έκδοση περισσότερων συμπληρωματικών νόμων, όπως στη Γαλλία.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι ποια από τις παραπάνω χώρες διαθέτει την πιο αποτελεσματική πολιτική. Τα ποσοστά βίας κατά των γυναικών που καταγράφηκαν στην πανευρωπαϊκή έρευνα του FRA (2014), δείχνουν ότι χώρες όπως η Γαλλία και η Σουηδία καταγράφουν από τα υψηλότερα ποσοστά βίας. Ωστόσο χώρες όπως η Ισπανία καταγράφουν από τα χαμηλότερα ποσοστά όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα (2). Ενδεχομένως, η έμφαση που δίνει η Ισπανία στην εκπαίδευση και στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε σχέση με το φαινόμενο, όπως καταγράφεται στο νόμο του 2004, έχει θετικά αποτελέσματα. Ωστόσο, υποστηρίζεται ότι τα υψηλά ποσοστά καταγγελιών σε βορειότερες χώρες, όπως η Σουηδία, δεν αποδεικνύουν μεγαλύτερη διάδοση της βίας σε αυτές, αλλά μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και συνειδητοποίηση των ατόμων για το ποιες πράξεις συνιστούν βία κατά των γυναικών. Ταυτόχρονα, σε χώρες όπως η Γαλλία, με πολύ πρόσφατη την έξαρση των γυναικοκτονιών, βασικό ερώτημα αποτελεί κατά πόσο ένα ισχυρό νομοθετικό πλαίσιο μπορεί να αποτελέσει ικανό ανάχωμα, χωρίς περαιτέρω δράσεις ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης της κοινωνίας σε σχέση με το αρνητικό αντίκτυπο των έμφυλων στερεοτύπων.

4. Πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην Ελλάδα

4.1. Ιστορική Διαδρομή

Η Ελλάδα κατατάσσεται στο μεσογειακό μοντέλο κράτους πρόνοιας, καθώς αναγνωρίζεται ότι διέπεται από περιορισμένες κρατικές παροχές και έντονη συμβολή της οικογένειας στην κάλυψη των κενών που δημιουργεί η περιορισμένη κρατική παρέμβαση. Ταυτόχρονα, αν θα έπρεπε να κατατάξουμε την περίπτωση της Ελλάδας σε μία ιστορική φάση ανάπτυξης των προβλέψεων και των πολιτικών για τη βία κατά των γυναικών, σύμφωνα με το μοντέλο των Corradi και Stöckl (2016), τότε η χώρα μας θα έμπαινε στη 3^η φάση ανάπτυξης πολιτικών, μαζί με χώρες όπως η Ιταλία, η Πορτογαλία και οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης που ανέπτυξαν πολιτικές μετά την δεκαετία του 90'. Η παραμονή της χώρας μας σε καθεστώς δικτατορίας, μέχρι τα μέσα του 1970 καθυστέρησε την δυναμική ανάπτυξη του φεμινιστικού κινήματος καθώς και τη συνακόλουθη αναγνώριση και αντιμετώπιση του φαινομένου, όπως συνέβη σε χώρες που προηγήθηκαν χρονικά. Όπως αναφέρει η Λίλιαν Γαζή (2018), μετά την πτώση της δικτατορίας, οι γυναίκες οργανώνονται με την ίδρυση γυναικείων οργανώσεων όπως η «Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών», το 1975, με στόχο την διεκδίκηση των γυναικείων δικαιωμάτων, ενώ αργότερα δημιουργούνται οργανώσεις που πρόσκεινται στα πολιτικά κόμματα όπως η «Ένωση Γυναικών Ελλάδος» και η «Ομοσπονδία Γυναικών Ελλάδος». Σημαντικό είναι ότι επαναλειτουργεί ο «Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας», ενώ κυκλοφορούν περιοδικά και διοργανώνονται συνέδρια με στόχο την ώσμωση ιδεών σε σχέση με το φεμινιστικό κίνημα. Οι μεγάλες διεκδικήσεις και κινητοποιήσεις των αρχών της δεκαετίας του '80 καταλήγουν στην αλλαγή του οικογενειακού δικαίου το 1983, ενώ παράλληλα μεταξύ άλλων αναπτύσσονται διεκδικήσεις σε σχέση με την καταπολέμηση της βίας, του βιασμού και την εργασία των γυναικών.

Ο νόμος για το οικογενειακό δίκαιο (ν. 1329/83), καταργούσε πολλές αναχρονιστικές διατάξεις σε σχέση με την προίκα, την τιμή της γυναίκας και την έννοια της πατριαρχικής οικογένειας. Όπως σημειώνει η Γαζή (2018), μετά την πρώτη αυτή επιτυχία, σειρά είχε η αντιμετώπιση θεμάτων όπως η βία, ο βιασμός και οι αμβλώσεις. Σημαντικές είναι οι κινητοποιήσεις γύρω από το θέμα του βιασμού και την αλλαγή του Ποινικού Κώδικα το 1984 με την κατάταξη του εγκλήματος σε έγκλημα κατά της σεξουαλικής ελευθερίας. Ωστόσο, αυτές οι πρώτες νομικές επιτυχίες έπασχαν από την άποψη της μη προστασίας των γυναικών στο πεδίο της ενδοοικογενειακής βίας και της μη κατοχύρωσης τους στη περίπτωση του βιασμού εντός του γάμου (Στρατηγάκη, 2007). Επιπλέον, σημαντική είναι η ίδρυση το 1982

του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου για την προώθηση της ουσιαστικής και νομικής ισότητας μεταξύ των δύο φύλων και η μετέπειτα ίδρυση το 1985 της Γενικής Γραμματείας Ισότητας που τότε υπαγόταν στο Υπουργείο Προεδρίας της Κυβέρνησης (ActionAid Ελλάς, 2018), για να περάσει αργότερα στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (το 2009), στο Υπουργείο Εσωτερικών το 2014 και τελικά να καταλήξει με την πιο πρόσφατη αλλαγή (το 2019) υπό την ονομασία «Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων» στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

Ταυτόχρονα από τα μέσα – τέλη της δεκαετίας του '80 και μέσα στο '90 αναπτύσσονται αυτόνομες γυναικείες φεμινιστικές ομάδες που λειτουργούν κάποιες πρώιμες υπηρεσίες συμβουλευτικής, όπως η γραμμή SOS της «Φεμινιστικής Ομάδας Καισαριανής», η τηλεφωνική γραμμή καταγγελιών από το «Παρατηρητήριο για τα δικαιώματα της γυναίκας» (Ρουμπάνη, 2008 στο Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2018α) και η «Αυτόνομη Ομάδα Γυναικών Θεσσαλονίκης η Κατίνα», η οποία επίσης λειτουργούσε τηλεφωνική γραμμή για καταγγελίες και υποστήριξη των γυναικών (Ιωακειμίδου, 2019). Στη συνέχεια η δεκαετία του 1990 οι γυναικείες ομάδες επικεντρώθηκαν γύρω από την αφύπνιση της κοινής γνώμης. Σημαντική πρόοδος αποτέλεσε το 1993 ο πρώτος ξενώνας που λειτούργησε σε συνεργασία με το Δήμο Αθηναίων, το λεγόμενο «Σπίτι καταφύγιο», ενώ το 1999 ιδρύεται η «Διυπουργική Επιτροπή Καταπολέμησης της Βίας κατά των Γυναικών», με σκοπό την αντιμετώπιση του φαινομένου και την καταγραφή των ξενώνων που λειτουργούσαν έως τότε στην τοπική αυτοδιοίκηση. Το ίδιο έτος ιδρύεται το «Δίκτυο για την καταπολέμηση της ανδρικής βίας κατά των γυναικών», το οποίο αποτελείται από 50 οργανώσεις, και σκοπός του είναι η ενημέρωση για το ζήτημα καθώς και η υποστήριξη και η παροχή βοήθειας στις γυναίκες ενώ παράλληλα από τα τέλη του '90 η ΓΓΙ αναγνωρίζει τη συνεισφορά των γυναικείων οργανώσεων και χρηματοδοτεί ορισμένες δράσεις τους μέσα από το κοινοτικό πρόγραμμα DAPHNE (Σανδάλη, 2001). Επιπλέον, σημείο σταθμός αποτέλεσε η πρώτη πανελλαδική επηδημιολογική έρευνα του ΚΕΘΙ σε σχέση με την ενδοοικογενειακή βία, η οποία ανέδειξε το νομικό κενό που υφίστατο σε σχέση με το θέμα (ActionAid Ελλάς, 2018). Τέλος, 2 χρόνια πριν την ψήφιση του νόμου για την ενδοοικογενειακή βία ιδρύεται το «Εθνικό Παρατηρητήριο για την Αντιμετώπιση της Βίας» με στόχο την παρακολούθηση των εθνικών πολιτικών και την τήρηση των διεθνών συμβάσεων (Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2018α).

4.2. Διεθνές και Ευρωπαϊκές δεσμεύσεις

Η Ελλάδα έχει υπογράψει και έχει κυρώσει με το νόμο 1342/1983 τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών (CEDAW) που υπογράφηκε από τα Ηνωμένα Έθνη στις 18/12/1979. Επίσης, η χώρα μας κύρωσε και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών με το νόμο υπ' αριθμό 2952/2001, το οποίο ορίζει τη λειτουργία αρμόδιας Επιτροπής για τον έλεγχο όσων ορίζει η Σύμβαση.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η Ελλάδα έχει κυρώσει με το νόμο 4478/2017 την οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία των θυμάτων, μέσω της οποίας εισάγεται ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο αντιμετώπισης και ενημέρωσης των θυμάτων στην ελληνική νομοθεσία, καθώς και σημαντικές ρυθμίσεις για την εκπαίδευση των επαγγελματιών του πεδίου (αρ.70). Επιπλέον, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης ισχύει από τον Μάρτιο του 2018, στην Ελλάδα (ν. 4531/2018) και περιλαμβάνει μεταξύ άλλων : την ενίσχυση της ποινικής νομοθεσίας για εγκλήματα σε βάρος των γυναικών (ΑΓΓΟ, stalking, «εγκλήματα τιμής»), την τροποποίηση του νόμου για την ενδοοικογενειακή βία (ν. 3500/2006), γεγονός που συμπεριλαμβάνει στον ορισμό της βίας τους μόνιμους συντρόφους, τους πρώην μόνιμους συντρόφους και τους συντρόφους (και πρώην) με σύμφωνο συμβίωσης. Ταυτόχρονα, σημαντική είναι η τροποποίηση του άρθρου του νόμου σε σχέση με το θεσμό της ποινικής διαμεσολάβησης που αναφέρεται στην επόμενη ενότητα. Σύμφωνα με την τροποποίηση, του αρ. 11 παρ. 2 εδ. β' όταν ο θύτης της ενδοοικογενειακής δεν ακολουθεί όσα ορίζονται στο νόμο, δηλαδή δεν παρακολουθεί το υποχρεωτικό θεραπευτικό – συμβουλευτικό πρόγραμμα που του έχει οριστεί από εισαγγελέα, η ποινική διαδικασία μπορεί να συνεχιστεί καθώς διακόπτεται η ποινική διαμεσολάβηση. Η συγκεκριμένη διάταξη αποτέλεσε μία μέση λύση καθώς κατά τη διάρκεια της συζήτησης του νόμου προτάθηκε η κατάργηση της, λόγω της ανισορροπίας ισχύος που καταγράφεται στην διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης μεταξύ θύτη και θύματος (Παπά και Νάτση, 2019). Πιο συγκεκριμένα, πρόβλημα αποτελεί ότι η συγκεκριμένη διάταξη γίνεται συχνά αντικείμενο εκμετάλλευσης από τον θύτη, προκειμένου να μην προχωρήσει η ποινική διαδικασία και να ακολουθήσει μία διαδικασία θεραπείας σε Δημόσιο φορέα στην οποία συμμετέχει και το θύμα, το οποίο πολλές φορές λόγω των καθυστερήσεων που σημειώνονται στην απόδοση δικαιοσύνης δέχεται τη συγκεκριμένη λύση. Παρακάτω, ο νόμος προβλέπει την τροποποίηση του νόμου 2168/1993, γεγονός που απαγορεύει τη χορήγηση όπλων σε όσους διώκονται ποινικά ή έχουν καταδικασθεί για αδικήματα ενδοοικογενειακής βίας, προστατεύει από την επιστροφή στη χώρα προέλευσης

αλλοδαπούς/ες, θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία θα πρέπει να απευθύνονται στις αρμόδιες αρχές για να υποβάλλουν τη σχετική καταγγελία, ενώ τροποποίησε τον Ν. 3811/2009 σε σχέση με την ευκολότερη πρόσβαση των θυμάτων σε αποζημίωση. Τέλος, η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων καθίσταται υπεύθυνη για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης και την παρακολούθηση των αξιολογήσεων της χώρας μας που θα ακολουθήσουν στο μέλλον από την αρμόδια επιτροπή GREVIO.

4.3. Ισχύον Νομοθετικό Πλαίσιο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας

Η Ελλάδα από το 2006 διαθέτει νόμο στον οποίο ορίζεται ποιες πράξεις αποτελούν ενδοοικογενειακή βία, ρυθμίζοντας ένα νομικό κενό που υφίστατο έως τότε. Ο νόμος προέκυψε μέσα σε ένα ευνοϊκό διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο, το οποίο ώθησε την Ελλάδα στην ψήφιση του νόμου. Σύμφωνα με το πόρισμα της ομάδας εργασίας του ΥΠΕΣΔΔΑ για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (Κρομμύδας, 2005), η Ελλάδα αντιμετώπιζε εκκρεμείς διεθνείς και ευρωπαϊκές δεσμεύσεις σε σχέση με το θέμα, καθώς ήδη από το 2002 είχε προηγηθεί σύσταση της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών του ΟΗΕ για την υιοθέτηση ενός νομοθετικού πλαισίου σε σχέση με το θέμα, ενώ σχετική Σύσταση είχε απευθύνει και η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ το 2005 στη χώρα μας. Τέλος, και η Απόφαση – Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ε.Ε. της 15^{ης} Μαρτίου του 2001 επέβαλλε στα κράτη – μέλη να λάβουν μέτρα διαμεσολάβησης σε ποινικές διαδικασίες μέχρι το 2006, πράγμα που ώθησε στην υιοθέτηση της ποινικής διαμεσολάβησης που προβλέπεται στο νόμο. Για την κατάρτιση του νόμου συγκροτήθηκε ομάδα εργασίας με απόφαση του τότε Υπουργού Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης Προκόπη Παυλόπουλου, η οποία μελέτησε τη σχετική νομοθεσία στα άλλα κράτη – μέλη της Ε.Ε., ενώ λίγο αργότερα συγκροτήθηκε και νομοπαρασκευαστική επιτροπή (ActionAid Ελλάς, 2018). Σε δεύτερη φάση κλήθηκαν σε διαβούλευση, από την ομάδα εργασίας, οι εκπρόσωποι από τις γραμματείες και τους τομείς γυναικών των κομμάτων και της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και εκπρόσωποι γυναικείων ΜΚΟ της χώρας προκειμένου η ομάδα να καταλήξει στις τελικές της προτάσεις (Κρομμύδας, 2005).

Τελικά, ο νόμος κατά της ενδοοικογενειακής βίας (3500/2006) αποτελείται από 28 άρθρα και στο άρθρο 1 ορίζει ως τέτοια τη βία που ασκείται εντός του οικογενειακού συνόλου που αποτελείται από συζύγους, γονείς και συγγενείς Α και Β βαθμού, εξ' αίματος ή εξ' αγχιστείας, καθώς και τα υιοθετημένα παιδιά ανεξάρτητα από το αν συγκατοικούν ή όχι. Επίσης, στο σκέλος β της παραγράφου 2, του πρώτου άρθρου ορίζεται ότι στην οικογένεια

μπορούν να συμπεριλαμβάνονται και συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τέταρτου βαθμού, εφόσον συγκατοικούν στο ίδιο σπίτι καθώς και πρόσωπα στα οποία έχει οριστεί επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας που είναι μέλος της οικογένειας. Ακόμα, στο σκέλος γ' της δεύτερης παραγράφου αναφέρεται ότι οι διατάξεις του νόμου δεν αφορούν μόνο τα παντρεμένα ζευγάρια αλλά και όσους έχουν έναν μόνιμο σύντροφο με τον οποίο συγκατοικούν καθώς και τα παιδιά τους, εφόσον αυτά διαμένουν μαζί τους, καθώς και τους πρώην συζύγους. Με την αναθεώρηση του νόμου και την ένταξη των προβλέψεων της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης (αρ.3 του ν.4531/18), οι προβλέψεις επεκτείνονται και στους τέως μόνιμους συντρόφους αλλά και στα ζευγάρια (και πρώην ζευγάρια) που είχαν προχωρήσει σε σύμφωνο συμβίωσης.

Στο άρθρο 2 του νόμου αναφέρεται πως απαγορεύεται η χρήση βίας μεταξύ μελών της ίδιας οικογένειας. Ακόμα στο άρθρο 3 ορίζεται ότι αντικαθίσταται ο νόμος 1439 του Αστικού Κώδικα και η άσκηση βίας, μεταξύ των συζύγων μπορεί να χρησιμεύσει ως τεκμήριο κλονισμού του γάμου. Στο άρθρο 4 ορίζεται ότι η άσκηση σωματική βίας σε ανήλικο, μπορεί να οδηγήσει στην εφαρμογή του νόμου 1532 του Αστικού Κώδικα για την αφαίρεση γονικής μέριμνας και την ανάθεση της κηδεμονίας σε τρίτο πρόσωπο. Επιπλέον, στο άρθρο 5 ορίζεται ότι η αποζημίωση για ηθική βλάβη που προκλήθηκε από την άσκηση βίας δεν μπορεί να είναι μικρότερη από 1000 €.

Σε σχέση με τις ποινές που επωμίζεται ο θύτης, στο άρθρο 6 ορίζεται ότι άτομο που προκαλεί ελαφριά κάκωση ή βλάβη τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 1 έτους (παρ.1). Αν η πράξη του θύτη υπάρχει περίπτωση να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή του θύματος ή να προκαλέσει σοβαρή σωματική βλάβη τότε η ποινή είναι φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών, εάν δε το θύμα επιβαρυνθεί με βαριά διανοητική πάθηση ή σωματική βλάβη τότε μπορεί η ποινή να μεταβληθεί σε κάθειρξη έως και 10 χρόνων. Ακόμα, αν ο θύτης γνώριζε και επιδίωκε τα αποτελέσματα της βίας τότε αυτό θεωρείται επιβαρυντική περίπτωση για τον ίδιο (παρ.2, εδάφιο γ). Επίσης, στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι εάν η επίθεση πραγματοποιήθηκε εναντίον εγκύου ή άλλου ατόμου ανίκανου ν' αμυνθεί η τιμωρία φτάνει τα 2 έτη φυλάκισης, ενώ σε διαφορετική περίπτωση αν η βία εκδηλώθηκε μπροστά σε ανήλικο η φυλάκιση είναι 1 έτος.

Επίσης, το Άρθρο 7 αφορά τον εξαναγκασμό του θύματος σε εκτέλεση πράξης, που δεν επιθυμεί, με τη χρήση βίας ή ακόμα και με απειλή βίας. Η περίπτωση αυτή τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 6 μηνών (παρ.1), ενώ η πρόκληση τρόμου με απειλές, βία, παράνομη

πράξη ή παράλειψη τιμωρείται επίσης με φυλάκιση (παρ.2). Τα παραπάνω εγκλήματα, ρυθμίζονται στον Ποινικό Κώδικα, με τα άρθρα 330 (παράνομη βία) και 333 (παράνομη απειλή) τα οποία όταν διαπράττονται κατά συζύγου ή συντρόφου διώκονται με ποινές φυλάκισης έως 6 μηνών και 2 χρόνων αντίστοιχα, ή με χρηματική ποινή.

Το άρθρο 8 είναι επίσης πολύ σημαντικό καθώς τιμωρεί το βιασμό στο πλαίσιο του γάμου και ορίζει ότι όποιος με απειλή ή άσκηση βίας υποχρεώνει το άλλο άτομο σε ακούσια συνουσία ή σε άλλη ασελγή πράξη αντιμετωπίζει την ποινή της κάθειρξης (παρ.1) καλύπτοντας ένα σοβαρό νομοθετικό κενό. Ακόμα, αντικαθίσταται η παράγραφος 1 του άρθρου 338 του Ποινικού Κώδικα και ορίζεται ότι όποιος εκμεταλλεύεται κατάσταση ανικανότητας ή παραφροσύνης άλλου ατόμου τιμωρείται με κάθειρξη 10 ετών (παρ.2).

Στο άρθρο 9 ορίζεται ότι η προσβολή της αξιοπρέπειας μέλους της οικογένειας με *«ταπεινωτικό λόγο για τη γενετήσια ζωή του»* αποτελεί λόγος φυλάκισης έως και 2 χρόνια (παρ.1). Η τιμωρία αυτή μπορεί να προσανυξάνεται ανάλογα με τις περιστάσεις και εάν το θύμα είναι ανήλικο, η φυλάκιση κυμαίνεται από 6 μήνες έως και 3 χρόνια (παρ.2). Το ίδιο δε ισχύει αν ο θύτης εργάζεται σε υπηρεσία κοινωνικής μέριμνας και τέτοιου είδους πράξεις αφορούν άτομα που συναναστρέφεται και εξυπηρετεί κατά τη διάρκεια της εργασίας του (παρ.3). Τέλος, στο άρθρο 10 ορίζεται ότι όποιος εμποδίζει την απόδοση δικαιοσύνης απειλώντας μάρτυρες ή μέλη της οικογένειας, ασκώντας βία ή δωροδοκώντας, τιμωρείται με φυλάκιση από 3 μήνες έως 3 χρόνια.

Παρακάτω στα άρθρα 11 έως και 14 ορίζονται οι προϋποθέσεις για την ποινική διαμεσολάβηση, η διαδικασία που ακολουθείται, οι ποινικές και οι αστικές συνέπειες που προβλέπονται για την τέλεση εγκλημάτων ενδοοικογενειακής βίας. Σημαντικό είναι ότι στο άρθρο 11 αναφέρεται ότι για την έναρξη ποινικής διαμεσολάβησης προϋπόθεση αποτελεί η υπόσχεση του θύτη ότι δε θα προχωρήσει σε παρόμοια πράξη στο μέλλον, θα δεχθεί να μείνει εκτός οικογενειακής εστίας εφόσον το επιθυμεί το θύμα (παρ.2, σκέλος ά), ενώ επίσης οφείλει να παρακολουθήσει αριθμό *«συμβουλευτικών – θεραπευτικών»* συνεδριών σε σχετικό δημόσιο φορέα. Η πιστοποίηση της ολοκλήρωσης του προγράμματος επισυνάπτεται στην δικογραφία. Τέλος, ο θύτης οφείλει *«να αποκαταστήσει»* τυχόν βλάβες που προκάλεσε, αν αυτό είναι εφικτό, και να αποζημιώσει το θύμα.

Σημαντικό είναι ότι η συγκεκριμένη διάταξη έχει λάβει ιδιαίτερα αρνητικές κριτικές, καθώς θεωρείται ότι μέσω της διαμεσολάβησης δίνεται η ευκαιρία στον θύτη να ξεφύγει από το νόμο, εκμεταλλευόμενος την συναισθηματική σύγχυση και την ευαλωτότητα του θύματος, ενώ το θύμα μπορεί να ξαναγίνει αντικείμενο κακοποίησης μετά από κάποιο διάστημα. Σε αυτό το πλαίσιο ιδιαίτερα σημαντική είναι η κριτική της Καίτης Παπαρήγα Κωσταβάρα (2005) στο νόμο του 2006 η οποία υπογράμμισε πως ο συγκεκριμένος νόμος και ο θεσμός της διαμεσολάβησης ειδικότερα έχει σαν απώτερο σκοπό την προστασία του άβατου της οικογένειας και στοχεύει «στη διατήρηση της οικογένειας υπό οποιουδήποτε όρους», και όχι την ουσιαστική υποστήριξη του θύματος. Ταυτόχρονα αναφέρει ότι το τελευταίο που χρειάζεται μία κακοποιημένη γυναίκα είναι ο διάλογος παρουσία τρίτου (του διαμεσολαβητή) με τον θύτη, υπογραμμίζοντας ότι η συγκεκριμένη πρόβλεψη δεν καλύπτει τις ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της χώρας, παρά τους ισχυρισμούς της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής, για την ανάγκη ύπαρξης διαμεσολάβησης με βάση τα πρότυπα άλλων ευρωπαϊκών χωρών, ενώ υποστηρίζει ότι ουσιαστική λύση στα παραπάνω θα ήταν η επιτάχυνση της δικαστικής διαδικασίας για την καλύτερη προστασία του θύματος.

Παρακάτω, στο άρθρο 15 ορίζεται ότι στο νόμο 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προστίθεται η πρόβλεψη ότι σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, ο θύτης μπορεί να υποχρεωθεί να εγκαταλείψει την οικογενειακή εστία καθώς και να μην του επιτρέπεται η πρόσβαση στο χώρο διαμονής και εργασίας του θύματος, στις κατοικίες κοντινών συγγενών του ή ακόμα και στα εκπαιδευτήρια των παιδιών της οικογένειας. Επιπλέον αν η βία στρέφεται κατά ανηλίκου, στο άρθρο 16 ορίζεται ότι η παραγραφή του αδικήματος ξεκινά από την ενηλικίωσή του.

Επίσης σημαντικό είναι, ότι με βάση όσα αναφέρονται στο νόμο, εφόσον καταγγελθούν οι πράξεις των άρθρων 6,7, 9 και 10 το άρθρο 17 (παρ. 1), προβλέπεται η αυτεπάγγελτη δίωξη, χωρίς την προηγούμενη υποβολή έγκλησης, και η έναρξη της διαδικασίας του αυτόφωρου (παρ.2). Επιπλέον, υπάρχει ειδική πρόβλεψη με το αρ. 28 (παρ.1) του νόμου 4044/2012 σε σχέση με τη μη απαίτηση παράβολου για τα εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας («Τι προβλέπει η νομοθεσία για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας», 2018)

Παρακάτω, στα άρθρα 21- 27, προβλέπονται τα μέτρα που λαμβάνει το κράτος για παροχή βοήθειας στα θύματα. Σύμφωνα με το άρθρο 21(παρ.1):

«τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας δικαιούνται ηθικής συμπαράστασης και της αναγκαίας υλικής συνδρομής από νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που λειτουργούν για αυτούς τους σκοπούς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και από κοινωνικές υπηρεσίες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης».

Επίσης, στη παράγραφο 2 ορίζεται ότι αφού ενημερωθούν για κάποιο περιστατικό βίας, οι αρχές οφείλουν από τη στιγμή που θα το αιτηθεί το θύμα να κοινοποιήσουν το περιστατικό στους αρμόδιους φορείς, ώστε να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα. Ωστόσο, και αυτά τα άρθρα δέχθηκαν δριμεία κριτική, εξαιτίας της μη εξειδικευμένης αναφοράς σε συγκεκριμένους θεσμούς και όργανα υποστήριξης των θυμάτων αλλά και εξαιτίας της μη πρόβλεψης συγκεκριμένου κρατικού κονδυλίου στο νόμο για την οικονομική υποστήριξη των θυμάτων, ενώ κατακρίθηκε η πρόβλεψη οικονομικής υποστήριξης των θυμάτων μέσω του ευεργετήματος πενίας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 22⁷⁵. Τέλος, το άρθρο 23, προβλέπει ότι μέσα στις υποχρεώσεις των διευθυντών σχολείων, δημοσίων ή ιδιωτικών, καθώς και των διευθυντών μονάδων προσχολικής αγωγής, είναι να αναφέρουν στις αστυνομικές αρχές, τυχόν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας που έχουν υποπέσει στην αντίληψη των εκπαιδευτικών των μονάδων τους.

Συνολικά ο νόμος κατά της ενδοοικογενειακής βίας επικρίθηκε πριν την τελική ψήφιση του, καθώς θεωρήθηκε ότι μέσω των ποινών που προβλέπει για τους θύτες δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα στη ρίζα του, αγνοώντας τις βαθύτερες αιτίες που προκαλούν τη βία κατά των γυναικών, καθώς δεν στοχεύει στην αλλαγή των κοινωνικών νοοτροπιών που οδηγούν σε αυτές τις συμπεριφορές (Παπαρήγα - Κωσταβάρα, 2005). Σύμφωνα με μία παρόμοια ανάγνωση της Αλίκης Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (2005), η ουδέτερη οπτική που υιοθετείται στο νόμο σε σχέση με το φύλο, δεν βοηθά καθώς, παρόμοια οπτική υιοθετείται και στον Π.Κ., χωρίς να αντιμετωπίζεται το βαθύτερο αίτιο παρόμοιων συμπεριφορών στην οικογένεια. Τέλος, σημειώνεται ότι η απλή πρόβλεψη αυστηρότερων ποινών στο νόμο δεν αρκεί για την εξάλειψη εγκληματικών συμπεριφορών στην οικογένεια και πως η ποινική αντιμετώπιση των εγκλημάτων θα πρέπει να συμβαδίζει με την κοινωνική θεραπεία συγκεκριμένων συμπεριφορών και νοοτροπιών για τις σχέσεις και τους ρόλους των δύο φύλων στην οικογένεια.

⁷⁵ Το άρθρο 22 ορίζει ότι στα θύματα που χρειάζονται να λάβουν ασφαλιστικά μέτρα μετά από περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, παρέχεται το ευεργέτημα πενίας για την κάλυψη των δικαστικών τους εξόδων.

Τέλος, ένας νόμος που σχετίζεται με την προστασία των γυναικών και την καταπολέμηση των σεξιστικών στερεοτύπων και ψηφίστηκε πρόσφατα είναι ο νόμος 4604/2019 για την «Προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας», ο οποίος εμπεριέχει σημαντικές διατάξεις για τις δομές του Δικτύου της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων. Ο νόμος αναφέρεται γενικά στη ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλους τους τομείς της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής (Αρ.3). Μεταξύ άλλων, σημαντικό είναι το άρθρο 4 του νόμου, το οποίο καθορίζει τους δημόσιους φορείς που επιφορτίζονται με το έργο της επίτευξης της ουσιαστικής ισότητας στη χώρα. Σε αυτούς περιλαμβάνεται ένα σύνολο φορέων σε κεντρικό επίπεδο (ΓΓΟΠΠΦ και ΚΕΘΙ), σε περιφερειακό επίπεδο (οι Περιφερειακές Επιτροπές Ισότητας των περιφερειών, το Αυτοτελές Γραφείο Ισότητας σε κάθε περιφέρεια, και ο Τομέας Ισότητας της Ένωσης Περιφερειών και το Γραφείο Ισότητας των Φύλων της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας) και σε τοπικό επίπεδο (οι υπηρεσιακές μονάδες άσκησης κοινωνικής πολιτικής και πολιτικών ισότητας των φύλων, οι Δημοτικές Επιτροπές Ισότητας και η Επιτροπή Ισότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας και το Γραφείο Ισότητας της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας).

Επίσης, ιδιαίτερη σημασία για όσα μελετάμε έχει το άρθρο 9 του νόμου, όπου προβλέπεται η λειτουργία συμβουλευτικού γνωμοδοτικού οργάνου (Εθνικό Συμβούλιο Ισότητας των Φύλων), το οποίο θα είναι αρμόδιο για την διαβούλευση με γυναικείες οργανώσεις και οργανώσεις που προωθούν την ισότητα, με ιδιωτικούς και δημόσιους κοινωνικούς φορείς, με εκπροσώπους των ΟΤΑ και με εκπροσώπους των Ανεξάρτητων Αρχών, με σκοπό την προώθηση και τη συζήτηση πολιτικών για την ισότητα των φύλων. Επιπλέον, τα άρθρα 17 και 24 του νόμου, προβλέπουν την προώθηση της ισότητας, την καταπολέμηση των αρνητικών στερεοτύπων και την ευαισθητοποίηση σε σχέση με τις έμφυλες διακρίσεις στην εκπαίδευση και στα ΜΜΕ αντίστοιχα. Τέλος, τα άρθρα 25, 26 και 27 (κεφάλαιο 4^ο) του νόμου, ορίζουν τη σύσταση και τη στελέχωση των υποστηρικτικών δομών (των συμβουλευτικών κέντρων, των ξενώνων και της τηλεφωνικής γραμμής έκτακτης ανάγκης αντίστοιχα) για τα θύματα έμφυλης βίας. Οι παραπάνω διατάξεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς διασφαλίζουν (ή τουλάχιστον αυτό αναμένεται) τη συνέχιση των πολιτικών που σχετίζονται με τις συγκεκριμένες δομές. Ωστόσο, σημειώνεται σύμφωνα με τις Νάτση και Παπά (2019), ότι η επανάληψη της έκφρασης «δύναται» στο νόμο, δεν αποτελεί επιτακτική διατύπωση, με αποτέλεσμα να δίνεται η αίσθηση ότι το κάθε όργανο μπορεί να αποφασίσει στη βάση τη διακριτικής του ευχέρειας για την εφαρμογή των παραπάνω διατάξεων.

4.4. Πολιτικές στην Ελλάδα

Το πρώτο εθνικό πρόγραμμα δράσης ξεκίνησε την περίοδο 2010 – 2013 με τίτλο «Εθνικό πρόγραμμα δράσης για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών 2010 – 2013». Το πρόγραμμα αυτό αποτέλεσε μέρος του Εθνικού προγράμματος για την ουσιαστική ισότητα των φύλων και εισήγαγε τις «οριζόντιες παρεμβάσεις εθνικής εμβέλειας» μεταξύ των οποίων ήταν και η λειτουργία της τηλεφωνικής γραμμής SOS 15900. Οι δράσεις αυτής της περιόδου είχαν να κάνουν με την έκδοση εκπαιδευτικού υλικού για τα στελέχη της τηλεφωνικής γραμμής και των συμβουλευτικών κέντρων, δράσεις ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, δημιουργία ιστότοπου για τη βία κατά των γυναικών (www.womensos.gr) καθώς και τη δημιουργία συμβουλευτικών κέντρων στο πλαίσιο του προγράμματος «Δράσεις της δημόσιας διοίκησης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών». Μέσω του προγράμματος που χρηματοδοτήθηκε από τα κονδύλια ΕΣΠΑ, δημιουργήθηκε για πρώτη φορά ένα ολοκληρωμένο δίκτυο με 61 δομές, αποτελούμενο από συμβουλευτικά κέντρα και ξενώνες φιλοξενίας γυναικών και των παιδιών τους.

Η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων συνεχίζει το έργο της την περίοδο 2016- 2020 με μία σειρά από προγράμματα και δράσεις που αποτυπώνονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (Γενική Γραμματεία Ισότητας, 2017, σ.35- 36). Πιο συγκεκριμένα, οι δράσεις αυτές έχουν να κάνουν με :

- *«Δράσεις ψυχοκοινωνικής και νομικής στήριξης»* (υπηρεσίες συμβουλευτικής, ενημέρωσης - πληροφόρησης για τα δικαιώματα των γυναικών και τις υπάρχουσες δομές, υπηρεσίες παραπομπής των γυναικών σε ξενώνες, κέντρα υγείας, νοσοκομεία και άλλους φορείς για την αντιμετώπιση της βίας, υπηρεσίες παροχής νομικής βοήθειας και κέντρα δικτύωσης για την απασχόληση και την εκπαίδευση αυτών των γυναικών).
- *«Δράσεις δικτύωσης»* (Δικτύωση των κέντρων στήριξης, φιλοξενίας και φροντίδας με τους υπόλοιπους φορείς όπως η αστυνομία, οι τηλεφωνικές γραμμές στήριξης και τα νοσοκομεία).
- Η τελευταία δράση αναφέρεται στις *«δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης»*, προκειμένου να γίνει γνωστό το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών και να αντιμετωπιστεί κατάλληλα από κρατικούς και μη φορείς.

Εν τέλει, αξίζει να αναφερθεί ότι στο πλαίσιο του παραπάνω σχεδίου δράσης λειτουργούν, υπό την αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (<http://www.isotita.gr/emfyli-via/>), 15 συμβουλευτικά κέντρα της ΓΓΟΠΠΦ σε διάφορες

πόλεις της χώρας, τα οποία παρέχουν δωρεάν τις υπηρεσίες τους, καθώς και 27 συμβουλευτικά κέντρα Δήμων ανά την Ελλάδα. Επιπλέον, από το 2013 στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΣΠΑ, του Υπουργείου Εσωτερικών της ΓΓΙΦ «Ανάπτυξη Δομών και Υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς όφελος των γυναικών για την καταπολέμηση της βίας» λειτουργούν 20 ξενώνες φιλοξενίας⁷⁶ σε διάφορες πόλεις, οι οποίοι λειτουργούν σε συνεργασία με τους Δήμους, ενώ 2 εξ αυτών λειτουργούν στο πλαίσιο των προγραμμάτων του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ). Ακόμα, σημαντική είναι η λειτουργία της τηλεφωνικής γραμμής 15900, η οποία αποτελεί γραμμή πανελλήνιας εμβέλειας και λειτουργεί όλο το 24ωρο για καταγγελίες και συμβουλευτική σε γυναίκες που έχουν υπάρξει θύματα βίας, χωρίς ωστόσο να πληροί τις προϋποθέσεις που ορίζει η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, σχετικά με 24ωρη και δωρεάν λειτουργία. Επιπλέον, γραμμή άμεσης βοήθειας λειτουργεί και από το ΕΚΚΑ με τον αριθμό 197, η οποία στόχο έχει την υποστήριξη ενός συνόλου ευάλωτων ομάδων, μεταξύ των οποίων και τις κακοποιημένες γυναίκες.

Όσον αφορά την λειτουργία των ξενώνων του δικτύου, το 2018 δημοσιεύθηκε σχετική απόφαση από το Υπουργείο Εσωτερικών για τους κανόνες στους οποίους υπόκεινται οι ξενώνες και τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες δέχονται γυναίκες μαζί με τα παιδιά τους. Σύμφωνα με όσα προβλέπονται οι γυναίκες μπορούν να παραμείνουν στους ξενώνες για 3 μήνες με δυνατότητα παράτασης της φιλοξενίας των ίδιων και των παιδιών τους, εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο. Η παραπομπή των γυναικών στους ξενώνες γίνεται μέσω των Συμβουλευτικών Κέντρων της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, μέσω των συμβουλευτικών κέντρων των Δήμων, ή μέσω του ΕΚΚΑ. Για την εισαγωγή των γυναικών στους ξενώνες χρειάζεται ιατρική γνωμάτευση για τις ίδιες και τα παιδιά τους από παθολόγο, ώστε να διαπιστωθεί ότι αυτές δεν πάσχουν από αερογενώς μεταδιδόμενα νοσήματα και δερματολογικές ασθένειες. Επίσης απαραίτητη είναι η ψυχιατρική εκτίμηση για την δυνατότητα συμβίωσης με άλλες γυναίκες και η παιδιατρική γνωμάτευση. Σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης μπορεί να πραγματοποιηθεί φιλοξενία των γυναικών παραλείποντας τις παραπάνω διαδικασίες, οι οποίες καθυστερούν την εισαγωγή των γυναικών στους ξενώνες, και οι ίδιες μπορούν να παραπεμφθούν στους ξενώνες του ΕΚΚΑ Αθήνας και στον ξενώνα του Δήμου Αθηναίων, με μέγιστη διάρκεια προσωρινής διαμονής 3 ημερών. Αν μετά τις απαιτούμενες εξετάσεις οι γυναίκες ή/και τα παιδιά τους διαπιστωθεί ότι πάσχουν από

⁷⁶ Σύμφωνα με δημοσιεύματα του τύπου ο ξενώνας γυναικών που λειτουργούσε στο Δήμο Αχαρνών, έκλεισε το Δεκέμβριο του 2018, χωρίς να υπάρχουν έκτοτε νεότερα για την επαναλειτουργία του, με αποτέλεσμα να μειωθεί ο αριθμός των ξενώνων από 21 σε 20 (Κοκκινάκη, 2018).

κάποιο νόσημα, πρέπει να αποχωρήσουν άμεσα από τις δομές. Τέλος, ένας σημαντικός περιορισμός που προστίθεται σε όλα τα παραπάνω είναι ότι οι γυναίκες μπορούν να φιλοξενοούνται στους ξενώνες μαζί με τα παιδιά τους, εφόσον αυτά είναι ανήλικα κορίτσια έως 18 ετών και αγόρια έως 12 ετών (Κανονισμός Λειτουργίας Ξενώνων Κακοποιημένων Γυναικών, 2018), πράγμα που περιορίζει όσες γυναίκες έχουν κακοποιηθεί από το σύντροφο ή τον σύζυγό τους, και διστάζουν να φύγουν από την εστία τους, φοβούμενες ότι το παιδί τους θα παραμείνει με τον θύτη, ειδικά στις περιπτώσεις όπου δεν μπορούν να βρσκονται στον ξενώνα μαζί με τους έφηβους γιους τους.

Κλείνοντας, στο πλαίσιο των παραπάνω πολιτικών αξίζει να αναφερθεί η πιλοτική παρέμβαση του προγράμματος «Αριάδνη», το οποίο αποτέλεσε έργο που συγχρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα «Δικαιώματα – Ισότητα - Ιθαγένεια» της Ε.Ε. και στόχο είχε την εκπαίδευση 150 αστυνομικών και την διατομεακή συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών διαφορετικών φορέων και υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Μεταξύ άλλων καταγράφηκαν οι αντιλήψεις και οι στάσεις των αστυνομικών για το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας, ενώ ευρύτεροι στόχοι του προγράμματος ήταν η ενδυνάμωση της σχέσης μεταξύ θύματος και αστυνομίας καθώς και η καλύτερη επικοινωνία των επαγγελματιών της αστυνομίας με τις δομές αρωγής των θυμάτων. Στο πλαίσιο του προγράμματος δημιουργήθηκε σχετικός «Πρακτικός Αστυνομικός Οδηγός» με την επεξήγηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και σχετικές προτάσεις διαχείρισης των περιστατικών προς την αστυνομία (ΚΕΜΕΑ, χ.χ.).

Τέλος, μία άλλη πολιτική που συνδέεται με την αστυνομία και στόχο έχει την καλύτερη απόκριση απέναντι στη βία και την προστασία των θυμάτων είναι η σύσταση αρμόδιων γραφείων για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, σε κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες της αστυνομίας. Το σχετικό προεδρικό διάταγμα εκδόθηκε τον Απρίλιο του 2019 και αναμένεται η στελέχωση και η λειτουργία των υπηρεσιών⁷⁷.

⁷⁷ Προεδρικό Διάταγμα Τροποποίηση διατάξεων των π.δ/των 178/2014 «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας» (Α' 281) και 7/2017 «Αναδιάρθρωση - αναδιοργάνωση, σύσταση και λειτουργία περιφερειακών υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας» (Α' 14) 37/2019- ΦΕΚ 63/Α/23.4.2019.

3^ο ΜΕΡΟΣ - ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

5. Δράσεις και Κριτική Αποτίμηση των Πολιτικών στην Ελλάδα από τους Φορείς του Πεδίου

5.1 Σκοπός και Μεθοδολογία της έρευνας

Για την καλύτερη εμβάθυνση στην περίπτωση της Ελλάδας και τη διαπίστωση του κατά πόσο υπάρχει σύγκλιση με τις πολιτικές και τους κανόνες που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και το ποια είναι τα κενά στην άσκηση της εγχώριας πολιτικής σε σχέση με την ενδοοικογενειακή βία και πώς έχουν επηρεάσει οι γυναικείες – φεμινιστικές οργανώσεις την υιοθέτηση νέων πολιτικών, πραγματοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με φορείς πολιτικής στο συγκεκριμένο πεδίο. Θεωρήθηκε σωστό να καταγραφούν οι απόψεις επιμέρους φορέων που συμμετέχουν με διαφορετικούς τρόπους στη διαμόρφωση των συγκεκριμένων πολιτικών, από κρατικούς φορείς, όπως η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, μέχρι και γυναικείες και φεμινιστικές οργανώσεις και ΜΚΟ που συμμετέχουν ενεργά στο πεδίο. Οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν το διάστημα Νοέμβριος – Δεκέμβριος 2019, ωστόσο είχε προηγηθεί μία περίοδος σχεδιασμού των ερωτήσεων και προσέγγισης των οργανισμών που συμμετείχαν στην έρευνα, ήδη από τον Οκτώβριο του 2019. Και οι 9 φορείς στους οποίους απευθυνθήκαμε αποκρίθηκαν θετικά στο αίτημά μας για συνέντευξη, ενώ μοναδική δυσκολία αποτέλεσε η καθυστέρηση που σημειώθηκε, έως ότου οριστικοποιηθεί η ημέρα της συνέντευξης. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης στους χώρους των φορέων, εκτός από 2 περιπτώσεις που πραγματοποιήθηκαν σε ιδιωτικό και δημόσιο χώρο. Όλες οι συνεντεύξεις είχαν διάρκεια πάνω από 1 ώρα. Παρακάτω γίνεται αναφορά στους φορείς που επιλέχθηκαν και στους άξονες της συνέντευξης της έρευνας.

5.2. Η επιλογή των φορέων

Όπως προαναφέρθηκε, έγινε προσπάθεια να επιλεγούν φορείς από όλο το φάσμα των οργανισμών και των οργανώσεων που εμπλέκονται στην διαμόρφωση των πολιτικών σε σχέση με την βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία ειδικότερα, ώστε να έχουμε μία όσο το δυνατόν πιο πλήρη εικόνα σε σχέση με το θέμα. Πιο συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν 9 φορείς, μεταξύ των οποίων, η **Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων**, του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, καθώς κατέχει κεντρικό ρόλο όπως καταγράφηκε παραπάνω, στην χάραξη και την εφαρμογή των πολιτικών ισότητας των φύλων. Επίσης, διενεργήθηκαν συνεντεύξεις με το **Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)**, το οποίο διαθέτει τους δύο ξενώνες έκτακτης φιλοξενίας σε Αθήνα

και Θεσσαλονίκη. Σημαντική ήταν η συμβολή της συνέντευξης που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της έρευνας με δύο εκπροσώπους του **Κέντρου Μελετών Ασφαλείας (ΚΕΜΕΑ)**, που υπάγεται στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Η συνέντευξη με τους εκπροσώπους του, έδωσε μία πιο ξεκάθαρη εικόνα σε σχέση με τον σχεδιασμό του έργου «Αριάδνη» και τα κενά που εντοπίζει μία υπηρεσία που συνεργάζεται άμεσα με την ελληνική αστυνομία.

Επιπλέον, συνεντεύξεις διενεργήθηκαν με το **Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας (Ε.Δ.κ.Β.)**, το οποίο αποτελεί Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία και συμβάλλει στον σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε σχέση με την ευαισθητοποίηση και την ενημέρωση απέναντι στη βία κατά των γυναικών, νέων, εκπαιδευτικών και όσων επαγγελματιών δραστηριοποιούνται στο πεδίο, ενώ ασχολείται αποκλειστικά με το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας κατά γυναικών μέσω δράσεων πρόληψης, ολιστικής στήριξης και προστασίας κακοποιημένων γυναικών και των παιδιών τους. Ένας άλλος φορέας που συμμετείχε στο πλαίσιο της έρευνας ήταν η φεμινιστική συλλογικότητα και σωματείο **ΤΟ ΜΩΒ**, η οποία δίνει το παρόν στους φεμινιστικούς αγώνες, ιδιαίτερα μέσα από την ηλεκτρονική σελίδα που διατηρεί, ενώ ταυτόχρονα παραστέκεται ηθικά και υλικά σε γυναίκες κατά τη διάρκεια δικαστικών αγώνων αλλά και στις φυλακές. Επίσης, στην έρευνα συμμετείχε το **Κέντρο Γυναικείων Ερευνών και Μελετών Διοτίμα**, το οποίο αποτελεί γυναικεία μη κυβερνητική οργάνωση, που εστιάζει στην μελέτη των έμφυλων διακρίσεων και παράλληλα προσφέρει δωρεάν υπηρεσίες συμβουλευτικής σε επιζήσασες έμφυλης βίας, δίνοντας παράλληλα ιδιαίτερη προσοχή σε προσφύγισσες και μετανάστριες. Ακόμα, συνεντεύξεις δέχθηκαν να παραχωρήσουν εκπρόσωποι των ελληνικών τμημάτων 2 διεθνών ΜΚΟ, η **ActionAid Ελλάς** και η **Διεθνής Αμνηστία Ελλάδος**. Η πρώτη, πέρα από ανθρωπιστική οργάνωση, αποτελεί, από την ίδρυσή της, φεμινιστική οργάνωση, καθώς διαθέτει μία 10ετή στρατηγική η οποία θέτει στο επίκεντρο τα δικαιώματα των γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις. Ταυτόχρονα, από το 2017 έχει θέσει σε λειτουργία ένα κέντρο ημέρας, το «Επίκεντρο», το οποίο απευθύνεται σε ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, ενώ το 2018, το ελληνικό τμήμα της οργάνωσης δημοσίευσε μία μεγάλη έρευνα για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ενδοοικογενειακή βία και την οπτική των επαγγελματιών του πεδίου σε σχέση με το θέμα. Επίσης, η Διεθνής Αμνηστία Ελλάδος, θεωρήσαμε ότι θα μπορούσε να φωτίσει το ρόλο των ΜΚΟ και των γυναικείων – φεμινιστικών οργανώσεων, μέσα από τον ενεργή δράση που έχει σε ζητήματα διακρίσεων σε σχέση με το φύλο και διεκδικήσεων γύρω από τα θέματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και μέσα από τον πρόσφατο αγώνα της για την αλλαγή του νομικού ορισμού του βιασμού και την

προσθήκη της προϋπόθεσης της συναίνεσης στο άρθρο 336 του Π.Κ. Τέλος, συνέντευξη διενεργήθηκε και με την ελληνική αντιπροσωπεία του **Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών Ελλάδος (EWL)**, το οποίο αποτελεί μία από τις αντιπροσωπείες που υπάρχουν σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. και είναι η μεγαλύτερη συνομοσπονδία γυναικείων οργανώσεων στην Ελλάδα με 50 οργανώσεις μέλη, αποτελώντας θεσμικό συνομιλητή των ελληνικών γυναικείων οργανώσεων με τα όργανα της Ε.Ε.

5.3. Οι άξονες της συνέντευξης

Όπως αναφέρθηκε για την καλύτερη κατανόηση του θέματος δημιουργήθηκε ένας οδηγός συνέντευξης με 4 άξονες, προκειμένου να διευκολυνθεί η διενέργεια των συνεντεύξεων. Οι συνεντεύξεις ακολούθησαν τη διαδικασία που προβλέπει μία ημιδομημένη μορφή συνέντευξης η οποία στηρίζεται στην χαλαρή συζήτηση μεταξύ ερωτώμενου/ης και συνεντευκτή/ριας. Θεωρείται ότι οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας, είναι ημιδομημένες, καθώς δεν τηρήθηκε πάντα η ίδια σειρά των ερωτήσεων σε όλες τις συνεντεύξεις, ενώ κάποιες παραλήφθηκαν ή άλλες προστέθηκαν, ανάλογα με τον φορέα από τον οποίο ζητούσαμε απαντήσεις και τη ροή της συζήτησης. Επιπλέον, σε κάποιες περιπτώσεις χρειάστηκε να επιμείνουμε ή να εμβαθύνουμε με συμπληρωματικές ερωτήσεις που δεν περιλαμβάνονταν στον οδηγό συνέντευξης, για την καλύτερη κατανόηση του θέματος και των απόψεων των φορέων. Έτσι, παρακάτω παρουσιάζονται οι 4 άξονες ερωτήσεων, βάσει των οποίων διενεργήθηκαν οι συνεντεύξεις.

Ο πρώτος άξονας αφορούσε εισαγωγικές πληροφορίες για τους φορείς των συνεντεύξεων, σε σχέση με τη δράση τους για το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών, καθώς και τις δυσκολίες και τις προτάσεις που καταγράφουν για τα συγκεκριμένα θέματα. Στον δεύτερο άξονα, επικεντρωθήκαμε στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, ενώ οι ερωτήσεις είχαν σχέση με την συμβολή της Ε.Ε. γύρω από τα θέματα εξάλειψης της έμφυλης βίας, το αν επηρέασε η Ε.Ε. τις πολιτικές για τη βία κατά των γυναικών στη χώρα μας και ποια τα κενά και οι στόχοι της Ε.Ε. σε σχέση με το θέμα. Ο τρίτος άξονας, εστιάζει στην αξιολόγηση των εγχώριων πολιτικών από τους φορείς, στον εντοπισμό των ελληνικών ελλείψεων και στόχων και τέλος στον τέταρτο άξονα επικεντρωθήκαμε στον ρόλο με τον οποίο οι φεμινιστικές οργανώσεις επηρεάζουν τις εγχώριες πολιτικές για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

5.4. Ανάλυση των αποτελεσμάτων

5.4.α. Πρώτος άξονας – Πλαίσιο δράσης των φορέων και εγγενείς δυσκολίες του πεδίου

Ο πρώτος άξονας των συνεντεύξεων επικεντρώθηκε στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φορείς και οι οργανισμοί σε σχέση με την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στο πεδίο. Μερικές από τις απαντήσεις, που φαίνεται να επαναλαμβάνονται παρακάτω, είναι ότι οι ίδιες οι γυναίκες που βιώνουν τη βία, πολλές φορές διστάζουν να προβούν σε καταγγελία εξαιτίας των στερεοτύπων που κυριαρχούν και της επίρριψης των ευθυνών στο θύμα. Επίσης, οι δαιδαλώδεις διαδικασίες, η προβληματική αντιμετώπιση των γυναικών από τις διάφορες υπηρεσίες και ειδικότερα από την αστυνομία, η έλλειψη ενημέρωσης των γυναικών για τα δικαιώματά τους, το έλλειμμα πληροφόρησης και εκπαίδευσης των επαγγελματιών αλλά και η έλλειψη ευαισθητοποίησης της κοινωνίας γενικότερα σε σχέση με τα δικαιώματα των γυναικών είναι μόνο μερικά από τα εγγενή προβλήματα του πεδίου.

Σύμφωνα με την εκπρόσωπο της ActionAid, ένα βασικό πρόβλημα που ανακύπτει μέσα από την εργασία στο πεδίο είναι οι αντιστάσεις του κόσμου, αλλά και των νομικών επαγγελματιών ειδικότερα, σε σχέση με την κατανόηση του θέματος και την αποδοχή της σημασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των διεκδικήσεων γύρω από αυτά, όπου αναφέρει χαρακτηριστικά :

«Πρόβλημα προκύπτει και από το πως αποδεχόμαστε την ιδέα των δικαιωμάτων. Δηλαδή ακόμα και αυτό προβάλλει αντιστάσεις του τύπου, πάλι για δικαιώματα θα μιλάμε, έλεος πια με τα δικαιώματα !».

Σε αυτό έρχεται να συμπληρώσει η εκπρόσωπος του ΜΩΒ, την καχυποψία που κυριαρχεί, όπως σημειώνει στους δικαστικούς κύκλους απέναντι στα δικαιώματα των γυναικών, όπου πολλές φορές θέματα βίας κατά των γυναικών υποβαθμίζονται ως ζητήματα με τα οποία δεν μπορεί να «χάνει» το χρόνο της η δικαιοσύνη.

Μία άλλη δυσκολία που αναγνωρίζεται από τους περισσότερους φορείς, είναι ο ρόλος της αστυνομίας και άλλων φορέων που εμπλέκονται στη διαδικασία της καταγγελίας και του δικαστικού αγώνα της γυναίκας. Η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ αναφέρει χαρακτηριστικά:

«Μπορεί να έχουμε θέματα έλλειψης ενημέρωσης από τα αστυνομικά τμήματα για το πως προσεγγίζεται ένα θύμα βίας, τι δυνατότητες υπάρχουν από πλευράς προστασίας, αν το θύμα ενημερώνεται για όλα του τα δικαιώματα...».

Όπως αναφέρουν οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ που συμμετείχαν στη σχεδίαση και την εφαρμογή του έργου «Αριάδνη», στοίχημα για αυτούς αποτέλεσε το κατά πόσο επαγγελματίες στο χώρο της αστυνομίας μπορούν να αλλάξουν εδραιωμένες στάσεις, αντιλήψεις και στερεότυπα, σε σχέση με το «ιερό» της οικογένειας, και τη μη ώθηση της γυναίκας σε διαδικασία συμφιλίωσης με το θύτη. Χαρακτηριστικά αναφέρουν:

«Κατά πόσο μία επαγγελματική ομάδα, που από τα 18 της χρόνια μαθαίνει, εκπαιδεύεται, νοσηματοδοτεί τη ζωή της επί της ουσίας στο πλαίσιο μιας συντηρητικής δομής ταυτότητας, γιατί μιλάμε για ημιστρατιωτική επαγγελματική δομή ταυτότητας, θα μπορούσε να υπερβεί καθιερωμένες βεβαιότητες και να αναγνωρίσει το γεγονός ότι νομιμοποιείται - δεν νομιμοποιείται να παρέμβει με ουδετερότητα και επαγγελματισμό ;(...) Πως θα μπορούσε ένας επαγγελματίας που έχει ψηλά τον νόμο να διαχειριστεί έναν νόμο που προβλέπει την δίωξη ενός δράστη ενδοοικογενειακής βίας ; Βίας το αναγνωρίζει το σύστημα του, το ενδοοικογενειακής όμως ; Κατά πόσο μπορεί να δράσει επαγγελματικά και να μην μπει στη διαδικασία συμφιλίωσης;».

Η εκπρόσωπος του οργανισμού της ActionAid Ελλάς συμφωνεί ότι μία επιμέρους δυσκολία προκύπτει από τα ίδια τα άτομα που εργάζονται στο πεδίο, στις διάφορες υπηρεσίες, και ειδικότερα στην αστυνομία, καθώς γίνεται προσπάθεια να απαλλαγούν από την ευθύνη ενός τόσο περίπλοκου θέματος. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει :

« ... όταν έρχεται κάποιος αντιμέτωπος με ένα τέτοιο θέμα, θέλει να βγάλει από πάνω του την ευθύνη, ειδικά όταν καταλαβαίνει ότι αυτό που πρέπει να διαχειριστεί είναι βαρύ... Αυτό το κάνει συνήθως η αστυνομία.».

Παρακάτω, η εκπρόσωπος της Διοτίμα αναφέρει ότι, τόσο στην αστυνομία, όσο και σε υπηρεσίες υγείας, δεν τηρείται το πρωτόκολλο σε σχέση με την αναφορά και την καταγραφή των περιστατικών, ενώ στην αστυνομία κυριαρχεί μία αντίληψη υποτίμησης της έμφυλης βίας και επίρριψης των ευθυνών στο θύμα. Στα παραπάνω έρχονται να προστεθούν τα λεγόμενα της εκπροσώπου του Ε.Δ.Κ.Β., η οποία σημειώνει ότι πρόβλημα αποτελεί και η έλλειψη

υποστήριξης της γυναίκας και των παιδιών της, ενώ βρίσκεται στο αστυνομικό τμήμα αποφασισμένη να καταγγείλει τον θύτη, αλλά αντιμετωπίζει την αποθάρρυνση σε πολλές περιπτώσεις από την αστυνομία με παρόμοια λόγια:

«Πρόσεξε τι θα κάνεις, γιατί αν του κάνεις μήνυση θα σου κάνει και αυτός και θα σε κρατήσω εδώ μαζί με το μωρό.»

Ταυτόχρονα, αντίσταση καταγράφεται και από τα ίδια τα θύματα τα οποία αρκετά συχνά δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν τη βία όπως αναφέρει η εκπρόσωπος της ActionAid Ελλάς:

«Όταν βλέπουμε ανθρώπους που είναι θύματα δυσκολεύονται να το αναγνωρίσουν (...). Ένας άνθρωπος που υφίσταται βία, είτε δεν αναγνωρίζει τη βία που του ασκείται, είτε δεν θέλει να την αναγνωρίσει. Είναι και αυτό μία δυσκολία που υφίσταται σε ατομικό επίπεδο».

Στο παραπάνω, έρχεται να προσθέσει η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας, τη δυσκολία των θυμάτων να καταγγείλουν ένα περιστατικό εξαιτίας των γενικότερων κοινωνικών συνθηκών:

«...έτσι όπως συγκροτούνται οι κοινωνίες είναι εξαιρετικά δύσκολο για μία γυναίκα, εξαιτίας του κοινωνικού βάρους που θα νιώσει και από το κοντινό της περιβάλλον, αλλά και από τον ευρύτερο δημόσιο διάλογο, να φτάσει να καταγγείλει ένα περιστατικό βίας».

Παρακάτω, η εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών αναφέρει ότι οι γυναίκες παρά την ύπαρξη δομών, ανησυχούν και φοβούνται να καταγγείλουν την ενδοοικογενειακή βία λόγω της αντίληψης που κυριαρχεί ότι θα διαλυθεί η οικογένεια τους. Στα παραπάνω η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ προσθέτει ότι κάποιες φορές, δυσκολίες προκύπτουν και από την αναποφασιστικότητα των ίδιων των γυναικών σε σχέση με τη διατήρηση της επικοινωνίας τους με το θύτη, μετά την παραπομπή τους σε καταφύγιο, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει στην αποκάλυψη των στοιχείων των ξενώνων.

Στη συνέχεια, αναδείχθηκαν και άλλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα θύματα, όπως οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και η αρνητική αντιμετώπισή τους από τους θεσμούς. Η εκπρόσωπος του ΜΩΒ αναφέρει τις δυσκολίες που ανακύπτουν για την καταγγελία μίας γυναίκας στην αστυνομία, αλλά και την εξουθενωτική διαδικασία που θα ακολουθήσει σε

σχέση με την καταγγελία ενός βίαιου περιστατικού, ειδικότερα του βιασμού, καθώς η γυναίκα πολλές φορές αντιμετωπίζει τον εξευτελισμό, μέσω των πολλαπλών ανακρίσεων στην αστυνομία και τα δικαστήρια αλλά και μία ατελείωτη γραφειοκρατική διαδικασία. Σε αυτό έρχεται να συμπληρώσει με τα λεγόμενα της η εκπρόσωπος της ActionAid, αναφερόμενη στις διαδικασίες που ακολουθούνται για την αντιμετώπιση των θυμάτων βίας ότι δε θα πρέπει να θυματοποιούμε πολλαπλές φορές τις κακοποιημένες γυναίκες μέσα από μακροσκελείς διαδικασίες που τους ζητούν να επαναλάβουν τη διήγηση της κακοποίησής τους. Ενώ, στο ίδιο πλαίσιο, που αφορά τη συνολική αντιμετώπιση των γυναικών από τους θεσμούς, η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β. αναφέρει :

«Οι γυναίκες που κακοποιούνται δεν ζητούν ελεημοσύνη, θα πρέπει η συμπεριφορά μας να είναι αξιοπρεπής εκεί που θα πάνε. Δεν έρχονται εκεί (στο καταφύγιο), για να τις διαχειριστείς, αλλά για να σταθούν στα πόδια τους.».

Παρακάτω, σημαντική είναι η παρατήρηση της εκπροσώπου από το Ε.Δ.κ.Β., η οποία σημειώνει ότι οι γυναίκες μετά από ένα περιστατικό βίας και καταγγελίας στην αστυνομία χρειάζονται ενδυνάμωση και συμπαράσταση μέχρις ότου να φτάσουν στα δικαστήρια και κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας. Δηλαδή, απαιτείται η ύπαρξη μίας φυσικής παρουσίας με σκοπό την υποστήριξη στην καθημερινή τους ζωή, καθώς λόγω της τραυματικής εμπειρίας που έχει προηγηθεί και του διαιδαλώδους χαρακτήρα της διαδικασίας μπορεί εύκολα να αποθαρρυνθούν για τη συνέχιση της δικαστικής διαδικασίας :

«Όταν κάποιες γυναίκες δεν τα καταφέρνουν στις δημόσιες υπηρεσίες επειδή κάποιος τους μίλησε απότομα, χάνουν το θάρρος τους. (...) Πολλές γυναίκες καταρρέουν όταν έρχονται τα δικαστήρια, θέλουν στήριξη στο δικαστήριο, να μην είναι μόνες τους απέναντι στον κακοποιητή τους, χρειάζεται μία φυσική παρουσία, μία υποστήριξη, με την έννοια να είναι κάποιος μαζί της στο δικαστήριο (...), μια συνοδευτική υπηρεσία.».

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης με την εκπρόσωπο της ActionAid διατυπώθηκε η άποψη ότι η βία εντείνεται μέσα από την έλλειψη ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης που κυριαρχεί σε επίπεδο κοινωνίας, αρμόδιων υπηρεσιών, αλλά και των μέσων ενημέρωσης που πολλές φορές αναπαράγουν και συντηρούν σεξιστικά στερεότυπα εις βάρος των γυναικών. Επιπλέον, σημαντική είναι η μαρτυρία του εκπροσώπου του ΚΕΜΕΑ, ο οποίος υποστήριξε, ότι πρέπει να υπάρξουν ειδικές προβλέψεις για τις γυναίκες στην επαρχία, λόγω των στερεοτύπων και της

αρνητικής στάσης που υιοθετεί η τοπική κοινωνία απέναντι στις γυναίκες θύματα, υποστηρίζοντας συνήθως την πλευρά του θύτη. Πιο συγκεκριμένα, ενθυμούμενος μία υπόθεση από την ελληνική επαρχία ανέφερε :

«Είχε έρθει μία, η οποία ήταν γυναίκα μέλους του Δημοτικού Συμβουλίου, η οποία ήταν θύμα ενδοοικογενειακής βίας. Τη θυμάμαι ότι ήρθε, πήρα τη μήνυση κανονικά, συλλάβαμε το σύζυγό της στο πλαίσιο της προανάκρισης. Μου έκανε τρομερή εντύπωση το πώς λειτούργησε η τοπική κοινωνία. Της είπαν εν ολίγοις, γενικότερα την κατηγορήσαν, ότι είχε σχέση μαζί μου και ότι γι' αυτό εγώ δέχτηκα τη μήνυση!»,

Παρακάτω η συνάδελφός του επισημαίνει σε σχέση με τα στερεότυπα που κυριαρχούν :

«Όταν όλα ανάγονται σε μία οικογενειακή τραγωδία ή έγκλημα πάθους στο δημόσιο λόγο, στα ΜΜΕ δεν νομίζω ότι έχει γίνει ένα βήμα προς την αναγνώριση του προβλήματος ως θα όφειλε. (...) Ο λόγος είναι ενδεικτικός του σκέπτεσθαι μιας κοινωνίας που λειτουργεί με όρους που αποκαλύπτουν τη στερεοτυπία της».

Σημαντική είναι η παρατήρηση της εκπροσώπου της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων σε σχέση με την δυσκολία για την αλλαγή της κουλτούρας που περιγράφεται στα παραπάνω παραδείγματα, και ότι όπως αναφέρει μία τέτοια αλλαγή παίρνει χρόνο.

Τέλος, κλείνοντας τον συγκεκριμένο άξονα, σημαντικά είναι όσα προσθέτει η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β. σε σχέση με τη δυσκολία χρηματοδότησης από ιδιωτικούς πόρους σωματείων και ΜΚΟ, όπως το Ε.Δ.κ.Β., που ασχολούνται με την στήριξη και την ενδυνάμωση κακοποιημένων γυναικών, αναδεικνύοντας τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που κυριαρχούν σε σχέση με το πρόβλημα :

«Η χρηματοδότηση είναι δύσκολη γιατί οι δωρεές αποφεύγουν τις κακοποιημένες γυναίκες, δεν είναι το ίδιο όπως με τα κακοποιημένα παιδιά, η αντίδραση για τις κακοποιημένες γυναίκες είναι συνήθως : Ενήλικη ήταν ας έφευγε ! Έχεις πάντα την αίσθηση όταν ψάχνεις για χορηγία, ότι οι φορείς δεν θέλουν να συνδέσουν το όνομά τους με την κακοποίηση των γυναικών.».

Στο παραπάνω σημείο αξίζει να προστεθεί και η παρατήρηση της εκπροσώπου της ελληνικής αντιπροσωπείας του EWL, σε σχέση με τις γυναικείες οργανώσεις και την μηδενική οικονομική υποστήριξη τους από το ελληνικό κράτος, παρά τις προσπάθειες που κάνουν για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας.

5.4.β. Δεύτερος Άξονας – Αξιολόγηση των Πολιτικών της Ε.Ε.

Όσον αφορά τις ευρωπαϊκές πολιτικές και την αξιολόγηση της επιρροής της Ε.Ε. στις εγχώριες πολιτικές, οι περισσότεροι φορείς συμφωνούν ότι η Ε.Ε. έχει ασκήσει θετική επιρροή, ενώ οι περισσότερες εκπρόσωποι θεωρούν ότι η Ε.Ε. έχει ωθήσει τη χώρα μας να υιοθετήσει πολιτικές που δεν θα είχε αναλάβει διαφορετικά. Παρακάτω, αναφέρονται αναλυτικά οι απόψεις των εκπροσώπων των φορέων σε σχέση με την επιρροή των πολιτικών της Ε.Ε. στη χώρα μας, τις χώρες της Ε.Ε. με τις πιο προοδευμένες πολιτικές στο πεδίο, τα κενά των ευρωπαϊκών πολιτικών και τους συνεπαγόμενους στόχους που εντοπίζουν οι φορείς.

Η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, σημειώνει για την συμβολή της Ε.Ε. :

«Είναι πολύ μεγάλο αγκωνάρι για εμάς που λειτουργούμε στον τομέα της ισότητας, το να ξέρουμε ότι υπάρχει ένα κανονιστικό ευρωπαϊκό πλαίσιο που σπρώχνει την ελληνική πολιτεία αλλά και την ευρωπαϊκή κοινωνία (...). Και στο κομμάτι της βίας κατά των γυναικών η συμβολή είναι εξαιρετική, με την έννοια ότι σου δίνει την εικόνα ότι δεν είσαι η μόνη, δεν είσαι μόνη, το σύνθημά μας αυτό αφορά και τη χώρα μας. Είσαι σε ένα πλαίσιο ευρωπαϊκών κρατών που υλοποιούν ευρωπαϊκές πολιτικές που βασίζονται στο ευρωπαϊκό κεκτημένο, που είναι αξίες, ιδεώδη, πέρα από το σκέλος των οικονομικών πολιτικών, πάνω στα οποία μπορείς να δουλέψεις.»

Ταυτόχρονα η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων σημειώνει ότι η Ε.Ε. έχει ενισχύσει τις διαδικασίες διαβούλευσης και ακρόασης των φορέων από επίσημους θεσμούς, όπως η Βουλή. Παρακάτω, η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ υποστηρίζει επίσης ότι :

«Βεβαίως είναι βασικό να ακολουθούμε τις γραμμές που η, Ε.Ε. δίνει για όλες τις χώρες.»

Ενώ οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ υποστηρίζουν ότι η συμμετοχή της χώρας μας σε μία κοινοπολιτεία με ορισμένες αξίες και πολιτισμό μπορεί να δώσει θετική ώθηση σε σχέση με τα θέματα έμφυλης βίας, αναφέροντας χαρακτηριστικά:

«Σε κάθε περίπτωση τ' ότι συμμετέχουμε στην Ε.Ε., μόνο ευεργετικά μπορεί να λειτουργήσει!».

Η εκπρόσωπος της ActionAid, στην ερώτηση σε σχέση με το ποια είναι η συμβολή της Ε.Ε. στην αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, απαντά ότι στις συγκεκριμένες πολιτικές, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο έπαιζαν τα προγράμματα πρόληψης και ενημέρωσης για τη βία κατά των γυναικών, ενώ στη συνέχεια προσθέτει ότι μπορεί να μη διαθέτουμε μία συγκεκριμένη οδηγία για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών σε επίπεδο Ε.Ε., αλλά σημασία έχει το σύνολο των νομικών κειμένων της Ένωσης τα οποία παρέχουν ένα προστατευτικό πλαίσιο.

Παρακάτω, η εκπρόσωπος της Διοτίμα αναφέρει ότι η Ε.Ε. έχει σαφέστατα σημαντική επιρροή, και μέσα από την πρόσφατη υπογραφή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, προωθώντας μεγαλύτερη επάρκεια σε σχέση με τις δομές για τα θύματα. Με την παραπάνω δήλωση, φαίνεται να συμφωνεί και η εκπρόσωπος της ελληνικής αντιπροσωπείας του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών, η οποία υπογραμμίζει τη βαρύτητα των κειμένων που έχει ψηφίσει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, και την ανάγκη που υφίσταται, ώστε αυτά τα κείμενα να λάβουν επίσημη μορφή. Στην ίδια κατεύθυνση η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας συμφωνεί ότι η Ε.Ε. σε θεσμικό επίπεδο έχει προβεί σε ορισμένες κατοχυρώσεις, τονίζοντας πόσο σημαντική ήταν η υπογραφή της Συνθήκης της Κωνσταντινούπολης, ωστόσο ακόμα σημαντικότερη όπως τονίζει είναι η ουσιαστική εφαρμογή των παραπάνω νομοθετικών πλαισίων και δεσμεύσεων στην πράξη.

Σε σχέση με την συμβολή της Ε.Ε. στη χώρα μας, η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ, αναφέρει ότι η Ε.Ε. και οι πολιτικές της αποτελούν σημαντικό μούσουλτα για τη σχεδίαση της πολιτικής της χώρας μας, ενώ προσθέτει ότι σημαντική είναι η οδηγία για την προστασία των θυμάτων που έχει θεσπίσει η Ε.Ε. Ταυτόχρονα σημειώνει ότι :

«Έχει σημασία βέβαια το πώς θα χρησιμοποιήσουμε τις σχετικές ρυθμίσεις τις Ε.Ε., όχι να τις αντιμετωπίσουμε απλά ως μία υποχρέωση της χώρας να συμμορφωθεί, αλλά για εμένα έχει σημασία να χρησιμοποιηθούν ως βάση για τη διαμόρφωση στρατηγικής και πολιτικών».

Παρακάτω, η εκπρόσωπος του ΜΩΒ, αναφέρει σε σχέση το νόμο για την ενδοοικογενειακή βία και την επιρροή της Ε.Ε. στην υιοθέτηση σχετικής νομοθεσίας:

«Ο πρώτος νόμος στην Ελλάδα έγινε το 2006, όπου είχε ειπωθεί τότε από τον Προκόπη Παυλόπουλο ότι η βία κατά των γυναικών είναι ένα αποκρουστικό φαινόμενο, αλλά και μία ευρωπαϊκή υποχρέωση».

Ταυτόχρονα, η εκπρόσωπος του ΜΩΒ θεωρεί ότι ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή της Ε.Ε. στην χρηματοδότηση των συμβουλευτικών κέντρων και των ξενώνων φιλοξενίας στην Ελλάδα, τη στιγμή που η χώρα μας δε διαθέτει αυτόνομα χρήματα γι' αυτό το σκοπό. Στο ίδιο κλίμα η εκπρόσωπος του Ε.Δ.Κ.Β., υποστηρίζει ότι η Ε.Ε. μέσω των προγραμμάτων DAPHNE (και του τωρινού προγράμματος Δικαιώματα, Ισότητα, Ιθαγένεια) χρηματοδότησε μία σειρά από προγράμματα κατά τη βίας που είχαν σχεδιάσει ΜΚΟ και αποτέλεσαν μία διέξοδο σε εποχές, όπου η διεκδίκηση κρατικής χρηματοδότησης από ΜΚΟ στην Ελλάδα δεν ήταν εφικτή. Παρακάτω, η εκπρόσωπος της Διοτίμα αναφέρει σε σχέση με την επιρροή των πολιτικών της Ε.Ε. :

«Υπήρξε σίγουρα μία πολύ θετική επιρροή την οποία βλέπω να υποτονεί σε μία περίοδο που βαθαίνουν οι ανισότητες (...). Η Ε.Ε. βοήθησε σε μία πρώτη φάση, τώρα έχει πια και η Ελλάδα μεγάλη εμπειρία, πέρασε μέσα από ανταλλαγή εμπειριών και fora όλα αυτά τα χρόνια, έχει δικές της πολιτικές και θα έπρεπε από αυτό το σημείο πιο δυναμικά, πιο ριζοσπαστικά να ανταποκριθεί σε σχέση με τις κοινωνικές ανάγκες.».

Στη συνέχεια η εκπρόσωπος της ActionAid αναφέρει ότι η Ελλάδα μπήκε στην διαδικασία υλοποίησης κάποιων στόχων στο πεδίο της ισότητας με αφορμή κάποιες υποχρεώσεις της χώρας στο πλαίσιο της Ε.Ε. Στην ίδια κατεύθυνση η εκπρόσωπος του Ε.Δ.Κ.Β. υποστηρίζει ότι η συμμετοχή μας στην Ε.Ε. υποχρεώνει τη χώρα μας στην υιοθέτηση κάποιων πολιτικών, όπως την οδηγία για την προστασία των θυμάτων, εισάγοντας στην ελληνική έννομη τάξη, έστω και επιφανειακά, νέες έννοιες και πρακτικές, όπως η αξιολόγηση του κινδύνου που διατρέχουν τα θύματα, προκειμένου να ληφθούν πιο αυστηρά μέτρα προστασίας σε περιπτώσεις υψηλής επικινδυνότητας. Η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας αξιολογεί θετικά την επιρροή που έχει ασκήσει στην χώρα μας η Ε.Ε., αναφέροντας ότι :

«Είναι σημαντικό να υπάρχει ένα θεσμικό πλαίσιο, το οποίο με έναν τρόπο να ανοίγει αυτή τη συζήτηση (...). Το ζήτημα είναι πώς αυτό το θεσμικό πλαίσιο μπορεί να μεταφέρεται σε μία ελληνική πραγματικότητα και να συνιστά πραγματική αλλαγή. Αυτό είναι εθνικό, πολιτικό και κοινωνικό ζήτημα που αφορά την εγχώρια συζήτηση».

Όσον αφορά την επιρροή της Ε.Ε. στην χώρα μας η εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών επισημαίνει ότι οι πολιτικές της Ένωσης είχαν ιδιαίτερα θετικό αντίκτυπο, αναφέροντας χαρακτηριστικά :

«Η Ε.Ε. έχει επηρεάσει τις πολιτικές στην Ελλάδα σημαντικά και θετικά, πρώτα δεν μπορούσαμε ούτε καν να μιλήσουμε. Πριν κάποια χρόνια δεν μιλούσαμε εύκολα για τα περιστατικά βίας».

Σε σχέση με το επίπεδο της σύγκλισης της χώρας μας με τους στόχους που θέτει η Ε.Ε., η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας, σημειώνει ότι η νομοθεσία της χώρας μας συγκλίνει με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, ενώ και εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ υποστηρίζουν ότι ο νόμος περί ενδοοικογενειακής βίας συγκλίνει με τα πρότυπα άλλων χωρών σε σχέση με την οριοθέτηση του εγκλήματος και τον ορισμό της αυτεπάγγελτης διαδικασίας δίωξης. Παρακάτω, η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ απαντά ότι η ένταξη της χώρας μας έχει επηρεάσει θετικά τις πολιτικές, σημειώνοντας ωστόσο και κάποια αδύναμα σημεία :

«Η Ε.Ε. επιδιώκει το καλύτερο δυνατό, δε θεωρώ όμως ότι φτάνουμε τις απαιτήσεις, δεν είμαστε απόλυτα συνεπείς με τις υποχρεώσεις μας, απλά γίνεται προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση.».

Στο ίδιο κλίμα, η εκπρόσωπος του ΜΩΒ θεωρεί ότι, παρότι η χώρα μας έχει σημειώσει πρόοδο σε σχέση με τις πολιτικές ισότητας, παραμένει πίσω σε ορισμένα θέματα που επηρεάζουν τη σύγκλιση της με άλλες χώρες της Ε.Ε., όπως στα θέματα των χρόνων απονομής δικαιοσύνης στα θύματα και στον τρόπο που ασκείται η ποινική διαμεσολάβηση με βάση τα όσα προβλέπει ο ν.3500/2006. Με την τελευταία παρατήρηση συμφωνεί και η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β. η οποία θεωρεί ότι η Ελλάδα δεν συγκλίνει με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, αφενός εξαιτίας της ύπαρξης του θεσμού της ποινικής διαμεσολάβησης και του τρόπου με τον οποίο εφαρμόζεται στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας. Αφετέρου, σημειώνει ότι πρόβλημα αποτελεί η μη χρηματοδότηση των συμβουλευτικών κέντρων και των ξενώνων από τον κρατικό προϋπολογισμό και η εξάρτησή τους από ευρωπαϊκούς πόρους και κονδύλια με αποτέλεσμα να μην διασφαλίζεται από το κράτος η συνέχεια της λειτουργίας τους.

Ταυτόχρονα, η εκπρόσωπος της ActionAid Ελλάς σημειώνει ότι το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας μας συγκλίνει με τα πρότυπα της Ε.Ε. και υποστηρίζει ότι η διαδικασία της αλλαγής παίρνει χρόνο και η σύγκλιση ή η μη σύγκλιση της χώρας θα πρέπει να συγκριθεί με το πώς ήταν η κατάσταση στην Ελλάδα πριν την εφαρμογή των πολιτικών της Ε.Ε. Επίσης, η εκπρόσωπος της Διοτίμα αναφέρει ότι έχουμε ένα αρκετά προχωρημένο νομοθετικό πλαίσιο, ωστόσο σημειώνει ότι πρόβλημα αποτελεί η εφαρμογή των νομοθετικών προβλέψεων στην πράξη. Τέλος, και η εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών, σημειώνει ότι το νομοθετικό πλαίσιο στη χώρα μας συγκλίνει με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, και συμφωνεί ότι αυτό θα πρέπει να βελτιωθεί και να ενισχυθεί ως προς την εφαρμογή του.

Σε σχέση με το ποιες χώρες έχουν πιο προωθημένες πολιτικές στα ζητήματα αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών, η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, σημειώνει ότι παρακολουθούν με έντονο ενδιαφέρον την Ισπανία και τον τρόπο με τον οποίο προωθεί τις πολιτικές για την καταπολέμηση της βίας προς την κοινωνία, ξεφεύγοντας από το αυστηρό νομικό πλαίσιο, αναδεικνύοντας την κοινωνική σημασία του προβλήματος. Παρόμοια άποψη έχει και η εκπρόσωπος της Διοτίμα, σημειώνοντας, ότι η Ισπανία έχει αρκετά προοδευτικές ρυθμίσεις σε σχέση με το θέμα. Η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ δεν αναφέρθηκε σε κάποια ορισμένη χώρα σε σχέση με την πρόοδο που έχει σημειώσει σε σχέση με τις πολιτικές για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών, ωστόσο σημείωσε ότι καλό είναι να λαμβάνουμε ιδέες και παραδείγματα από άλλες χώρες, προσαρμόζοντας τα στις ανάγκες της χώρας μας. Πιο συγκεκριμένα, αναφερόμενη σε ένα πρόγραμμα της Ολλανδίας με φανερούς ξενώνες στο πλαίσιο της κοινότητας ανέφερε :

«Έχει σημασία για εμάς και η εμπειρία των άλλων χωρών, πάντα βέβαια προσαρμοσμένες στις δικές μας συνθήκες, δεν είναι εύκολο βέβαια, όμως μπορείς να πάρεις ιδέες, μία ιδέα για μία διαφορετική αντίληψη σε ένα θέμα, να μην έχω δηλαδή μόνο κρυφούς ξενώνες, έχω και φανερούς στο πλαίσιο μίας κοινότητας όπου λέω ξεκάθαρα ότι το πρόβλημα αυτό δεν είναι πρόβλημα του άντρα και της γυναίκας αλλά πρόβλημα της κοινότητας, που πρέπει όλη η κοινότητα μαζί να το αντιμετωπίσει και να το προλάβει (...) να μην το βλέπουμε μόνο σαν αστυνομικής περιπέτειας και φύσης θέμα αλλά ως ένα κοινωνικό – κοινοτικό πρόβλημα.»

Παρακάτω, οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ, αναφέρουν ότι χώρες όπως η Σουηδία και η Δανία δεν καταλαμβάνουν τυχαία τις πρώτες θέσεις στους δείκτες ισότητας του ΕΙΓΕ, καθώς όπως αναφέρουν οι πολιτικές και οι νόμοι τους έχουν εμποτίσει τη συνείδηση των πολιτών σε σχέση

με κάποια θέματα, όπως τα θέματα προστασίας των γυναικών από τη βία. Παρακάτω, η εκπρόσωπος του ΜΩΒ θεωρεί ότι η Σουηδία διαθέτει συνολικά πιο προχωρημένες πολιτικές ισότητας. Προς την ίδια κατεύθυνση η εκπρόσωπος της ActionAid, υποστηρίζει ότι χώρες όπως η Σουηδία, μπορεί να μετρούν ατέλειες στο νομοθετικό τους πλαίσιο, όμως καταγράφουν μία σύμπτωση θετικών παραγόντων ιστορικά, που τους επιτρέπουν να υλοποιούν συγκεκριμένους στόχους στο πεδίο. Επιπλέον, προσθέτει ότι χώρες όπως η Ελλάδα δε θα πρέπει να συγκρίνονται με βρειότερες χώρες όπως οι Σκανδιναβικές, αλλά οφείλουμε να λαμβάνουμε υπόψη μας άλλες μεσογειακές χώρες και το πώς εφαρμόζουν τις ευρωπαϊκές προτάσεις, όπως για παράδειγμα η Ισπανία. Παρακάτω, η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β. συμφωνεί ότι παραδείγματα χώρων με πιο ολοκληρωμένες πολιτικές, είναι οι Σκανδιναβικές χώρες, όπως το παράδειγμα της Σουηδίας όπου υπάρχει μία καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των συμβουλευτικών κέντρων και της αστυνομίας σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, ενώ επίσης καλές πρακτικές αναφέρει ότι ασκεί και η Αυστρία μέσα από την επικοινωνία των συμβούλων που παρακολουθούν τη γυναίκα και τα παιδιά και των συμβούλων που παρακολουθούν τους θύτες με κοινό στόχο την προστασία των θυμάτων και την αποφυγή ενός πιθανού κινδύνου. Η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας, αναφέρει ότι θεωρείται δεδομένο ότι καλύτερη κατοχύρωση και προστασία παρουσιάζουν οι Σκανδιναβικές χώρες, ωστόσο τονίζει πως αυτό μπορεί να ισχύει μέχρι ένα βαθμό και δεν είναι απόλυτο. Χαρακτηριστικά αναφέρει :

Δεν είναι άσπρο – μαύρο, προφανώς υπάρχουν χώρες που κατοχυρώνουν καλύτερα το νομικό τους πλαίσιο από άλλες, αλλά ακριβώς επειδή μιλάμε για βαθύτερα κοινωνικά ζητήματα είναι δύσκολο να πει κανείς αυτή η χώρα είναι εντάξει, η άλλη δεν είναι.»

Τέλος, εκπρόσωπος τους EWL, αναφέρει ότι οι χώρες με την πιο προοδευμένη νομοθεσία, είναι οι Σκανδιναβικές, ενώ σημειώνει ότι σημαντική πρόοδο έχει σημειώσει και η Γαλλία, μέσα από την εφαρμογή των προβλέψεων της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Σε σχέση με τα κενά και τους συνεπαγόμενους στόχους, που εντοπίζονται στις πολιτικές της Ε.Ε. η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων αναφέρει, την έλλειψη συλλογής ολοκληρωμένων στοιχείων πάνω στο φαινόμενο σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Παρακάτω, η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ, θεωρεί ότι έλλειμμα αποτελεί ότι οι πολιτικές της Ε.Ε. μπορεί απλά να επικεντρώνουν στην αποκατάσταση και τη φροντίδα των θυμάτων, στη «θυματολογία» όπως λέει, και όχι στην αλλαγή των κοινωνικών προτύπων. Σε σχέση με τα κενά που σημειώνονται σε επίπεδο Ε.Ε., για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών η

εκπρόσωπος του ΜΩΒ σημειώνει ότι η βία παραμένει σε υψηλά επίπεδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ υποστηρίζει ότι υφίστανται ελλιπή μέτρα πρόληψης και αρωγής της γυναίκας ώστε η βία να εξαλειφθεί προοπτικά. Παρακάτω, η εκπρόσωπος της ActionAid αναφέρει ότι θα ήθελε το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών, να συζητείται στο μέλλον λιγότερο τεχνοκρατικά, θεωρώντας ότι είναι σημαντική η διαπίστωση στο πλαίσιο της Ε.Ε., ότι η βία επηρεάζει την παραγωγικότητα στην εργασία, ωστόσο θα ήλπιζε το πλαίσιο ανάλυσης να ξεφύγει από τη λογική του κόστους – παραγωγικότητας. Επιπλέον, η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β. θεωρεί ότι τα προγράμματα της Ε.Ε. που χρηματοδοτούν τη σχεδίαση και την προώθηση καλών πρακτικών και προγραμμάτων αντιμετώπισης της βίας, δεν έχουν επαρκή διάρκεια, ώστε να μπορούν να ελεγχθούν μακροπρόθεσμα τα αποτελέσματά τους, ενώ σημαντική είναι η έλλειψη ελέγχου της εφαρμογής των νομοθετικών προβλέψεων από την πλευρά της Ε.Ε. σε κάθε κράτος - μέλος. Συμπληρωματικά, αναφέρει ότι η Ε.Ε. θα μπορούσε να έχει καλύτερη επικοινωνία με κάθε κράτος – μέλος και να λαμβάνει ενημέρωση για την εφαρμογή των πολιτικών και από μη κυβερνητικούς φορείς. Την σημασία της ενημέρωσης της Ε.Ε. για την πορεία και την αξιολόγηση των προγραμμάτων της, από τα κράτη - μέλη αναδεικνύουν και οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ. Ειδικότερα, τα δύο στελέχη, μιλούν για την έλλειψη παρακολούθησης της Ε.Ε. της αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων από τα κράτη – μέλη στο κομμάτι της βίας κατά των γυναικών. Η εκπρόσωπος της Διοτίμα σημειώνει ότι σε σχέση με τα κενά στις ευρωπαϊκές πολιτικές, θα πρέπει να αυξηθούν οι διαθέσιμοι πόροι και να υπάρξουν πολιτικές δεσμεύσεις από τα όργανα της Ε.Ε. για την καταπολέμηση του φαινομένου, ενώ προσθέτει ότι η σοβαρότητα των γυναικοτονιών θα πρέπει να αναδειχθεί ακόμη περισσότερο μέσα από τις πολιτικές της Ε.Ε. Η Διεθνής Αμνηστία, τονίζει ότι η Ε.Ε. θα πρέπει να κινηθεί προς την κατεύθυνση της ευαισθητοποίησης σε σχέση με το θέμα της βίας κατά των γυναικών σε κοινωνικό επίπεδο, ενώ επισημαίνει τη σημασία του να αναγνωριστεί η διάσταση της γυναικοκτονίας. Ταυτόχρονα, σε όλη την Ευρώπη υποστηρίζει ότι θα πρέπει να ενισχυθεί το κομμάτι της πρόνοιας, της καταγραφής των περιστατικών και της δυνατότητας των γυναικών να προστατεύονται και να έχουν πρόσβαση σε εύκολες διαδικασίες καταγγελίας. Τέλος, η εκπρόσωπος της ελληνικής αντιπροσωπείας του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών σημειώνει ότι έλλειψη αποτελεί το γεγονός ότι τα κείμενα που έχουν ψηφιστεί κατά καιρούς από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, δεν έχουν λάβει τη μορφή οριστικής οδηγίας σε σχέση με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, ώστε να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη - μέλη.

Όσον αφορά τους στόχους που καταγράφονται από τους φορείς σε επίπεδο Ε.Ε., η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων θεωρεί ότι ένας σημαντικός στόχος είναι η συντονισμός των αστυνομικών και εισαγγελικών αρχών για τη δίωξη των δραστών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Ταυτόχρονα, στόχος πρέπει να αποτελεί και η δημιουργία ενός ξεχωριστού χρηματοδοτικού προγράμματος αποκλειστικά για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών. Το ΕΚΚΑ σημειώνει ότι θα πρέπει να γίνουν παρεμβάσεις στην εκπαίδευση για την αλλαγή των σημερινών στερεοτύπων μακροπρόθεσμα, ενώ προτείνει την ανάπτυξη γενικευμένων εκστρατειών από τη μεριά της Ένωσης γι' αυτό το σκοπό. Το ΚΕΜΕΑ θεωρεί ότι στόχος της Ε.Ε. θα πρέπει να είναι ο καλύτερος έλεγχος και η αξιολόγηση των μέχρι τώρα δράσεων και χρηματοδοτήσεων των επιμέρους φορέων που πραγματοποιούν προγράμματα στο πεδίο. Η εκπρόσωπος, του ΜΩΒ θεωρεί ότι οι στόχοι της Ε.Ε. το επόμενο διάστημα θα πρέπει να επικεντρωθούν στη συνολική προώθηση των κοινωνικών δικαιωμάτων για την καταπολέμηση της φτώχειας και των καλύτερων συνθηκών στην αγορά εργασίας, πράγμα που θα βοηθήσει και στη βελτίωση της οικονομικής, εργασιακής και κοινωνικής κατάστασης των γυναικών συνολικά. Ταυτόχρονα, το ΜΩΒ υποστηρίζει ότι η Ε.Ε. θα πρέπει να προωθήσει μόνιμες θέσεις εργασίας με πλήρες ωράριο, γιατί όπως σημειώνει, όταν οι γυναίκες βρίσκονται σε άσχημη οικονομική κατάσταση δυσκολεύονται να αντισταθούν στη βία. Τέλος, σημαντικό είναι σύμφωνα με την εκπρόσωπο του σωματίου να προωθηθεί η συλλογή των στοιχείων των περιστατικών βίας στις αρμόδιες υπηρεσίες στην Ε.Ε., όπως στην αστυνομία και τις υπηρεσίες υγείας, αλλά και να καταγραφούν επίσημα στοιχεία σε σχέση με τις ακριβείς συνθήκες των γυναικοκτονιών. Στην τελευταία πρόταση, έρχεται να προστεθεί και η άποψη της εκπροσώπου της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων σε σχέση με την ανάγκη δημιουργίας ενός παρατηρητηρίου για τη γυναικοκτονία, παράλληλα με την υιοθέτηση του ορισμού της γυναικοκτονίας στα κράτη – μέλη, ενώ στο τελευταίο σημείο συμφωνεί και η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας. Ταυτόχρονα, η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β. υποστηρίζει ότι η Ε.Ε. θα πρέπει να συνεχίσει προς την κατεύθυνση της καταπολέμησης των έμφυλων στερεοτύπων, ενώ σημαντικό είναι να ενταθούν οι προσπάθειες για τη συνολική προστασία των θυμάτων. Παρακάτω, η εκπρόσωπος της ActionAid Ελλάς αναφέρει ως πιθανό στόχο την επέκταση των πολιτικών της Ε.Ε. στο μέλλον και τη λήψη μέτρων για άλλες μη συμβατικές μορφές βίας, όπως η διαδικτυακή βία και η συστηματική παρακολούθηση μέσω του διαδικτύου, ενώ σε αυτή την πρόταση συμφωνεί και η εκπρόσωπος της ελληνικής αντιπροσωπείας του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών. Στη συνέχεια, η εκπρόσωπος της Διοτίμα υποστηρίζει, ότι θα πρέπει να υπάρξουν περαιτέρω ενέργειες, όπως καμπάνιες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης σε σχέση με το θέμα της βίας κατά των γυναικών, ενώ

ταυτόχρονα θα πρέπει να ενισχυθούν οι δρώντες και οι φορείς που δραστηριοποιούνται στο πεδίο. Σε σχέση με τη εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας, υποστηρίζει ότι θα πρέπει να γίνει προσπάθεια για την εφαρμογή των προβλέψεων της από όλα τα κράτη – μέλη της Ένωσης, ενώ η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων σημειώνει ότι στους στόχους της επόμενης περιόδου θα πρέπει να συμπεριληφθεί η κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, από τα κράτη – μέλη που δεν έχουν προχωρήσει σε αυτή την ενέργεια. Με τα παραπάνω συμφωνεί και η εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών, αναφέροντας ότι πέρα από την ανάγκη να ψηφιστεί μία ευρωπαϊκή οδηγία σε σχέση με το θέμα,, κύριος στόχος για όλη την Ε.Ε. πρέπει να αποτελεί η εξάλειψη του φαινομένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο στο μέλλον.

5.4.γ. Τρίτος Άξονας – Διαμόρφωση των πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην Ελλάδα

Παρακάτω αναλύεται ο τρίτος άξονας της συνέντευξης, όπου αξιολογούνται από τους φορείς το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο και οι πολιτικές σε σχέση με το θέμα. Όπως φαίνεται, οι περισσότεροι φορείς αξιολογούν θετικά την πρόοδο των ελληνικών πολιτικών και της νομοθεσίας σε σχέση με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, παρότι σημειώνουν ότι πρέπει να γίνουν αρκετά βήματα για την συνολική αντιμετώπιση του φαινομένου και την βελτίωση των σημερινών πρακτικών. Σε σχέση με τα κενά που εντοπίζονται, οι περισσότεροι φορείς σημειώνουν ότι η εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου από τους επαγγελματίες και τους εμπλεκόμενους στο πεδίο αποτελεί κλειδί για την αντιμετώπιση του φαινομένου, ενώ άλλες ελλείψεις και συνεπαγόμενοι στόχοι που αναφέρονται, έχουν να κάνουν με την έλλειψη πόρων, την έλλειψη δομών, την έλλειψη προσωπικού στις διάφορες δημόσιες υπηρεσίες και την ανάγκη εκπαίδευσης των εμπλεκόμενων επαγγελματιών.

Πιο αναλυτικά, σε σχέση με την αξιολόγηση των πολιτικών στην Ελλάδα, η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων σημειώνει ότι έχει καλυφθεί το πρώτο βασικό επίπεδο σε σχέση με το ζήτημα, που αφορά νομοθετικές και πολιτικές παρεμβάσεις για την καταπολέμηση της βίας. Όπως αναφέρει η ίδια βασικό μέλημα από εδώ και μπρος είναι η διοχέτευση αυτών των πολιτικών προς την κοινωνία. Η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ θεωρεί ότι οι πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί μέχρι στιγμής είναι αποσπασματικές και επικεντρώνονται στη στιγμή του γεγονότος της βίας, χωρίς μακροπρόθεσμες προβλέψεις για την αποκατάσταση των θυμάτων. Με αυτήν την άποψη φαίνεται να συμφωνεί και η εκπρόσωπος της Διοτίμα η οποία σημειώνει σε σχέση με την αξιολόγηση των πολιτικών :

«Θετικά τις αξιολογώ, έχουμε κάνει πολύ σημαντικά βήματα, έχουμε καταφέρει να κρατήσουμε αυτό το σύστημα των δημοσιών δομών, όμως στην πρόληψη είμαστε πίσω, δεν έχουμε μία πολιτική εξόδου από το σύστημα, δεν έχουμε συμπληρωματικές υπηρεσίες. Τη βρίσκω σε καλό δρόμο, αλλά λείπουν πολλά κομμάτια για να την κάνουν συνεκτική, συνεπή, συστηματική.»

Προς την ίδια κατεύθυνση η εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών αναφέρει ότι έχουν γίνει προσπάθειες, αλλά υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης, δεδομένου ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση στο δείκτη ισότητας του EIGE. Οι εκπρόσωποι του KEMEA αναφέρουν ότι οι πολιτικές που έχουν σχεδιαστεί ανταποκρίνονται σε πραγματικές και σύγχρονες ανάγκες αναφέροντας :

«Οι πολιτικές κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, δεν έχουμε όμως αντιμετωπίσει ριζικά το πρόβλημα.»

Η εκπρόσωπος του Ε.Δ.Κ.Β, αναφέρει ότι έχει καταγραφεί πρόοδος τα τελευταία χρόνια, καθώς έχουμε αποκτήσει στη χώρα μας ένα σύστημα προστασίας των θυμάτων, μέσω νομοθετικών ρυθμίσεων, που παρότι μπορεί να παρουσιάζει κάποια κενά αντιμετωπίζει ένα πολύ σοβαρό προηγούμενο έλλειμμα. Αντίθετα η εκπρόσωπος του ΜΩΒ θεωρεί ότι η πρόοδος είναι περιορισμένη και οι πολιτικές στο συγκεκριμένο τομέα στη χώρα μας, προχωρούν εξαιρετικά αργά σχολιάζοντας :

«Όπως περπατάει η χελώνα έτσι περπατάνε και αυτές οι πολιτικές (...) η κατάσταση έχει βελτιωθεί λίγο, τα προβλήματα των γυναικών είναι πάρα πολύ μεγάλα», ενώ παρακάτω αναφέρεται σε έναν σημαντικό αριθμό ελλείψεων που αντιμετωπίζει η χώρα μας παρά τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις.

Παρακάτω, η εκπρόσωπος της ActionAid αναφέρει ότι δεδομένων των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα δεν πρέπει να αξιολογείται αρνητικά σε σχέση με τις προσπάθειες που γίνονται σε νομοθετικό και πολιτικό επίπεδο για τη βελτίωση των σημερινών πρακτικών στο πεδίο, ωστόσο, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην εφαρμογή του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου. Παρακάτω, η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας θεωρεί ότι τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει θετικά βήματα σε σχέση με τις πολιτικές, ενώ ως ιδιαίτερη πρόοδο αναφέρει την κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης από τη χώρα μας.

Αναφορικά με τα κενά και τις ελλείψεις που καταγράφονται, σημαντικά είναι τα προβλήματα που προκαλούνται, σύμφωνα με την εκπρόσωπο του Ε.Δ.κ.Β., από την νομική άγνοια των συμβούλων και από την αντίστοιχη άγνοια των νομικών για το τι συμβαίνει στο πεδίο. Παρόμοια ζητήματα, υποστηρίζει η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β. θα μπορούσαν να λυθούν εφόσον υπήρχε καλύτερη συνεργασία μεταξύ των δημοσίων φορέων, καθώς και των ΜΚΟ του πεδίου, που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν προγράμματα ενημέρωσης των επαγγελματιών, καταπολεμώντας κενά πληροφόρησης. Απαραίτητη κρίνουν τη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών υπηρεσιών και οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ, οι οποίοι τονίζουν ότι είναι πολύ σημαντική η ενίσχυση της εμπιστοσύνης μεταξύ επαγγελματιών διαφορετικών υπηρεσιών, όπως της αστυνομίας και των συμβουλευτικών κέντρων καθώς και μεταξύ της αστυνομίας και της κοινωνίας των πολιτών.

Ένα άλλο κενό που σχετίζεται με το παραπάνω πρόβλημα της άγνοιας και της έλλειψης ενημέρωσης των επαγγελματιών σύμφωνα με την εκπρόσωπο της ActionAid, είναι η ανεπαρκής εκπαίδευση των ατόμων που εργάζονται στο πεδίο σε σχέση με το θέμα, συμπεριλαμβανομένης της αστυνομίας. Πολλές φορές παρατηρούνται προβληματικές πρακτικές των αστυνομικών απέναντι στα θύματα, ενώ σε αυτό συμφωνεί και η εκπρόσωπος του ΜΩΒ. Ειδικότερα, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται από τους φορείς σε παλαιότερα παραδείγματα από τον χώρο της αστυνομίας, όπου σε ορισμένες περιπτώσεις, παρότι το έγκλημα της ενδοοικογενειακής βίας διώκεται αυτεπάγγελτα η αστυνομία ζητάει πάνω από 1 καταγγελίες για να παρέμβει ή όπως συμπληρώνει η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β. περιπτώσεις όπου ο υπεύθυνος αστυνομικός απαιτεί παρανόμως παράβολο των 100 ευρώ από το θύμα, προκειμένου να προχωρήσει στην μήνυση, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις πολλαπλά ευάλωτων γυναικών, όπως οι γυναίκες που δεν έχουν ελληνική ιθαγένεια που είναι πιθανό να μην γνωρίζουν το νομικό πλαίσιο και τα δικαιώματά τους. Παρακάτω, και η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας αναφέρει ότι είναι σημαντική η ύπαρξη ενός πλαισίου που θα προστατεύει τις γυναίκες και θα διευκολύνουν την καταγγελία των περιστατικών. Σε αυτό το σημείο οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ έρχονται να συμπληρώσουν, ότι πρόβλημα αποτελεί η άγνοια του νόμου σε πολλές περιπτώσεις, και η μη παραπομπή των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας στις αρμόδιες υπηρεσίες, καθώς πολλοί επαγγελματίες δεν γνωρίζουν ότι το αδίκημα είναι αυτεπάγγελτο.

Παρακάτω, πρόβλημα αποτελεί και το νομικό σκέλος των υποθέσεων, καθώς πολλές φορές οι γυναίκες που κακοποιούνται χάνονται μέσα στις νομικές διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουν, όπως αναφέρει η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β., ενώ η εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών υποστηρίζει ότι οι χρονοβόρες διαδικασίες που έπονται της καταγγελίας και ακολουθούν μέχρι τη δίκη, λειτουργούν ως ανασταλτικοί παράγοντες προκειμένου οι γυναίκες να καταφέρουν να φτάσουν στην καταγγελία. Παρακάτω η εκπρόσωπος του ΜΩΒ αναφέρει ότι μία σημαντική έλλειψη που αφορά την ελληνική δικαιοσύνη στο σύνολό της, έχει να κάνει με την καθυστέρηση που καταγράφεται σε δίκες που αφορούν θέματα βίας κατά των γυναικών :

«Στην Ελλάδα το χειρότερο θέμα με τα δικαστήρια, το οποίο έχει τρομερή επίδραση στις δίκες βίας κατά των γυναικών, είναι η καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης».

Επιπλέον, η εκπρόσωπος του ΜΩΒ προσθέτει ότι σημαντικό κενό αποτελεί η έλλειψη ενός νομοθετικού πλαισίου που να κατοχυρώνει τις γυναίκες, όταν καταλήγουν σε δολοφονία του συντρόφου ή του συζύγου τους εξαιτίας της συντροφικής βίας που είχαν υποστεί, πολλές φορές επί χρόνια :

«Αν σκοτώσεις τον άνδρα που σε κακοποιεί 20 χρόνια, το δικαστήριο στην Ελλάδα δεν μπορεί να δεχθεί ότι ήσουν σε κατάσταση αυτοάμυνας».

Παρακάτω η εκπρόσωπος του ΜΩΒ αναφέρει ότι σημαντική έλλειψη, αποτελεί η μη ύπαρξη οικογενειακών δικαστηρίων, πράγμα που επιτείνει τις καθυστερήσεις, ενώ ιδιαίτερη κριτική ασκείται στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης. Σε σχέση με τη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης η εκπρόσωπος του ΜΩΒ, αναφέρει :

«Πρέπει βέβαια να το δεχτεί και η γυναίκα, αλλά με τις πιέσεις, παιδιά, οικονομικά κ.λ.π., πολλές φορές το δέχεται, αλλά ο πιο σοβαρός λόγος που το δέχεται είναι ότι ξέρει τους ρυθμούς της δικαιοσύνης, ξέρει τα λεφτά που θα χρειαστεί για να τον κυνηγήσει και να μπορέσει να κερδίσει το δίκιο της. Γι' αυτό το λόγο η γυναίκα δέχεται πολλές φορές την ποινική διαμεσολάβηση, η οποία είναι δούρειος ίππος για τη συνέχιση κυρίως της κακοποίησης».

Ταυτόχρονα κριτική στη συγκεκριμένη διαδικασία ασκεί και η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β., η οποία αναφέρει για την ποινική διαμεσολάβηση :

«Αν παραβιάζονται οι όροι της ποινικής διαμεσολάβησης, η γυναίκα δεν ξέρει σε ποιον να πάει να το πει. Δεν λειτουργεί απλά ως μηχανισμός αθώωσης του θύτη αλλά κατηγορεί την ίδια την γυναίκα ως συνυπεύθυνη, καλώντας να βρει λύσεις με το σύντροφό της. (...) Ο μισός νόμος 3500/2006 είναι η ποινική διαμεσολάβηση, δηλαδή αυτό μας ενδιαφέρει πιο πολύ, πως δε θα πάει στο δικαστήριο και θα πάει στη ποινική διαμεσολάβηση;».

Τέλος και η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ αναφέρει για τη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης:

«Πολλές φορές οι άνθρωποι αυτοί έρχονται (στα θεραπευτικά προγράμματα του ΕΚΚΑ) σκεπτόμενοι ότι υπάρχει από πίσω μία ποινική δίωξη, ένας εισαγγελέας, ένα δικαστήριο. Και για τα θύματα είναι δύσκολο έτσι κι αλλιώς γιατί εμπλέκονται σε μία ποινική διαδικασία, οπότε αν τους προταθεί ότι με αυτό το ποινικό θα σταματήσει (η ποινική δίωξη), θα δοθεί μία ευκαιρία στο δράστη, δίνεται η ευκαιρία σε κάποια άτομα να μιλήσουν με ειδικό για πρώτη φορά. (...) Επειδή διακόπτεται η ποινική διαδικασία κατά τη διάρκεια του προγράμματος, δίνει την εντύπωση ότι μπορεί να μην έχω ποινικές κυρώσεις. (...) Θα πρέπει να υπάρχουν προγράμματα και για τους δράστες, αυτό δε σημαίνει ότι στόχος είναι η αποκατάσταση της κακοποιητικής σχέσης. (...) Αυτό που δουλεύεται εδώ είναι ότι θα σταματήσει να χρησιμοποιεί βία στις διαπροσωπικές του σχέσεις.»

Στη ανάγκη παροχής δωρεάν νομικής βοήθειας αναφέρεται η εκπρόσωπος της Διοτίμα, η οποία να προσφέρεται σε όλες τις γυναίκες συμπεριλαμβανομένων των προσφυγισσών. Σε σχέση με το αίτημα της παροχής δωρεάν νομικής βοήθειας, η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β. αναφέρει ότι είναι προβληματική η εφαρμογή και η παροχή της συγκεκριμένης υπηρεσίας, καθώς αποτελεί μία σύνθετη και χρονοβόρα διαδικασία, που πολλές φορές έχει άκαρπα αποτελέσματα για τη γυναίκα :

«Όταν ζητάνε να πάρουν δωρεάν νομική βοήθεια η διαδικασία αυτή είναι πολύ δαιδαλώδης, πρέπει να πας πολλές φορές, να το ζητήσεις, να σε στείλουν σε έναν δικηγόρο που μπορεί να σου πει ότι δε σε δέχεται ή δεν είναι στη λίστα και μετά να ξαναπάς να ξανακάνεις καινούρια αίτηση. (...) Πολύ συχνά η εκπροσώπηση από τους/τις δικηγόρους είναι στο πόδι, δεν έχουν επεξεργαστεί τις υποθέσεις.».

Παρακάτω, οι εκπρόσωποι του ΜΩΒ και του Ε.Δ.κ.Β. τονίζουν ότι ιδιαίτερο πρόβλημα και κενό σε σχέση με τις πολιτικές υφίσταται για τις γυναίκες που δεν έχουν πρόσβαση σε επαρκείς πόρους και βρίσκονται σε δικαστική διαμάχη με το σύντροφο τους, αντιμετωπίζοντας πολύ συχνά οικονομικά προβλήματα. Η τελευταία αναφέρει χαρακτηριστικά :

«Ένα μεγάλο μέρος αφορά τις οικονομικές δυσκολίες και τα δικαστικά έξοδα. Όταν υπάρχει ανισορροπία οικονομικής κατάστασης ανάμεσα στο δράστη και στο θύμα εκεί είναι τα πράγματα πολύ δύσκολα, γιατί πολλές φορές, αυτοί χρησιμοποιούν τα δικαστήρια για να τις καταδιώκουν με κάποιο τρόπο.».

Ταυτόχρονα μία άλλη έλλειψη οικονομικής φύσεως που αναφέρει η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β και συνδέεται με την καθυστέρηση των δικαστηρίων, είναι το δικαίωμα των θυμάτων σε αποζημίωση :

«Ποια γυναίκα ξέρει που να πάει και ποιος ξέρει που να τη στείλει να διεκδικήσει τι ; Και τι να την κάνω την αποζημίωση όταν θα πρέπει να τελεσιδικήσει η απόφαση για να φύγω με το παιδί μου να μην κινδυνεύω;».

Παρακάτω, οι εκπρόσωποι του ΜΩΒ και του Ε.Δ.κ.Β. θίγουν το θέμα της οικονομικής ανεξαρτησίας της γυναίκας για να ξεφύγει από τη βία, μέσω της σταθερής εργασίας. Η τελευταία αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η στήριξη που δίνεται στις υπάρχουσες δομές σε σχέση με θέματα εργασίας έχει να κάνει με την εκμάθηση σύνταξης βιογραφικού, τη διαπίστωση της επαγγελματικής κλίσης μίας γυναίκας και την ενημέρωσή της για πιθανά σεμινάρια που μπορεί να παρακολουθήσει. Ωστόσο, τα παραπάνω δεν λύνουν το πρόβλημα σύμφωνα με την εκπρόσωπο του Ε.Δ.κ.Β., καθώς γυναίκες με ορισμένη εξειδίκευση και ήδη πιστοποιημένα προσόντα, δεν έχουν ανάγκη εκπαίδευσης σε αυτούς τους τομείς αλλά χρειάζονται άμεση βοήθεια για την εύρεση μίας αμειβόμενης θέσης εργασίας. Με τα παραπάνω συμφωνεί και η εκπρόσωπος της Διοτίμα αναφέροντας :

«Τριτογενή πρόληψη δεν έχουμε, δεν έχουμε στρατηγική εξόδου από τους ξενώνες, παρόλο που μπήκαν τα προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού, δεν ξέρω ποιες γυναίκες έχουν πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες, ώστε να μπορούν να βγουν από το φαύλο κύκλο της βίας και μετά τον ξενώνα.».

Σε σχέση με όλα τα παραπάνω, η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ συμπληρώνει ότι πρόβλημα αποτελεί η έμφαση που δίνεται από τις σημερινές πολιτικές στην αντιμετώπιση του ξεσπάσματος της βίας και όχι στη μακροπρόθεσμη αποκατάσταση της γυναίκας. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει :

«Η αλήθεια είναι ότι δίνεται έμφαση στην επείγουσα παρέμβαση, δηλαδή στην κρίση, βεβαίως χρειάζεται παρέμβαση στην κρίση παρ' όλα αυτά στο θέμα της επανένταξης ή της αποκατάστασης της ισορροπίας των ανθρώπων είμαστε πίσω. Το σημαντικότερο είναι ότι αν η γυναίκα δεν έχει υποστηρικτικό περιβάλλον, πρέπει να στηριχτεί αποκλειστικά και μόνο στον εαυτό της. Δηλαδή η αποκατάσταση και η αυτονόμηση της εξαρτάται από τις δικές της δυνατότητες για δουλειά. Δεν υπάρχει επιδοματική πολιτική που ολοκληρωμένα να υποστηρίζει μία γυναίκα και κυρίως μία μητέρα».

Τέλος, και η εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών αναφέρει ότι θα πρέπει να υποστηρίζεται καλύτερα η επανένταξη των θυμάτων και η προστασία των παιδιών τους.

Παρακάτω, υπογραμμίζεται ότι σοβαρές είναι οι ελλείψεις σε σχέση με τους ξενώνες. Η εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών υποστηρίζει ότι οι ξενώνες και τα συμβουλευτικά κέντρα δεν επαρκούν σε αριθμό, ενώ σύμφωνα με την ίδια πρόβλημα αποτελεί τ' ότι δεν υπάρχει εξασφαλισμένη συνέχεια στην χρηματοδότηση τους. Στη συνέχεια, η εκπρόσωπος της ActionAid αναφέρει σε σχέση με τη φιλοξενία έκτακτης ανάγκης :

«Σίγουρα θα έπρεπε να έχουμε περισσότερες στέγες έκτακτης ανάγκης, γιατί καταλήγουμε κάποια έκτακτα περιστατικά να μην μπορούμε να τα διαχειριστούμε.».

Σε αυτό έρχεται να προστεθεί και το έλλειμμα που συμπληρώνει η εκπρόσωπος του Ε.Δ.Κ.Β, αναφερόμενη στο γεγονός ότι η εισαγωγή σε ξενώνα απαιτεί μια χρονοβόρα διαδικασία που προϋποθέτει ελευθερία κίνησης και έως ότου ολοκληρωθεί, η γυναίκα εξακολουθεί να κακοποιείται, ενώ πρόσβαση στα συμβουλευτικά κέντρα ή στη σύμβουλο της έχει η κάθε γυναίκα μόνο τις εργάσιμες ημέρες και ώρες και όχι τη στιγμή της κρίσης ή του κινδύνου. Ως προς τα παραπάνω η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, αναφέρει ότι δεν εξυπηρετείται επαρκώς η έκτακτη φιλοξενία, πράγμα που θα πρέπει να αντιμετωπισθεί στο σχεδιασμό του επόμενου προγράμματος.

Επιπλέον αναφορά γίνεται και στην μεγάλη περίοδο αναμονής με την οποία έρχονται αντιμέτωπες οι γυναίκες όταν αναζητούν θέση σε ξενώνα από την ActionAid και το Ε.Δ.κ.Β. Η τελευταία αναφέρει ως σοβαρό πρόβλημα, την δυσκολία εύρεσης θέσεων στους ξενώνες έκτακτης ανάγκης και τη μικρή χρονική διάρκεια παραμονής των γυναικών στα καταφύγια :

«Δεν βρίσκεις εύκολα ξενώνα πρώτον, όταν αναζητάνε θέση σε ξενώνα πρέπει να περάσει ένας μήνας και, να την παραπέμψω στο Συμβουλευτικό Κέντρο, να εξετάσουν την περίπτωση. Όταν δε είναι επείγουσα η φιλοξενία δεν υπάρχει τίποτα. Επείγουσα φιλοξενία κάνει μόνο ο ξενώνας του Δήμου Αθηναίων και το ΕΚΚΑ, όμως όσες φορές έχω ψάξει να βρω θέση δεν έχω βρει. (...). Όσες ακούν ότι ο ξενώνας μπορεί να τις φιλοξενήσει για 3 μήνες, το πολύ για 6, σου λέει μετά τι θα κάνω αν δεν έχω σταθεί στα πόδια μου ; Θα γυρίσω πίσω ; Θα είναι χειρότερα μετά... Αυτός ο φόβος δεν τις αφήνει να φύγουν μακριά από τον θύτη.»

Στα παραπάνω έρχονται να προστεθούν και τα λόγια της εκπροσώπου της Διεθνούς Αμνηστίας, σε σχέση με τη μη ύπαρξη επαρκών θέσεων στους ξενώνες των αστικών κέντρων:

«Εξαιρετικά σημαντική είναι η αναγνώριση της δυνατότητας των γυναικών να μπορούν να αποφασίζουν οι ίδιες για τις ζωές τους και το σώμα τους. Οι γυναίκες δεν είναι θύματα, δεν είναι έρμια μίας πολιτείας που θα τις μεταφέρει από τον έναν χώρο στον άλλο για να μπορούν να απολαύσουν μία υπηρεσία που είναι υποχρέωση της πολιτείας να δώσει.(...).Με αυτήν την έννοια είναι υποχρέωση της πολιτείας να μπορέσει να δημιουργήσει δομές που θα συμβάλλουν στην ίδια τη χειραφέτηση, την αυτονομία και την ενδυνάμωση των γυναικών αυτών και όχι να τις αντιμετωπίζει διαρκώς ως θύματα. Πόσο μάλλον που είναι γνωστό ότι δεν υπάρχουν δομές σε μέγεθος, που να μπορούν να αντιμετωπίσουν ακόμα και τα πολύ χαμηλά ποσοστά καταγγελιών».

Σε σχέση με όλα τα παραπάνω η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ αναφέρει ότι οι θέσεις είναι επαρκείς, δεδομένου ότι υπάρχουν κενές θέσεις στους ξενώνες ανά την Ελλάδα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποτελεί ιδανική λύση για όλες τις γυναίκες. Ωστόσο, όπως σημειώνει η ίδια σημαντικό είναι να σχεδιαστεί μία πολιτική αυτονόμησης των γυναικών, καθώς για τις γυναίκες δεν είναι εύκολο να μένουν στους ξενώνες για μεγάλα χρονικά διαστήματα, αφού μέσα σε αυτούς δεν έχουν ανεξαρτησία κινήσεων :

«Θα προτιμούσαν οι γυναίκες η παραμονή τους στον ξενώνα να διαρκεί όσον το δυνατόν λιγότερο, για μέρες δηλαδή, την ώρα της κρίσης, αλλά μετά η καθεμία θέλει μία όσο το δυνατόν πιο ανεξάρτητη ζωή, πράγμα που δεν είναι δυνατό, όσο και αν προσπαθεί ο ξενώνας.»

Παρακάτω, αρνητικά αξιολογείται από την εκπρόσωπο του Ε.Δ.κ.Β. η μη δυνατότητα φύλαξης των ανήλικων παιδιών των θυμάτων στους υπάρχοντες ξενώνες, με αποτέλεσμα να εγκλωβίζονται οι γυναίκες σε αυτούς, χαρακτηριστικά αναφέρει για τις συνθήκες στους ξενώνες :

«Φύλαξη παιδιών δεν προβλέπεται, επίσης αν έχεις έφηβο αγόρι αποκλείεται. (...) Οι συνθήκες στους ξενώνες δεν είναι καλές, όταν υπάρχουν μωρά παιδιά δεν είναι εύκολη η διαβίωση, υπάρχουν αυστηροί κανόνες που δεν συμβαδίζουν με τα παιδιά».

Ως προς τα παραπάνω η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ επιβεβαιώνει ότι δεν υφίστανται επαρκείς προβλέψεις σε σχέση με την υποστήριξη μητέρων με παιδιά αναφέροντας :

«Το επεισόδιο μπορεί να γίνει ξαφνικά, μέσα στη μέση της χρονιάς, που σημαίνει ότι το παιδί από εκεί που είχε έναν φροντιστή τη μητέρα του, τώρα η μητέρα του πρέπει να πάει να δουλέψει, αυτά δεν είναι εύκολα. Οι θέσεις (στους παιδικούς σταθμούς) έχουν συμπληρωθεί – δηλαδή και άλλα πράγματα όπως ένας παιδικός σταθμός δεν είναι εύκολα. Τα αυτονόητα δεν έχουν προβλεφθεί, παρ' όλα αυτά η εμπειρία μας είναι ότι έτσι ή αλλιώς τα καταφέρνουμε με τις γυναίκες».

Παρακάτω, σε σχέση με τον περιορισμό για τα αγόρια άνω των 12 ετών, η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ υποστηρίζει ότι γίνονται προσπάθειες για την αξιολόγηση κάθε περίπτωσης ξεχωριστά, ωστόσο αναφέρει ότι τα αιτήματα που δέχονται για τη φιλοξενία γυναικών με αγόρια στην εφηβεία είναι ελάχιστα, έως μηδαμινά, καθώς τα παιδιά αυτή της ηλικίας δεν επιλέγουν να αφήσουν την εστία τους, παρότι η παραμονή στο σπίτι με τον θύτη δεν είναι εύκολη. Η ίδια θεωρεί ότι η λύση σε αυτές τις περιπτώσεις θα δινόταν μέσα από την ουσιαστική επιβολή των προβλέψεων για την απομάκρυνση του θύτη από την οικογενειακή εστία.

Σε σχέση με την έλλειψη προσωπικού στις δομές του δικτύου, η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων αναφέρει ότι το τελευταίο διάστημα αυξήθηκαν οι παρεχόμενες υπηρεσίες, χωρίς ωστόσο να αυξηθούν αντίστοιχα και τα

άτομα που εργάζονται στο εσωτερικό τους. Η εκπρόσωπος της ActionAid συμφωνεί ότι θα πρέπει να αυξηθεί και ο αριθμός των εργαζόμενων επαγγελματιών στους φορείς μεταξύ των οποίων οι αστυνομικοί, οι ψυχολόγοι και οι δικηγόροι. Επιπλέον, πέρα από την έλλειψη προσωπικού, ελλείψεις σημειώνονται σύμφωνα με την εκπρόσωπο της ActionAid και σε σχέση με την μη ψυχολογική – συμβουλευτική υποστήριξη των επαγγελματιών του πεδίου από ειδικούς, με κίνδυνο την εργασιακή τους εξουθένωση :

«Θα πρέπει να υποστηρίζονται οι άνθρωποι του πεδίου. Όταν μάλιστα καλείσαι να αντιμετωπίσεις πληθώρα περιστατικών διαφορετικής έντασης και υφής καθημερινά και είσαι μόνος, ό,τι εποπτεία και να υπάρχει θα καταρρεύσεις κι εσύ, όπως και το σύστημα. Το συγκεκριμένο σύστημα είναι οι άνθρωποι που το στελεχώνουν. Αν καταρρεύσουν οι άνθρωποι, καταρρέει και το σύστημα. (...). Μιλάμε για ανθρώπους που είναι κουρασμένοι, εξουθενωμένοι χωρίς να έχουν την υποστήριξη που πρέπει.»

Με το παραπάνω στοιχείο, συμφωνούν και οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ, οι οποίοι τονίζουν ότι οι επαγγελματίες του πεδίου θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένη συμβουλευτική, ώστε να μπορούν να διαχειριστούν την πίεση που δέχονται στην εργασία τους σημειώνοντας ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα υφίσταται στην επαρχία λόγω της έλλειψης καταμερισμού εργασίας, ενώ σε σχέση με την υποστελέχωση των υπηρεσιών σχολιάζουν :

«Οι ανάγκες είναι αντιστρόφως ανάλογες σε σχέση με το διαθέσιμο ανθρώπινο δυναμικό για την εξυπηρέτηση αυτών των αναγκών».

Με τις παραπάνω παρατηρήσεις συμφωνεί και η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, η οποία αναφέρει ότι έχει υπάρξει πρόβλεψη προγράμματος για την ψυχολογική εποπτεία των στελεχών που εργάζονται στις δομές, χωρίς ωστόσο το πρόγραμμα να τεθεί σε εφαρμογή για το σύνολο των δομών, σημειώνοντας ωστόσο ότι σε κάποιες δομές υφίσταται η δυνατότητα της ψυχολογικής εποπτείας των εργαζόμενων.

Τέλος, ένα άλλο κενό που αναφέρεται από περισσότερους φορείς είναι η έλλειψη πόρων του ελληνικού κράτους, την περίοδο της κρίσης, για την καταπολέμηση του φαινομένου. Η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων αναφέρει ότι δυσκολίες καταγράφηκαν στην έγκαιρη πληρωμή των εργαζόμενων στις δομές

του δικτύου για τα θύματα, ενώ η εργασιακή ανασφάλεια του προσωπικού είναι άλλος ένας παράγοντας που επηρεάζει τους εργαζόμενους στις δομές και τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Ταυτόχρονα, παρότι η ύπαρξη δομών προβλέπεται από την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης και τους πρόσφατους νόμους που ψηφίστηκαν από το ελληνικό κράτος η βιωσιμότητα των δομών δεν είναι δεδομένη, καθώς μέχρι στιγμής η χρηματοδότησή τους εξαρτάται από κονδύλια της Ε.Ε. και όχι από τον εθνικό προϋπολογισμό. Ωστόσο, η εκτίμηση της εκπροσώπου της Γενικής Γραμματείας είναι ότι η χρηματοδότηση των δομών θα συνεχιστεί, χωρίς όμως να είναι ακόμη γνωστά το πλαίσιο και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν, εξαιτίας των πρόσφατων αλλαγών στην πολιτική ηγεσία, και της πιθανότητας οι πολιτικές να κατευθυνθούν περισσότερο προς την εξισορρόπηση οικογενειακής – επαγγελματικής ζωής. Επιπλέον, οι εκπρόσωποι της ActionAid, της Διοτίμα, του ΜΩΒ και του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών συμφωνούν ότι υπάρχει ανάγκη για την οικονομική ενίσχυση των δομών από το ελληνικό κράτος, όπου η εκπρόσωπος του ΜΩΒ σημειώνει ότι τα συμβουλευτικά κέντρα θα πρέπει να διαθέτουν έναν προϋπολογισμό, ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις έκτακτες ανάγκες των γυναικών, όπως η νοσηλεία ή τα δικαστικά έξοδα.

Όσον αφορά τους στόχους, ως ιδιαίτερα σημαντικό στόχο για το επόμενο διάστημα κρίνει τη λειτουργία των νέων ειδικών γραφείων στο εσωτερικό της αστυνομίας για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων. Σε αυτό συμφωνούν και οι εκπρόσωποι της ActionAid και του ΜΩΒ, σημειώνοντας ότι θα πρέπει να παρακολουθηθεί με προσοχή η λειτουργία των νεοσύστατων γραφείων της Ελληνικής Αστυνομίας για την ενδοοικογενειακή βία. Η τελευταία σημειώνει ότι τα συγκεκριμένα γραφεία θα πρέπει να στελεχωθούν με αρκετό και κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό ώστε να επιτελέσουν σωστά το σκοπό τους, ενώ σύμφωνα με την εκπρόσωπο της ActionAid έμφαση θα πρέπει να δοθεί και στα θετικά βήματα που έχουν γίνει για την εκπαίδευση των αστυνομικών όπως το πρόγραμμα Αριάδνη I και το πρόγραμμα Αριάδνη II που θα ακολουθήσει το επόμενο διάστημα. Οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ σχολιάζουν θετικά την ίδρυση ειδικών τμημάτων ενδοοικογενειακής βίας στις πρωτεύουσες νομών ανά την Ελλάδα, αλλά σημειώνουν ότι αυτό το μέτρο δεν αφορά όλα τα αστυνομικά τμήματα της χώρας, με αποτέλεσμα να μην καλύπτεται επαρκώς η επαρχία. Επιπλέον σημειώνουν ότι σημαντική είναι η επέκταση του προγράμματος Αριάδνη I και η εκπαίδευση και άλλων αστυνομικών του σώματος σύμφωνα με τις προβλέψεις του προγράμματος.

Ως σημαντικός στόχος αναδεικνύεται η ανάγκη εκπαίδευσης και ενημέρωσης όλων των επαγγελματιών του πεδίου γενικότερα όπως τονίζει η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, ενώ σε αυτό συμφωνούν και οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ, οι οποίοι αναφέρουν ότι πέρα από την εκπαίδευση σημαντικός κρίνεται και ο συντονισμός των επιμέρους υπηρεσιών και επαγγελματικών ομάδων μέσα από πρωτόκολλα συνεργασίας και προτυποποιημένες διαδικασίες που θα πρέπει να ακολουθούνται από τους εκπρόσωπους διαφορετικών φορέων είτε αυτοί ανήκουν στην αστυνομία, είτε σε υπηρεσίες υγείας, ή σε υπηρεσίες συμβουλευτικών κέντρων και ξενώνων. Η συνολική εκπαίδευση των επαγγελματιών του πεδίου στο δημόσιο τομέα, σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα κρίνεται απαραίτητη και από τις εκπροσώπους του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών και της ActionAid, ενώ στην ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και των δημόσιων λειτουργών σε σχέση με το θέμα αναφέρεται και η εκπρόσωπος της Διοτίμα. Με τα παραπάνω συμφωνεί και η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας, η οποία υποστηρίζει ότι η επιμόρφωση και η εκπαίδευση των αρμόδιων φορέων σε σχέση με το θέμα θα βοηθήσει στην αλλαγή λανθασμένων στάσεων και νοοτροπιών στην κοινωνία. Όσον αφορά το κομμάτι της εκπαίδευσης των επαγγελματιών σημαντική είναι η πρόταση του Ε.Δ.κ.Β., όπου αναφέρεται στ' ότι οι επαγγελματίες του πεδίου που εργάζονται στους δημόσιους φορείς, θα πρέπει να μπορούν να συνεργαστούν και με ΜΚΟ του πεδίου, ειδικά όταν οργανώσεις του τρίτου τομέα μπορούν να παράσχουν ενημέρωση και εκπαίδευση μέσα από ειδικά σχεδιασμένα προγράμματα στους επαγγελματίες του Δημοσίου, χωρίς η εκπαίδευση τους να εξαρτάται αποκλειστικά από το ΕΚΔΔΑ⁷⁸. Επιπλέον, το Ε.Δ.κ.Β. αναφέρει ότι θα πρέπει οι διαφορετικές υπηρεσίες (αστυνομία, νοσοκομεία, συμβουλευτικά κέντρα και ξενώνες) να διασυνδεθούν για την καλύτερη αντιμετώπιση των περιστατικών. Σε σχέση με την διατομεακή συνεργασία των φορέων συμφωνούν και οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ, οι οποίοι σημειώνουν ότι είναι σημαντικό οι διάφορες υπηρεσίες να μπορούν να επικοινωνήσουν και να συνεργαστούν μεταξύ τους αποτελεσματικά, ενώ σαν στόχο, αναφέρουν την ύπαρξη συμμετοχικών σχημάτων σχεδιασμού σχεδίων δράσης με την ταυτόχρονη συμμετοχή αστυνομικών, εκπροσώπων των συμβουλευτικών κέντρων και των ξενώνων, των υπηρεσιών υγείας και των ΜΚΟ και των φεμινιστικών οργανώσεων, για την αντιμετώπιση των δυσκολιών του πεδίου που αφορούν όλους τους παραπάνω φορείς.

⁷⁸ Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης

Μία άλλη πρόταση της εκπροσώπου του Ε.Δ.κ.Β., είναι ότι θα πρέπει να σχεδιασθούν εναλλακτικές δομές και κατάλληλη μέριμνα για γυναίκες με συγκεκριμένα προβλήματα που δεν μπορούν να εισέλθουν στους υπάρχοντες ξενώνες, όπως γυναίκες με νοσήματα και μητέρες έφηβων αγοριών. Παράλληλα, η εκπρόσωπος της Διοτίμα αναφέρει ότι ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στις ελλείψεις διερχόμενων στις δομές του δικτύου και στην πρόσβαση των προσφυγισσών στις διάφορες υπηρεσίες.

Επιπλέον, σύμφωνα με την εκπρόσωπο του ΜΩΒ σημασία πρέπει να δοθεί στην οικονομική αρωγή των γυναικών θυμάτων γενικότερα, αλλά ιδιαίτερα σε όσες αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες και θέλουν να χωρίσουν από το σύζυγό τους, αφού όπως σημειώνει η εργασιακή επισφάλεια και η φτώχεια στις γυναίκες δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για τη βία. Σε αυτό έρχεται να προσθέσει και η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β. ότι στόχος για το επόμενο διάστημα θα πρέπει να είναι η ουσιαστική ενδυνάμωση και αυτονόμηση των γυναικών μέσα από την εργασία, πριν βγουν από τους ξενώνες κατά την περίοδο παραμονής τους σε αυτούς. Ως προς τα παραπάνω φαίνεται να συμφωνούν και οι εκπρόσωποι της Διοτίμα και του ΕΚΚΑ. Η τελευταία αναφέρει ότι θα πρέπει να υπάρχει μία μακροπρόθεσμη πολιτική αυτονόμησης των γυναικών ώστε αυτές να μπορέσουν να σταθούν στα πόδια τους βγαίνοντας από τον ξενώνα, ενώ σημαντικό είναι να σχεδιαστεί σύμφωνα με την ίδια μια συμπεριληπτική οικογενειακή πολιτική η οποία να αποδεσμεύει και να προστατεύει τη γυναίκα, που είναι ο βασικός φροντιστής της οικογένειας, από την εστία στην οποία συμβαίνει η κακοποίηση. Συγκεκριμένα η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ αναφέρει :

«Δηλαδή όταν η γυναίκα είναι ο κύριος φροντιστής στην οικογένεια, όχι μόνο των παιδιών, αλλά και των ηλικιωμένων και των αναπήρων, δεν μπορείς να βοηθήσεις έναν μόνο άνθρωπο που αποτελεί κομμάτι μιας αλυσίδας, δεν είναι ότι κάνω κάτι για τις γυναίκες, είναι ότι πρέπει να έχω μία ολοκληρωμένη πολιτική προστασίας των πολιτών μου. (...). Όταν δεν υπάρχουν όλα τ' άλλα το να λέμε ότι έκανα 21 ξενώνες για τα θύματα, αν δεν υπάρχει κάτι μετά και πριν, δεν έχει νόημα. Αν η γυναίκα φροντίζει την ηλικιωμένη της μητέρα, εμείς τι θα της πούμε φύγετε, κοιτάζτε τον εαυτό σας ;».

Επιπλέον, σύμφωνα με την εκπρόσωπο του ΜΩΒ σημαντικός στόχος σε νομικό επίπεδο, είναι η ύπαρξη οικογενειακών δικαστηρίων και η βελτίωση των χρόνων απονομής της δικαιοσύνης, καθώς και η νομική κατοχύρωση όσων γυναικών διαπράττουν ανθρωποκτονία εναντίον του συντρόφου ή συζύγου τους σε περίπτωση αυτοάμυνας. Τέλος, το Ε.Δ.κ.Β. έρχεται να

προσθέσει ότι μία παρέμβαση που θα μπορούσε να βοηθήσει είναι η υποστήριξη των γυναικών από τους συμβούλους και τους ψυχολόγους των αρμόδιων δομών, κατά την δικαστική διαδικασία, παρέχοντας εξατομικευμένες εκθέσεις προς το δικαστήριο, στις οποίες θα περιγράφεται το ιστορικό της γυναίκας, σε σχέση με την βοήθεια που δέχτηκε από τους αρμόδιους φορείς.

Επιπλέον, σύμφωνα με το Ε.Δ.κ.Β σημαντική είναι η συστηματική συλλογή και κωδικοποίηση των δεδομένων, βάσει μεθοδολογικά εγκεκριμένων εργαλείων έρευνας, από τις αρμόδιες υπηρεσίες, ώστε να παρέχεται μία ολοκληρωμένη κωδικοποίηση των στοιχείων και να είναι εμφανείς οι ηλικιακές κατηγορίες, το φύλο και η σχέση δράστη-θύματος. Με την παραπάνω παρατήρηση συμφωνεί και η εκπρόσωπος της Διοτίμα, η οποία υποστηρίζει ότι πρέπει να έχουμε σταθερά στατιστικά στοιχεία για τη βία κατά των γυναικών, τα οποία να μπορούν να δημοσιευθούν. Την ίδια άποψη υποστηρίζει και η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας, χαρακτηρίζοντας ως αναγκαία την αναβάθμιση της καταγραφής των στοιχείων από τους αρμόδιους φορείς.

Επίσης σημαντική είναι η αξιολόγηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς και του προσωπικού που απασχολείται στις δομές σύμφωνα με την εκπρόσωπο Ε.Δ.κ.Β. Η ίδια συμπληρώνει ότι απαραίτητη θεωρείται η αξιολόγηση των δομών και από τη μεριά των εξυπηρετούμενων, ενώ στην αξιολόγηση των υπηρεσιών επιμένουν και οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ, οι οποίοι τονίζουν ότι η προτυποποίηση των ακολουθούμενων διαδικασιών μεταξύ διαφορετικών φορέων θα διευκολύνει την δυνατότητα αξιολόγησης.

Ακόμα, η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων αναφέρει ότι ένας ακόμα στόχος το επόμενο διάστημα είναι η ύπαρξη προγραμμάτων για τους θύτες, όπως προβλέπεται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Ενώ ως προς αυτό συμφωνεί και η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ, η οποία θεωρεί ότι τα προγράμματα για τους θύτες που αφορούν την καταπολέμηση της βίαιης συμπεριφοράς δε θα πρέπει να συνδέονται με τις συζητήσεις που γίνονται κατά την ποινική διαμεσολάβηση και τα θεραπευτικά προγράμματα, καθώς τα δύο θέματα δεν θα πρέπει να συγχέονται, αφού οι διαπροσωπικές σχέσεις του καθενός οφείλουν να διαχωρίζονται από τα προγράμματα για τους θύτες που πρέπει να υφίστανται αυτόνομα.

Ακόμα ένας άλλος στόχος που αναδεικνύεται, είναι αυτός της ευαισθητοποίησης και της ενημέρωσης σε σχέση με τα θέματα έμφυλης βίας, όπου σύμφωνα με την εκπρόσωπο της

Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, το Υπουργείο Παιδείας μπορεί να διαδραματίσει πολύ σοβαρό ρόλο στην ουσιαστική πρόληψη ενάντια στη βία. Προς την κατεύθυνση της ενημέρωσης και της εκπαίδευσης της κοινωνίας σε σχέση με τα έμφυλα στερεότυπα επιμένει και η εκπρόσωπος το ΕΚΚΑ, η οποία σημειώνει ότι μόνο με αυτό τον τρόπο θα μειωθούν τα κρούσματα βίας κατά των γυναικών και δεν θα αυξηθούν οι ανάγκες για περισσότερους ξενώνες. Παρακάτω η εκπρόσωπος του ΜΩΒ αναφέρει ότι περισσότερες ενέργειες και πρωτοβουλίες ενημέρωσης προς το ευρύ κοινό μπορούν να πραγματοποιηθούν από τα συμβουλευτικά κέντρα, ενώ αντίστοιχα τα μέσα ενημέρωσης μπορούν να παίξουν επίσης θετικό ρόλο στο κομμάτι της ευαισθητοποίησης σύμφωνα με την εκπρόσωπο της ActionAid. Παρακάτω, και οι εκπρόσωποι της Διοτίμα και του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών συμφωνούν ότι τα media μπορούν να παίξουν σοβαρό ρόλο στην ευαισθητοποίηση και την καταπολέμηση της κουλτούρας μέσα στην οποία ανθεί το φαινόμενο, ενώ όπως αναφέρεται η ένταξη σχετικής ενημέρωσης στα εκπαιδευτικά προγράμματα μπορεί να λειτουργήσει προληπτικά. Επιπλέον, οι εκπρόσωποι της ActionAid και του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών αναφέρουν ότι σημαντικό ρόλο μπορεί να παίξει η πιθανή εισαγωγή μαθημάτων σεξουαλικής αγωγής στα σχολεία για την ευαισθητοποίηση των νέων, ενώ και οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ αναφέρονται σε μία παρέμβαση που θα μπορεί να αξιοποιήσει όλους τους κοινωνικοποιητικούς μηχανισμούς, με έμφαση στην εκπαίδευση και την ενημέρωση των νέων για το θέμα της βίας κατά των γυναικών στα σχολεία. Τέλος, και η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας, συμφωνεί ότι θα πρέπει να υπάρχουν δράσεις ευαισθητοποίησης για μαθητές και νέους, προκειμένου να σημειωθούν μακροπρόθεσμα αποτελέσματα στην αλλαγή στάσεων και πεποιθήσεων.

Τέλος, η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, αναφέρει ότι βασικός στόχος της επόμενης περιόδου είναι η εφαρμογή των προβλέψεων της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, ενώ σε αυτό συμφωνούν και οι εκπρόσωποι του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών και του Ε.Δ.κ.Β. Παρακάτω, η εκπρόσωπος της Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, αναφέρει ότι σημαντικός στόχος αποτελεί η σύσταση της Εθνικής Επιτροπής για την Ισότητα που προβλέπεται στο νόμο 4604. Επιπλέον, σημειώνει ότι για την ουσιαστική παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης, θα πρέπει να υπάρξει ειδικό επιτελείο στη Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων για την υποστήριξη του έργου της, και ενδεχομένως ένα ξεχωριστό χρηματοδοτικό εργαλείο γι' αυτό το σκοπό, ώστε οι αρμοδιότητες της Γραμματείας να ανταποκρίνονται στις δυνατότητες της. Ως προς το κομμάτι της ουσιαστικής εφαρμογής του ήδη υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου επιμένει η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ, ενώ σε αυτό συμφωνούν και οι εκπρόσωποι του ΚΕΜΕΑ.

Τέλος, σημαντικό είναι να εφαρμόζεται από τα αρμόδια όργανα το νομοθετικό πλαίσιο που προβλέπεται, ώστε να μην ανακύπτουν κενά από παρατυπίες και παρανομίες σύμφωνα με τις εκπροσώπους της ActionAid, της Διοτίμα και της Διεθνούς Αμνηστίας.

5.4.δ. Τέταρτος Άξονας – Η συμβολή των γυναικείων και φεμινιστικών οργανώσεων στη διαμόρφωση των πολιτικών για τη βία κατά των γυναικών

Στον τελευταίο άξονα ερωτήσεων καταγράφεται η άποψη των φορέων σε σχέση με τη συμβολή των φεμινιστικών και γυναικείων οργανώσεων στην διαμόρφωση των πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας, ενώ παράλληλα διερευνάται το κατά πόσο οι φορείς θεωρούν ότι το φεμινιστικό κίνημα έχει ενδυναμωθεί ή αποδυναμωθεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας. Όπως φαίνεται από τις απαντήσεις των φορέων, οι περισσότεροι θεωρούν ότι τα φεμινιστικά και γυναικεία κινήματα στη χώρα μας έχουν συμβάλλει ουσιαστικά, μέσω των διεκδικήσεων τους στην υιοθέτηση και τη διαμόρφωση πολιτικών κατά της έμφυλης βίας στην Ελλάδα.

Πιο αναλυτικά, η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, αναφέρει ότι η συμβολή των γυναικείων – φεμινιστικών οργανώσεων και ΜΚΟ είναι ιδιαίτερα σημαντική δεδομένου ότι πολλές από αυτές, δρουν ενεργά στο κομμάτι της ευαισθητοποίησης και της ενημέρωσης, ενώ παράλληλα βοηθούν στη δικτύωση των γυναικών με τις δομές, ενώ κάποιες από αυτές μπορεί να παρέχουν και συμβουλευτικές υπηρεσίες. Ταυτόχρονα, η Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων αναφέρει ότι διακριτοί τύποι φεμινιστικών και γυναικείων οργανώσεων συνεισφέρουν με διαφορετικό τρόπο στη διαμόρφωση των πολιτικών στην Ελλάδα, όπου από τη μια αναγνωρισμένες γυναικείες και φεμινιστικές οργανώσεις δραστηριοποιούνται στη διαδικασία των πολιτικών συζητήσεων και των επαφών με επίσημους πολιτικούς φορείς, ενώ από την άλλη νέες φεμινιστικές ομάδες με περισσότερο συγκρουσιακό λόγο και ριζοσπαστικές απαιτήσεις κάνουν την εμφάνισή τους τα τελευταία χρόνια. Η ίδια σημειώνει ότι και οι δύο μορφές οργανώσεων επιτελούν το δικό τους, χρήσιμο, ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών, αφού οι αναγνωρισμένες οργανώσεις ήταν αυτές που μέσω του θεσμικού ρόλου που κατείχαν πίεσαν, για παράδειγμα για την κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης από τη χώρα μας. Ταυτόχρονα, οι πιο ριζοσπαστικές οργανώσεις, παίζουν σημαντικό ρόλο στην άσκηση πίεσης μέσω διαμαρτυριών και κινητοποιήσεων στους δρόμους. Παρακάτω, η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων αναφέρει ότι εκστρατείες όπως η συλλογή υπογραφών για την κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης από την οργάνωση της ΧΕΝ και η εκστρατεία για την αλλαγή των άρθρων 336 και 339 του Π.Κ. από τη Διεθνή

Αμνηστία έχουν φέρει κατά καιρούς σοβαρές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο της χώρας. Παρακάτω και η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ, αναφέρει πως η δράση των γυναικείων-φεμινιστικών οργανώσεων και ΜΚΟ κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική από εργαζόμενους κοινωνικών υπηρεσιών, όπως η ίδια, καθώς όπως σημειώνει εκπρόσωποι του κράτους, δεν έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν πίεση και να συνηγορήσουν υπέρ συγκεκριμένων στόχων, όπως οι οργανώσεις και οι ΜΚΟ του πεδίου. Επιπλέον, η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ υποστηρίζει ότι οι διαμαρτυρίες, η συνηγορία, τα προγράμματα ενδυνάμωσης, οι εκστρατείες ενημέρωσης των οργανώσεων αποτελούν πολύ σημαντική συνεισφορά, ενώ βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση του προβλήματος από τους Δημόσιους φορείς όπως το ΕΚΚΑ, που ενδιαφέρονται για την προσέγγιση που υιοθετούν οι φεμινιστικές οργανώσεις απέναντι στις προκλήσεις του πεδίου. Προς την ίδια κατεύθυνση συμπληρώνει και η εκπρόσωπος του ΚΕΜΕΑ, η οποία αναφέρει σε σχέση με την επιρροή των φεμινιστικών κινημάτων:

«Επηρεάζουν και έχουν ένα καθόλα σεβαστό ρόλο και επιβεβλημένο να υπάρχει, γιατί ασκούν πίεση και η πίεση προκαλεί την αλλαγή (...) Οι φεμινίστριες μας δίδαξαν πράγματα, το θέμα είναι κατά πόσο θα μπορούσαμε ως κοινωνία να υπερβούμε τα ισχύοντα ελλείματα εμπιστοσύνης που υπάρχουν μεταξύ ΜΚΟ και θεσμών. Σε κάθε περίπτωση και ο θεσμός πρέπει να υπάρχει και η συλλογικότητα η ακτιβιστική πρέπει να υπάρχει, αυτό είναι μία σύγχρονη ζωντανή κοινωνία. Το θέμα είναι κατά πόσο μπορούν να συνταχθούν όλες οι πλευρές προς μία κατεύθυνση υπερβαίνοντας δυσπιστίες που δεν προκύπτουν αναίτια.(...)Όμως επιμένοντας και αποδεικνύοντας ότι οι προθέσεις είναι σωστές και ότι υπάρχει μία συνέχεια και μία συνέπεια νομίζω ότι μόνο έτσι μπορεί ο θεσμός να πείσει τον ακτιβισμό ότι για το ίδιο πράγμα θέλουν να παλέψουν.».

Παρακάτω και η εκπρόσωπος της Διοτίμα θεωρεί ότι το φεμινιστικό κίνημα έχει συμβάλλει με τη δράση του στην υιοθέτηση και τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου σε σχέση με τη βία κατά των γυναικών. Συγκεκριμένα αναφέρει :

«Δεν υπάρχει κάτι που να έχει θεσμοθετηθεί, να έχει γίνει ορατό κοινωνικά και να μην έχει ξεκινήσει από το κίνημα των ίδιων των γυναικών.».

Στη συνέχεια η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας αναφέρει σε σχέση με τη δράση των φεμινιστικών και γυναικείων οργανώσεων:

«Ειδικά στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια βλέπουμε μία αρκετά μεγάλη ανάπτυξη του γυναικείου και φεμινιστικού κινήματος (...). Για παράδειγμα πέρυσι είδαμε στην Ελλάδα την 8^η Μάρτη να οργανώνεται η πρώτη γυναικεία απεργία, το οποίο είναι κάτι που το βλέπουμε σε μία σειρά από χώρες του κόσμου. Υπάρχει λοιπόν μία ανάπτυξη των γυναικείων οργανώσεων και των γυναικείων αντιστάσεων που σε πολύ μεγάλο βαθμό είναι πρωτοπόρα, και σε παγκόσμιο επίπεδο, το οποίο συναντάται και στην Ελλάδα. Αυτό παίζει καθοριστικό ρόλο στην κοινωνική αλλαγή αλλά και στην αλλαγή των πολιτικών, με την έννοια ότι ασκεί πολιτική πίεση, αποκτά ορατότητα και άρα δεν είναι τόσο εύκολο, όσο ενδεχομένως θα μπορούσε, να παραβλέπονται αιτήματα τα οποία είναι πλέον πολύ μπροστά στη δημόσια συζήτηση.»

Παρακάτω, η ίδια αναφέρει ότι η συλλογική οργάνωση και δράση των γυναικών, έχει καταφέρει να ενδυναμώσει κακοποιημένες γυναίκες, με αποτέλεσμα αυτές αργότερα να οργανώνονται και να πρωτοστατούν στον αγώνα του γυναικείου κινήματος. Προς την ίδια κατεύθυνση και η εκπρόσωπος της ActionAid υποστηρίζει ότι οι φεμινιστικές οργανώσεις έχουν αντίκτυπο και προσφέρουν ουσιαστικά σε σχέση με την αντιμετώπιση του προβλήματος σε Ελλάδα και Ευρώπη :

«Στην πραγματικότητα τα κινήματα και οι οργανώσεις έχουν τη εμπειρία του πεδίου, αυτό μπορούν να προσφέρουν, πέρα από τη μαζική διεκδίκηση ενός αιτήματος, και στ' ότι μπορούν να φέρουν σε κεντρικό σημείο ένα πρόβλημα που έχει διαχυθεί στη κοινωνία και δεν είναι εύκολο να εκφραστεί μαζικά.(...) Δηλαδή πολλές οργανώσεις έχουν προγράμματα, έρχονται σε άμεση επαφή με τα θύματα και τις επιζήσασες, συνομιλούν με τους θεσμικούς φορείς. Αυτοί είναι που έχουν τη μεγάλη εικόνα μπροστά τους και χωρίς τη μεγάλη εικόνα, δυστυχώς δεν μπορούμε να έχουμε το απαραίτητο πλαίσιο.»

Στη συνέχεια, η εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών τονίζει τη συμβολή και τη πίεση που ασκήθηκε από τις γυναικείες οργανώσεις σε σχέση με την κύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης από τη χώρα μας, ενώ αναφέρει ότι μετά από προηγούμενη πίεση των αρχηγών των πολιτικών κομμάτων από τις γυναικείες οργανώσεις, ενσωματώθηκαν στο ελληνικό δίκαιο οι σχετικές προβλέψεις της Σύμβασης.

Παρακάτω και η εκπρόσωπος του ΜΩΒ συμφωνεί ότι οι φεμινιστικές οργανώσεις έχουν συμβάλει με τις πιέσεις τους στην υιοθέτηση πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας, ιδιαίτερα μέσω των πιέσεων που οδήγησαν στην Κύρωση της Σύμβασης της

Κωνσταντινούπολης από τη χώρα μας. Ωστόσο, όπως σημειώνει δεν φτάνει μόνο η Σύμβαση, καθώς πρέπει να γίνουν και άλλα βήματα προόδου προς την επίτευξη της ισότητας. Η ίδια σημειώνει σε σχέση με τα επιτεύγματα του φεμινιστικού λόγου :

«Ο φεμινιστικός λόγος έχει περάσει μέσα στις κοινωνίες και τις έχει επηρεάσει. Δηλαδή μία γυναίκα σε ένα χωριό, ακόμα και αν δεν έχει ακούσει τι είναι φεμινισμός η ζωή της έχει επηρεαστεί από εμάς γιατί εμείς διεκδικούμε και δημιουργείται μία νέα κατάσταση στην κοινωνία (...). Έχουμε μπολιάσει την κοινωνία με την έννοια ότι η γυναίκα έχει περισσότερα δικαιώματα, δεν έχουμε όμως πετύχει την ισότητα.»

Τέλος, την άποψη ότι οι γυναικείες - φεμινιστικές οργανώσεις και οι ΜΚΟ έχουν αποτέλεσμα όταν συσπειρωθούν μεταξύ τους, διεκδικώντας ένα αίτημα μαζικά, διατυπώνουν οι εκπρόσωποι του Ε.Δ.κ.Β. και της ActionAid. Συγκεκριμένα η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β αναφέρει :

«Όταν αποφασίσουν να συσπειρωθούν και να πιέσουν (οι οργανώσεις) μπορούν να έχουν ένα αποτέλεσμα, παράδειγμα η κατάργηση της παρ. 3 του Άρ. 339 του Π.Κ., που προέβλεπε ότι αν ο υπαίτιος αποπλάνησης παιδιού παντρευτεί το ανήλικο θύμα του δεν ασκείται ποινική δίωξη και η ενσωμάτωση της μη-συναίνεσης, στον ορισμό του βιασμού. Το πρόβλημα είναι ότι δεν είμαστε τόσο αλληλοσυνδεδεμένοι οι φορείς μεταξύ μας.»

Ενώ η εκπρόσωπος της ActionAid σχολιάζει ότι παρότι πολλές φορές μπορεί να υπάρχει διαφωνία ως προς το τρόπο εκπλήρωσης μιας διεκδίκησης μεταξύ των οργανώσεων, σημασία έχει η συλλογική δράση και η μεταξύ τους συνεργασία για την επίτευξη κοινών στόχων :

«Βοηθάνε οι οργανώσεις και στο πλαίσιο που μπορούν σίγουρα φέρνουν αποτέλεσμα. Για εμένα οι δράσεις αυτές αποκτούν ισχύ όταν γίνονται μαζικά, όταν υπάρχει πίεση που φαίνεται να λειτουργεί από τα κάτω προς τα πάνω με έναν τρόπο που δείχνει σύμπνοια. Έτσι αλλάζουν τα πράγματα.»

Σε σχέση με την ενδυνάμωση ή μη του φεμινιστικού κινήματος στις μέρες μας, η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων αναφέρει ότι τα τελευταία χρόνια και ειδικά μετά το 2017 τα κινήματα φαίνεται να έχουν λάβει μία νέα ώθηση, συγκεκριμένα αναφέρει :

«Έρχεσαι να χτίσεις πάνω σε αυτά που έχουν γίνει, έγινε μία μεγάλη κοιλιά (στο φεμινιστικό κίνημα) αλλά τώρα είναι η άνοιξη των φεμινιστικών κινημάτων, κατά κύριο λόγο στην Ευρώπη και διεθνώς, που βλέπουμε ότι επηρεάζουν και τη χώρα μας όμως. (...) Πάντα το φεμινιστικό κίνημα είναι ο πομπός, εκείνο που επηρεάζει τις εξελίξεις για να πάει μπροστά τα θεσμικά όργανα... (...) Το κίνημα του ΜΕΤΟΟ ειδικά, αυτό το οποίο έκανε, ήταν ότι λειτούργησε σαν θρυαλλίδα και έφερε στη συνείδηση του κόσμου, ότι δεν είναι ένα θέμα ιδιωτικό(...), είναι ένα θέμα αμιγώς πολιτικό και είναι ένα μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα.»

Επίσης και η εκπρόσωπος του ΜΩΒ συμφωνεί ότι το φεμινιστικό κίνημα τα τελευταία χρόνια μετά το κίνημα ΜΕΤΟΟ έχει ενδυναμωθεί αναφέροντας :

«Οι οργανώσεις μετά το 2017 έχουν ενδυναμωθεί στην Ελλάδα, ειδικά μετά τα γεγονότα στην Αμερική κλπ.»

Σε σχέση με τα παραπάνω συμφωνεί και η εκπρόσωπος της Διοτίμα, η οποία εκτιμά ότι το προηγούμενο διάστημα το φεμινιστικό κίνημα είχε ατονήσει, ωστόσο λίγο πριν την οικονομική κρίση υπήρξε αναζωπύρωση του κινήματος, με σχετικές έρευνες και έντονη παρουσία φεμινιστικών ομάδων και συλλογικοτήτων στα πανεπιστήμια και την κοινωνία γενικότερα. Όπως η ίδια τονίζει η νεοφιλελεύθερη στροφή των πολιτικών τα τελευταία χρόνια, κινητοποίησε ακόμα περισσότερο τις οργανώσεις, με αποτέλεσμα το φεμινιστικό κίνημα να ενισχυθεί. Η εκπρόσωπος της Διεθνούς Αμνηστίας αναφέρει σε σχέση με την ενδυνάμωση του κινήματος στην Ελλάδα :

«Στην Ελλάδα το κίνημα έχει ενδυναμωθεί εμφανώς και μάλιστα βλέπουμε ότι οι γυναικείες και φεμινιστικές και οι ΜΚΟ έχουν και μία πιο αναβαθμισμένη κουλτούρα συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ τους, απ' ότι άλλες μορφές οργανώσεων, νομίζω ότι αυτό σχετίζεται με το γεγονός ότι μιλάμε για τα ίδια τα άτομα τα οποία υφίστανται τις διακρίσεις και τις μορφές βίας και συνεπώς αυτό τα κινητοποιεί, γιατί δεν μιλάμε για ένα γενικό ιδεολογικό ζήτημα, αλλά για κάτι που αφορά την πολύ πραγματική ζωή και καθημερινότητα των γυναικών αυτών. Το γεγονός ότι έχουν καταφέρει νίκες συγκροτεί ακόμη περισσότερο μία κουλτούρα συντονισμού.»

Παρακάτω, και η εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών σημειώνει ότι οι γυναικείες και φεμινιστικές οργανώσεις έχουν ενδυναμωθεί, ενώ αναφέρει για την περίπτωση του

Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών ότι ο θεσμικός του ρόλος έχει ενισχυθεί ακόμη περισσότερο τα τελευταία χρόνια.

Αντίθετα από τα παραπάνω, η εκπρόσωπος του ΕΚΚΑ διατυπώνει την άποψη ότι ίσως οι φεμινιστικές οργανώσεις ακούγονται λιγότερο στις μέρες μας, ωστόσο αναφέρει ότι η θέση τους παραμένει ισχυρή στην Ευρώπη. Ενώ παρόμοια άποψη συμερίζεται και η εκπρόσωπος του Ε.Δ.κ.Β :

Ε.Δ.κ.Β. :*«Κοιτάζτε νομίζω έχει ατονήσει λίγο και η διεκδίκηση με τα χρόνια, δηλαδή και το φεμινιστικό κίνημα είναι άτονο θα έλεγε κανείς».*

Σ.: *«Δηλαδή οι φεμινιστικές οργανώσεις έχουν αποδυναμωθεί ;»*

Ε.Δ.κ.Β.: *«Νομίζω ναι, δεν ξέρω αν είναι από επιλογή ή ως σημείο των καιρών, νομίζω ότι υπάρχει μία εσωστρέφεια των φορέων, ο κάθε φορέας προσπαθεί να δείξει τι καλά που τα κάνει μόνος του, δεν είναι ότι θα μαζευτούμε όλοι μαζί να διεκδικήσουμε χ πράγμα, αλλά ότι θα μαζευτούμε όλοι μαζί να πούμε την άποψή μας για ένα θέμα και επίσης έχω την εντύπωση ότι δεν εμπιστευόμαστε εύκολα (...)*».

Τέλος, ως προς την χαμηλή εμπιστοσύνη του κόσμου προς τις ΜΚΟ αλλά και τις αντιστάσεις που εμφανίζει η κοινωνία σε σχέση με τα δυναμικά αιτήματα του φεμινιστικού κινήματος το τελευταίο διάστημα, αναφέρεται η εκπρόσωπος της ActionAid, υπογραμμίζοντας ότι η ενδυνάμωση του φεμινιστικού κινήματος δε σημαίνει ότι αυτό γίνεται καθολικά αποδεκτό από την κοινωνία :

«Η εμπιστοσύνη του κόσμου προς τις οργανώσεις είναι πάρα πολύ χαμηλά (...). Δεν μπορώ να πω ότι ο κόσμος είναι φιλικά προσκείμενος. (...). Τα φεμινιστικά κινήματα είναι γενικώς δακτυλοδεικτούμενα από τον κόσμο για άλλους λόγους. Η αντίσταση του κόσμου... Βλέπεις κάτι να έρχεται με μεγάλη ορμή το οποίο στις περισσότερες περιπτώσεις ανατρέπει αυτά που είχες μέχρι τώρα στο μυαλό σου ως το φυσικό και το συνήθως συμβαίνων και όταν αυτό το πράγμα διαταράσσεται, αυτό που σου προκαλεί ανασφάλεια το βλέπεις και λίγο εχθρικά. Οπότε αυτό που κάνουν τώρα τα φεμινιστικά κινήματα να φέρνουν, στο προσκήνιο κάποια πράγματα που τα θεωρούσαμε δεδομένα είναι κάτι που τα κάνει αντιπαθή προς τον κόσμο.».

Συμπεράσματα

Το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο με πολλαπλές διαστάσεις και εντάσεις. Ειδικότερα η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί τη πιο συνήθη μορφή βίας που συνδέεται με τα έμφυλα στερεότυπα με τα οποία γαλουχούνται κορίτσια και αγόρια, υιοθετώντας εσφαλμένες βεβαιότητες και στερεότυπα για τις κοινωνικές συμπεριφορές που θεωρείται ότι αρμόζουν στο κάθε φύλο, αναπαράγοντας μία επιθετική εικόνα για τον άνδρα και μία παθητική εικόνα για τη γυναίκα. Η βία κατά των γυναικών, σύμφωνα με την φεμινιστική άποψη είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ του κράτους και της πατριαρχίας. Στην άνιση αυτή εξίσωση κατά των γυναικών συμμετέχει και το κράτος – πρόνοιας με τις ελλειμματικές πολιτικές, που πολλές φορές υιοθετεί. Έτσι οι γυναίκες καταλήγουν να είναι δέσμια θύματα των συντρόφων ή των συζύγων τους εξαιτίας της οικονομικής εξάρτησης τους από τον άνδρα του νοικοκυριού, της περιορισμένης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, του εκτεταμένου ρόλου τους ως κύριοι φροντιστές της οικογένειας και των περιορισμένων και ελλειμματικών πολλές φορές προβλέψεων προστασίας του κράτους πρόνοιας. Για τους παραπάνω λόγους οι πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών πρέπει να αντιμετωπίζονται ως μέρος των κοινωνικών πολιτικών, παρότι διαφέρουν σε σχέση με τις υπόλοιπες πολιτικές που υιοθετεί το κράτος, λόγω της άμεσης σχέσης τους με τις διεκδικήσεις των φεμινιστικών κινημάτων και τους αγώνες των γυναικών ανά τον κόσμο. Αποτέλεσμα αυτής της παρατήρησης είναι ότι η τυπολογία και τα μοντέλα κρατών πρόνοιας δεν έχουν άμεση σχέση με την ταχύτητα ανάπτυξης των πολιτικών για τη βία κατά των γυναικών, αλλά αντίθετα οι πολιτικές για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών συνδέονται με τη δυναμικότητα και τις διεκδικήσεις των φεμινιστικών κινημάτων στις διάφορες χώρες.

Επιπλέον, οι συγκεκριμένες πολιτικές επηρεάζονται και από το διεθνές και υπερεθνικό πλαίσιο. Ο ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Ε.Ε. έχουν διαμορφώσει ένα πλαίσιο κειμένων, συμβάσεων και στρατηγικών που κατευθύνουν προς μία θετική κατεύθυνση τις πολιτικές στα κράτη που συμμετέχουν σε αυτούς τους οργανισμούς. Πιο συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διαμορφώσει ένα πλαίσιο οδηγιών και στρατηγικών, οι οποίες ορίζουν μία γενική κατεύθυνση σε σχέση με την υποχρέωση των κρατών – μελών να ακολουθούν ορισμένα μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Διεθνείς συνθήκες, άλλων οργάνων όπως η Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW) και η πιο πρόσφατη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης (Σύμβαση της

Κωνσταντινούπολης), ενισχύουν το πλαίσιο της Ε.Ε. και δημιουργούν ορισμένες υποχρεώσεις για τα κράτη – μέλη που κυρώνουν τις συγκεκριμένες συμβάσεις.

Στη συνέχεια αναλύθηκαν οι πολιτικές στα 5 κράτη – μέλη καθώς και στη χώρα μας, καταγράφοντας την ιστορική διαδρομή κάθε χώρας, μέχρι να φτάσει στα πρώτα θετικά μέτρα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Εξετάζοντας τις διεθνείς δεσμεύσεις των χωρών, το νομοθετικό τους πλαίσιο και τις στρατηγικές που υιοθετούν για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας διαπιστώθηκε ότι στις 5 από τις 6 χώρες, το φεμινιστικό κίνημα είχε αντίκτυπο στην υιοθέτηση των πρώτων ρυθμίσεων για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Από τη συγκριτική ανάλυση, καταλήξαμε ότι οι πολιτικές των 6 κρατών συγκλίνουν ως προς τη γενικότερη μορφή τους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι εξασφαλίζουν το ίδιο επίπεδο και τις ίδιες δυνατότητες προστασίας για τις γυναίκες. Δηλαδή όλες οι χώρες διαθέτουν κάποιου είδους νομοθεσία σε σχέση με την ενδοοικογενειακή βία, είτε έχοντας θεσπίσει ξεχωριστό νόμο γι' αυτό το σκοπό, είτε με ειδικές διατάξεις που δημιουργούν ένα νομοθετικό πλέγμα, είτε με αναφορά στον Π.Κ. της εκάστοτε χώρας. Επιπλέον, οι 5 χώρες, όπως και η Ελλάδα διαθέτουν συγκεκριμένο εθνικό σχέδιο δράσης ή στρατηγική και δομές προστασίας των θυμάτων. Αυτό που μπορούμε να συμπεράνουμε είναι ότι το Η.Β., η Σουηδία, η Γαλλία και η Ισπανία έχουν αναπτύξει πολιτικές σε βάθος χρόνου, πράγμα που τους επέτρεψε να δημιουργήσουν ένα ολοκληρωμένο δίκτυο δομών σε αντίθεση με την Πολωνία που υστερεί ως προς τον αριθμό των καταφυγίων, καθώς οι πολιτικές της μπήκαν σε λειτουργία τη δεκαετία του '90. Μία επιμέρους παρατήρηση σε σχέση με τη χώρα μας, είναι ότι τα 5 κράτη – μέλη της Ε.Ε. συνεργάζονται με γυναικείες και φεμινιστικές οργανώσεις και ΜΚΟ για την λειτουργία των δομών τους, κάτι που δεν παρατηρείται στη χώρα μας η οποία διαθέτει δομές που στηρίζονται αποκλειστικά στο κράτος.

Τέλος σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι η τυπολογία των κρατών – πρόνοιας, δηλαδή η ταξινόμηση ενός κράτους - πρόνοιας ως σοσιαλδημοκρατικού, φιλελεύθερου, κορπορατιστικού κλπ., δεν μπορεί να προεξοφλήσει την περίοδο κατά την οποία το κράτος θα αναπτύξει πολιτικές για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Κράτη όπως η Σουηδία (Σκανδιναβικό) ανέπτυξαν πριν από άλλα τις συγκεκριμένες πολιτικές επιβεβαιώνοντας την τυπολογία στην οποία ανήκει, δημιουργώντας ένα δίκτυο εκτεταμένων δομών. Ταυτόχρονα όμως και το Η.Β. (φιλελεύθερο) κινήθηκε προς αυτή την κατεύθυνση. Αντίστοιχα η Ισπανία, παρότι μεσογειακό κράτος - πρόνοιας ανέπτυξε πολύ πιο νωρίς από την Ελλάδα πολιτικές, ενώ παρουσιάζει ένα πλήρες πλαίσιο για την προστασία των γυναικών.

Όσον αφορά τη χώρα μας, παρότι οι κρατικές πολιτικές για την ενδοοικογενειακή βία ξεκίνησαν κατά την τρίτη ιστορική περίοδο ανάπτυξης, το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα, τη δεκαετία του '80 πέτυχε ουσιαστικές νίκες οι οποίες άλλαξαν το μέχρι τότε νομικό πλαίσιο στα θέματα του βιασμού, του οικογενειακού δικαίου και των αμβλώσεων, δημιουργώντας πρόσφορο έδαφος για τις επόμενες μεταρρυθμίσεις που θα ακολουθούσαν στο πεδίο. Τη δεκαετία του '90 το φεμινιστικό κίνημα εστίασε στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και στην ανάπτυξη κάποιων πρώιμων δομών και υπηρεσιών, και στις αρχές του 2000 έγιναν τα πρώτα βήματα για την αντιμετώπιση του φαινομένου στη χώρα μας με αποκορύφωμα τη ψήφιση του νόμου για την ενδοοικογενειακή βία το 2006. Αποτέλεσμα όλων αυτών σε συνδυασμό με την συμμετοχή μας στην Ε.Ε. και σε άλλους διεθνείς και υπερεθνικούς οργανισμούς, είναι ότι η χώρα μέχρι σήμερα διαθέτει ένα ικανό νομοθετικό οπλοστάσιο, το οποίο προσομοιάζει σε αυτά άλλων χωρών που μπορεί να προηγήθηκαν χρονικά σε σχέση με τις νομοθετικές ρυθμίσεις και τις πολιτικές στον τομέα. Αυτό δεν σημαίνει ότι η χώρα μας δεν αντιμετωπίζει κενά στο πεδίο, ωστόσο η πληθώρα διατάξεων τα τελευταία χρόνια, παράλληλα με την ύπαρξη ενός κρατικά υποστηριζόμενου δικτύου δομών για τις κακοποιημένες γυναίκες, δημιουργεί ένα θετικό πλαίσιο, παρά τα όποια μελανά σημεία των νομικών προβλέψεων και των υλικών ελλείψεων.

Στη συνέχεια, η επιτόπια έρευνα έδωσε στοιχεία για τις απαντήσεις στα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα που διατυπώθηκαν αρχικά, μέσω των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν με τους αρμόδιους φορείς του πεδίου. Πιο συγκεκριμένα, σε σχέση με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φορείς του πεδίου καταγράφηκαν τα στερεότυπα που κυριαρχούν γύρω από την κακοποίηση, ως εγγενείς δυσκολίες του πεδίου, καθώς επηρεάζουν τις ίδιες τις γυναίκες στο βαθμό που δεν αναγνωρίζουν τη βία ή διστάζουν να την καταγγείλουν. Επιπλέον, τα στερεότυπα σε σχέση με τη βία επηρεάζουν και τους επαγγελματίες του πεδίου, ιδιαίτερα τους αστυνομικούς, οι οποίοι αδυνατούν να ανταπεξέλθουν σε παρόμοια περιστατικά ή θέλουν να αποφύγουν την ευθύνη διαχείρισης παρόμοιων υποθέσεων. Ακόμη, δυσκολίες προκύπτουν για την χρηματοδότηση ΜΚΟ και γυναικείων οργανώσεων που ασχολούνται με τη γυναικεία κακοποίηση δεδομένου ότι δυσκολεύονται να βρουν χρηματοδότηση για τα προγράμματα τους, αφού κυριαρχεί μία αντίληψη ότι οι γυναίκες ως ενήλικες δεν χρειάζονται βοήθεια.

Όσον αφορά την συμβολή και την επιρροή της Ε.Ε. στις συγκεκριμένες πολιτικές, οι περισσότεροι φορείς αξιολογούν θετικά την συνεισφορά της, καθώς όπως υποστηρίζουν η

συμμετοχή μιας χώρας σε κοινές πολιτικές για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων μεταξύ των χωρών έχει θετικά αποτελέσματα. Σε κάθε περίπτωση η είσοδος μίας χώρας στην Ε.Ε. δημιουργεί ορισμένες υποχρεώσεις και ένα προστατευτικό πλαίσιο, σε σχέση με τις πολιτικές αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών. Οι περισσότεροι φορείς σημειώνουν ότι μέλημα μας πρέπει να είναι η εφαρμογή όσων προβλέπονται από την Ε.Ε. σε σχέση με το θέμα, ενώ κάποιοι σημειώνουν ότι υπάρχει πρόοδος και ενδεχομένως κάποιου είδους σύγκλιση με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Άλλοι εκπρόσωποι φορέων διαφωνούν ως προς αυτό, θεωρώντας ότι η διαδικασία και ο τρόπος εφαρμογής της ποινικής διαμεσολάβησης, οι μεγάλες καθυστερήσεις στην απόδοση δικαιοσύνης και η αποκλειστική εξάρτηση της χρηματοδότησης παρόμοιων πολιτικών από κονδύλια της Ε.Ε. μας απομακρύνουν από τα ευρωπαϊκά δεδομένα.

Σε σχέση με τα κενά και τους στόχους που εντοπίζονται στις πολιτικές σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταγράφονται η ανάγκη συλλογής ολοκληρωμένων στοιχείων σε σχέση με τη βία κατά των γυναικών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και η ανάγκη αλλαγής των προβληματικών κοινωνικών προτύπων. Άλλα κενά είναι η απουσία ολοκληρωμένης πρόληψης και αρωγής της γυναίκας σε επίπεδο Ε.Ε., οι καλύτερες θέσεις εργασίας και η πρόσβαση των γυναικών σε αυτές, ώστε να αποφύγουν την πιθανότητα εξάρτησης από τον σύντροφο ή σύζυγό τους και το ενδεχόμενο φτώχειας, μέσα σε ένα πλαίσιο νεοφιλελεύθερων οικονομικών πολιτικών. Επίσης, ορισμένοι φορείς θεωρούν ότι δεν έχουν γίνει επαρκείς προσπάθειες για την ανάδειξη του προβλήματος της γυναικοκτονίας, ενώ υποστηρίζουν ότι παρεμβάσεις θα πρέπει να γίνουν στην εκπαίδευση για την καταπολέμηση των σεξιστικών στερεοτύπων. Επιμέρους στόχοι που διατυπώνονται είναι ο συντονισμός των εισαγγελικών και αστυνομικών αρχών στην Ε.Ε., η χρηματοδότηση προγραμμάτων αποκλειστικά για τη βία κατά των γυναικών και η ενίσχυση των φορέων του πεδίου. Παρακάτω, άλλοι στόχοι έχουν να κάνουν με την αξιολόγηση των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε. και η σωστότερη παρακολούθηση της εφαρμογής των ευρωπαϊκών πλαισίων από τα κράτη μέλη, μέσω της βελτίωσης της επικοινωνίας της Ε.Ε. με αυτά. Τέλος μία άποψη που διατυπώνεται είναι ότι στο μέλλον θα πρέπει τα κείμενα της Ε.Ε. που αφορούν το φαινόμενο να πάρουν μορφή οριστικής οδηγίας και η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης να κυρωθεί από όσα κράτη δεν έχουν προχωρήσει σε αυτή την ενέργεια.

Παρακάτω, υποστηρίζεται ότι η Ελλάδα κάνει προσπάθειες για την εφαρμογή των πολιτικών, ωστόσο υφίστανται σοβαρά χρηματοδοτικά κενά και ελλείψεις σε προσωπικό και εξειδικευμένες δομές που θα μπορούσαν να δεχθούν γυναίκες που μένουν εκτός των ξενώνων

εξαιτίας των σημερινού αυστηρού κανονισμού λειτουργίας. Ταυτόχρονα, ελλείψεις που έχουν να κάνουν με τις καθυστερήσεις των δικαστικών υποθέσεων και τη μη ύπαρξη οικογενειακών δικαστηρίων θέτουν επιμέρους εμπόδια. Επιπλέον, κενά και προβλήματα υφίστανται στην διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης καθώς και στην έλλειψη αποτελεσματικής δωρεάν νομικής βοήθειας στη χώρα μας. Ταυτόχρονα, σημαντικό κενό αποτελεί η κακή επικοινωνία και συνεργασία των υπηρεσιών μεταξύ τους και η έλλειψη συνεργασίας με φορείς της κοινωνίας των πολιτών και ΜΚΟ του πεδίου. Άλλο σημαντικό κενό αποτελεί η μη ύπαρξη μίας ολιστικής προσέγγισης στο θέμα των κακοποιημένων γυναικών και στην έλλειψη υπηρεσιών που να μπορούν να βοηθήσουν τη γυναίκα να ορθοποδήσει ανεξάρτητη, μέσω της εύρεσης εργασίας και της υποστήριξης των υπόλοιπων μελών της οικογένειας που εξαρτώνται από αυτή. Επιπλέον, περαιτέρω κενά και στόχοι για το μέλλον είναι η εκπαίδευση των επαγγελματιών του πεδίου και η ολοκληρωμένη παροχή ψυχολογικής παρακολούθησης και υποστήριξη τους. Επίσης, ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στον στόχο της εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης των νεότερων, αλλά και της κοινωνίας συνολικά.

Τέλος, σε σχέση με το συμβολή του γυναικείου κινήματος στη διαμόρφωση των πολιτικών, συμπεραίνεται ότι οι φεμινιστικές / γυναικείες οργανώσεις και ΜΚΟ στην Ελλάδα συνεισφέρουν ουσιαστικά στην διαμόρφωση των πολιτικών, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για αναγνωρισμένες οργανώσεις που συμμετέχουν σε επίσημες διαδικασίες διαβούλευσης ή για νέες φεμινιστικές ομάδες με συμμετοχή σε πορείες και διαμαρτυρίες, καθώς και οι δυο εξυπηρετούν με διαφορετικό τρόπο την άσκηση πίεσης προς την αλλαγή και την υιοθέτηση νέων πολιτικών για την καταπολέμηση της βίας. Επιπλέον, σημαντικό είναι ότι κάποιες γυναικείες/φεμινιστικές ομάδες και ΜΚΟ παρέχουν υπηρεσίες συμβουλευτικής και δικτύωσης στις γυναίκες, ενώ μπορούν δια μέσου της επικοινωνίας τους με θεσμικά όργανα να συνεισφέρουν στην κατανόηση των πραγματικών προβλημάτων και των αναγκών στο πεδίο, λόγω της έντονης δραστηριοποίησής τους σε αυτό. Εν τέλει συμπεραίνεται, τόσο μέσα από τη βιβλιογραφία, όσο και μέσα από τις συνεντεύξεις, ότι το τελευταίο διάστημα, ιδιαίτερα μετά τα ξέσπασμα του κινήματος ΜΕΤΟΟ στις ΗΠΑ, ότι το σύγχρονο φεμινιστικό και γυναικείο κίνημα έχει ενδυναμωθεί, διαγράφοντας ενδεχομένως ένα νέο φεμινιστικό κύμα με περισσότερα αιτήματα αλλά και πάγιες διεκδικήσεις, όπως το δικαίωμα των γυναικών στην ασφάλεια. Αυτό που υποστηρίζεται είναι ότι οι φεμινιστικές και γυναικείες οργανώσεις μπορούν να πετύχουν πολύ περισσότερα όταν είναι ενωμένες σε έναν κοινό στόχο, όπως χαρακτηριστικά συνέβη με το παράδειγμα της κύρωσης της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης από τη χώρα μας.

Εν κατακλείδι, θεωρούμε σύμφωνα με την βιβλιογραφική ανασκόπηση που προηγήθηκε και τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήσαμε ότι υπάρχει μια τάση υιοθέτησης κοινών πολιτικών μεταξύ των 6 κρατών – μελών που μελετήσαμε. Φυσικά, υφίστανται διαφοροποιήσεις, όμως οι γενικές κατευθύνσεις των κρατών – μελών, μέσα σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο είναι κοινές. Η τυπολογία του κράτους πρόνοιας δεν φαίνεται να επηρεάζει το πότε θα ξεκινήσει η ανάπτυξη των πολιτικών, καθώς κράτη που ανήκουν σε κοινό μοντέλο κράτους πρόνοιας δεν ανέπτυξαν παράλληλα τις πολιτικές τους (πχ : Ισπανία και Ελλάδα). Εν τέλει, καταλήγουμε ότι το φεμινιστικό κίνημα, σε συνδυασμό με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές δεσμεύσεις στο πεδίο ωθεί τις εκάστοτε κυβερνήσεις προς την υιοθέτηση παρόμοιων πολιτικών, ενώ η σύγχρονη έξαρση των φεμινιστικών κινημάτων ενδεχομένως συνδέεται με τις προσπάθειες κρατών και υπερεθνικών οργανισμών να θωρακίσουν ακόμη περισσότερο τις πολιτικές γύρω από την προστασία των γυναικών. Το μέλλον θα δείξει προς ποια κατεύθυνση θα κινηθούν οι νέες διεκδικήσεις και ποιες θα είναι οι νίκες των νέων φεμινιστικών κινημάτων.

Πηγές – Βιβλιογραφία

Πηγές

Νόμοι

1. Απόφαση Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2001/220/ΔΕΥ – 2001.03.15) Ανακτήθηκε από <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/baa3e644-164a-444f-9006-1a50f10bddd4/language-el>
2. Απόφαση: Κανονισμός Λειτουργίας Ξενώνων Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών (Α.Π. 21919 – 22.5.2018). Ανακτήθηκε από <http://womensos.gr/wp-content/uploads/%CE%9A%CE%91%CE%9D%CE%9F%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3-%CE%9B%CE%95%CE%99%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%A1%CE%93%CE%99%CE%91%CE%A3-%CE%9E%CE%95%CE%9D%CE%A9%CE%9D%CE%A9%CE%9D.pdf>
3. Βασίλειο της Ισπανίας (2004). Νόμος για τα μέτρα προστασίας κατά της έμφυλης βίας 1/2004. Ανακτήθηκε από http://www.isotita.gr/wp-content/uploads/2017/04/SPANISH-LAW-Organic-Act-1_28-12-04-on-Violence.pdf
4. Νόμος για την ενδοοικογενειακή βία (3500/2006 - ΦΕΚ 232/Α/24.10.2006). Ανακτήθηκε 28/12/2018 από <http://www.isotita.gr/wp-content/uploads/2017/04/N-3500-2006.pdf>
5. Νόμος για την κύρωση και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας για τη νομιμοποίηση, ανίχνευση, κατάσχεση και δήμευση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις (4478/2017 - ΦΕΚ Α 91/23-6-2017). Ανακτήθηκε από <https://www.forin.gr/laws/law/3585/nomos-4478-2017>
6. Νόμος για την κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών (1342/1983 - ΦΕΚ 39/Α/1.4.1983). Ανακτήθηκε από <http://www.isotita.gr/nomothesia/ethniki-nomothesia/>
7. Νόμος για την κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας (4531/2018 – ΦΕΚ 62/ Α/ 5.4.2018). Ανακτήθηκε από http://www.karagilanis.gr/files/nomos_4531_18.pdf
8. Νόμος για την κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών (2952/2001 – ΦΕΚ 248/Α/22.10.2001.) Ανακτήθηκε από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-anthropina-dikaiomata/n-2952-2001.html>

9. Νόμος για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας (4604/2019 – ΦΕΚ 50/Α/26.3.2019). Ανακτήθηκε από https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/506446/nomos-4604-2019
10. Νόμος για τον εκσυγχρονισμό του οικογενειακού δικαίου (1329/83 - ΦΕΚ 25/Α/18.2.1983). Ανακτήθηκε από <http://www.isotita.gr/nomothesia/ethniki-nomothesia/>
11. Νόμος με τροποποιήσεις διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις (1419/1984 – ΦΕΚ 28/ Α/ 14.3.1984). Ανακτήθηκε από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-kodikos-nomothesias/n-1419-1984.html>
12. Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου περί της Ευρωπαϊκής Εντολής Προστασίας (2011/99/ΕΕ – 13.12.11). Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0099>
13. Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης - πλαισίου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου (2012/29/ΕΕ – 14.11.2012). Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029>
14. Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της, καθώς και για την αντικατάσταση της απόφασης- πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ του Συμβουλίου (2011/36/ΕΕ – 05.04.11). Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32011L0036>
15. Οδηγία του Συμβουλίου σχετικά με τον τίτλο παραμονής που χορηγείται στους υπηκόους τρίτων χωρών θύματα εμπορίας ανθρώπων ή συνέργειας στη λαθρομετανάστευση, οι οποίοι συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές (2004/81/ΕΚ – 29.04.04). Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32004L0081&from=EN>
16. Προεδρικό Διάταγμα Αναδιάταξη - αναδιοργάνωση, σύσταση και λειτουργία περιφερειακών υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας» (37/2019- ΦΕΚ 63/Α/23.4.2019). Ανακτήθηκε από <https://www.e-nomothesia.gr/kat-astynomikos-astynomia/idrysi-leitourgia-uperesion/proedriko-diatagma-7-2017-fek-14a9-2-2017.html>
17. Abusive Behaviour and Sexual Harm (Scotland) Act 2016. Retrieved from: <http://www.legislation.gov.uk/asp/2016/22/contents/enacted>

18. Consolidated version of the Treaty on European Union (2012). 2012/C 326/01 – 26.10.2012. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>
19. Crime and Security Act 2010. Retrieved from: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/17/crossheading/domestic-violence>
20. Domestic Abuse (Scotland) Act 2011. Retrieved from: <http://www.legislation.gov.uk/asp/2011/13/section/1>
21. Domestic Abuse (Scotland) Act 2018. Retrieved from: <http://www.legislation.gov.uk/asp/2018/5/contents/enacted>
22. Domestic Violence Crimes and Victim Act 2004. Retrieved from: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/28/part/1/2016-03-14?view=extent>
23. Family Homes and Domestic Violence (Northern Ireland) Order (1998). Retrieved from: <https://www.legislation.gov.uk/nisi/1998/1071/article/2>
24. Home Office (2019). *Domestic Abuse Bill 2019 : Overarching fact sheet*. Retrieved from: <https://www.gov.uk/government/publications/domestic-abuse-bill-2019-factsheets/domestic-abuse-bill-2019-overarching-fact-sheet>
25. LOI no 2004 - 439 du 26 mai 2004 relative au divorce. Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000439268&categorieLien=id>
26. LOI no 2006- 399 du 4 avril 2006 renforçant la prévention et la répression des violences au sein du couple ou commises contre les mineurs. Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000422042&categorieLien=id>
27. LOI no 2007- 297 du 5 mars 2007 relative à la prévention de la délinquance. Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000615568>
28. LOI no 2009- 323 du 25 mars 2009 de mobilisation pour le logement et la lutte contre l'exclusion. Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000020438861>
29. LOI no 2010- 769 du 9 juillet 2010 relative aux violences faites spécifiquement aux femmes, aux violences au sein des couples et aux incidences de ces dernières sur les enfants. Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT0000224540>

30. LOI no 2014- 873 du 4 août 2014 pour l'égalité réelle entre les femmes et les hommes. Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000029330832&categorieLien=id>
31. LOI no 2017- 242 du 27 février 2017 portant réforme de la prescription en matière pénale. Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000034096721&dateTexte=20170908>
32. LOI no 92- 684 du 22 juillet 1992 portant réforme des dispositions du code pénal relatives à la répression des crimes et délits contre les personnes. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000540288&categorieLien=id>
33. LOI no 2014- 873 du 4 août 2014 pour l'égalité réelle entre les femmes et les hommes. Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000029330832&categorieLien=id>
34. LOI no 2019 – 1480 du 28 décembre 2019 visant à agir contre les violences au sein de la famille. Retrieved from: <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/loi/2019/12/28/JUSX1926483L/jo/texte>
35. Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence (Ratification of Convention) Act 2017. Ανακτήθηκε από <https://services.parliament.uk/bills/2016-17/preventingandcombatingviolenceagainstwomenanddomesticviolence.html>
36. The Swedish Criminal Code. (2019). A. Oliver, M. A. Roos & M. Bexar, Trans. Retrieved from: <https://www.government.se/48d6e0/contentassets/5315d27076c942019828d6c36521696e/the-swedish-criminal-code.pdf>
37. Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act 2015. Retrieved from : <http://www.legislation.gov.uk/anaw/2015/3/contents/enacted>

Ιστοσελίδες

1. Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (2018β). Συμβουλευτικά Κέντρα. Ανακτήθηκε από www.isotita.gr/emfyli-via/

2. Ο ιστότοπος κατά της βίας των γυναικών. *Πολιτικές και Δράσεις περιόδου 2010- 2013*. Ανακτήθηκε από <http://womensos.gr/2010- 2013/>
3. *Τι προβλέπει η νομοθεσία για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας* (2018, Μάιος 7). *LAWSPOT*. Ανακτήθηκε από <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/voithitika-kemena/ti-provlepei-i-nomothesia-gia-tin-antimetopisi-tis>
4. Canada: Immigration and Refugee Board of Canada (2010). *Poland: Domestic violence, including protection, services and recourse available to victims (2007 - October 2010)*. Retrieved from: <https://www.refworld.org/docid/4e4391cf2.htm>
5. Council of Europe (2020). *Chart of signatures and ratifications of Treaty 210*. Retrieved from: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>
6. *DAPHNE III – Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της βίας εις βάρος παιδιών, νέων και γυναικών* (2012, Μάρτιος 15). Ανακτήθηκε από: <http://europedirect.eliamep.gr/daphne-iii-evropaiko-programma-gia-tin-katap/>
7. EIGE (2019b). *What is Gender Based Violence?*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence>
8. European Commission. Justice and Consumers (2016). *Non. No. Nein. Stop violence against women*. Retrieved from: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=50273
9. Ministère de la Justice (2011). *Violences intrafamiliales : Mieux Protéger c'est possible*. Retrieved from: <http://www.justice.gouv.fr/aide-aux-victimes-10044/violences-intrafamiliales-22444.html>
10. Police Scotland (2019). *Disclosure Scheme for Domestic Abuse Scotland*. Retrieved from: <https://www.scotland.police.uk/contact-us/disclosure-scheme-for-domestic-abuse-scotland/>
11. Police Service of Northern Ireland (n.d.). *Domestic Violence and Abuse Disclosure Scheme (DVDAS)*. <https://www.psni.police.uk/crime/domestic-abuse/dvads/>
12. République Française (2018). *A campaign to change behaviours*. Retrieved from : <https://www.gouvernement.fr/en/a-campaign-to-change-behaviours>
13. Roks. (n.d.). *About Roks*. Retrieved from <https://www.roks.se/about-roks>
14. Secrétariat d'État chargé de l'Égalité entre les femmes et les hommes et de la lutte contre la discrimination (2017). *MIPROF : Mission Interministérielle pour la Protection des Femmes contre les violences et la lutte contre la traite des êtres humains*. Retrieved from : <https://www.egalite-femmes-hommes.gouv.fr/le->

secretariat- d- etat/instances/miprof- mission- interministerielle- pour- la- protection- des- femmes- victimes- de- violences/

15. Secrétariat d'État chargé de l'Égalité entre les femmes et les hommes et de la lutte contre la discrimination (n.d.). *Arrêtons les violences : Violences Sexistes et Sexuelles, Reagir Peut Tout Changer*. Retrieved from : https://stop-violences-femmes.gouv.fr/les-associations-pres-de-chez-vous.html?debut_affichage=50&activite%5B%5D=3&activite%5B%5D=2&violence%5B%5D=1#pagination_affichage
16. United Nations (2014). *Status of Ratification Interactive Dashboard*. Retrieved from: <https://indicators.ohchr.org/>
17. United Nations Committee on the Elimination of Discrimination Against Women (2019). *Membership*. Retrieved from: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/Membership.aspx>
18. Unizon. (n.d.). *Goals and Vision*. Retrieved from <http://unizon.se/english>
19. Urban Dictionary (n.d.). Retrieved from <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=SWERF>

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

1. Γαζή, Λ.(2018). Οι Γυναικείες Οργανώσεις και ο Ρόλος τους στον Κοινωνικό Μετασχηματισμό. Στο Ν. Βάϊου και Α. Ψαρρά (επιμ.), *Ημερίδα Εννοιολογήσεις και πρακτικές του φεμινισμού : Μεταπολίτευση και “μετά”*, 20 Νοεμβρίου 2018 (σ.81- 86). Αθήνα : Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων.
2. Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (2017). *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016 - 2020*. Ανακτήθηκε από <http://www.isotita.gr/ethniko-programma-drasis/>
3. Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (2018α). *Οδηγός Συμβουλευτικής για τη Βία*. Ανακτήθηκε από <http://www.isotita.gr/wp-content/uploads/2018/07/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82-%CE%A3%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7-%CE%92%CE%99%CE%91.pdf>

4. Γιωτοπούλου Μαραγκοπούλου, Α. (2005). Νομοσχέδιο για την ενδοοικογενειακή βία : Βασικές Παρατηρήσεις. *Ο Αγώνας της Γυναίκας*. 79. Ανακτήθηκε από <https://www.gender.panteion.gr/gr/pdfiles/clp15900.pdf>
5. ActionAid Ελλάς (2018). «Η ενδοοικογενειακή βία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης : Η οπτική των επαγγελματιών και προτάσεις βελτίωσης εφαρμοζόμενων πολιτικών». Ανακτήθηκε από: http://www.actionaid.gr/media/2046870/Domestic-Violence_GR_Final_2018-.pdf
6. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2006). *Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006- 2010*. Ανακτήθηκε από : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006DC0092&from=EN>
7. Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας (2015). *Οδηγός «Απόδρασης» από μία Βίαιη Σχέση*. Αθήνα : Κάπα Εκδοτική.
8. Ιωακειμίδου, Κ. (2019, Μάρτιος 2) Στην πρωτοπορία του φεμινιστικού κινήματος. *Η Εφημερίδα των Συντακτών*. Ανακτήθηκε από https://www.efsyn.gr/nisides/185700_stin-protoporia-toy-feministikoy-kinimatos
9. ΚΕΜΕΑ (n.d.). *Πρακτικός Αστυνομικός Οδηγός*. Ανακτήθηκε από http://www.kemea.gr/images/Docs/ARIADNE/Police_Guide/Ariadne_PoliceGuide.pdf
10. Κοκκινάκη, Υ. (2018, Δεκέμβριος 20) Χαστούκι στη γυναικεία αξιοπρέπεια: Λουκέτο στον ξενώνα φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας του Δήμου Αχαρνών. *Το Ποντίκι*. Ανακτήθηκε από : <http://www.topontiki.gr/article/302249/hastoyki-sti-gynaikeia-axioprereia-loyketo-ston-xenona-filoxenias-gynaikon-thymaton>
11. Κρομμύδας, Α. (2005). Πόρισμα της ομάδας εργασίας του ΥΠΕΣΔΔΑ για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας και της Βίας κατά Συνοικούντων Προσώπων. *Ο αγώνας της γυναίκας*, 79. Ανακτήθηκε από: <https://www.gender.panteion.gr/gr/pdfiles/clp15893.pdf>
12. Λαλιώτη, Β. (2018). *Όψεις Συγκριτικής Κοινωνικής Πολιτικής*. Αθήνα : Εκδόσεις Τόπος.
13. Νάτση, Δ. & Παπά Θ. (2019). *Η Νομοθετική Αντιμετώπιση των Έμφυλων Διακρίσεων στην Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη : Heinrich Böll Stiftung Ελλάδα.

14. Παπαρρήγα Κωσταβάρα, Κ. (2005, Δεκέμβριος 18). Νομοσχέδιο για την ενδοοικογενειακή βία: Δεν λύνει το πρόβλημα αντίθετα δημιουργεί προβλήματα. *Εποχή*.
15. Πετράκη, Γ. (2019, Οκτώβριος,8) Το ΜεToo και η ορατότητα των φεμινιστικών αγώνων: 2 χρόνια μετά την υπόθεση Γουάινστιν 1. *Η Αυγή*. Ανακτήθηκε από <http://www.avgi.gr/article/10811/10283039/to-metoo-kai-e-oratoteta-ton-pheminstikon-agonon-2-chronia-meta-ten-ypothese-gouainstin-1>
16. Σανδάλη, Λ. (2001). *Το θεσμικό πλαίσιο και οι πολιτικές προώθησης της ισότητας των φύλων*. (Εργασία). Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης.
17. Σκλάβου, Κ., (2008). *Ενδοοικογενειακή βία και κοινωνική ένταξη αλλοδαπών γυναικών*. Αθήνα – Κομοτηνή : Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
18. Στρατηγάκη, Μ. (2007). *Το φύλο της Κοινωνικής Πολιτικής*. Αθήνα : Μεταίχμιο.
19. Στρατηγάκη, Μ. (2018). «Η διάσταση του Φύλου στην Κοινωνική Πολιτική» στο Θ. Σακελλαρόπουλος, Χ. Οικονόμου, Χ. Σκαμνάκης και Μ. Αγγελάκη (επιμ.) *Κοινωνική Πολιτική*. Αθήνα : Εκδόσεις Διόνικος.
20. Walker, L.E. (1993). *Η κακοποιημένη Γυναίκα* (επιμ. μετφρ. Τ. Ανθουλιάς) Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1989).

Ξενόγλωσση

21. Akoensi, T.D., Koehler, J.A., Lösel, F. and Humphreys, D.K. (2012). Domestic violence perpetrators programs in Europe, Part II: A systematic review of the state of evidence. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. 57(10): 1206 - 1225.
22. Baumgardner, J. (2011). ‘Is There a Fourth Wave? Does It Matter?’ Απόσπασμα από το βιβλίο *F'em: Goo Goo, Gaga and Some Thoughts on Balls*, Seal Press. Retrieved from: <http://www.feminist.com/resources/artsspeech/genwom/baumgardner2011.html>
23. Butler, J.(1990). *Gender Trouble: Gender and the Subversion of Identity*. New York : Routledge.
24. Bystydzienski, J. M. (2001). The feminist movement in Poland : Why so slow ?. *Women's Studies International Forum*, 24 (5), 501 – 511. [https://doi.org/10.1016/S0277-5395\(01\)00197-2](https://doi.org/10.1016/S0277-5395(01)00197-2)
25. Clare's Law: 1,300 domestic abuse disclosures made (2015, Ιανουάριος 26). *BBC NEWS*. Retrieved from: <https://www.bbc.com/news/uk-30977759>

26. Committee on the Elimination of Discrimination against Women (2013). *Concluding Observations on the seventh periodic report of Greece adopted by the Committee as its fifty fourth session (11 February – 1 March 2013)*. Retrieved from : <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPrICAqhKb7yhslDcrOIUTvLRFDjh6%2FxlPWCT%2BNJkQB%2BECovrawUqIXuTO%2BAvPXlbcCbOj2ZfuplkL0Z77Vj2QxpNZqRbHA7Mh1aw933FUzcf9mPklCt7Fss2>
27. Corradi, C. & Stöckl, H. (2016). The lessons of History : The role of the nation – states and the EU in fighting Violence against women in 10 European countries. *Current Sociology Monograph*, 64 (4), 671 - 688. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/268085142_The_Role_of_National_Member_States_and_the_EU_in_Fighting_Violence_Against_Women_in_10_European_Countries
28. Corrin, C. (1996). Introduction. In C. Corrin (eds.), *Women in a Violent World* (pp.1-18). Edinburgh: Edinburgh University Press.
29. Council of Europe (2019a). *GREVIO Baseline Evaluation Report France*. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/-/grevio-publishes-its-first-baseline-report-on-france>
30. Council of Europe (2019b). *GREVIO Baseline Evaluation Report Sweden*. Retrieved from <https://rm.coe.int/grevio-inf-2018-15-eng-final/168091e686>
31. Delaleu, N. (2019, November 28). Istanbul Convention: All member states must ratify it without delay, say MEPs. *News European Parliament*. Retrieved from: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20191121IPR67113/istanbul-convention-all-member-states-must-ratify-it-without-delay-say-meps>
32. Department of Health, Social Services and Public Safety & Department of Justice (2016). *Stopping Domestic Violence and Abuse in Northern Ireland : A seven year strategy*. Retrieved from: <https://www.health-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/dhssps/stopping-domestic-sexual-violence-ni.pdf>
33. Dimitrova – Stull, A. (2014). *Violence against Women in the EU State of play*. European Parliament: European Parliamentary Research Service.
34. Dimitrova – Stull, A., Prpic, M. & Shreeves, R. (2015). *Violence against Women in the EU State of play*. European Parliament: European Parliamentary Research Service.
35. Directorate General of Human Rights Strasbourg (2007). *Legislation in the member states of the council of Europe in the field of Violence against women: Volume II*.

- Retrieved from: <https://evaw-global-database.unwomen.org/en/countries/europe/poland/1997/penal-code>
36. Dobash, E.R. & Dobash R.P. (1992). *Women, violence and social change*. London and New York : Routledge.
 37. Ferrera, M. (1996). The ‘Southern Model’ of Welfare in Social Europe. *Journal of European Social Policy*, 6 (1),17 -37.
 38. EIGE (2014). *Estimating the costs of gender – based violence in the European Union: Report*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/publications/estimating-costs-gender-based-violence-european-union-report>
 39. EIGE (2016a). *An Analysis of the victim’s right directive from a gender perspective*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/publications/analysis-victims-rights-directive-gender-perspective>
 40. EIGE (2016b). *Combating Violence Against Women : France*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/publications/combating-violence-against-women-france>
 41. EIGE (2016c). *Combating Violence Against Women : Poland*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/publications/combating-violence-against-women-poland>
 42. EIGE (2016d). *Combating Violence Against Women : Spain*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/publications/combating-violence-against-women-spain>
 43. EIGE (2016e). *Combating Violence Against Women : Sweden*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/publications/combating-violence-against-women-sweden>
 44. EIGE (2016f). *Combating Violence Against Women : United Kingdom*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/publications/combating-violence-against-women-united-kingdom>
 45. EIGE (2017a). *Gender Equality Index 2017 : Measurement Framework of Violence Against Women*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measurement-framework-of-violence-against-women>
 46. EIGE (2017b). *Gender Equality Index 2017: Measuring gender equality in the European Union 2005- 2015 – Report*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-measuring-gender-equality-european-union-2005-2015-report>
 47. EIGE (2019a). *Gender Equality Index 2019 : Data for 2019*. Retrieved from: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019/violence>
 48. Elman, A.R. (1996). *Sexual Subordination and State Intervention: Comparing Sweden and the United States*. Oxford: Berghahn Books. Retrieved from:

<https://books.google.gr/books?id=-PZ9q2UC0C&pg=PA39&lpg=PA39&dq=swedish+shelter+movement+30+years&source=bl&ots=-nKrXwMeNR&sig=ACfU3U1HoHNV5V1hp1vTS27S7j-CKKw6qw&hl=el&sa=X&ved=2ahUKEwjvyKzn2-7mAhUqBWMBHanOAtQQ6AEwAXoECAgQAQ#v=onepage&q=swedish%20shelter%20movement%2030%20years&f=false>

49. Esping – Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
50. European Commission (2010). *New Strategy on Gender Equality*. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=890&furtherNews=yes>
51. European Commission (2015). *Strategic Engagement for Gender Equality 2016 - 2019*. Retrieved from: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/strategic-engagement-gender-equality-2016-2019_en
52. European Lawyer's Foundation (2018). *Manual on the law relating to violence against women*. Retrieved from: <https://elf-fae.eu/wp-content/uploads/2018/06/Manual-on-the-law-relating-to-violence-against-women.pdf>
53. European Parliament. Directorate General for Internal Policies (2018). *Exploring Best Practices in Combatting Violence Against Women: Sweden*. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/604958/IPOL_IDA\(2018\)604958_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/604958/IPOL_IDA(2018)604958_EN.pdf)
54. European Parliament. Directorate General for Internal Policies (2011a). *How could the Convention on the elimination of all forms of discrimination Against women (CEDAW) Be implemented in the EU legal framework?*. Retrieved from: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/453193/IPOL-FEMM_NT\(2011\)453193_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/453193/IPOL-FEMM_NT(2011)453193_EN.pdf)
55. European Parliament. Directorate - general for internal policies (2011b). *The policy on gender equality in Poland*. Retrieved from: <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110725ATT24649/20110725ATT24649EN.pdf>
56. European Parliamentary Research Service (2017). *The Victim's Rights Directive 2012/29/ EU: European Implementation Assessment*. Retrieved from: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/611022/EPRS_STU\(2017\)611022_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/611022/EPRS_STU(2017)611022_EN.pdf)

57. European Union Agency for Fundamental Rights (2014). *Violence against women an EU- wide survey*. Retrieved from: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against- women- eu- wide- survey- main- results- report>
58. European Women's Lobby (2012). *Poland updated*. Retrieved from: <https://www.womenlobby.org/Poland- Updated>
59. France unveils measures in battle against domestic violence (2019, September 3). *France 24*. Retrieved from <https://www.france24.com/en/20190903- france- women- femicide- new- battle- domestic- violence- crime- philippe>
60. Fraser, N. (1994). After the Family Wage : Gender equality and the Welfare State” *Political Theory*, 22(4), 591- 618.
61. Grady, C. (2018, July 20) The waves of feminism, and why people keep fighting over them, explained. *Vox*. Retrieved from : <https://www.vox.com/2018/3/20/16955588/feminism- waves- explained- first- second- third- fourth>
62. Hagemann – White, C. (2014). Protecting women and children from violence: Whose responsibility, whose rights, whose decisions ?. In K. Smedslund & D. Risse (Eds.), *Violence Against women : Individual and Collective responsibilities*. (pp. 315 – 330) Montreal: University of Quebec. Retrieved from: https://www.academia.edu/35859982/Protecting_women_and_children_28_05_2012
63. Hartmann, H. (1979). The unhappy marriage of Marxism and Feminism: Towards a More Progressive Union. *Capital and Class*, 8, 1- 33. Retrieved from: https://web.ics.purdue.edu/~hoganr/SOC%20602/Hartmann_1979.pdf
64. HM Government (2010). *Call to End Violence against Women and Girls*. Retrieved from: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/118150/vawg- paper.pdf
65. HM Government (2016). *Ending Violence against Women and Girls: Strategy 2016 - 2020*. Retrieved from: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/522166/VAWG_Strategy_FINAL_PUBLICATION_MASTER_vRB.PDF
66. Htun, M. & Weldon, L.S. (2012). The Civic Origins of Progressive Policy Change : Combating Violence against Women in Global Perspective, 1975 - 2005. *American Political Science Review*, 106 (3), 548- 568.

67. Jaspard, M. (2007). L'Enquête nationale sur la violence envers les femmes en France (Enveff) : Historique et context. In : N. Chetcutti και M. Jaspard (Eds.). *Violence envers les femmes : Trois pas en avant ; deux en arrière*, (pp. 25 – 39). Retrieved from <https://www.reseau-terra.eu/IMG/pdf/JASPARD.pdf>
68. Korpi, W. (1983). *The Democratic Class Struggle : Swedish Politics in a Comparative Perspective*. London : Routledge & Kegan Paul.
69. Lewis, J. (1992). Gender and the Development of Welfare Regimes. *Journal of European Social Policy*, 2 (3), 159- 73.
70. Lewis, J. (1997). Gender and Welfare Regimes: Further Thoughts, *Social Politics*, 4(2), 160–77.
71. Lewis, J. (1999). *Rethinking Social Policy and Welfare Regimes : Gender and Welfare Regimes*. IWM Working Paper No. 6/1999: Vienna.
72. Lombardo, E. (2003). EU Gender Policy : Trapped in the “Wollstonecraft Dilemma. *The European Journal of Women’s Studies*, 10(2), 159–180. Retrieved from: https://www.researchgate.net/profile/Emanuela_Lombardo/publication/249753067_EU_Gender_PolicyTrapped_in_the_Wollstonecraft_Dilemma%27/links/546480640cf2cb7e9da9de45/EU-Gender-PolicyTrapped-in-the-Wollstonecraft-Dilemma.pdf
73. Lombardo, E. & Forrest, M. (2012). *The Europeanization of Gender Equality Policies. A Discursive- Sociological Approach*. Basingstoke: Palgrave MacMillan. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/304656127_The_Europeanization_of_Gender_Equality_Policies_A_Discursive-Sociological_Approach
74. Lotz, A.D. (2003). Communicating Third Wave Feminism and New Social Movements: Challenges for the next Century of Feminist Endeavor. *Women and Language*, 26(1), 2- 9. Retrieved from: <https://sites.lsa.umich.edu/lotz/wp-content/uploads/sites/45/2014/03/WL-3W.pdf>
75. Meyersfeld, B. (2010). *Domestic Violence and International Law*. Oxford : Hart Publishing. Retrieved from https://books.google.gr/books?id=UwrcBAAQBAJ&pg=PA307&lpg=PA307&dq=Visiting+Ban+Act+Sweden+1988&source=bl&ots=tIP0ZMdtKw&sig=ACfU3U1RjIIskxrJlcA06a-G_3ZMJA94Vw&hl=el&sa=X&ved=2ahUKEwiGjfiCxe_mAhUBbVAKHc-AAIMQ6AEwAnoECACQAQ#v=onepage&q=Visiting%20Ban%20Act%20Sweden%201988&f=false

76. Michalska- Warias, A. (2016). Marital Rape in Poland from the Legal and Criminological Perspectives. *Institut Wymiaru Sprawiedliwosci : Prawo W Dzialaniu*, 26, 62 - 78. Retrieved from [http://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/09/Aneta-Michalska- Warias- Marital- Rape- in- Poland- from- the- Legal- and- Criminological- Perspectives- 62.pdf](http://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/09/Aneta-Michalska-Warias-Marital-Rape-in-Poland-from-the-Legal-and-Criminological-Perspectives-62.pdf)
77. Miller, S. (2013). *Recognising Men's Violence as Political : An analysis of the Swedish feminist movement and its interaction with the state* (Master's Thesis). Lunds Universitet. Retrieved from : <https://pdfs.semanticscholar.org/dc64/04a1d3100934d533aeadb81635714af42459.pdf>
78. Millet, K. (1971). *Sexual Politics*. New York: Avon Books.
79. Mullender, A. (1996). *Rethinking domestic violence: The social work and probation response*. London and New York : Routledge.
80. O'Connor, J. (1993). Gender, Class and Citizenship in the Comparative Analysis of Welfare Regimes: Theoretical and Methodological Issues. *British Journal of Sociology*, 44 (3), 501- 518.
81. Orloff, A.S. (1993). Gender and the social rights of citizenship: The comparative analysis of gender relations and welfare states. *American Sociological Review*, 58(3), 303–328.
82. Pascall, G. & Lewis, J. (2004). Emerging Gender Regimes and Policies for Gender Equality in a Wider Europe. *Journal of Social Policy*, 33(3), 373- 394.
83. Pascall, G. & Manning, N. (2000). Gender and social policy: comparing welfare states in Central and Eastern Europe and the former Soviet Union. *Journal of European Social Policy*. 10(3), 241- 266.
84. Pateman, C. (1988). The Patriarchal Welfare State. In A.Gutman (Eds.), *Democracy and the Welfare State*, (pp. 231 - 260). Princeton: Princeton University Press.
85. Picq, F. (2002, April 28) The History of Feminist Movement in France. *Françoise Picq*. Retrieved from : <http://francoisepicq.fr/the-history-of-feminist-movements-in-france/>
86. Roggeband, C. (2012). Shifting policy responses to domestic violence in the Netherlands and Spain (1980–2009). *Violence Against Women*, 18(7), 784–806. <https://doi.org/10.1177/1077801212455359>
87. S. J. M. Strand, S. Fröberg & J. E. Storey (2018). «Protecting victims of intimate partner violence: Swedish prosecutors' experiences of decision- making regarding restraining

- orders», *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 19(2), 170- 186. DOI: 10.1080/14043858.2018.1450547
88. Safe Lives (2017). *Whole Lives Improving the response to domestic abuse in Scotland*. Retrieved from: http://safelives.org.uk/sites/default/files/resources/Whole%20Lives_Improving%20the%20response%20to%20domestic%20abuse%20in%20Scotland.pdf
89. Sainsbury, D. (1996). *Gender, Equality and Welfare States*. Cambridge: Cambridge University Press.
90. Scottish Government (2018). *Equally Safe: Scotland's Strategy for Preventing and Eradicating Violence Against Women and Girls*. Retrieved from: <https://www.gov.scot/binaries/content/documents/govscot/publications/strategy-plan/2018/04/equally-safe-scotlands-strategy-prevent-eradicate-violence-against-women-girls/documents/00534791-pdf/00534791-pdf/govscot%3Adocument/00534791.pdf>
91. Shreeves, R. & Prpic, M. (2019). *Violence against Women in the EU State of Play*. European Parliament: European Parliamentary Research Service.
92. Strolovitch, D.Z. (2006). Do Interest Groups Represent the Disadvantaged? Advocacy at the Intersections of Race, Class, and Gender. *Journal of Politics*, 68 (4), 894 – 910. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2508.2006.00488.x>
93. Stachniak, E. (1995). Why we did not become feminists? Women in Poland. *NWSA Journal*, 7(3), 68 - 80. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/4316403?read-now=1&refreqid=excelsior%3Ac18e8a5357172410f453e03706f95609&seq=1>
94. *Statement by the UK Government 59th Session on the UN Commission on the Status of Women* [Speech] (2015, March 11). Retrieved from <https://www.gov.uk/government/speeches/uk-statement-at-the-commission-on-the-status-of-women>
95. Titmuss, R. (1974). *Social Policy: An Introduction*. London : Allen and Unwin.
96. UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women (1992). *CEDAW General Recommendation No. 19 : Violence against women*. Ανακτήθηκε 10/10/2019 από <https://www.refworld.org/docid/52d920c54.html>
97. UN WOMEN (2009). *Sweden : Act on Violence against Women (Government Bill 1997/98 55)*. Retrieved from <https://evaw-global-database.unwomen.org/en/countries/europe/sweden/1998/act-on-violence-against-women-government-bill-1997-98-55>

98. UN WOMEN (2015). *Summary Report : The Beijing declaration and platform for action turns 20*. Retrieved from: <http://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/02/beijing-synthesis-report>
99. United Nations (1993a). *Declaration on the Elimination of Violence Against Women*. Retrieved from <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/ViolenceAgainstWomen.aspx>
100. United Nations (1993b). *Vienna Declaration and Programme of Action*. Retrieved from: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/vienna.aspx>
101. United Nations (1979). *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*. Retrieved from: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>
102. United Nations (1996). *Platform of Action and the Beijing Declaration: Fourth World Conference on Women*. Beijing, China, 4 – 15 September 1995, New : Department of Public Information. Retrieved from: https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf
103. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (2019). *Committee on the Elimination of Discrimination Against Women*. Retrieved from: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/Membership.aspx>
104. United Nations System (2016). *Third World Conference on Women (1985)*. Retrieved from: <https://www.unsystem.org/content/third-world-conference-women-1985>
105. Valiente, C. (1996). *Partial Achievements of Central – State Public Policies Against Violence Against Women in Post – Authoritarian Spain (1975 - 1995)*. In C. Corrin (Eds.), *Women in a Violent World* (pp. 166 - 185). Edinburgh: Edinburgh University Press.
106. Walby, S. (1990). *Theorizing Patriarchy*. Oxford: Basil Blackwell Ltd. Retrieved from: <https://libcom.org/files/Theorizing%20Patriarchy%20-%20Sylvia%20Walby.pdf>
107. WAVE (2018). *WAVE Country Report 2017: The Situation of Women's Specialist Support Services in Europe*. Retrieved from: http://fileserver.wave-network.org/researchreports/WAVE_CR_2017.pdf
108. Welsh Government (2018). *National Strategy on Violence against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence Cross Government Delivery Framework 2018-*

2021. Retrieved from: <https://www.assembly.wales/laid%20documents/gen-ld11671/gen-ld11671-e.pdf>

109. Williams, F. [Fiona]. (2000). Principles of Recognition and Respect in Welfare. In G. Lewis, S. Gervitz & J. Clarke (Eds.) *Rethinking Social Policy* (pp.338 - 352). London: SAGE Publications. Retrieved from: https://books.google.gr/books?hl=en&lr=&id=j3CEgVqze60C&oi=fnd&pg=PA338&dq=fiona+williams+rethinking+social+policy+2000+reference&ots=ICnPxL1MQf&sig=UzEvxvIfSGkJQ-YoWc6Rx55xVtY&redir_esc=y#v=onepage&q=fiona%20williams%20rethinking%20social%20policy%202000%20reference&f=false
110. Williams, F. [Francesca]. (2018, November 29) Clare's Law: The women who risk their lives by refusing information. *BBC NEWS*. Retrieved from: <https://www.bbc.com/news/uk-england-42920020>

Παράρτημα

Οδηγός Συνέντευξης

Θεματικοί Άξονες

A) Εισαγωγικές πληροφορίες για τον φορέα της συνέντευξης / Δυσκολίες του πεδίου.

1. Ποιόν φορέα εκπροσωπείτε ;
2. Σε ποιες μορφές βίας επικεντρώνει ο φορέας σας και ποιος ο ρόλος του στην αντιμετώπιση των περιστατικών έμφυλης βίας ;
3. Ποιες δυσκολίες καταγράφει ο οργανισμός σας στην αντιμετώπιση των περιστατικών έμφυλης βίας και ποιες οι προτάσεις σας για τη βελτίωση των σημερινών πρακτικών σε σχέση με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών ;

B) Πολιτικές για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών και Ευρωπαϊκή Ένωση.

1. Κατά τη γνώμη σας, ποια είναι η συμβολή της Ε.Ε. σε θέματα αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών ;
2. Θεωρείτε ότι η ένταξη της χώρας μας στην Ε.Ε. επηρέασε την κατεύθυνση των πολιτικών για τη βία κατά των γυναικών ;
3. Πιστεύετε ότι οι νόμοι και οι πολιτικές για τη βία κατά των γυναικών, που υιοθετήθηκαν τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, συγκλίνουν με τα πρότυπα και τις πρακτικές άλλων χωρών της Ε.Ε. ;
4. Σε ποια χώρα της Ε.Ε. θεωρείτε ότι η εθνική νομοθεσία είναι περισσότερο προωθημένη σε θέματα αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών ; Σε ποιους παράγοντες οφείλεται αυτό ;
5. Ποια κενά εντοπίζετε σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τα ζητήματα προστασίας των γυναικών από τη βία ; Ποιες μορφές βίας θεωρείτε ότι παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα κενά αντιμετώπισης ;

6. Ποιοι θα πρέπει να είναι οι στόχοι σε επίπεδο πολιτικών της Ε.Ε. για το επόμενο διάστημα ;

Γ) Διαμόρφωση των πολιτικών για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών στην Ελλάδα.

1. Πώς αξιολογείτε τις πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί από το κράτος σε σχέση με το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών ;

2. Ποια κενά εντοπίζετε σε εγχώριο επίπεδο όσον αφορά τα ζητήματα προστασίας των γυναικών από τη βία ; Ποιες μορφές βίας θεωρείτε ότι παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα κενά αντιμετώπισης ;

3. Ποιοι θα πρέπει να είναι οι στόχοι σε εγχώριο επίπεδο για το επόμενο διάστημα ;

Δ) Η Συμβολή των γυναικείων / φεμινιστικών οργανώσεων και ΜΚΟ στη διαμόρφωση των πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών στην Ελλάδα.

1. Με ποιον τρόπο θεωρείτε ότι επηρεάζουν οι γυναικείες – φεμινιστικές οργανώσεις και οι ΜΚΟ την διαμόρφωση των πολιτικών για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών ;

2. Πιστεύετε ότι οι γυναικείες – φεμινιστικές οργανώσεις και ΜΚΟ έχουν συμβάλει στην υιοθέτηση νέων πολιτικών και νόμων από το κράτος για την προστασία των γυναικών απέναντι στη βία ;

3. Πιστεύετε ότι οι γυναικείες – φεμινιστικές οργανώσεις και ΜΚΟ έχουν ενδυναμωθεί ή έχουν αποδυναμωθεί τα τελευταία χρόνια ;